

SABIEDRISKO
PAKALPOJUMU
REGULĒŠANAS
KOMISIJA

Ziņojums par tirgus analīzi

par Eiropas Komisijas 2014.gada 9.oktobra ieteikumā 2014/710/ES par konkrētajiem preču un pakalpojumu tirgiem elektronisko sakaru nozarē, kuros var būt nepieciešams *ex ante* (apsteidzoša) regulēšana saskaņā ar Direktīvu 2002/21/EK, minētajiem tirgiem:

3a - Vairumtirdzniecības līmeņa vietēja piekļuve fiksētā vietā

3b - Plašpatēriņa produktu vairumtirdzniecības līmeņa centralizēta piekļuve fiksētā vietā

2018.gada 4.oktobrī

Rīga

Ūnijas iela 45
Rīga, LV-1039
Latvija

T: +371 67097200
F: +371 67097277
E: sprk@sprk.gov.lv

www.sprk.gov.lv

Satura radītājs

Attēli	5
Tabulas	5
Kopsavilkums	7
1. Ievads	8
1.1. Izmantotā terminoloģija, jēdzieni un definīcijas	8
1.2. Elektronisko sakaru likums	9
1.3. Noteikumi par tirgus analīzei nepieciešamās informācijas apjomu un iesniegšanas kārtību	11
1.4. EK ieteikumi par attiecīgajiem produktu un pakalpojumu tirgiem elektronisko sakaru nozarē	12
2. Iepriekšējās tirgus 3a analīzes kārtas un lēmumi	13
2.1. Tirgus 3a analīzes pirmās kārtas rezultāti	13
2.2. Tirgus 3a analīzes otrās kārtas rezultāti	14
2.3. Tirgus 3a analīzes trešās kārtas rezultāti	15
3. Iepriekšējās tirgus 3b analīzes kārtas un lēmumi	22
3.1. Tirgus 3b analīzes pirmās kārtas rezultāti	22
3.2. Tirgus 3b analīzes otrās kārtas rezultāti	24
3.3. Tirgus 3b analīzes trešās kārtas rezultāti	24
4. Konkrētie tirgi	27
4.1. Ieteikumā minētie tirgi	27
4.2. Attiecīgie pakalpojumi	28
4.3. Tirgus 3a nozīme	31
4.4. Tirgus 3a iepriekšējo kārtu noteikto saistību kopsavilkums	36
4.5. Tirgus 3b nozīme	37
4.6. Tirgus 3b iepriekšējo kārtu noteikto saistību kopsavilkums	38
4.7. Shematiska atšķirība starp tirgu 3a un 3b - kopsavilkums	39
4.8. Vairumtirdzniecības palīgprodukti, lai alternatīvie operatori varētu sasniegt piekļuves punktu	40
4.9. Ieteikums par vienlīdzīgas attieksmes pienākumiem un par izmaksu aprēķināšanas metodēm	41
4.10. Investīciju kāpnes	42
5. Vispārīgs platjoslas piekļuves situācijas novērtējums	43
6. Tirgus definēšana mazumtirdzniecības līmenī	48
6.1. EK attiecīgā mazumtirdzniecības tirgus dalījums	49
6.1.1 Vai platjoslas piekļuves pakalpojumi balstoties uz metāliskām (vara) un optiskām abonentiņām veido vienotu standarta platjoslas piekļuves tirgu mazumtirdzniecības līmenī?	50
6.1.2 Vai kabeļu tīkli, t.i., DOCSIS tehnoloģija ir iekļaujami standarta platjoslas piekļuves tirgū mazumtirdzniecības līmenī?	54
6.1.3. Vai Ethernet LAN kabeļu tehnoloģija ir iekļaujama standarta platjoslas piekļuves tirgū mazumtirdzniecības līmenī?	55
6.1.4. Vai fiksētā bezvadu piekļuve ir iekļaujama standarta platjoslas piekļuves tirgū mazumtirdzniecības līmenī?	57
6.1.5. Vai mobilā platjoslas piekļuve ir iekļaujama standarta platjoslas piekļuves tirgū mazumtirdzniecības līmenī?	58
6.1.6 Vai WiMAX tehnoloģija ir iekļaujama standarta platjoslas piekļuves mazumtirdzniecības tirgū?	67

6.1.7. Vai satelīts ir iekļaujams standarta platjoslas piekļuves tirgū mazumtirdzniecības līmenī?	68
6.2. Standarta platjoslas piekļuves tirgus mazumtirdzniecības līmenī definēšanas rezultāti	68
7. Ģeogrāfisko teritoriju iedalījums	68
8. Novērtējums mazumtirdzniecībā, vai tirgū 3a vēl arvien ir nepieciešamas speciālas prasības (saistības)	70
9. Tirgus 3a definēšana vairumtirdzniecības līmenī	73
9.1. Vai atsaistīta piekļuve abonentlīnijai, balstoties uz xDSL un FTTx, veido vienotu tirgu 3a?	73
9.2. Vai VULA ir iekļaujama tirgū 3a?	74
9.3. Vai kabeļu tīkli, t.i. DOCSIS, ir iekļaujami tirgū 3a?	74
9.4. Vai mobilie tīkli ir iekļaujami tirgū 3a?	75
9.5. Vai pārējās tehnoloģijas ir iekļaujamās tirgū 3a?	75
9.6. Tirgus 3a definēšanas rezultāti	75
10. Tirgus 3a analīze	75
10.1. Situācija tirgū 3a	75
10.2. Tirgus dalījums	76
10.3. Šķēršļi ienākšanai tirgū vai elektronisko sakaru tīkla pārklājuma paplašināšanai	78
10.4. Kontrole pār būtisku infrastruktūru	80
10.5. Tehnoloģiska rakstura priekšrocības vai pārākums	82
10.6. Nepietiekama kompensējošā pirkstspēja vai tās trūkums	82
10.7. Pakalpojumu sasaistīšana (pakalpojumu dažādošana)	84
10.8. Mēroga un apjoma ekonomikas priekšrocības	84
10.9. Komersanta vai komersanta grupas vertikālā integrācija	85
10.10. Rezultāti	86
11. Regulējošais ietvars speciālu prasību (saistību) noteikšanai	86
12. Būtiska ietekme tirgū 3a - konstatētās konkurences problēmas un SIA "Lattelecom" noteikto saistību pamatojums	90
12.1. Pienākumi un saistības attiecībā uz piekļuvi elektronisko sakaru tīklam	91
12.2. Vienlīdzīgas attieksmes saistības	94
12.3. Caurredzamības saistība	102
12.4. Tarifu regulēšanas un izmaksu aprēķināšanas saistība	105
12.5. Atdalītas finanšu uzskaites saistība	108
12.6. Iepriekšējās tirgus 3a analīzes kārtās noteikto un šai tirgus analīzes kārtā plānoto saistību kopsavilkums	109
13. Novērtējums mazumtirdzniecībā, vai tirgū 3b vēl arvien ir nepieciešamas speciālas prasības (saistības), ņemot vērā tirgus 3a regulēšanas ietekmi	110
14. Tirgus 3b definēšana vairumtirdzniecības līmenī	112
14.1. Vai piekļuve datu plūsmai, balstoties uz xDSL un FTTx, veido vienotu tirgu 3b?	112
14.2. Kuri līmeņi pamattīkla arhitektūras hierarhijā attiecas uz tirgus 3b pakalpojumiem?	112
14.3. Vai tirgū 3b ietilpst augstas kvalitātes piekļuve datu plūsmai?	113
14.4. Vai kabeļu tīkli, t.i. DOCSIS, ir iekļaujami tirgū 3b?	113
14.5. Vai mobilie tīkli ir iekļaujami tirgū 3b?	113
14.6. Vai pārējās tehnoloģijas ir iekļaujamās tirgū 3b?	114
14.7. Tirgus 3b definēšanas rezultāti	114
15. Tirgus 3b analīze	114

15.1. Situācija tirgū 3b	114
15.2. Tirgus dalījums	115
15.3. Šķēršļi ienākšanai tirgū vai elektronisko sakaru tīkla pārklājuma paplašināšanai	117
15.4. Kontrole pār būtisku infrastruktūru	118
15.5. Tehnoloģiska rakstura priekšrocības vai pārākums	118
15.6. Nepietiekama kompensējošā pirktspeja vai tās trūkums	118
15.7. Pakalpojumu sasaistīšana	119
15.8. Mēroga un apjoma ekonomikas priekšrocības	119
15.9. Komersanta vai komersanta grupas vertikālā integrācija	119
15.10. Rezultāti	119
16. Būtiska ietekme tirgū 3b - konstatētās konkurences problēmas un SIA "Lattelecom" noteikto saistību pamatojums	119
16.1. Pienākumi un saistības attiecībā uz piekļuvi elektronisko sakaru tīklam	121
16.2. Vienlīdzīgas attieksmes saistības	123
16.3. Caurredzamības saistība	128
16.4. Tarifu regulēšanas un izmaksu aprēķināšanas saistība	129
16.5. Atdalītas finanšu uzskaites saistība	131
16.6. Iepriekšējās tirgus 3b analīzes kārtās noteikto un šai tirgus analīzes kārtā plānoto saistību kopsavilkums	132
17. Nacionālā konsultācija	134
18. Konkurences padomes viedoklis	134
19. Konsultācija ar EK, BEREC un citu Eiropas Savienības dalībvalstu regulatoriem	134
PIELIKUMS	137

Attēli

Attēls 1: Tirgu 3a un 3b analīzes procedūra	28
Attēls 2: Tipiska elektronisko sakaru tīkla arhitektūra	29
Attēls 3: Tipiska elektronisko sakaru tīkla arhitektūra un atsaistāmo piekļuves tīkla segmentu tipi	32
Attēls 4: Tipiska Elektronisko sakaru tīkla arhitektūra un tirgus 3b piekļuves līmeņi	38
Attēls 5: Tipiska elektronisko sakaru tīkla arhitektūra un shematiska atšķirība starp tirgu 3a un tirgu 3b atbilstoši Ieteikumam 2014	39
Attēls 6: Fiksētās un mobilās platjoslas piekļuves pieslēgumu skaita attīstība Latvijā	44
Attēls 7: xDSL un NGA fiksētās platjoslas piekļuves pieslēgumu skaita attīstība	44
Attēls 8: fiksētās platjoslas piekļuves tehnoloģiju sadalījums uz 2017.gada 1.janvāri	45
Attēls 9: Fiksētās platjoslas piekļuves datu pārraides ātrumu sadalījums uz 2017.gada 1.janvāri	45
Attēls 10: SIA "Lattelecom" tirgus daļu dinamika	46
Attēls 11: SIA "Lattelecom" un alternatīvo operatoru fiksētās platjoslas piekļuves tehnoloģiju un datu pārraides ātrumu dalījums uz 2017.gada 1.janvāri	47
Attēls 12: Lielāko alternatīvo operatoru tehnoloģiju dalījums	48
Attēls 13: Lejupielādes datu pārraides ātruma vidējās vērtības salīdzinājumā starp SIA "Bite Latvija", SIA "LMT" un SIA "Tele2" izmantotām datu pārraides tehnoloģijām Latvijā	60
Attēls 14: Lejupielādes ātruma izmaiņu dinamika mobilajā tīklā sērijveida mērījumos kalendārās nedēļas periodā – 2016.gada janvāris	61

Tabulas

Tabula 1: Fiziskās atsaistīšanas iespējas piekļuves mezglā (MDF/ODF)	33
Tabula 2: SIA "Lattelecom" noteiktās saistības tirgū 3a	36
Tabula 3: Noteiktās saistības tirgū 3b	39
Tabula 4: Vienlīdzīgas attieksmes saistības tirgū 3a	42
Tabula 5: Vienlīdzīgas attieksmes saistības tirgū 3b	42
Tabula 6: SIA "Lattelecom" un lielāko alternatīvo operatoru mēneša abonēšanas maksa uz 2017.gada oktobri	52
Tabula 7: Fiksētās un mobilās platjoslas piekļuves tarifi uz 2017.gada oktobri	64
Tabula 8: Kopsavilkums par fiksētās – mobilās platjoslas piekļuves aizvietojamību	66
Tabula 9: Iedzīvotāju skaits, %	69
Tabula 10: Iedzīvotāju blīvums, cilvēki uz 1km ²	69
Tabula 11: Tirgus daļas mazumtirdzniecībā, Rīgā	71
Tabula 12: Tirgus daļas mazumtirdzniecībā, ārpus Rīgas	71
Tabula 13: Tirgus daļas mazumtirdzniecībā Latvijā	72
Tabula 14: Tirgus daļas vairumtirdzniecībā tirgū 3a, Rīgā	77
Tabula 15: Tirgus daļas vairumtirdzniecībā tirgū 3a, ārpus Rīgas	77
Tabula 16: Tirgus daļas vairumtirdzniecībā tirgū 3a Latvijā	77
Tabula 17: Lielāko kabeļu kanalizācijas infrastruktūras īpašnieku īpašumā esošais trases garums, km	81
Tabula 18: Lielāko stabu infrastruktūras īpašnieku īpašumā esošo stabu skaits	81
Tabula 19: Lielāko piekļuves tīkla infrastruktūras īpašnieku īpašumā esošais metālisko un optisko piekļuves tīkla līniju garums, km	81

Tabula 20: SIA "Lattelecom" noteiktās un precizējamās saistības tirgū 3a	109
Tabula 21: Vienlīdzīgas attieksmes saistības tirgū 3a	110
Tabula 22: SIA "Lattelecom" nodrošinātās piekļuves līnijas citiem operatoriem.....	114
Tabula 23: Tirgus daļas vairumtirdzniecībā tirgū 3b, Rīgā	116
Tabula 24: Tirgus daļas vairumtirdzniecībā tirgū 3b, ārpus Rīgas	116
Tabula 25: Tirgus daļas vairumtirdzniecībā tirgū 3b Latvijā.....	116
Tabula 26: SIA "Lattelecom" noteiktās un precizējamās saistības tirgū 3b.....	133
Tabula 27: SIA "Lattelecom" noteiktās un precizējamās vienlīdzīgas attieksmes saistības tirgū 3b	133

Kopsavilkums

Ziņojums par tirgus analīzi sagatavots par Eiropas Komisijas ieteikumā par attiecīgajiem produktu un pakalpojumu tirgiem elektronisko sakaru nozarē minētiem tirgiem: vairumtirdzniecības līmeņa vietēja piekļuve fiksētā vietā (tirgus 3a) un plašpatēriņa produktu vairumtirdzniecības līmeņa centralizēta piekļuve fiksētā vietā (tirgus 3b). Analizētie tirgi nozīmē komersantam ar būtisku ietekmi tirgū pienākumu dot piekļuvi sava elektronisko sakaru tīkla pasīviem (t.sk. inženiertehniskai infrastruktūrai) un aktīviem elementiem citiem elektronisko sakaru komersantiem, kuri vēlas sniegt fiksēto platjoslas piekļuvi, kā arī citus elektronisko sakaru pakalpojumus galalietotājiem, bet kuriem nav tik plašs elektronisko sakaru tīkla pārklājums kā komersantam ar būtisku ietekmi tirgū.

Pirmajā tirgus analīzes kārtā 2007.gadā Regulators noteica vienu komersantu – SIA “Lattelecom” par komersantu ar būtisku ietekmi analizētajos tirgos, kā arī noteica SIA “Lattelecom” saistības un pienākumus attiecībā uz metālisko (vara) abonentlīniju atsaistīšanu un piekļuvi datu plūsmai.

Otrajā tirgus analīzes kārtā 2009.gadā Regulators uzskatīja, ka pirmajā tirgus analīzes kārtā SIA “Lattelecom” noteiktās saistības un pienākumi ir jāsaglabā un nav nepieciešams tās grozīt vai atcelt.

Trešajā tirgus analīzes kārtā 2013.gadā Regulators uzskatīja, ka pirmajā tirgus analīzes kārtā SIA “Lattelecom” noteiktās saistības un pienākumi ir jāsaglabā, kā arī SIA “Lattelecom” noteica papildus saistības un pienākumus attiecībā uz optisko abonentlīniju atsaistīšanu un piekļuvi datu plūsmai, kā arī citas papildus saistības, t.sk. papildus vienlīdzīgas attieksmes saistības.

Šī ir iepriekšminēto tirgu analīzes ceturrtā kārtā. Analizētie tirgi ir vairumtirdzniecības abstrakti tirgi un regulēt tos nepieciešams, ja saistītajos mazumtirdzniecības tirgos nav vērojama efektīva konkurence. Tāpēc vispirms Regulators vērtē konkurences apstākļus mazumtirdzniecībā galvenokārt platjoslas piekļuves kontekstā, pieņemot, ka konkrēto tirgu regulēšana neeksistē. Vērtējot konkurējošos apstākļus, Regulators ņem vērā elektronisko sakaru komersantus, kas nodrošina šādas fiksētā tīkla arhitektūras un tehnoloģijas: xDSL, FTTx, DOCSIS, Ethernet LAN un fiksēto bezvadu piekļuvi. Analizētās tirgus daļas gan Rīgā, gan ārpus Rīgas liecina, ka SIA “Lattelecom” tirgus daļas vērtējamas kā lielas, tās ir vislielākās un liecina par SIA “Lattelecom” dominējošu stāvokļa esamību. Regulators neiekļauj tirgus daļu aprēķinā mobilo platjoslas piekļuvi, jo uzskata, ka mobilā platjoslas piekļuve šobrīd nav pietiekami efektīvs aizvietotājs fiksētai platjoslas piekļuvei.

Gan tirgus daļu aprēķins, gan dažādi kritēriji kā šķēršļi ienākšanai tirgū vai elektronisko sakaru tīkla pārklājuma paplašināšanai, kontrole pār būtisku infrastruktūru, tehnoloģiska rakstura priekšrocības u.c. liecina par SIA “Lattelecom” būtisku ietekmi un liecina par nepieciešamību turpināt regulēt vairumtirdzniecības tirgus 3a un 3b, kas attiecas uz vara un optikas piekļuves tīkla arhitektūrām un tehnoloģijām, kā arī uz inženiertehnisko infrastruktūru.

Šai tirgus analīzes kārtā Regulators uzskata, ka iepriekšējās tirgus analīzes kārtās SIA “Lattelecom” noteiktās speciālās prasības ir jāsaglabā, kā arī ir nepieciešams SIA “Lattelecom” iepriekš noteiktās speciālās prasības grozīt un noteikt jaunas, t.sk. papildus vienlīdzīgas attieksmes saistības.

1. Ievads

Sabiedrisko pakalpojumu regulēšanas komisija (turpmāk – Regulators) regulē elektronisko sakaru nozari, lai maksimizētu galalietotāju labumu un lai veicinātu ilgtermiņa konkurences attīstību un investīcijas. Galalietotājs saņems maksimālo labumu, ja tam būs izvēle starp vairākiem elektronisko sakaru pakalpojumu (turpmāk – pakalpojums) sniedzējiem, piedāvājot konkurētspējīgu pakalpojuma cenu, augstu pakalpojuma kvalitāti un citus galalietotājam svarīgus pakalpojuma parametrus. Regulatora mērķis ir veicināt atvērtu, godīgu un efektīvu konkurenci un katrs Regulatora pieņemtais lēmums ievieš izmaiņas konkurences apstākļos. Tādēļ Regulatoram, pieņemot lēmumus, jāizvērtē vai potenciālais labums galalietotājam pārsniedz iespējamo kaitējumu, ko nodara tā iejaukšanās tirgū.

Lai veicinātu konkurenci elektronisko sakaru nozarē, Elektronisko sakaru likums (turpmāk – ESL), ņemot vērā Eiropas Savienības regulējumu, deleģē Regulatoram tiesības definēt konkrētos pakalpojumu tirgus (tirgu definēšana), veikt definēto tirgu analīzi konkurences novērtēšanai šajos tirgos, noteikt elektronisko sakaru komersantus (turpmāk – komersants) ar būtisku ietekmi tirgū (turpmāk – BIT), kā arī piemērot, saglabāt, grozīt vai atcelt speciālas prasības (saistības) komersantiem, kuru ietekme konkrētajā tirgū atzīta par būtisku (saistību noteikšana).

Tikai tad, ja, nepastāvot regulēšanai tirgū, tajā ir iespējama galalietotājam nelabvēlīga rīcība, tirgus ir uzskatāms par piekritīgu apsteidzošai (*ex-ante*) regulēšanai. Tādēļ katra vairumtirdzniecības tirgus analīzes pamatā ir ietekmēto mazumtirdzniecības tirgu identificēšana, no kura izriet saistīto vairumtirdzniecības tirgu identificēšana, definēšana un analīze.

Analizējot tirgus, tiek ņemta vērā ne tikai esošā informācija par darbību un rīcību pagātnē, bet arī iespējamā tirgus attīstība nākamo divu līdz trīs gadu laikā. Tādēļ Ziņojumā par tirgu analīzi tiek iekļautas attīstības tendences, kuras var tikt prognozētas Ziņojuma par tirgu analīzi pārskata periodā.

Ziņojums par tirgu analīzi attiecas uz tirgus definēšanu, analīzi un saistību noteikšanu, bet neattiecas uz tarifu un izmaksu aprēķināšanas saistību ieviešanu.

[Ziņojumā par tirgus analīzi ierobežotas pieejamības informācija ir aizklāta ar melnu krāsu].

1.1. Izmantotā terminoloģija, jēdzieni un definīcijas

Veicot tirgus analīzi, tiek vērtētas komersantu veiktās darbības tirgū. ESL definē elektronisko sakaru komersantu kā komersantu, kas veic divu veidu darbības – nodrošina elektronisko sakaru tīklu vai sniedz pakalpojumu.

ESL definē minētās darbības šādā veidā:

- elektronisko sakaru tīkla nodrošināšana – elektronisko sakaru tīkla izveide, attīstīšana, ekspluatācija, kontrole un piekļuves nodrošināšana tam;

- elektronisko sakaru pakalpojums – pakalpojums, kuru parasti nodrošina par atlīdzību un kurš pilnīgi vai galvenokārt sastāv no signālu pārraidīšanas elektronisko sakaru tīklos.

Definējot konkrētos tirgus atbilstoši konkurences tiesībām, ir jāidentificē:

- visi tie pakalpojumi, kas veido identificējamu tirgus produktu (preču vai pakalpojumu tirgi);
- ģeogrāfiskā teritorija, kurā tiek sniegtas preces vai pakalpojumi (ģeogrāfiskie tirgi).

Definējot konkrētos tirgus atbilstoši Eiropas Savienības praksei, ir jāidentificē tirgus funkcionālais līmenis:

- tirgi, kuros produkti tiek piedāvāti vairumtirdzniecībā (vairumtirdzniecības produktu tirgi);
- tirgi, kuros produkti tiek piedāvāti mazumtirdzniecībā (mazumtirdzniecības produktu tirgi).

Elektronisko sakaru nozarē tirgus sadalījums funkcionālā līmenī tiek izmantots tādēļ, ka regulējums, ko Regulators var piemērot vairumtirdzniecības un mazumtirdzniecības produktu tirgiem, atšķiras. Elektronisko sakaru nozarē vairumtirdzniecības pakalpojumu tirgū tiek sniegti pakalpojumi, ko viens komersants sniedz citam komersantam, un parasti tā ir daļa no elektronisko sakaru tīkla nodrošināšanas, t.i. pakalpojumi, kas tiek sniegti, nodrošinot piekļuvi, starpsavienojumu vai tālākpārdošanu. Savukārt mazumtirdzniecības pakalpojumu tirgū tiek sniegti pakalpojumi galalietotājiem. Atbilstoši ESL abonents ir fiziska vai juridiska persona, kas ir noslēgusi līgumu ar elektronisko sakaru pakalpojumu sniedzēju par konkrētu elektronisko sakaru pakalpojumu saņemšanu, bet galalietotājs ir elektronisko sakaru pakalpojumu lietotājs, kas šos pakalpojumus neizmanto elektronisko sakaru pakalpojumu nodrošināšanai citām personām.

Regulators, definējot konkrētos tirgus, izvērtē gan mazumtirdzniecības pakalpojumu tirgus, gan attiecīgos vairumtirdzniecības pakalpojumu tirgus.

1.2. Elektronisko sakaru likums

Tirgus definēšanas un analīzes process pamatojas uz ESL:

- ESL 1.panta 7.punkts paredz, ka BIT ir tāds komersanta stāvoklis tirgū, kas līdzvērtīgs dominējošam stāvoklim.
- Ņemot vērā komersantu sniegto informāciju un pakalpojumu tirgus analīzes rezultātus, Regulators saskaņā ar ESL 31.panta otro daļu nosaka, vai konkrētajā tirgū ir efektīva konkurence. Ja tirgus analīzes rezultātā Regulators konstatē, ka tirgū nav efektīvas konkurences, tas pieņem lēmumu par analīzes rezultātā konstatētajām problēmām adekvātu un samērīgu speciālu prasību piemērošanu, saglabāšanu, grozīšanu vai atcelšanu komersantiem Regulatora noteiktajā kārtībā. Saskaņā ar ESL 31.panta trešo daļu, ja Regulators konstatē, ka tirgū pastāv efektīva konkurence, tas nepiemēro vai atceļ speciālās prasības komersantiem ar BIT. Saskaņā ar ESL 31.panta ceturto daļu, ja Regulators

konstatē, ka tirgū nav efektīva konkurence, tas nosaka komersantus, kuriem šajā tirgū ir būtiska ietekme saskaņā ar ESL 29.pantu.

- ESL 29.panta pirmā daļa noteic, ka Regulators pēc pakalpojumu tirgus definēšanas un tirgus analīzes var noteikt komersantus, kuriem ir BIT konkrētā tirgū. Regulators savu lēmumu pārskata ik reizi, kad tiek veikta pakalpojumu tirgus definēšana un tirgus analīze.
- ESL 29.panta otrā daļa paredz, ka Regulators var atzīt, ka komersantam ir BIT, ja tas individuāli vai kopā ar citiem komersantiem šajā tirgū atrodas tādā stāvoklī, kas ir līdzvērtīgs dominējošam stāvoklim, tas ir, ekonomiskā spēka stāvoklī, kas tam līdz zināmam līmenim ļauj rīkoties neatkarīgi no citiem komersantiem, lietotājiem vai galalietotājiem. Izvērtējot, vai viens vai vairāki komersanti ir dominējošā stāvoklī tirgū, Regulators pēc iespējas ievēro Eiropas Komisijas (turpmāk – EK) izstrādātās tirgus analīzes un BIT novērtēšanas vadlīnijas.
- ESL 29.panta trešā daļa paredz, ka komersantam, kuram ir būtiska ietekme atsevišķā tirgū (pirmais tirgus), var būt būtiska ietekme arī saistītā tirgū (otrais tirgus), ja saikne starp šiem diviem tirgiem ļauj ietekmi vienā tirgū paplašināt uz otru (saistīto) tirgu, tādējādi nostiprinot komersanta ietekmi tirgū. Lai to novērstu, Regulators var noteikt saistības piekļuves vai starpsavienojumu jomā.
- ESL 30.panta pirmā daļa paredz, ka Regulators, ievērojot pakalpojumu ģeogrāfisko dalījumu un citus valstī esošus īpašus apstākļus, kā arī EK ieteikumu par attiecīgajiem produktu un pakalpojumu tirgiem elektronisko sakaru nozarē, nosaka konkrētos pakalpojumu tirgus.
- ESL 30.panta otrā daļa paredz, ka, nosakot konkrētos pakalpojumu tirgus, Regulators konsultējas ar komersantiem Regulatora noteiktajā konsultāciju kārtībā un, ja nepieciešams, ar Konkurences padomi.
- Saskaņā ar ESL 8.panta pirmās daļas 13.punktu Regulators paziņo un nosūta Eiropas Savienības dalībvalstu regulatoriem, EK un Eiropas Elektronisko sakaru regulatoru iestādei (turpmāk – BEREC) saskaņošanai uz vienu kalendāro mēnesi plānoto pasākumu kopumu (projektu) un tā pamatojumu attiecībā uz pakalpojumu tirgus definēšanu, komersanta ar BIT noteikšanu un lēmuma projektu par speciālo prasību piemērošanu, saglabāšanu, grozīšanu vai atcelšanu šādam komersantam, kā arī par plānotajām komersantam piemērojamām saistībām attiecībā uz piekļuvi, starpsavienojumu un pasākumiem, kas var ietekmēt tirdzniecību starp dalībvalstīm. Regulators, uzklusot un ņemot vērā Eiropas Savienības dalībvalstu regulatoru, EK un BEREC viedokli, var izdarīt grozījumus plānoto pasākumu kopumā un piemērojamās saistībās un par to paziņo EK.
- ESL 8.panta pirmās daļas 15.punkts noteic, ka Regulators paziņo EK un BEREC visus pieņemtos lēmumus attiecībā uz pakalpojumu tirgus definēšanu, komersanta ar BIT noteikšanu un lēmuma projektu par speciālo prasību piemērošanu, saglabāšanu, grozīšanu vai atcelšanu šādam komersantam, kā arī par plānotajām komersantiem piemērojamām saistībām attiecībā uz piekļuvi, starpsavienojumu un pasākumiem, kas var ietekmēt tirdzniecību starp dalībvalstīm.

- ESL 8.panta pirmās daļas 17.punkts paredz, ka Regulators, pieņemot lēmumu saskaņā ar ESL 30., 31. un 31.¹pantu, pēc iespējas ievēro BEREC pieņemtos atzinumus un kopējās nostājas.
- Saskaņā ar ESL 31.¹ panta pirmo daļu, ja Regulators par tāda plānotā lēmuma projektu vai plānoto pasākumu kopumu attiecībā uz tirgus definēšanas vai analīzes procedūrām, kurš var ietekmēt tirdzniecību starp dalībvalstīm un kura mērķis ir uzlikt, grozīt vai atcelt kādu operatora pienākumu, saņēmuš EK paziņojumu, kurā norādīti iemesli, kāpēc lēmuma projekts vai plānoto pasākumu kopums var radīt šķēršļus iekšējam tirgum, vai saņēmuš norādījumus par tā neatbilstību Eiropas Savienības tiesību aktiem, Regulators lēmumu vai plānoto pasākumu kopumu nepieņem vēl trīs mēnešus pēc EK paziņojuma. Ja šāds paziņojums netiek sniegts, Regulators var pieņemt lēmumu vai plānoto pasākumu kopumu, pēc iespējas ņemot vērā EK, BEREC vai citu valstu regulatoru ieteikumus.

Lai veiktu nepieciešamos pasākumus tirgus definēšanai un tirgus analīzei, ESL noteic, ka Regulators pieņem šādus normatīvos aktus:

- Publisko konsultāciju kārtību ar tirgus dalībniekiem saskaņā ar ESL 8.panta pirmās daļas 11.punktu un 30.panta otro daļu;
- Tirgus analīzei nepieciešamās informācijas apjomu un iesniegšanas kārtību saskaņā ar ESL 31.panta pirmo daļu.

1.3. Noteikumi par tirgus analīzei nepieciešamās informācijas apjomu un iesniegšanas kārtību

Ņemot vērā ESL noteikto, Regulators ir noteicis tirgus analīzei nepieciešamās informācijas apjomu un iesniegšanas kārtību ar Regulatora 2016.gada 25.augusta lēmumu Nr.1/15 „Noteikumi par tirgus analīzei nepieciešamās informācijas apjomu un iesniegšanas kārtību” (turpmāk - Noteikumi).

Noteikumu 4.punkts paredz, ka komersanti iesniedz Regulatoram tā noteiktajā kārtībā katru gadu līdz 1.augustam informāciju par esošā kalendārā gada 1.pusgadu un līdz 1.februārim informāciju par iepriekšējā kalendārā gada 2.pusgadu, pilnīgi un precīzi aizpildot Noteikumu 1.pielikumā noteikto veidlapu.

Regulators, izvērtējot informāciju, kuru komersanti ir iesnieguši saskaņā ar Noteikumu 4.punktu, nosaka tos komersantus, kuru attiecīgā sniegtā pakalpojuma kopējais īpatsvars ir vismaz 95% dilstošā secībā no attiecīgā pakalpojuma sniegšanas kopējiem ieņēmumiem un kuri iesniedz Regulatoram tiem nosūtītās Noteikumu 2.pielikuma veidlapas. Saskaņā ar Noteikumu 7.punktu Regulators nosūta visiem komersantiem, kurus Regulators noteicis par komersantiem ar BIT, attiecīgajam konkrētajam tirgum atbilstošas Noteikumu 2.pielikuma veidlapas. Saskaņā ar Noteikumu 8.punktu Regulators nosūta Noteikumu 2.pielikuma veidlapas vismaz četriem tiem komersantiem, kuru katra īpatsvars no kopējiem ieņēmumiem no attiecīgo pakalpojumu sniegšanas dilstošā secībā ir vislielākais.

1.4. EK ieteikumi par attiecīgajiem produktu un pakalpojumu tirgiem elektronisko sakaru nozarē

EK 2014.gada 9.oktobra ieteikumā 2014/710/ES par konkrētajiem produktu un pakalpojumu tirgiem elektronisko sakaru nozarē, kuros var būt nepieciešama *ex ante* (apsteidzoša) regulēšana saskaņā ar Direktīvu 2002/21/EK par kopējiem reglamentējošiem noteikumiem attiecībā uz elektronisko komunikāciju tīkliem un pakalpojumiem (turpmāk – Ieteikums 2014) ir minēti četri tirgi:

1. Vairumtirdzniecības līmeņa savienojumu pabeigšana fiksētā vietā individuālos publiskos telefonu tīklos;
2. Vairumtirdzniecības līmeņa balss savienojuma pabeigšana individuālos mobilajos tīklos;
3. a) Vairumtirdzniecības līmeņa vietēja piekļuve fiksētā vietā (turpmāk – tirgus 3a);
b) Plašpatēriņa produktu vairumtirdzniecības līmeņa centralizēta piekļuve fiksētā vietā (turpmāk – tirgus 3b);
4. Vairumtirdzniecības līmeņa augstas kvalitātes piekļuve fiksētā vietā (turpmāk – tirgus 4).

Ar Ieteikumu 2014 tika aizstāts EK 2007.gada 17.decembra ieteikums 2007/879/EK par konkrētajiem preču un pakalpojumu tirgiem elektronisko sakaru nozarē, kuros var būt nepieciešama *ex ante* (apsteidzoša) regulēšana saskaņā ar Direktīvu 2002/21/EK par kopējiem reglamentējošiem noteikumiem attiecībā uz elektronisko komunikāciju tīkliem un pakalpojumiem (turpmāk – Ieteikums 2007). Ieteikumā 2014 minētais tirgus 3a atbilst Ieteikumā 2007 minētajam tirgum 4: piekļuve vairumtirdzniecības (fiziskā) tīkla infrastruktūrai (ieskaitot kopējo vai pilnībā atsaistīto piekļuvi) fiksētā vietā. Ieteikumā 2014 minētais tirgus 3b atbilst Ieteikumā 2007 minētajam tirgum Nr.5: platjoslas piekļuve vairumtirdzniecībā. Tomēr Ieteikumā 2014 ir modificētas iepriekšminēto tirgu robežas.

Ar Ieteikumu 2007 tika aizstāts EK 2003.gada 11.februāra ieteikums 2003/311/EK par konkrētajiem preču un pakalpojumu tirgiem elektronisko sakaru nozarē, kuros var būt nepieciešama *ex ante* (apsteidzoša) regulēšana saskaņā ar Direktīvu 2002/21/EK (turpmāk – Ieteikums 2003). Ieteikumā 2007 minētais tirgus Nr.4: piekļuve vairumtirdzniecības (fiziskā) tīkla infrastruktūrai (ieskaitot kopējo vai pilnībā atsaistīto piekļuvi) fiksētā vietā atbilda Ieteikumā 2003 minētajam tirgum Nr.11: atsaistīta piekļuve (t.sk. daļēja piekļuve) metāliskajām abonentlīnijām¹ un to segmentiem, lai nodrošinātu platjoslas datu pārraides un balss pārraides pakalpojumus. Ieteikumā 2007 minētais tirgus Nr.5: platjoslas piekļuve vairumtirdzniecībā atbilda Ieteikumā 2003 minētajam tirgum Nr.12: platjoslas piekļuve vairumtirdzniecībā.

¹ Šai Ziņojumā par tirgu analīzi lietotajam terminam “metāliskā abonentlīnija” ir tāda pati nozīmē kā „metāliskā (vara) abonentlīnija”, “metāliskais vītais pāris” vai “metāliskā vītā pāra abonentlīnija”.

2. Iepriekšējās tirgus 3a analīzes kārtas un lēmumi

2.1. Tirgus 3a analīzes pirmās kārtas rezultāti

Pirmajā tirgus analīzes kārtā 2006.-2007.gadā Regulators noteica vienu komersantu - sabiedrību ar ierobežotu atbildību „Lattelecom”, vienotais reģistrācijas numurs: 40003052786, juridiskā adrese: Dzirnau iela 105, Rīga, LV-1011 (turpmāk - SIA - „Lattelecom”), par komersantu ar būtisku ietekmi tirgū 3a un pieņēma šādu lēmumu:

- Regulatora 2007.gada 31.janvāra lēmums Nr.23 „Par SIA „Lattelecom” būtisku ietekmi atsaistītas piekļuves (tai skaitā daļējas piekļuves) metāliskajām abonentlīnijām un to segmentiem, lai nodrošinātu platjoslas datu pārraides un balss pārraides pakalpojumus Latvijas Republikas teritorijā, tirgū” (turpmāk – Lēmums 23)

Lēmumā 23 Regulators nolēma SIA “Lattelecom” piemērot šādas saistības:

1. Noteikt SIA „Lattelecom” kā komersantu ar būtisku ietekmi atsaistītas piekļuves (tai skaitā daļējas piekļuves) metāliskajām abonentlīnijām un to segmentiem, lai nodrošinātu platjoslas datu pārraides un balss pārraides pakalpojumus Latvijas Republikas teritorijā, tirgū.
2. Noteikt SIA „Lattelecom” piekļuves saistību nodrošināt komersantiem piekļuvi elektronisko sakaru tīklam vai ar to saistītiem elementiem, ieskaitot atsaistītu piekļuvi abonentlīnijai saskaņā ar Regulatora apstiprinātajiem noteikumiem par tehniskām prasībām atsaistītajai piekļuvei paredzētajai abonentlīnijai un kārtību, kādā notiek atsaistīta piekļuve abonentlīnijai.
3. Noteikt SIA „Lattelecom” caurredzamības saistību izstrādāt un publicēt atsaistītas piekļuves abonentlīnijām pamatpiedāvājumu saskaņā ar Regulatora apstiprinātajiem noteikumiem par pamatpiedāvājuma izstrādes kārtību, iekļaujamo informāciju un publicēšanu.
4. Noteikt SIA „Lattelecom” caurredzamības saistību atsaistītas piekļuves abonentlīnijām pamatpiedāvājumā iekļaut vismaz šādus atsaistītas piekļuves abonentlīnijām pakalpojumus:
 - 4.1. pilnīgu piekļuvi abonentlīnijai, izmantojot fizisko vai virtuālo fizisko izvietošanu;
 - 4.2. pilnīgu piekļuvi abonentlīnijai, izmantojot attālo izvietošanu;
 - 4.3. pilnīgu piekļuvi abonentapakšlīnijai, izmantojot fizisko vai virtuālo fizisko izvietošanu;
 - 4.4. pilnīgu piekļuvi abonentapakšlīnijai, izmantojot attālo izvietošanu;
 - 4.5. daļēju (kopēju) piekļuvi abonentlīnijai, izmantojot fizisko vai virtuālo fizisko izvietošanu;
 - 4.6. daļēju (kopēju) piekļuvi abonentlīnijai, izmantojot attālo izvietošanu.
5. Noteikt SIA „Lattelecom” caurredzamības saistību atsaistītas piekļuves abonentlīnijām pamatpiedāvājumā iekļaut šādus tehnoloģijas vai tehniskos risinājumus, kurus izmantojot cits komersants saņem šā lēmuma lemjošās daļas 4.punktā noteiktos atsaistītas piekļuves abonentlīnijai pakalpojumus, kur tas iespējams:

- 5.1. balss frekvenču josla;
 - 5.2. asimetriskā ciparu abonentlīnija (turpmāk - ADSL);
 - 5.3. integrēto pakalpojumu cipartīkla galvenās plūsmas piekļuve (ISDN BRA);
 - 5.4. integrēto pakalpojumu cipartīkla primārās plūsmas piekļuve (ISDN PRA);
 - 5.5. ātrdarbīga abonenta ciparlīnija (HDSL).
6. Noteikt SIA „Lattelecom” piekļuves saistību un vienlīdzīgas attieksmes pienākumu nodrošināt atsaistītas piekļuves abonentlīnijai pakalpojumus katram komersantam, kas to pamatoti pieprasa, un piemērot līdzvērtīgus nosacījumus līdzvērtīgos apstākļos citiem komersantiem, kuri nodrošina līdzvērtīgus pakalpojumus. Noteikt SIA „Lattelecom” pienākumu sniegt citiem komersantiem atsaistītas piekļuves abonentlīnijai pakalpojumus un informāciju ar tiem pašiem nosacījumiem, ar kādiem SIA „Lattelecom” pats nodrošina pakalpojumus un informāciju sev (*angļu val. - self-service*), saistītajiem komersantiem vai partneriem, un tādā pašā kvalitātē.
 7. Noteikt SIA „Lattelecom” tarifu regulēšanas un izmaksu aprēķināšanas saistību aprēķināt pakalpojumu sniegšanas izmaksas un iesniegt ziņojumu par izmaksu aprēķināšanu un attiecināšanu atsaistītas piekļuves abonentlīnijām pakalpojumiem un ar to saistītiem pakalpojumiem, kuru ieņēmumi no sniegšanas, aprēķinot tos par katru pakalpojumu atsevišķi, iepriekšējā pārskata gadā pārsniedza divpadsmit tūkstošus latu saskaņā ar Regulatora apstiprināto pakalpojumu izmaksu aprēķināšanas un attiecināšanas metodiku.
 8. Noteikt SIA „Lattelecom” tarifu regulēšanas un izmaksu aprēķināšanas saistību iesniegt Regulatoram pēc Regulatora pieprasījuma pakalpojumu tarifu un izmaksu pamatojumu.
 9. Noteikt SIA „Lattelecom” tarifu regulēšanas un izmaksu aprēķināšanas saistību tuvināt atsaistītas piekļuves abonentlīnijai un ar to saistīto pakalpojumu tarifus pakalpojumu izmaksām.
 10. Noteikt SIA „Lattelecom” pienākumu atsaistītas piekļuves abonentlīnijai jomā veikt atsevišķu darbības uzskaiti saskaņā ar Regulatora apstiprināto pakalpojumu izmaksu aprēķināšanas un attiecināšanas metodiku.

2.2. Tirgus 3a analīzes otrās kārtas rezultāti

Otrajā tirgus analīzes kārtas gaitā 2009.gadā Regulators uzskatīja, ka iepriekš noteiktās saistības un pienākumi SIA „Lattelecom” ir jāsauglabā un nav nepieciešams grozīt vai atcelt pirmajā tirgus analīzes kārtā SIA „Lattelecom” ar Lēmumu 23 noteiktās saistības, pienākumus vai noteikt jaunas.

2.3. Tirgus 3a analīzes trešās kārtas rezultāti

Trešajā tirgus analīzes kārtas gaitā 2013.gadā Regulators uzskatīja, ka iepriekš noteiktās saistības un pienākumus SIA „Lattelecom” ir jāsaglabā, bet ir nepieciešams SIA „Lattelecom” noteikt jaunas saistības un pienākumu un pieņēma šādu lēmumu:

- 2013.gada 19.decembra lēmums Nr.244 “Par sabiedrības ar ierobežotu atbildību „Lattelecom” būtisku ietekmi piekļuves vairumtirdzniecības (fiziskā) tīkla infrastruktūrai (ieskaitot kopējo vai pilnībā atsaistīto piekļuvi) fiksētā atrašanās vietā tirgū” (turpmāk – Lēmums 244).

Trešajā tirgus analīzes kārtā Regulators ņēma vērā EK 2010.gada 20.septembra Ieteikumu 2010/572/ES par regulētu piekļuvi nākamās paaudzes piekļuves tīkliem (turpmāk – NGA Ieteikums).

Lēmumā 244 Regulators nolēma SIA „Lattelecom” piemērot šādas saistības:

1. Noteikt no 2014.gada 1.jūlija SIA „Lattelecom” par komersantu ar būtisku ietekmi piekļuves vairumtirdzniecības (fiziskā) tīkla infrastruktūrai (ieskaitot kopējo vai pilnībā atsaistīto piekļuvi) fiksētā atrašanās vietā tirgū.
2. Atcelt no 2014.gada 1.jūlija Regulatora Lēmuma 23 lemjošās daļas 7.punktu daļā par nosacījumu „kuru ieņēmumi no sniegšanas, aprēķinot tos par katru pakalpojumu atsevišķi, iepriekšējā pārskata gadā pārsniedza divpadsmit tūkstošus latu”.
3. Noteikt no 2014.gada 1.jūlija SIA „Lattelecom” šādas saistības piekļuvei inženiertehniskai infrastruktūrai:
 - 3.1. piekļuves saistību - nodrošināt komersantam piekļuvi SIA „Lattelecom” inženiertehniskajai infrastruktūrai (kabeļu kanalizācijai, kabeļu apakškanalizācijai, lūkām, ja ir pieejami kabeļu kanalizācijas resursi, un stabiem), ja tā jau ir izbūvēta vai tiks izbūvēta pēc šā lēmuma spēkā stāšanās brīža, pamattīkla un piekļuves tīkla līmenī, ievērojot šādus nosacījumus:
 - 3.1.1. nodrošināt piekļuvi inženiertehniskai infrastruktūrai visām elektronisko sakaru tīklu arhitektūrām optisko šķiedru kabeļu izvietojumam;
 - 3.1.2. būvējot kabeļu kanalizāciju un lūkas, uzstādīt pietiekamus resursus, ko varētu izmantot cits komersants;
 - 3.1.3. nodrošināt piekļuvi inženiertehniskai infrastruktūrai un būvējot kabeļu kanalizāciju un lūkas, uzstādīt pietiekamus resursus, ko varētu izmantot cits komersants, Regulatora noteiktajā kārtībā;
 - 3.2. piekļuves saistību un vienlīdzīgas attieksmes pienākumu - nodrošināt piekļuvi inženiertehniskajai infrastruktūrai katram komersantam, kas to pamatoti pieprasa, un piemērot tam līdzvērtīgus nosacījumus līdzvērtīgos apstākļos. Noteikt SIA „Lattelecom” pienākumu nodrošināt citam komersantam piekļuvi inženiertehniskajai infrastruktūrai un informāciju ar tiem pašiem nosacījumiem, ar kādiem SIA „Lattelecom” nodrošina pakalpojumus un informāciju savām struktūrvienībām (*angļu val. - self-service*) un saistītajiem komersantiem, un tādā pašā kvalitātē, kas ietver šādus nosacījumus:

- 3.2.1. nodrošināt citam komersantam tāda paša līmeņa informāciju par tā inženiertehnisko infrastruktūru, kāda ir pieejama savām struktūrvienībām un saistītajiem komersantiem;
- 3.2.2. izskatīt cita komersanta iesniegto informācijas pieprasījumu un sniegt pieprasīto informāciju vai pamatotu atteikumu tādā pašā termiņā, kādā SIA „Lattelecom” izskata un sniedz atbildi uz līdzvērtīgu pieprasījumu no savas struktūrvienības un saistītajiem komersantiem;
- 3.2.3. nodrošināt rīkus (piemēram, sarakstu, datubāzi vai interneta portālu), ar kuru palīdzību cits komersants, piekļūst aktuālai informācijai. Noteikt SIA „Lattelecom” ievērot šādus nosacījumus:
 - 3.2.3.1. ietvert rīkos informāciju par inženiertehnisko infrastruktūru struktūru, kā arī dažādu inženiertehnisko infrastruktūru veidojošajiem elementu tehniskajiem parametriem;
 - 3.2.3.2. nodrošināt rīkos informāciju par inženiertehniskās infrastruktūras elementu, tostarp kabeļu kanalizāciju, stabu un citu fizisko aktīvu (piemēram, apkopes telpu) ģeogrāfisko atrašanās vietu, kā arī par pieejamo vietu kabeļu kanalizācijā;
 - 3.2.3.3. atjaunot reizi mēnesī rīkos publicēto informāciju, iekļaujot tajā veiktās izmaiņas;
 - 3.2.3.4. nodrošināt citam komersantam pieeju rīkiem, ja komersants vēlas izmantot jebkuru lēmumā 2007 minētā tirgus Nr.4 vai platjoslas piekļuves vairumtirdzniecības pakalpojumu, vai būvēt savu elektronisko sakaru tīklu;
 - 3.2.3.5. nodrošināt rīkus saskaņā ar Regulatora noteikumiem par pamatpiedāvājuma izstrādes kārtību, iekļaujamo informāciju un publicēšanu;
 - 3.2.3.6. nodrošināt rīkus tādā termiņā un apjomā saskaņā ar Regulatora noteikumiem par pamatpiedāvājuma izstrādes kārtību, iekļaujamo informāciju un publicēšanu;
- 3.2.4. nodrošināt citam komersantam pasūtīšanas, nodrošināšanas un bojājumu novēršanas pārvaldības sistēmas, kas ietver šādus nosacījumus:
 - 3.2.4.1. nodrošināt pasākumus, lai novērstu izmantošanā esošo kabeļu kanalizāciju pārbīvi;
 - 3.2.4.2. nodrošināt sistēmas līdzvērtīgas tām, kuras SIA „Lattelecom” nodrošina savām struktūrvienībām un saistītajiem komersantiem;
 - 3.2.4.3. izskatīt cita komersanta iesniegto inženiertehniskās infrastruktūras un dažādu infrastruktūru veidojošo elementu izmantošanas pieprasījumu un nodrošināt piekļuvi pieprasītajam pakalpojumam vai sniegt pamatotu atteikumu tādā pašā termiņā, kādā SIA „Lattelecom” izskata un sniedz atbildi uz līdzvērtīgu pieprasījumu no savas struktūrvienības un saistītajiem komersantiem;

- 3.2.4.4. saglabāt informācijas sistēmās datus par pieprasījumu apstrādi piecus gadus;
- 3.2.4.5. nodrošināt citam komersantam pasūtīšanas, nodrošināšanas un bojājumu novēršanas pārvaldības sistēmas Regulatora noteiktajā kārtībā;
- 3.2.5. izstrādāt un publicēt galvenos darbības rādītājus gan savām struktūrvienībām un saistītajiem komersantiem, gan citam komersantam Regulatora noteiktajā kārtībā;
- 3.2.6. izstrādāt un piemērot pakalpojuma līmeņa līgumus (*angļu val. – Service Level Agreement*) Regulatora noteiktajā kārtībā;
- 3.2.7. neatklāt SIA „Lattelecom” mazumtirdzniecībā iesaistītai struktūrvienībai un saistītam komersantam informāciju par cita komersanta piekļuves inženiertehniskai infrastruktūrai pieprasījumu. SIA „Lattelecom” struktūrvienību un saistīto komersantu mazumtirdzniecības darbībās iesaistītās personas nav iesaistītas par inženiertehniskās infrastruktūras piekļuves procesa pārvaldību tieši vai netieši atbildīgā SIA „Lattelecom” struktūrās;
- 3.2.8. informēt komersantu, kurš izmanto SIA „Lattelecom” nodrošināto piekļuvi inženiertehniskajai infrastruktūrai, vienlaicīgi ar SIA „Lattelecom” struktūrvienībām un saistītajiem komersantiem par izmaiņām, kas ietekmē komersanta mazumtirdzniecības pakalpojumu sniegšanu;
- 3.3. caurredzamības saistību izstrādāt un publicēt saistītu iekārtu kopīgas izmantošanas pamatpiedāvājumu saskaņā ar Regulatora noteikumiem par pamatpiedāvājuma izstrādes kārtību, iekļaujamo informāciju un publicēšanu;
- 3.4. caurredzamības saistību izstrādāt tehnoloģiskos risinājumus Regulatora noteiktajā kārtībā un iekļaut tos saistītu iekārtu kopīgas izmantošanas pamatpiedāvājumā;
- 3.5. tarifu regulēšanas un izmaksu aprēķināšanas saistību aprēķināt piekļuves inženiertehniskai infrastruktūrai un ar to saistīto elementu sniegšanas izmaksas un iesniegt ziņojumu par izmaksu aprēķināšanu un attiecināšanu saskaņā ar Regulatora pakalpojumu izmaksu aprēķināšanas un attiecināšanas metodiku. Aprēķināt piekļuves inženiertehniskai infrastruktūrai un ar to saistīto elementu sniegšanas izmaksas par katru elementu atsevišķi, kas norādīti Regulatora noteikumos par pamatpiedāvājuma izstrādes kārtību, iekļaujamo informāciju un publicēšanu;
- 3.6. tarifu regulēšanas un izmaksu aprēķināšanas saistību iesniegt Regulatoram pēc Regulatora pieprasījuma tarifu un izmaksu pamatojumu par katru piekļuves inženiertehniskai infrastruktūrai pakalpojumu un ar to saistīto elementu atsevišķi, kas noteikti Regulatora noteikumos par pamatpiedāvājuma izstrādes kārtību, iekļaujamo informāciju un publicēšanu;
- 3.7. tarifu regulēšanas un izmaksu aprēķināšanas saistību tuvināt piekļuves inženiertehniskai infrastruktūrai un ar to saistīto elementu (katru atsevišķi), kas noteikti Regulatora noteikumos par pamatpiedāvājuma izstrādes kārtību, iekļaujamo informāciju un publicēšanu, tarifus izmaksām;

- 3.8. tarifu regulēšanas un izmaksu aprēķināšanas saistību nodrošināt, ka piekļuves inženiertehniskai infrastruktūrai un ar to saistīto elementu pakalpojumu tarifi neveido nepietiekamu cenu starpību;
 - 3.9. pienākumu piekļuves jomā inženiertehniskai infrastruktūrai veikt atsevišķu darbības uzskaiti saskaņā ar Regulatora pakalpojumu izmaksu aprēķināšanas un attiecināšanas metodiku.
4. Noteikt no 2014.gada 1.jūlija SIA „Lattelecom” šādas saistības piekļuvei gala posmam optiskās šķiedras kabeļu nodrošināšana līdz galalietotāja telpām jeb galalietotāja pieslēguma punktam (turpmāk - FTTH) vai optisko šķiedru kabeļu nodrošināšana līdz ēkai (turpmāk – FTTB) gadījumā:
 - 4.1. piekļuves saistību nodrošināt komersantam pilnībā atsaistītu piekļuvi SIA „Lattelecom” gala posmam FTTH (no punkta līdz punktam (turpmāk – P2P) vai no punkta līdz vairākiem punktiem (turpmāk – GPON)) vai FTTB gadījumā, ja FTTH vai FTTB jau ir izbūvēta vai tiks izbūvēta pēc šā lēmuma spēkā stāšanās brīža, ievērojot šādus nosacījumus:
 - 4.1.1. nodrošināt izvietojumu, ja sadales punktā ir brīva vieta;
 - 4.1.2. nodrošināt piekļuvi gala posmam FTTH vai FTTB gadījumā saskaņā ar Regulatora noteikumiem par atsaistītu piekļuvi abonentlīnijai vai tās daļai un noteikumiem par piekļuvi saistītām iekārtām un pakalpojumiem;
 - 4.2. piekļuves saistību un vienlīdzīgas attieksmes pienākumu - nodrošināt piekļuvi gala posmam FTTH vai FTTB gadījumā katram komersantam, kas to pamatoti pieprasa, un piemērot tam līdzvērtīgus nosacījumus līdzvērtīgos apstākļos. Noteikt SIA „Lattelecom” pienākumu nodrošināt citam komersantam piekļuvi gala posmam FTTH vai FTTB gadījumā un informāciju ar tiem pašiem nosacījumiem, ar kādiem SIA „Lattelecom” nodrošina pakalpojumus un informāciju savām struktūrvienībām (*angļu val. - self-service*) un saistītajiem komersantiem, un tādā pašā kvalitātē, kas ietver šādus nosacījumus:
 - 4.2.1. nodrošināt citam komersantam tāda paša līmeņa informāciju par tā gala posmiem FTTH vai FTTB gadījumā, kāda ir pieejama savām struktūrvienībām un saistītajiem komersantiem;
 - 4.2.2. izskatīt cita komersanta iesniegto informācijas pieprasījumu un sniegt pieprasīto informāciju vai pamatotu atteikumu tādā pašā termiņā, kādā SIA „Lattelecom” izskata un sniedz atbildi uz līdzvērtīgu pieprasījumu no savas struktūrvienības un saistītajiem komersantiem;
 - 4.2.3. nodrošināt rīkus (piemēram, sarakstu, datubāzi vai interneta portālu), ar kuru palīdzību cits komersants, piekļūst aktuālai informācijai. Noteikt SIA „Lattelecom” ievērot šādus nosacījumus:
 - 4.2.3.1. nodrošināt rīkos informāciju par sadales punktu gala posmos FTTH vai FTTB gadījumā ģeogrāfisko atrašanās vietu, kā arī pieslēgto ēku sarakstu;
 - 4.2.3.2. atjaunot reizi mēnesī rīkos publicēto informāciju, iekļaujot tajā veiktās izmaiņas;

- 4.2.3.3. nodrošināt citam komersantam pieeju rīkiem, ja komersants vēlas izmantot jebkuru lēmumu 2007 minētā tirgus Nr. 4 vai platjoslas piekļuves vairumtirdzniecības pakalpojumu vai būvēt savu elektronisko sakaru tīklu;
- 4.2.3.4. nodrošināt rīkus saskaņā ar Regulatora noteikumiem par pamatpiedāvājuma izstrādes kārtību, iekļaujamo informāciju un publicēšanu;
- 4.2.3.5. nodrošināt rīkus tādā termiņā un apjomā saskaņā ar Regulatora noteikumiem par pamatpiedāvājuma izstrādes kārtību, iekļaujamo informāciju un publicēšanu;
- 4.2.4. nodrošināt citam komersantam pasūtīšanas, nodrošināšanas un bojājumu novēršanas pārvaldības sistēmas, kas ietver šādus nosacījumus:
 - 4.2.4.1. nodrošināt sistēmas līdzvērtīgas tām, kuras SIA „Lattelecom” nodrošina savām struktūrvienībām un saistītajiem komersantiem;
 - 4.2.4.2. izskatīt cita komersanta iesniegto piekļuves gala posmam FTTH vai FTTB gadījumā un to veidojošo elementu izmantošanas pieprasījumu un nodrošināt piekļuvi pieprasītajam pakalpojumam vai sniegt pamatotu atteikumu tādā pašā termiņā, kādā SIA „Lattelecom” izskata un sniedz atbildi uz līdzvērtīgu pieprasījumu no savas struktūrvienības un saistītajiem komersantiem;
 - 4.2.4.3. saglabāt informācijas sistēmās datus par pieprasījumu apstrādi piecus gadus;
 - 4.2.4.4. nodrošināt citam komersantam pasūtīšanas, nodrošināšanas un bojājumu novēršanas pārvaldības sistēmas saskaņā ar Regulatora noteikumiem par atsaistītu piekļuvi abonentiņijai vai tās daļai;
- 4.2.5. neatklāt SIA „Lattelecom” mazumtirdzniecībā iesaistītai struktūrvienībai un saistītam komersantam informāciju par cita komersanta piekļuves gala posmam FTTH vai FTTB gadījumā pieprasījumu.
- 4.2.6. informēt komersantu, kurš izmanto SIA „Lattelecom” nodrošināto piekļuvi gala posmam FTTH vai FTTB gadījumā, vienlaicīgi ar SIA „Lattelecom” struktūrvienībām un saistītajiem komersantiem par izmaiņām, kas ietekmē komersanta mazumtirdzniecības pakalpojumu sniegšanu;
- 4.3. caurredzamības saistību izstrādāt un publicēt atsaistītas piekļuves abonentiņijai pamatpiedāvājumu saskaņā ar Regulatora noteikumiem par pamatpiedāvājuma izstrādes kārtību, iekļaujamo informāciju un publicēšanu;
- 4.4. caurredzamības saistību izstrādāt tehnoloģiskos risinājumus saskaņā ar Regulatora noteikumiem par atsaistītu piekļuvi abonentiņijai vai tās daļai un noteikumiem par piekļuvi saistītām iekārtām un pakalpojumiem un iekļaut tos atsaistītas piekļuves abonentiņijām pamatpiedāvājumā;

- 4.5. tarifu regulēšanas un izmaksu aprēķināšanas saistību aprēķināt piekļuves gala posmam FTTH vai FTTB gadījumā un ar to saistīto elementu sniegšanas izmaksas un iesniegt ziņojumu par izmaksu aprēķināšanu un attiecināšanu saskaņā ar Regulatora pakalpojumu izmaksu aprēķināšanas un attiecināšanas metodiku. Aprēķināt piekļuves gala posmam FTTH vai FTTB gadījumā un ar to saistīto elementu sniegšanas izmaksas par katru elementu atsevišķi, kas norādīti Regulatora noteikumos par pamatpiedāvājuma izstrādes kārtību, iekļaujamo informāciju un publicēšanu;
- 4.6. tarifu regulēšanas un izmaksu aprēķināšanas saistību iesniegt Regulatoram pēc Regulatora pieprasījuma tarifu un izmaksu pamatojumu par katru piekļuves gala posmam FTTH vai FTTB gadījumā pakalpojumu un ar to saistīto elementu atsevišķi, kas noteikti Regulatora noteikumos par pamatpiedāvājuma izstrādes kārtību, iekļaujamo informāciju un publicēšanu;
- 4.7. tarifu regulēšanas un izmaksu aprēķināšanas saistību tuvināt piekļuves gala posmam FTTH vai FTTB gadījumā un ar to saistīto elementu (katru atsevišķi), kas noteikti Regulatora noteikumos par pamatpiedāvājuma izstrādes kārtību, iekļaujamo informāciju un publicēšanu, tarifus izmaksām;
- 4.8. tarifu regulēšanas un izmaksu aprēķināšanas saistību nodrošināt, ka piekļuves gala posmam FTTH vai FTTB gadījumā un ar to saistīto elementu pakalpojumu tarifi neveido nepietiekamu cenu starpību;
- 4.9. pienākumu piekļuves jomā gala posmam FTTH vai FTTB gadījumā veikt atsevišķu darbības uzskaiti saskaņā ar Regulatora pakalpojumu izmaksu aprēķināšanas un attiecināšanas metodiku.
5. Noteikt no 2014.gada 1.jūlija SIA „Lattelecom” šādas saistības atsaistītai piekļuvei FTTH, FTTB vai optiskās šķiedras kabeļu nodrošināšanas no piekļuves mezgla līdz sadales skapim² (turpmāk – FTTN) gadījumā:
 - 5.1. piekļuves saistību nodrošināt komersantam pilnībā atsaistītu piekļuvi FTTH (P2P vai GPON), FTTB vai FTTN gadījumā, ja FTTH, FTTB vai FTTN jau ir izbūvēta vai tiks izbūvēta pēc šā lēmuma spēkā stāšanās brīža, ievērojot šādus nosacījumus:
 - 5.1.1. atsaistītas piekļuves FTTH P2P gadījumā nodrošināt piekļuvi vietā starp SIA „Lattelecom” piekļuves tīklu un pamattīklu (*MPoP*³);
 - 5.1.2. atsaistītas piekļuves FTTH GPON un FTTB gadījumā nodrošināt aktīvu piekļuves produktu (virtuālu atsaistīšanu (turpmāk - VULA)) vietā starp SIA „Lattelecom” piekļuves tīklu un pamattīklu (*MPoP*), nodrošinot fiziskās atsaistīšanas īpašības un parametrus;
 - 5.1.3. atsaistītas piekļuves FTTN gadījumā nodrošināt piekļuvi SIA „Lattelecom” sadales skapī;
 - 5.1.4. atsaistītas piekļuves FTTH (P2P vai GPON) vai FTTB gadījumā nodrošināt izvietošanu vietā starp SIA „Lattelecom” piekļuves tīklu un pamattīklu (*MPoP*);
 - 5.1.5. atsaistītas piekļuves FTTH (P2P vai GPON) vai FTTB gadījumā nodrošināt vairumtirdzniecības palīgproduktu atvilci (tumšo šķiedru,

² Angļu val. – “*Street Cabinet*” vai “*SC*”

³ Piekļuves mezgla veids (angļu val. – “*Metropolitan Point of Presence*”)

Ethernet⁴ atvilci vai piekļuvi kabeļu kanalizācijai), ja cits komersants to pieprasa un ja tas ir iespējams, no vietas starp SIA „Lattelecom” piekļuves tīklu un pamattīklu (*MPoP*), lai sasniegtu cita komersanta infrastruktūru;

- 5.1.6. atsaistītas piekļuves FTTN gadījumā nodrošināt izvietojumu sadales skapī vai ja tas nav iespējams, tad nodrošināt ekvivalentu izvietojumu;
 - 5.1.7. atsaistītas piekļuves FTTN gadījumā nodrošināt atvilci (tumšo šķiedru, Ethernet atvilci vai piekļuvi kabeļu kanalizācijai), ja cits komersants to pieprasa un ja tas ir iespējams, no SIA „Lattelecom” sadales skapja, lai sasniegtu cita komersanta infrastruktūru;
 - 5.1.8. nodrošināt atsaistītu piekļuvi FTTH, FTTB vai FTTN gadījumā saskaņā ar Regulatora noteikumiem par atsaistītu piekļuvi abonentlīnijai vai tās daļai un noteikumiem par piekļuvi saistītām iekārtām un pakalpojumiem;
- 5.2. piekļuves saistību un vienlīdzīgas attieksmes pienākumu - nodrošināt atsaistītu piekļuvi FTTH, FTTB vai FTTN gadījumā katram komersantam, kas to pamatoti pieprasa, un piemērot tam līdzvērtīgus nosacījumus līdzvērtīgos apstākļos. Noteikt SIA „Lattelecom” pienākumu nodrošināt citam komersantam atsaistītu piekļuvi FTTH, FTTB vai FTTN gadījumā un informāciju ar tiem pašiem nosacījumiem, ar kādiem SIA „Lattelecom” nodrošina pakalpojumus un informāciju savām struktūrvienībām (*angļu val. - self-service*) un saistītajiem komersantiem, un tādā pašā kvalitātē, kas ietver šādus nosacījumus:
- 5.2.1. izskatīt cita komersanta iesniegto informācijas pieprasījumu un sniegt pieprasīto informāciju vai pamatotu atteikumu tādā pašā termiņā, kādā SIA „Lattelecom” izskata un sniedz atbildi uz līdzvērtīgu pieprasījumu no savas struktūrvienības un saistītajiem komersantiem;
 - 5.2.2. izskatīt cita komersanta iesniegto atsaistītas piekļuves FTTH, FTTB vai FTTN gadījumā un to veidojošo elementu izmantošanas pieprasījumu un nodrošināt piekļuvi pieprasītajam pakalpojumam vai sniegt pamatotu atteikumu tādā pašā termiņā, kādā SIA „Lattelecom” izskata un sniedz atbildi uz līdzvērtīgu pieprasījumu no savas struktūrvienības un saistītajiem komersantiem;
 - 5.2.3. neatklāt SIA „Lattelecom” mazumtirdzniecībā iesaistītai struktūrvienībai un saistītam komersantam informāciju par cita komersanta atsaistītas piekļuves FTTH, FTTB vai FTTN gadījumā pieprasījumu;
 - 5.2.4. informēt komersantu, kurš izmanto SIA „Lattelecom” nodrošināto atsaistītu piekļuvi FTTH, FTTB vai FTTN gadījumā, vienlaicīgi ar SIA „Lattelecom” struktūrvienībām un saistītajiem komersantiem par izmaiņām, kas ietekmē komersanta mazumtirdzniecības pakalpojumu sniegšanu;
- 5.3. caurredzamības saistību - izstrādāt un publicēt atsaistītas piekļuves abonentlīnijām pamatpiedāvājumu saskaņā ar Regulatora noteikumiem par pamatpiedāvājuma izstrādes kārtību, iekļaujamo informāciju un publicēšanu;

⁴ Elektronisko sakaru tīkla datu pārraides tehnoloģiju un protokolu kopa

- 5.4. caurredzamības saistību - izstrādāt tehnoloģiskos risinājumus saskaņā ar Regulatora noteikumiem par atsaistītu piekļuvi abonentlīnijai vai tās daļai un noteikumiem par piekļuvi saistītām iekārtām un pakalpojumiem un iekļaut tos atsaistītas piekļuves abonentlīnijām pamatpiedāvājumā;
- 5.5. tarifu regulēšanas un izmaksu aprēķināšanas saistību - aprēķināt atsaistītas piekļuves FTTH, FTTB vai FTTN gadījumā un ar to saistīto elementu sniegšanas izmaksas un iesniegt ziņojumu par izmaksu aprēķināšanu un attiecināšanu saskaņā ar Regulatora pakalpojumu izmaksu aprēķināšanas un attiecināšanas metodiku. Aprēķināt atsaistītas piekļuves FTTH, FTTB vai FTTN gadījumā un ar to saistīto elementu sniegšanas izmaksas par katru elementu atsevišķi, kas norādīti Regulatora noteikumos par pamatpiedāvājuma izstrādes kārtību, iekļaujamo informāciju un publicēšanu;
- 5.6. tarifu regulēšanas un izmaksu aprēķināšanas saistību - iesniegt Regulatoram pēc Regulatora pieprasījuma tarifu un izmaksu pamatojumu par katru atsaistītas piekļuves FTTH, FTTB vai FTTN gadījumā pakalpojumu un ar to saistīto elementu atsevišķi, kas noteikti Regulatora noteikumos par pamatpiedāvājuma izstrādes kārtību, iekļaujamo informāciju un publicēšanu;
- 5.7. tarifu regulēšanas un izmaksu aprēķināšanas saistību - tuvināt atsaistītas piekļuves FTTH, FTTB vai FTTN gadījumā un ar to saistīto elementu (katru atsevišķi), kas noteikti Regulatora noteikumos par pamatpiedāvājuma izstrādes kārtību, iekļaujamo informāciju un publicēšanu, tarifus izmaksām;
- 5.8. tarifu regulēšanas un izmaksu aprēķināšanas saistību - nodrošināt, ka atsaistītas piekļuves FTTH, FTTB vai FTTN gadījumā un ar to saistīto elementu pakalpojumu tarifi neveido nepietiekamu cenu starpību;
- 5.9. pienākumu piekļuves jomā atsaistītai piekļuvei FTTH, FTTB vai FTTN gadījumā veikt atsevišķu darbības uzskaiti saskaņā ar Regulatora pakalpojumu izmaksu aprēķināšanas un attiecināšanas metodiku.
6. Noteikt no 2014.gada 1.jūlija SIA „Lattelecom” piekļuves saistību - nepārtraukt piekļuvi tiem Ieteikumā 2007 minētā tirgus Nr.4 pakalpojumiem, kuriem piekļuvi nodrošina SIA „Lattelecom”. Noteikt SIA „Lattelecom”, ja tas paredz aizstāt daļu metālisko līniju ar optiskās šķiedras līnijām, pienākumu informēt komersantu, kas izmanto piekļuvi SIA „Lattelecom” elektronisko sakaru tīklam attiecībā uz Ieteikumā 2007 minētā tirgus Nr.4 pakalpojumiem, ne vēlāk kā vienu gadu pirms piekļuves punkta atsaistītai piekļuvei, piemēram, abonentlīnijas centrāles, ekspluatācijas pārtraukšanas. Informēšanas laikposms var būt īsāks par vienu gadu, ja SIA "Lattelecom" nodrošina komersantam absolūti līdzvērtīgu piekļuvi piekļuves punktam atsaistītai piekļuvei.

3. Iepriekšējās tirgus 3b analīzes kārtas un lēmumi

3.1. Tirgus 3b analīzes pirmās kārtas rezultāti

Pirmajā tirgus analīzes kārtā 2006.-2007.gadā Regulators noteica vienu komersantu - SIA „Lattelecom” par komersantu ar būtisku ietekmi tirgū 3b:

- Regulatora 2007.gada 31.janvāra lēmums Nr.24 „Par sabiedrības ar ierobežotu atbildību „Lattelecom” būtisku ietekmi platjoslas piekļuves vairumtirdzniecības Latvijas Republikas teritorijā tirgū” (turpmāk – Lēmums 24)

Lēmumā 24 Regulators nolēma SIA “Lattelecom” piemērot šādas saistības:

1. Noteikt SIA „Lattelecom” kā komersantu ar būtisku ietekmi platjoslas piekļuves vairumtirdzniecības Latvijas Republikas teritorijā tirgū.
2. Noteikt SIA „Lattelecom” piekļuves saistību nodrošināt komersantiem piekļuvi elektronisko sakaru tīklam vai ar to saistītiem elementiem, ieskaitot platjoslas piekļuvi (piekļuvi datu plūsmai).
3. Noteikt SIA „Lattelecom” piekļuves saistību nodrošināt:
 - 3.1. datu plūsmas tālāk nodošanu citam tirgus dalībniekam DSLAM⁵ līmenī;
 - 3.2. atvilces (*angļu val. - backhaul*) maršrutēšanas pakalpojumu un datu plūsmas, un piekļuves līniju tālāk nodošanu citam tirgus dalībniekam interneta protokola līmenī.
4. Noteikt SIA „Lattelecom” caurredzamības saistību izstrādāt un publicēt platjoslas piekļuves pamatpiedāvājumu saskaņā ar Regulatora apstiprinātajiem noteikumiem par pamatpiedāvājuma izstrādes kārtību, iekļaujamo informāciju un publicēšanu.
5. Noteikt SIA „Lattelecom” piekļuves saistību un vienlīdzīgas attieksmes pienākumu nodrošināt platjoslas piekļuves pakalpojumus katram komersantam, kas to pamatoti pieprasa, un piemērot līdzvērtīgus nosacījumus līdzvērtīgos apstākļos citiem komersantiem, kuri nodrošina līdzvērtīgus pakalpojumus. Noteikt SIA „Lattelecom” pienākumu sniegt citiem komersantiem platjoslas piekļuves pakalpojumus un informāciju ar tiem pašiem nosacījumiem, ar kādiem SIA „Lattelecom” pats nodrošina pakalpojumus un informāciju sev (*angļu val. - self-service*), saistītajiem komersantiem vai partneriem, un tādā pašā kvalitātē.
6. Noteikt SIA „Lattelecom” tarifu regulēšanas un izmaksu aprēķināšanas saistību aprēķināt platjoslas piekļuves pakalpojumu sniegšanas izmaksas un iesniegt ziņojumu par izmaksu aprēķināšanu un attiecināšanu platjoslas piekļuves pakalpojumiem un ar to saistītiem pakalpojumiem, kuru ieņēmumi, aprēķinot tos par katru pakalpojumu atsevišķi, iepriekšējā pārskata gadā pārsniedza trīsdesmit sešus tūkstošus latu saskaņā ar Regulatora apstiprināto pakalpojumu izmaksu aprēķināšanas un attiecināšanas metodiku.
7. Noteikt SIA „Lattelecom” tarifu regulēšanas un izmaksu aprēķināšanas saistību iesniegt Regulatoram pēc Regulatora pieprasījuma pakalpojumu tarifu un izmaksu pamatojumu.
8. Noteikt SIA „Lattelecom” tarifu regulēšanas un izmaksu aprēķināšanas saistību tuvināt platjoslas piekļuves un ar to saistīto pakalpojumu tarifus pakalpojumu izmaksām.

⁵ Ciparu abonentlīnijas piekļuves multipleksors (*angļu val. – Digital Subscriber Line Access Multiplexer*)

9. Noteikt SIA „Lattelecom” pienākumu platjoslas piekļuves jomā veikt atsevišķu darbības uzskaiti saskaņā ar Regulatora apstiprināto pakalpojumu izmaksu aprēķināšanas un attiecināšanas metodiku.

3.2. Tirgus 3b analīzes otrās kārtas rezultāti

Otrajā tirgus analīzes kārtas gaitā 2009.gadā Regulators uzskatīja, ka iepriekš noteiktās speciālās prasības SIA “Lattelecom” ir jāsaglabā un nav nepieciešams grozīt vai atcelt pirmajā tirgus analīzes kārtā SIA „Lattelecom” ar Lēmumu 24 noteiktās speciālās prasības vai noteikt jaunas.

3.3. Tirgus 3b analīzes trešās kārtas rezultāti

Trešajā tirgus analīzes kārtas gaitā 2013.gadā Regulators uzskatīja, ka iepriekš noteiktās saistības un pienākumus SIA “Lattelecom” ir jāsaglabā, bet ir nepieciešams SIA “Lattelecom” noteikt jaunas saistības un pienākumus un pieņēma šādu lēmumu:

- 2013.gada 19.decembra lēmums Nr.245 “Par sabiedrības ar ierobežotu atbildību „Lattelecom” būtisku ietekmi platjoslas piekļuves vairumtirdzniecības tirgū” (turpmāk – Lēmums 245).

Trešajā tirgus analīzes kārtā Regulators ņēma vērā NGA Ieteikumu.

Lēmumā 245 Regulators nolēma SIA “Lattelecom” piemērot šādas saistības:

1. Noteikt no 2014.gada 1.jūlija SIA „Lattelecom” par komersantu ar būtisku ietekmi platjoslas piekļuves vairumtirdzniecības tirgū.
2. Atcelt no 2014.gada 1.jūlija Regulatora Lēmuma 24 lemjošās daļas 6.punktu daļā par nosacījumu „kuru ieņēmumi, aprēķinot tos par katru pakalpojumu atsevišķi, iepriekšējā pārskata gadā pārsniedza trīsdesmit sešus tūkstošus latu”.
3. Noteikt no 2014.gada 1.jūlija SIA „Lattelecom” šādas saistības platjoslas piekļuves vairumtirdzniecībai:
 - 3.1. piekļuves saistību - nodrošināt komersantam platjoslas piekļuves vairumtirdzniecības pakalpojumu (piekļuvi datu plūsmai) un piekļuvi ar to saistītajam elektronisko sakaru tīklam vai ar to saistītajiem elementiem, ja tie jau ir izbūvēti vai tiks izbūvēti pēc šā lēmuma spēkā stāšanās brīža, tajā līmenī (DSLAM/MSAN⁶/OLT⁷, Ethernet, interneta protokols (turpmāk - IP)) un tajā konkrētajā piekļuves mezglā, kurā to pieprasa komersants, saskaņā ar Regulatora noteiktajiem elektronisko sakaru tīkla tehniskajiem un darbības noteikumiem par piekļuvi datu plūsmai.

⁶ Daudzpakalpojumu piekļuves mezgls (*angļu val. - multi-service access node*)

⁷ Optiskās līnijas terminālis (*angļu val. – Optical Line Terminal*)

- 3.2. piekļuves saistību - nodrošināt komersantam tādu platjoslas piekļuves vairumtirdzniecības pakalpojumu, kurš nodrošina komersantam iespēju sniegt saviem mazumtirdzniecības pakalpojumu lietotājiem:
 - 3.2.1. platjoslas piekļuves pakalpojumus;
 - 3.2.2. iekšzemes balss telefonijas pakalpojumus;
 - 3.2.3. starptautiskās balss telefonijas pakalpojumus;
 - 3.2.4. televīzijas programmu izplatīšanas pakalpojumus;
 - 3.2.5. kā arī jebkurus divus vai vairākus šos pakalpojumus kopā jebkurā kombinācijā;
- 3.3. piekļuves saistību - nodrošināt komersantam izvietojumu (*angļu val. – co-location*) un atvēršamību no SIA „Lattelecom” elektronisko sakaru tīkla līdz augstākam punktam elektronisko sakaru tīklā, lai sasniegtu komersanta elektronisko sakaru tīklu;
- 3.4. piekļuves saistību un vienlīdzīgas attieksmes pienākumu - nodrošināt platjoslas piekļuves pakalpojumus katram komersantam, kas to pamatoti pieprasa, un piemērot tam līdzvērtīgus nosacījumus līdzvērtīgos apstākļos. Noteikt SIA „Lattelecom” pienākumu nodrošināt citam komersantam platjoslas piekļuves pakalpojumus un informāciju ar tiem pašiem nosacījumiem, ar kādiem SIA „Lattelecom” nodrošina pakalpojumus un informāciju savām struktūrvienībām (*angļu val. - self-service*) un saistītajiem komersantiem, un tādā pašā kvalitātē, kas ietver šādus nosacījumus:
 - 3.4.1. nodrošināt citam komersantam informāciju par precīzu atrašanās vietu, kapacitātes un tehniskajiem parametriem, kā arī tarifiem par tiem SIA „Lattelecom” elektronisko sakaru tīkla elementiem un saistītajiem fiziskās infrastruktūras elementiem, kas nepieciešami, lai komersanti varētu efektīvi izmantot SIA „Lattelecom” platjoslas piekļuves vairumtirdzniecības pakalpojumus savu mazumtirdzniecības platjoslas piekļuves pakalpojumu sniegšanai saskaņā ar Regulatora noteiktajiem elektronisko sakaru tīkla tehniskajiem un darbības noteikumiem par piekļuvi datu plūsmai;
 - 3.4.2. izskatīt cita komersanta iesniegto informācijas pieprasījumu un sniegt pieprasīto informāciju vai pamatotu atteikumu tādā pašā termiņā, kādā SIA „Lattelecom” izskata un sniedz atbildi uz līdzvērtīgu pieprasījumu no savas struktūrvienības un saistītajiem komersantiem;
 - 3.4.3. izskatīt cita komersanta iesniegto platjoslas piekļuves vairumtirdzniecības pakalpojuma, kā arī ar to saistītās inženiertehniskās infrastruktūras un dažādu infrastruktūru veidojošo elementu izmantošanas pieprasījumu un nodrošināt piekļuvi pieprasītajam pakalpojumam vai sniegt pamatotu atteikumu tādā pašā termiņā, kādā SIA „Lattelecom” izskata un sniedz atbildi uz līdzvērtīgu pieprasījumu no savas struktūrvienības un saistītajiem komersantiem;
 - 3.4.4. neatklāt SIA „Lattelecom” mazumtirdzniecībā iesaistītai struktūrvienībai un saistītam komersantam informāciju par citu

komersantu platjoslas piekļuves vairumtirdzniecības pakalpojuma pieprasījumiem;

- 3.4.5. informēt komersantu, kurš izmanto SIA „Lattelecom” nodrošināto platjoslas piekļuves vairumtirdzniecības pakalpojumu vienlaicīgi ar SIA „Lattelecom” struktūrvienībām un saistītajiem komersantiem par izmaiņām, kas ietekmē komersanta mazumtirdzniecības pakalpojumu sniegšanu;
- 3.5. caurredzamības saistību - izstrādāt un publicēt piekļuves datu plūsmai pamatpiedāvājumu saskaņā ar Regulatora noteikumiem par pamatpiedāvājuma izstrādes kārtību, iekļaujamo informāciju un publicēšanu;
- 3.6. caurredzamības saistību - izstrādāt tehnoloģiskos risinājumus saskaņā ar Regulatora noteiktajiem elektronisko sakaru tīkla tehniskajiem un darbības noteikumiem par piekļuvi datu plūsmai un iekļaut tos piekļuves datu plūsmai pamatpiedāvājumā;
- 3.7. tarifu regulēšanas un izmaksu aprēķināšanas saistību - aprēķināt platjoslas piekļuves vairumtirdzniecībai un ar to saistītiem elementiem sniegšanas izmaksas un iesniegt ziņojumu par izmaksu aprēķināšanu un attiecināšanu saskaņā ar Regulatora noteikto pakalpojumu izmaksu aprēķināšanas un attiecināšanas metodiku. Aprēķināt platjoslas piekļuves vairumtirdzniecības un ar to saistīto elementu sniegšanas izmaksas par katru elementu atsevišķi, kas norādīti Regulatora noteikumos par pamatpiedāvājuma izstrādes kārtību, iekļaujamo informāciju un publicēšanu;
- 3.8. tarifu regulēšanas un izmaksu aprēķināšanas saistību - iesniegt Regulatoram pēc Regulatora pieprasījuma tarifu un izmaksu pamatojumu par katru platjoslas piekļuves vairumtirdzniecības pakalpojumu un ar to saistīto elementu atsevišķi, kas noteikti Regulatora noteikumos par pamatpiedāvājuma izstrādes kārtību, iekļaujamo informāciju un publicēšanu;
- 3.9. tarifu regulēšanas un izmaksu aprēķināšanas saistību - tuvināt platjoslas piekļuves vairumtirdzniecības un ar to saistīto elementu (katru atsevišķi), kas noteikti Regulatora noteikumos par pamatpiedāvājuma izstrādes kārtību, iekļaujamo informāciju un publicēšanu, tarifus izmaksām;
- 3.10. tarifu regulēšanas un izmaksu aprēķināšanas saistību - nodrošināt, ka platjoslas piekļuves vairumtirdzniecības un ar to saistīto elementu pakalpojumu tarifi neveido nepietiekamu cenu starpību;
- 3.11. pienākumu platjoslas piekļuves vairumtirdzniecības jomā veikt atsevišķu darbības uzskaiti saskaņā ar Regulatora pakalpojumu izmaksu aprēķināšanas un attiecināšanas metodiku.
4. Noteikt no 2014.gada 1.jūlija SIA „Lattelecom” piekļuves saistību - nepārtraukt piekļuvi tiem platjoslas piekļuves vairumtirdzniecības pakalpojumiem, kuriem piekļuvi nodrošina SIA „Lattelecom”. Noteikt SIA „Lattelecom”, ja tas paredz aizstāt daļu metālisko līniju ar optisko šķiedras līnijām, pienākumu informēt komersantu, kas izmanto SIA „Lattelecom” platjoslas piekļuves vairumtirdzniecības pakalpojumus, ne vēlāk kā vienu gadu pirms piekļuves punkta, piemēram, abonentlīnijas centrāles, ekspluatācijas pārtraukšanas.

Informēšanas laikposms var būt īsāks par vienu gadu, ja SIA „Lattelecom” nodrošina komersantam līdzvērtīgu piekļuvi piekļuves punktam.

4. Konkrētie tirgi

4.1. Ieteikumā minētie tirgi

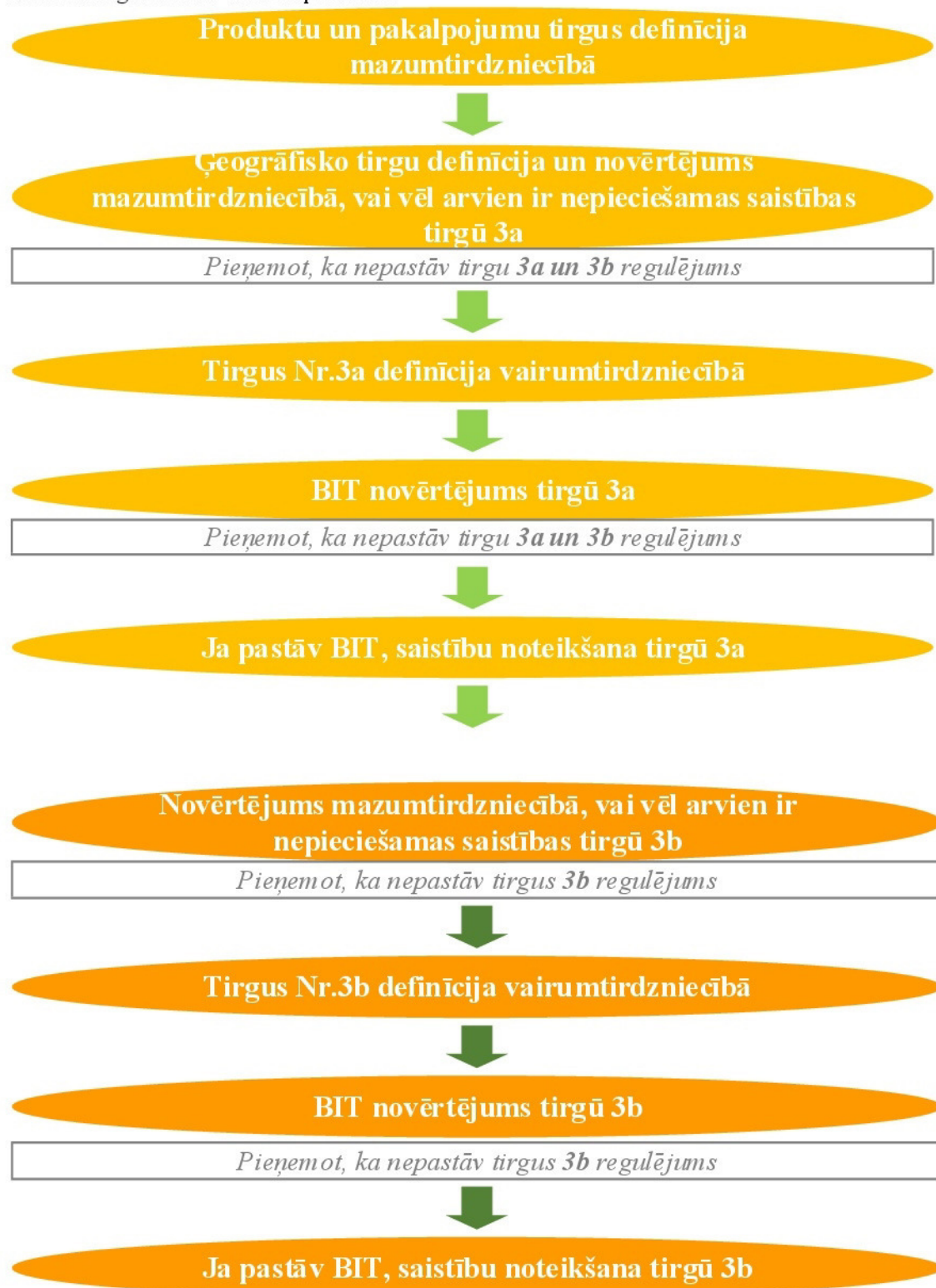
Ziņojums par tirgu analīzi tiek gatavots par šādiem Ieteikumā 2014 minētiem tirgiem: tirgu 3a un tirgu 3b.

Komersanti pakalpojumus galalietotājiem var sniegt, izmantojot savu elektronisko sakaru tīklu vai (pilnībā vai daļēji) izmantojot cita komersanta elektronisko sakaru tīklu. Ja vairāki komersanti darbojas tirgū un sniedz pakalpojumus, izmantojot savu elektronisko sakaru tīklu, tad to sauc par infrastruktūras konkurenci. Ja tirgū darbojas komersanti, kuri sniedz pakalpojumus pilnībā vai daļēji izmantojot cita komersanta elektronisko sakaru tīklu, tad to sauc par pakalpojumu konkurenci. Vienkāršā tālākpārdošana jeb pārpārdošana⁸ ir uzskatāma kā pakalpojumu konkurence, bet tā netiek regulēta. Tirgu 3a un 3b pakalpojumi nozīmē pakalpojumu konkurenci un to, ka komersantiem ir iespēja sniegt pakalpojumus galalietotājiem, izmantojot komersanta ar BIT (vai potenciāli arī cita komersanta) fiksēto elektronisko sakaru tīklu (turpmāk – fiksētais tīkls).

Ieteikumam 2014 pievienotajā Paskaidrojumā (SWD (2014) 298) (turpmāk – Ieteikuma 2014 paskaidrojums) noteikts, ka tirgus analīzes sākumpunkts ir noskaidrošana, vai pakārtotā mazumtirdzniecības tirgū/tirgos ir efektīva konkurence, pieņemot, ka konkrētā vairumtirdzniecības un mazumtirdzniecības BIT regulēšana nepastāv, bet ņemot vērā citu regulējumu. Tas tāpēc, ka ir maz ticams, ka komersants ar BIT brīvprātīgi piedāvātu piekļuvi savai infrastruktūrai potenciālajam konkurentam, ja netiktu regulēts. Ja pakārtotā mazumtirdzniecības tirgū nav efektīva konkurence, tad tirgus, kas ir jāanalizē vispirms ir iepriekšējā posma tirgus (*angļu val. - upstream market*) vertikālajā piegādes ķēdē, t.i. tirgus 3a, pēc tam pakārtotais tirgus (*angļu val. - downstream market*), t.i. tirgus 3b. Iepriekšminētie tirgi ir jāanalizē kopā. Detalizētu tirgus 3a un 3b analīzes procedūru skatīt attēlā 1.

⁸ Vairumtirdzniecībā saņemts pakalpojums no komersanta, kam pieder elektronisko sakaru tīkls un ar kuru ir noslēgts līgums par publisko interneta piekļuvi un citiem pakalpojumiem vairumtirdzniecībā, bez iespējām mainīt pakalpojuma raksturlielumus, lai pārpārdotu šos pakalpojumus galalietotājiem.

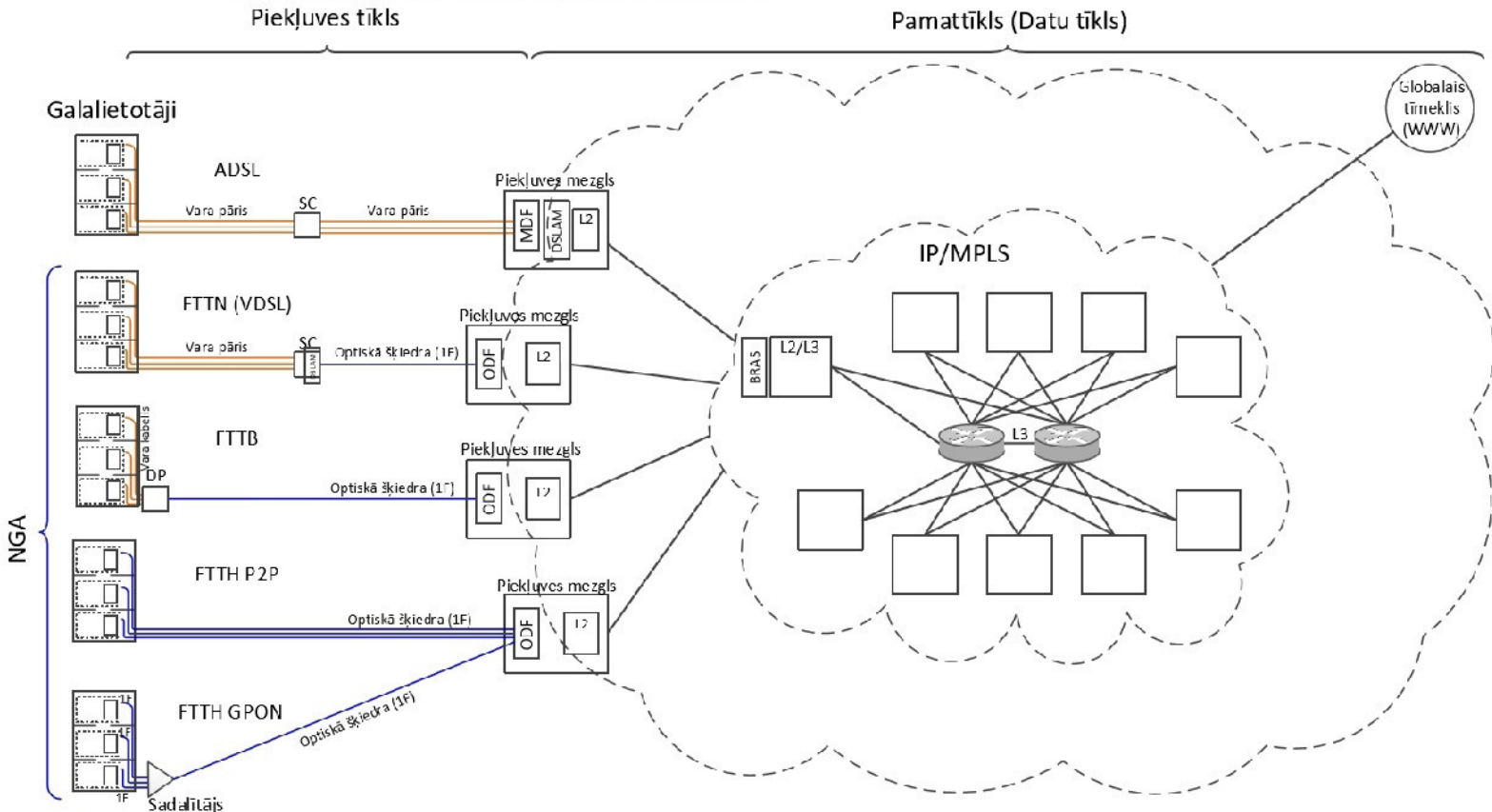
Attēls 1: Tirgu 3a un 3b analīzes procedūra

4.2. Attiecīgie pakalpojumi

Elektronisko sakaru tīkls sastāv no pamattīkla un piekļuves tīkla (skatīt attēlu 2).

Attēls 2: Tipiska elektronisko sakaru tīkla arhitektūra
Piekļuves tīkls

Piekļuves tīkls ir līnija starp pieslēguma punktu un piekļuves mezglu⁹, kas ir vieta, kurā ir savienots piekļuves tīkls un pamattīkls. Abonentlīnija ir piekļuves tīkla sastāvdaļa. Saskaņā ar ESL abonentlīnija ir fiziska līnija, kas savieno publiskā elektronisko sakaru tīkla pieslēguma punktu abonenta telpās ar centrālās krosu vai ekvivalentu iekārtu. Piekļuves mezglā ir centrālais kross (turpmāk - MDF¹⁰), ko izmanto metālisko (vara) kabeļu piekļuves tīkla gadījumā. Optiskās šķiedras piekļuves tīkla gadījumā, tas ir līdzvērtīgs optisko šķiedru kabeļu krosam (turpmāk – ODF)¹¹.

Abonentlīnijas pārraides vide var būt vara kabelis, optiskās šķiedras kabelis u.c.

Izmantojot ADSL paaudzes tehnoloģiju, datu pārraides ātrums ir atkarīgs no vara abonentlīnijas kvalitātes, attāluma no galalietotāja telpām līdz piekļuves mezglam u.c. Jo vara līnijas garums ir mazāks, jo lielākus datu pārraides ātrumus ir iespējams nodrošināt.

Optiskās šķiedras kabeļi izmanto lāzerus, lai pārraidītu gaismas impulsus. Jo augstāka signāla frekvence, jo lielākus datu pārraides ātrumus ir iespējams nodrošināt un jo vairāk informācijas ir iespējams pārraidīt. Salīdzinot ar vara pārraides vidi, optiskā šķiedra ir arī brīva no elektromagnētiskajiem traucējumiem.

Saskaņā ar NGA Ieteikumu, nākamās paaudzes piekļuves (turpmāk - NGA) tīkli ir vadu piekļuves tīkli, kas pilnībā vai daļēji sastāv no optiskās šķiedras elementiem un

⁹ Šajā ziņojumā par tirgus analīzi lietotajam terminam “piekļuves mezgls” ir tāda pati nozīme kā terminiem angļu valodā - “MPoP”, “access node”, “local exchange” vai “central office”.

¹⁰ Angļu val. – “Main Distribution Frame”

¹¹ Angļu val. – “Optical Distribution Frame”

kas spēj nodrošināt platjoslas interneta piekļuves pakalpojumu fiksētā tīklā (turpmāk – fiksētā platjoslas piekļuve) ar uzlabotiem parametriem (piemēram, lielāku caurlaidspēju) salīdzinājumā ar tiem, ko nodrošina ar vara kabeļu tīkliem.

Daudzos gadījumos NGA izveido, modernizējot jau esošus vara kabeļu piekļuves tīklus, esošus vara kabeļus nomainot ar optiskās šķiedras kabeļiem. FTTN gadījumā turpinās eksistējošo vara kabeļu izmantošana no sadales skapja līdz galalietotāja telpām. Tomēr, jo īsāks ir attālums no sadales skapja līdz galalietotāja telpām, jo lielākus datu pārraides ātrumus ir iespējams nodrošināt.

Šobrīd Latvijā pakalpojumi tiek sniegti, izmantojot arī VDSL2 Vectoring¹² tehnoloģiju. Tā ir ļoti ātrdarbīga abonenta ciparlīnija, izmantojot troksni slāpējošu tehnoloģiju, kas spēj nodrošināt augstākus datu pārraides ātrumus nekā VDSL¹³. VDSL2 Vectoring tehnoloģija tiek nodrošināta pa vara abonentlīniju vai FTTN gadījumā. Jo īsāks ir vara kabeļu posms līdz galalietotāja telpām, jo lielākus datu pārraides ātrumus ir iespējams nodrošināt. Signāli vara pāros rada trokšņus blakus esošos pāros, tādā veidā samazinot datu pārraides ātrumus un veiktspēju. VDSL2 Vectoring mēra trokšņus, ko radījušas blakus esošās vara līnijas un reālajā laikā ģenerē kompensācijas signālu. Kompensācijas signāls tiek pievienots oriģinālajam signālam, tie tiek pārraidīti un rezultātā signāls tiek saņemts bez traucējumiem.

Cita NGA piekļuves tīkla arhitektūra ir FTTB, t.i., kad optiskās šķiedras kabelis no piekļuves mezgla (no ODF) sasniedz ēkas robežu, piemēram, daudzdzīvokļu mājas pagrabu un beigu posms (no ēkas robežas līdz galalietotāja telpām) tiek nodrošināts ar citu pārraides vidi, kas nav optiskā šķiedra (vara kabelis).

Optiskās šķiedras kabeļu nodrošināšana FTTH attiecas uz piekļuves līnijām, ja optiskās šķiedras kabelis no piekļuves mezgla (no ODF) sasniedz abonenta telpu robežu un tiek pabeigts: telpu iekšienē vai abonenta telpas ārējā sienā, vai ne tālāk kā 2 metri no abonenta telpas ārējās sienas.

FTTH izvērsšana nodrošina lielākus datu pārraides ātrumus, taču saistīta ar augstākām investīciju un inženiertehniskās infrastruktūras¹⁴ izmaksām. To apstiprina arī NGA lēteikums. Var būt P2P tipa tīkli vai GPON. P2P nozīmē, ka no ODF līdz katram galalietotāja pieslēguma punktam ir ierīkota atsevišķa viena (vai vairākas) optiskās šķiedras. GPON nozīmē, ka vairāki galalietotāji izmanto optisko šķiedru, kas ir ierīkota no ODF līdz pasīvajam optiskajam sadalītājam (*angļu val. - passive optical splitter*). Šis sadalītājs sadala virzienā no ODF vienas optiskās šķiedras ienākošos gaismas impulsus vairākās izejošās optiskās šķiedrās, kuras ir ierīkotas līdz galalietotāja pieslēguma punktam vai var būt savienotas ar vēl citu pasīvo optisko sadalītāju.

Šai Ziņojumā par tirgus analīzi NGA iekļauj šādas tehnoloģijas vai arhitektūras: FTTN, FTTB, FTTH, VDSL, VDSL2 Vectoring un DOCSIS 3.0¹⁵.

¹² Vektorizācija

¹³ VDSL - vara tīkla tehnoloģijas modernizācija, kas var nodrošināt lielākus datu pārraides ātrumus salīdzinājumā ar ADSL. VDSL gadījumā optiskās šķiedras kabelis var būt nodrošināts no piekļuves mezgla līdz sadales skapim.

¹⁴ Fiziskā infrastruktūra, ko operators izveido, lai izvietotu kabeļus, piemēram, vara, optiskās šķiedras vai koaksiālos kabeļus. Parasti tas attiecas, bet ne tikai, uz pazemes vai virszemes resursiem, piemēram, kabeļu apakškanalizāciju, kabeļu kanalizāciju, lūkām un stabiem.

¹⁵ Televīzijas kabeļtīkla tehnoloģijas veids (angļu val. – “Data Over Cable Service Interface Specification 3.0”)

4.3. Tirgus 3a nozīme

Tirgus 3a pakalpojumi nozīmē to, ka alternatīvajiem operatoriem¹⁶ ir iespēja sniegt pakalpojumus galalietotājiem, izmantojot komersanta ar BIT (vai potenciāli arī cita komersanta) elektronisko sakaru piekļuves tīklu.

Var būt fiziskās (būtībā tirgus 3a) un ne-fiziskās piekļuves pakalpojums (saskaņā ar Ieteikumu 2014 - gan tirgus 3a, gan 3b). Fiziskās piekļuves pakalpojums ir pakalpojums, kad komersants ar BIT alternatīvajiem operatoriem nodrošina piekļuvi sava fiziskā tīkla infrastruktūrai, piemēram, optiskai šķiedrai vai vara kabelim piekļuves tīkla līmenī. Šis piekļuves veids tiek saukts arī par pasīvo piekļuvi, t.i., komersants ar BIT nenodrošina nekādas aktīvas pārraides iekārtas. Turpretim ne-fizisks piekļuves pakalpojums, kas tiek saukts arī par aktīvo piekļuvi, iekļauj aktīvas datu pārraides iekārtas un datu pārraidi pa fizisko infrastruktūru. Tādā veidā tiek veicināta pakalpojumu konkurence. Tirgus 3a ietver arī papildpakalpojumu – piekļuvi kabeļu kanalizācijai un stabiem. Tādā veidā tiek veicināta arī infrastruktūras konkurence, jo citiem komersantiem, izmantojot inženiertehnisko infrastruktūru, ir iespēja izvērst savu elektronisko sakaru tīklu.

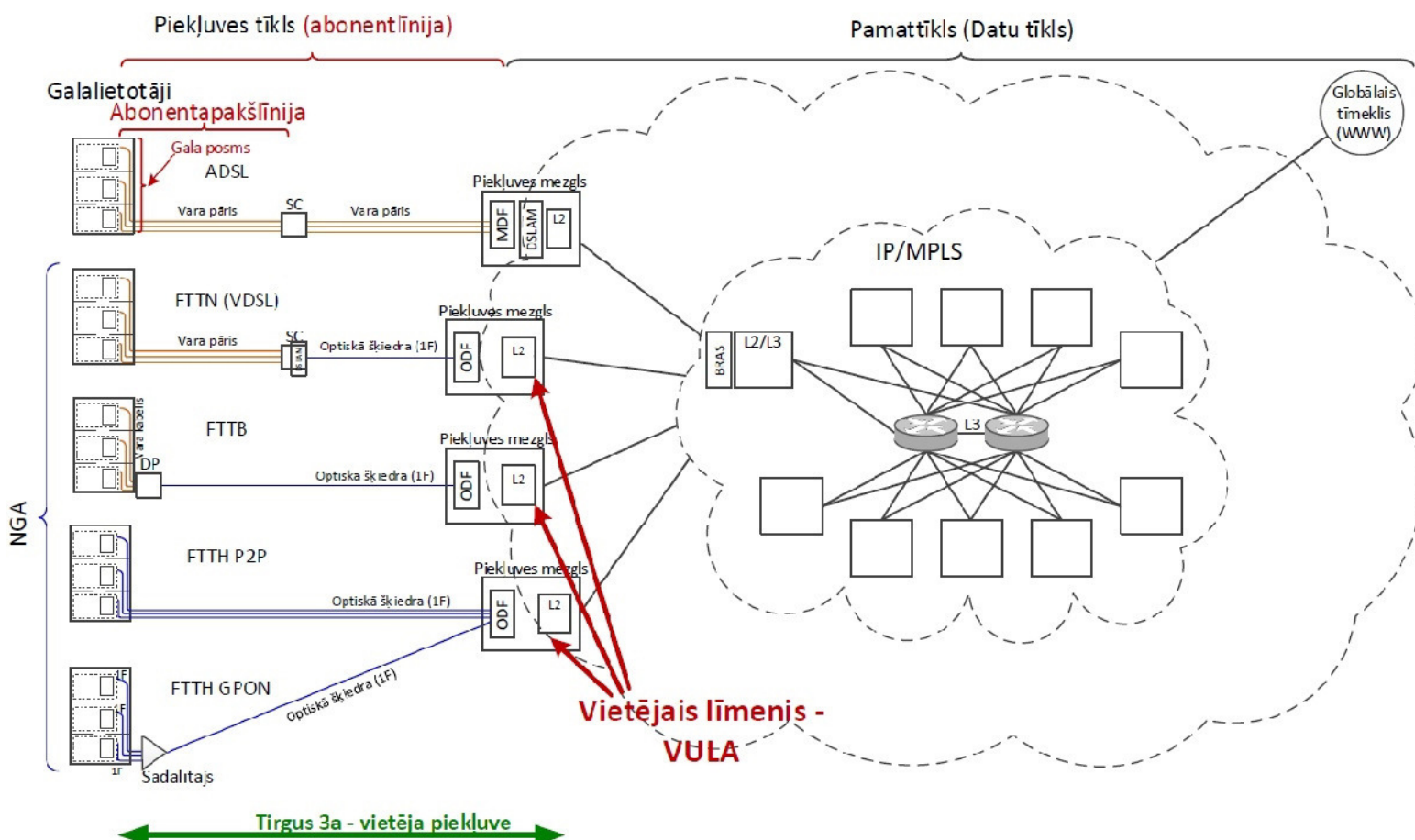
Tirgus 3a ietver atsaistītu piekļuvi abonentlīnijai, kas ir piekļuves pakalpojums vairumtirdzniecībā, kuru citiem komersantiem nodrošina operators¹⁷ (turpmāk - tīkla operators). Atsaistīta piekļuve attiecas uz situāciju, kad tīkla operatora piekļuves tīkla līnija - abonentlīnija vai tās segments tiek iznomāts (pilnīgi atsaistīts) alternatīvajam operatoram, lai tas savukārt sniegtu galalietotājiem publisko interneta piekļuves pakalpojumu (turpmāk - platjoslas piekļuve), balss telefonijas pakalpojumu (turpmāk – balss telefonija) vai televīzijas programmu izplatīšanas pakalpojumu publiskajā elektronisko sakaru tīklā (turpmāk - televīzija). Iznomātā piekļuves tīkla līnija (abonentlīnija) vai tās segments ir no galalietotāja pieslēguma punkta līdz piekļuves punktam¹⁸, kurā citam komersantam tiek nodrošināta piekļuve šim vairumtirdzniecības pakalpojumam. Piekļuves punkts var būt MDF/ODF, sadales skapī vai sadales punktā u.c. attēlā 3 skatīt segmentu veidus iezīmētus sarkanā krāsā, kurus ir iespējams fiziski atsaistīt – abonentlīnija, abonentapakšlīnija vai gala posms. Ne visām piekļuves tīkla arhitektūrām ir iespējams fiziski atsaistīt iepriekšminētos segmentus. Atsaistīšanas iespējas skatīt turpmāk tekstā.

¹⁶ Komersanti, kuri ienāca elektronisko sakaru tirgū pēc tirgus liberalizācijas (sākot no 2003.gada 1.janvāra), kad vēsturiskajam operatoram SIA "Lattelecom" beidzās ekskluzīvās tiesības darbam fiksētā tīklā).

¹⁷ Elektronisko sakaru komersants, kas nodrošina elektronisko sakaru tīklu vai saistītās iekārtas

¹⁸ Vieta vai iekārta, kurā alternatīvais operators piekļūst komersanta ar BIT infrastruktūrai.

Attēls 3: Tipiska elektronisko sakaru tīkla arhitektūra un atsaistāmo piekļuves tīkla segmentu tipi

Ja tiek fiziski atsaistīta abonentlīnija, tas nozīmē, ka alternatīvais operators nomā visu piekļuves tīkla segmentu (no MDF/ODF līdz galalietotāja pieslēguma punktam). Kopējas (daļējas) piekļuves gadījumā tīkla operators turpina nodrošināt balss telefoniju, bet alternatīvais operators nodrošina platjoslas piekļuvi pa vienu un to pašu abonentlīniju. Šai Ziņojumā par tirgu analīzi lietotajam terminam “Kopēja piekļuve” ir tāda pati nozīmē kā „kopīgi atsaistīta piekļuve” vai “daļēja piekļuve”.

Ja tiek fiziski atsaistīta abonentapakšlīnija, tad alternatīvais operators nomā segmentu no sadales skapja līdz galalietotāja pieslēguma punktam. Ja tiek fiziski atsaistīts abonentlīnijas gala posms¹⁹, tad alternatīvais operators nomā segmentu no pēdējā (virzienā no ODF) sadales punkta līdz galalietotāja pieslēguma punktam. Datu pārraidi un aktīvās iekārtas visos fiziskās atsaistīšanas gadījumos nodrošina tas komersants, kurš saņem konkrēto piekļuvi vairumtirdzniecībā nevis tīkla operators. Tas nozīmē arī, ka konkrētais kabelis (vara vai optiskās šķiedras), ko alternatīvais operators vēlas atsaistīt, tiek atvienots no komersanta ar BIT elektronisko sakaru tīkla un pievienots alternatīvā operatora funkcionējošam elektronisko sakaru tīklam. Ja tiek atsaistīta visa abonentlīnija, tad alternatīvajam operatoram, kurš izmanto šo vairumtirdzniecības pakalpojumu, būs pašam savs funkcionējošs pamattīkls.

¹⁹ Šis pakalpojums parasti nodrošina piekļuvi vertikālai vara vai optiskās šķiedras infrastruktūrai ēkā, kur sadales punkts tipiski ir izvietots ēkas pagrabā. Piekļuves punkts var arī tikt izvietots ārpus un netālu no ēkas (piemēram, lūkās/stabos vai sadales skapī). GPON gadījumā sadales punkts var atrasties ēkā vai tuvu ēkai, precīzāk tur kur novietots pēdējais sadalītājs (*angļu val. - splitter*).

Cits komersants var pieprasīt arī atvilci, lai savienotu tā elektronisko sakaru tīklu ar piekļuves punktu.

Attiecībā uz vara piekļuves tīkliem, no MDF līdz katram galalietotāja pieslēguma punktam ir ierīkots atsevišķs vara pāris, tāpēc to fiziski var atsaistīt MDF, sadales skapī un pēdējā (virzienā no MDF) sadales punktā. FTTN gadījumā pa optisko šķiedru no ODF līdz sadales skapim tiek nodrošināti vairāku galalietotāju dati, tāpēc fiziski atsaistīt ODF nav iespējams. To ir iespējams izdarīt sadales skapī vai pēdējā (virzienā no ODF) sadales punktā. VDSL2 Vectoring fiziski atsaistīt nav iespējams. Arī FTTB un FTTH GPON nav iespējams fiziski atsaistīt ODF, jo optiskā šķiedra no ODF līdz pēdējam sadalītājam tiek izmantota kopīgi vairākiem pieslēgumiem. To ir iespējams izdarīt pēdējā (virzienā no ODF) sadales punktā vai pēdējā (virzienā no ODF) pasīvajā optiskajā sadalītājā GPON gadījumā. Izvērsot GPON tīklus, iespējams būtiski ietaupīt izmaksas (ietaupot vietu kabeļu kanalizācijā un piekļuves mezglā, samazinot kapitāla un uzturēšanas izmaksas u.c.). Savukārt FTTH P2P tipa arhitektūras gadījumā no ODF līdz galalietotāja pieslēguma punktam ir ierīkota atsevišķa šķiedra, tāpēc to ir iespējams fiziski atsaistīt gan ODF, gan pēdējā (virzienā no ODF) sadales punktā.

Virtuālā atsaistīšana jeb VULA

Saskaņā ar NGA ieteikumu tas, kādu elektronisko sakaru tīkla arhitektūru komersants ar BIT izvērs, pēc būtības nedrīkst ietekmēt reglamentējošo līdzekļu izvēli, paturot prātā jaunu atsaistīšanas tehnoloģiju pieejamību, lai risinātu iespējamās tehniskās problēmas šajā saistībā. Nepieciešams pieņemt pasākumus pārejas periodam, ar kuriem nosaka tādu alternatīvu piekļuves produktu izmantošanu, kuri nodrošina tuvāko ekvivalentu fiziskai atsaistīšanai, ja šādus piekļuves produktus papildina ar vispiemērotākajiem drošības pasākumiem, lai nodrošinātu piekļuves vienlīdzību un efektīvu konkurenci. Jebkurā gadījumā šādos gadījumos jānosaka fiziska atsaistīšana, tīklīdz tas kļūst tehniski un komerciāli iespējams.

Tā kā vairākas piekļuves tīklu arhitektūras nav iespējams fiziski atsaistīt ODF (tabulā 1 skatīt apkopojumu par MDF/ODF fiziskās atsaistīšanas iespējām), tāpēc ir iespējams nodrošināt VULA. To arī EK nosaka Ieteikuma 2014 paskaidrojumā. VULA ir ne-fizisks jeb aktīvs piekļuves produkts.

Tabula 1: Fiziskās atsaistīšanas iespējas piekļuves mezglā (MDF/ODF)

Tehnoloģija	Atsevišķs vara pāris/ optiskā šķiedra no MDF/ODF līdz katram galalietotāja pieslēguma punktam	Vai ir iespējams fiziski atsaistīt MDF/ODF?
Metāliskā abonentlīnija (varš)	✓	✓
FTTN	✗	✗
VDSL2 Vectoring	✗	✗

FTTB		
FTTH GPON		
FTTH P2P		

Piezīme: simbols nozīmē – “Jā” un simbols nozīmē – “Nē”

EK Ieteikuma 2014 paskaidrojumā nosaka, ka VULA kā BIT saistība nosakāma tirgū 3a.

VULA ir aktīvs Ethernet OSI²⁰ otrā slāņa piekļuves datu plūsmai pakalpojums vairumtirdzniecībā, kuru nodrošina tīkla operators. VULA atteicas uz situāciju, kad tīkla operatora elektronisko sakaru tīklu izmanto alternatīvais operators, lai tas savukārt sniegtu platjoslas piekļuves un citus pakalpojumus galalietotājiem. Tātad, VULA sastāv no piekļuves tīkla līnijas (abonentlīnijas) un datu pārraides no galalietotāja pieslēguma punkta līdz konkrētam piekļuves punktam (Ethernet komutatoram vietējā līmenī) tīkla operatora pamattīklā, kurā alternatīvajam operatoram tiek nodrošināta piekļuve šim vairumtirdzniecības pakalpojumam. VULA nozīmē, ka vairumtirdzniecības pakalpojuma tehniskie parametri, raksturlielumi un kvalitāte ir tāda, kas dublē fiziskās atsaistīšanas īpašības.

Viļņa garuma multipleksēšana

2014.gada decembrī Starptautiskā telesakaru savienības Telekomunikāciju standartizācijas sektors (ITU-T, *angļu val. – International Telecommunication Union, Telecommunication Standardization Sector*) standartizēja jaunu piekļuves tīkla optiskās šķiedras tehnoloģiju – NG-PON2²¹, kas atbalsta vairākus pakalpojumus (balss telefonijas, datu pārraides un televīzijas) ar datu pārraides ātrumu lejupielādē 40Gbit/s. Tehnoloģija balstīta uz laika un viļņa garuma multipleksēšanu. Atsaistīt piekļuves mezgla līmenī šādu tehnoloģiju tehniski būtu iespējams nevis fiziskās līnijas līmenī, bet viļņa garuma līmenī, kur alternatīvajam operatoram būtu pieejams atsevišķs viļņa garums. Alternatīvajam operatoram tad būtu iespējams sniegt datu pārraides pakalpojumus galalietotājiem.

Saskaņā ar Regulatora rīcībā esošo informāciju, SIA “Lattelecom” neizvērs šāda veida tehnoloģiju.

Piekļuve inženiertehniskai infrastruktūrai

Piekļuve vairumtirdzniecības fiziskā tīkla infrastruktūrai ir vairumtirdzniecības tirgus 3a palīgprodukts. NGA Ieteikums skaidro, ka parasti inženiertehniskā infrastruktūra

²⁰ Atvērto sistēmu sadarbība (*angļu val. – Open systems Interconnection*)

²¹ Nākamās paaudzes pasīvā optikas tīkla veids (*angļu val. – “Next-Generation Passive Optical Network 2”*)

attiecas, bet ne tikai, uz pazemes vai virszemes resursiem, piemēram, kabeļu apakškanalizāciju, kabeļu kanalizāciju, lūkām un stabiem.

Kabeļu kanalizācija NGA Ieteikumā definēta kā pazemes caurule vai cauruļvads, ko izmanto tādu kabeļu (optiskās šķiedras, vara vai koaksiālo) ievietošanai, kuri veido pamattīklu vai piekļuves tīklu. Tātad kabeļu kanalizācija un saistītā infrastruktūra var eksistēt pamattīkla un piekļuves tīkla līmenī. Izvēršot jebkura tipa elektronisko sakaru tīkla arhitektūru, alternatīvie operatori varētu izmantot kabeļu kanalizāciju, lai sasniegtu, piemēram sadales skapi, lūkas vai ēkas u.c. Lūkas ir atveres, kurām parasti ir vāks un pa kurām cilvēki var nokļūt pazemes telpā, lai veiktu šķērssavienojumus vai pazemes elektronisko sakaru kabeļu tehniskās apkopes darbus.

ESL kabeļu kanalizācija definēta kā zemē vai būvju konstrukcijās izvietotas caurules vai to kopums un kabeļu akas vai citas apakšzemes telpas, kas paredzētas elektronisko sakaru kabeļu līniju ierīkošanai un ekspluatācijai. Šai gadījumā kabeļu akas tiek saprastas kā NGA Ieteikumā minētās lūkas.

NGA Ieteikuma paskaidrojumā EK uzsver, ka piekļuvei kabeļu kanalizācijai var būt nozīmīga loma jebkurai saistībai, lai risinātu pastāvošās problēmas, kas saistās ar fizisko tīkla piekļuvi. EK ir arī uzsvērusi, ka piekļuve kabeļu kanalizācijai var tikt noteikta tirgus analīzes saistību noteikšanas stadijā bez skaidri izteiktas iekļaušanas konkrētajā tirgū.²²

NGA Ieteikuma piemērošanas joma pirmām kārtām attiecas uz saistībām, ko piemēro komersantam ar BIT, kuru nosaka, pamatojoties uz tirgus analīzes procedūru. Tomēr, ja to pamato apstākļi, ka infrastruktūras dublēšana būtu ekonomiski neefektīva vai fiziski nepraktiska, dalībvalstis var arī noteikt pienākumus savstarpēji koplietot infrastruktūru komersantiem, kas ekspluatē elektronisko sakaru tīklu, lai tādējādi pārvarētu trūkumus inženiertehniskajā infrastruktūrā un gala posmos. Kā norādīts EK Dokumentā {C(2010) 6223}, tad jebkura simetriska pieeja²³ var funkcionēt tikai ar striktu papildinājumu (nevis aizvietošanu) asimetriskai saistībai, kas balstīta uz BIT.

Regulators uzskata, ka NGA tīklu izvēršana būtu atvieglotāka, ja pastāv saistība nodrošināt piekļuvi inženiertehniskai infrastruktūrai visiem komersantiem, kas ir aktīvi tirgū, it īpaši kabeļu kanalizācijai. ESL 19.panta pirmās daļas 23.punktu šobrīd paredz simetrisku saistību, kas nosaka prasību komersantiem, kuri nodrošina kabeļu kanalizāciju, atbilstoši tehniskajām iespējām nodrošināt piekļuvi kabeļu kanalizācijai citam komersantam NGA kabeļtīklu ierīkošanai pēc tā pieprasījuma un par izmaksām tuvinātu tarifu. Komersantam ir pienākums piemērot līdzvērtīgus nosacījumus līdzvērtīgos apstākļos citiem komersantiem, kuriem nodrošina piekļuvi kabeļu kanalizācijai.

Komersanti, lai ietaupītu izmaksas, ierīkojot kabeļus vai būvējot kabeļu kanalizāciju, piekar kabeļus pāri ielām un starp ēkām un piestiprina tos pie ēku fasādēm. Saskaņā ar Rīgas Domes 2006.gada 7.februāra saistošajiem noteikumiem Nr.38 (izmaiņas 2013.gada 18.jūnijā ar grozījumiem Nr.6331), no 2010.gada 1.janvāra Rīgas vēsturiskajā centrā (daļā Rīgas teritorijas) ir aizliegta jebkādu gaisvadu komunikāciju kabeļu piekāršana pāri ielām un starp ēkām (arī iekšpagalmos) tā, ka tie redzami no publiskās ārtelpas. Ir aizliegta arī jebkādu kabeļu piestiprināšana pie ēku fasādēm, kas

²² Skatīt lietas FR/2008/0780 vai EE/2009/0942.

²³ Simetriska saistība atšķiras no asimetriskas saistības ar to, ka tā tiek noteikta visiem komersantiem, kas aktīvi darbojas tirgū neatkarīgi no to individuālās pozīcijas tirgū.

redzamas no publiskās ārtelpas. Regulatoram nav pilnīgas informācijas par citu pilsētu saistošajiem noteikumiem attiecībā uz kabeļu piekāršanu pāri ielām. Lai veicinātu infrastruktūras konkurenci un lai komersantiem būtu iespēja ierīkot savus optiskās šķiedras kabeļus pazemes kabeļu kanalizācijā, nepieciešama inženiertehniskās infrastruktūras regulēšana. Ja pastāv inženiertehniskās infrastruktūras regulēšana (gan simetriska, gan asimetriska) un pieejamība, tad tas ir skaidrs signāls tirgus dalībniekiem, ka viņi var izvērst savu optiku, jo tieši inženiertehniskās izmaksas sastāda vislielāko daļu (pat līdz 80%) no elektronisko sakaru tīkla kopējām būvniecības izmaksām. Ja tirgus dalībnieki izvērs savus optikas tīklus, tad tirgū var pastāvēt infrastruktūras konkurence. Regulators uzskata, ka infrastruktūras konkurence dod labumu galalietotājiem attiecībā uz pakalpojumu kvalitāti, datu pārraides ātrumiem, cenām, piedāvājumiem u.c.

Neskatoties uz to, ka komersanti mēdz ierīkot piekārtos kabeļus, 2016.gadā aptuveni 35 komersantiem Latvijā piederēja lielāka vai mazāka pazemes kabeļu kanalizācijas infrastruktūra. Vislielākais pazemes kabeļu kanalizācijas infrastruktūras īpašnieks ir SIA "Lattelecom". Pārējiem komersantiem ir būtiski mazāka kabeļu kanalizācijas infrastruktūra. Dažiem no operatoriem (aptuveni 14) šāda infrastruktūra ir ļoti neliela, t.i. kopējais trases garums ir zem 100 km, dažiem - tikai no 1,5 līdz 10 km gara. Saskaņā ar Regulatora rīcībā esošo informāciju četri komersanti nodrošina piekļuvi kabeļu kanalizācijai citiem komersantiem.

4.4. Tirgus 3a iepriekšējo kārtu noteikto saistību kopsavilkums

Kopsavilkums, kādām piekļuves tīkla arhitektūrām, kādiem abonentlīnijas segmentiem, kurā piekļuves punktā alternatīvajam operatoram ir tiesības saņemt piekļuvi un kādas piekļuves saistības ir noteiktas SIA "Lattelecom" iepriekšējās tirgus analīzes kārtās, ir pieejams tabulā 2.

Tabula 2: SIA "Lattelecom" noteiktās saistības tirgū 3a

	Noteiktas šādas saistības: • piekļuves, • vienlīdzīgas attieksmes, • caurredzamības (publicēt pamatpiedāvājumu), • tarifu regulēšanas un izmaksu aprēķināšanas, • grāmatvedības nodalīšanas	Piekļuves punkts, kurā SIA "Lattelecom" ir pienākums dot piekļuvi un atsaistīšanas veids
Vara abonentlīnija	✓	Piekļuves mezgls (MDF) – abonentlīnijas fiziskā atsaistīšana (pilnīgi atsaistīta un kopēja piekļuve)
		Sadales skapis – abonentapakšlīnijas fiziskā atsaistīšana
FTTN	✗	Piekļuves mezgls - Ethernet komutators (VULA – datu plūsma)
	✗	Piekļuves mezgls - Ethernet komutators (VULA – datu plūsma)
FTTB	✓	Sadales skapis – abonentapakšlīnijas fiziskā atsaistīšana
	✓	Piekļuves mezgls - Ethernet komutators (VULA – datu plūsma)
		Sadales punkts – abonentlīnijas gala posma fiziskā atsaistīšana

FTTHP2P		Piekļuves mezgls (ODF) – abonentlīnijas fiziskā atsaistīšana
		Sadales punkts – abonentlīnijas gala posma fiziskā atsaistīšana
		Piekļuves mezgls - Ethernet komutators (VULA – datu plūsma)
FTTH GPON		Piekļuves mezgls - Ethernet komutators (VULA – datu plūsma)
		Sadales punkts – abonentlīnijas gala posma fiziskā atsaistīšana
Inženiertehniskā infrastruktūra		Jebkurš segments

Piezīme: simbols “✓” nozīmē, ka konkrētā saistība ir piemērota, simbols “✗” nozīmē, ka konkrētā saistība nav piemērota

Detalizētāk SIA “Lattelecom” noteikto vienlīdzīgas attieksmes saistību kopsavilkumu tirgū 3a skatīt sadaļā 4.9.

4.5. Tirgus 3b nozīme

Piekļuve datu plūsmai ir aktīvs piekļuves pakalpojums vairumtirdzniecībā, kuru nodrošina komersants ar BIT un kuram pieder elektronisko sakaru tīkls (tīkla operators). Tirgus 3b attiecas uz situāciju, kad tīkla operatora elektronisko sakaru tīklu izmanto alternatīvais operators, lai tas savukārt sniegtu platjoslas piekļuves un citus pakalpojumus galalietotājiem. Tātad, piekļuve datu plūsmai sastāv no fiziskas līnijas un datu pārraides no galalietotāja pieslēguma punkta līdz konkrētam piekļuves punktam (Ethernet komutatoram, IP komutatoram vai BRAS²⁴ u.c. reģionālajā vai nacionālajā līmenī) tīkla operatora pamattīklā, kurā citam komersantam tiek nodrošināta piekļuve šim vairumtirdzniecības pakalpojumam.

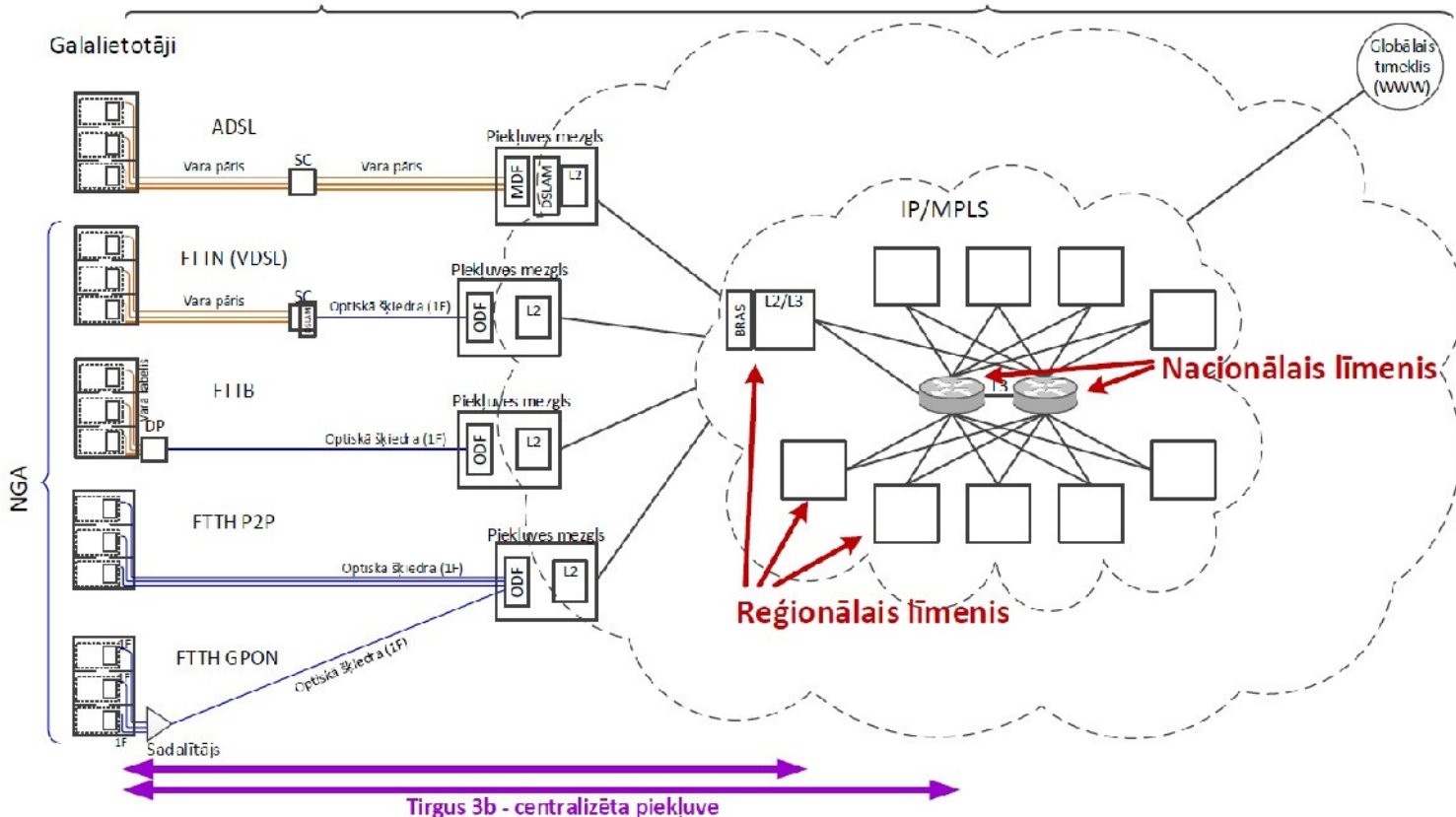
Piekļuves punkts, kurā alternatīvajam operatoram tiek nodrošināta piekļuve datu plūsmai, var būt tīkla operatora dažādos līmeņos tīkla hierarhijā, t.i., vietējā līmenī (šobrīd tas ir tirgus 3a (VULA)), reģionālajā vai nacionālajā (šobrīd tas ir tirgus 3b). Tirgus 3b līmeņus (reģionālo un nacionālo) skatīt attēlā 4 un attēlā 5. Vietējo līmeni skatīt attēlā 5. Ja piekļuves punkts ir vietējā līmenī, tas nozīmē, ka noslodze citam komersantam tiek nodota tīkla operatora pamattīklā, kas ir vistuvāk galalietotāja pieslēguma punktam, salīdzinot ar reģionālo un nacionālo līmeni. Tātad vietējā līmenī tā ir fiziska līnija un datu pārraide no galalietotāja pieslēguma punkta līdz piekļuves mezglam. Reģionālais piekļuves punkts atrodas dziļāk bet nacionālais piekļuves punkts - visdziļāk pamattīkla hierarhijā. Vietējais, reģionālais vai nacionālais līmenis izsaka to, cik daudz galalietotājus konkrētais piekļuves punkts apkalpo.

²⁴ Platjoslas attālās piekļuves serveris (angļu val. – “Broadband Remote Access Server”)

Attēls 4: Tipiska Elektronisko sakaru tīkla arhitektūra un tirgus 3b piekļuves līmeņi

Piekļuves tīkls

Pamattīkls (Datu tīkls)

Piekļuve datu plūsmai var tikt nodrošināta izmantojot dažādas piekļuves tīkla infrastruktūras – metāliskā (vara) abonentlīnija, FTTN, FTTH un FTTB. Piekļuve datu plūsmai var tikt nodrošināta OSI 2 slānī (Ethernet) vai OSI 3 slānī (IP). Ja piekļuve datu plūsmai tiek nodrošināta OSI 3 slānī, tad alternatīvais operators var mazāk kontrolēt pakalpojuma tehniskos parametrus salīdzinot ar piekļuvi OSI 2 slānī.

Piekļuve datu plūsmai parasti ir ar sāncensību²⁵ (*angļu val. - contended*) un asimetriskiem lejupielādes/augšupielādes ātrumiem.

4.6. Tirgus 3b iepriekšējo kārtu noteikto saistību kopsavilkums

Kopsavilkums, kādām piekļuves tīkla arhitektūrām, kurā piekļuves punktā alternatīvajam operatoram ir tiesības saņemt piekļuvi un kādas piekļuves saistības ir noteiktas SIA "Lattelecom" iepriekšējās tirgus analīzes kārtās, ir pieejams tabulā 3.

²⁵ Datu noslodzes pakalpojums ar sāncensību nozīmē, ka vairāki galalietotāji dala joslas platumu. Tāpēc it sevišķi pīķa stundās aktuālais platjoslas datu pārraides ātrums būs zemāks nekā reklamētais ātrums. Sāncensības koeficients (*angļu val. - contention ratio*) ir joslas platuma potenciālais maksimālais pieprasījums. Jo augstāks ir sāncensības koeficients, jo vairāk cilvēku var mēģināt izmantot esošo joslas platumu. Pakalpojumi ar sāncensību parasti ir lētāki nekā bez sāncensības, jo tas ļauj piedāvāt pakalpojumus ar zemākām izmaksām (zemākas pamattīkla noslodzes izmaksas).

Tabula 3: Noteiktās saistības tirgū 3b

	Noteiktas šādas saistības: • piekļuves, • vienlīdzīgas attieksmes, • caurredzamības (publicēt pamatpiedāvājumu), • tarifu regulēšanas un izmaksu aprēķināšanas, • grāmatvedības nodalīšanas	Piekļuves punkts, kurā tiek dota piekļuve un piekļuves datu plūsmas veids
Metāliskā (vara) abonentlīnija	✓	Vietējais, reģionālais un nacionālais līmenis OSI 2 vai OSI 3 slānī
FTTN	✓	
FTTB	✓	
FTTH P2P	✓	
FTTH GPON	✓	

Piezīme: simbols “✓” nozīmē, ka konkrētā saistība ir piemērota, simbols “✗” nozīmē, ka konkrētā saistība nav piemērota.

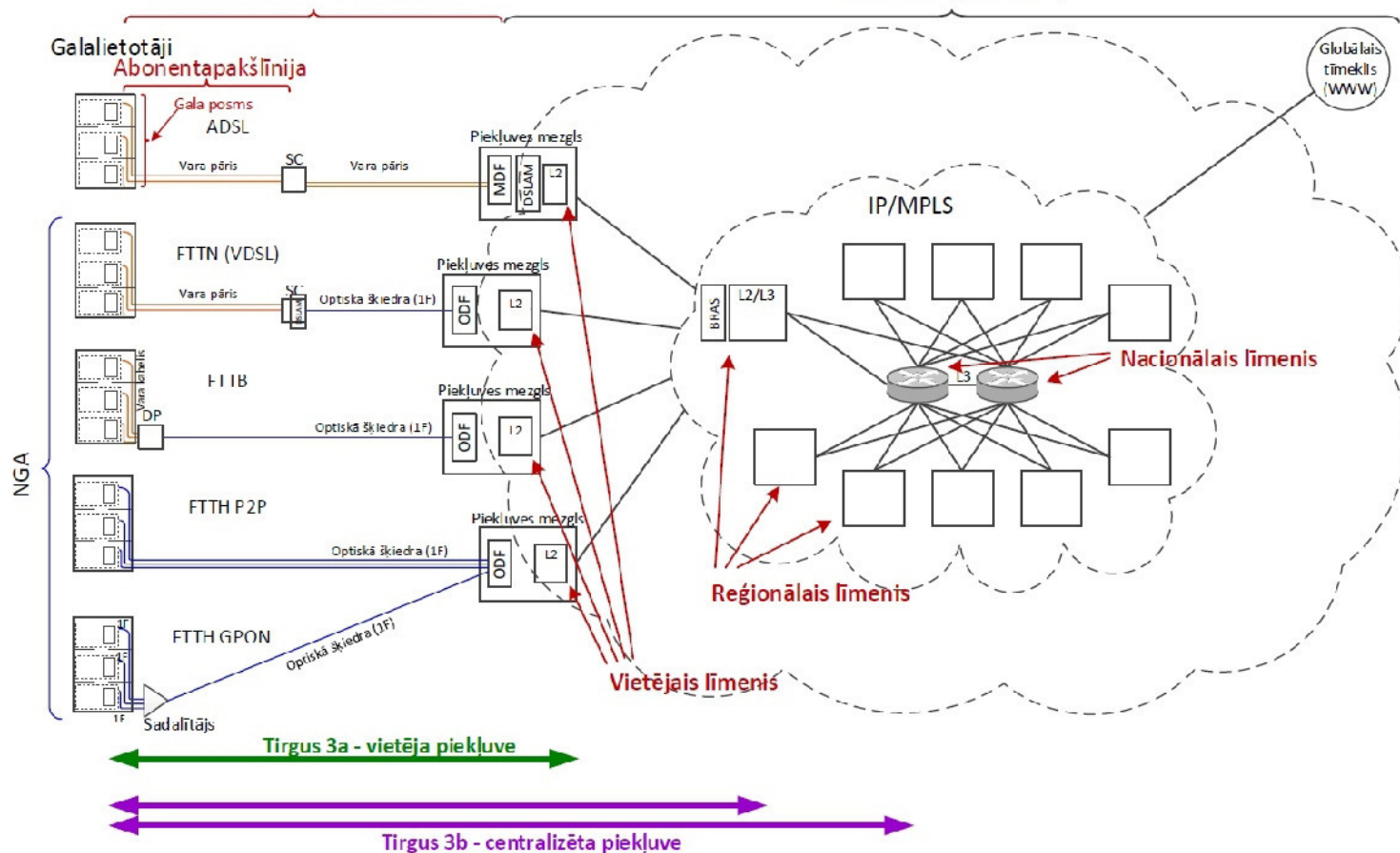
Detalizētāk SIA “Lattelecom” noteikto vienlīdzīgas attieksmes saistību kopsavilkumu tirgū 3b skatīt sadaļā 4.9.

4.7. Shematiska atšķirība starp tirgu 3a un 3b - kopsavilkums

Attēls 5: Tipiska elektronisko sakaru tīkla arhitektūra un shematiska atšķirība starp tirgu 3a un tirgu 3b atbilstoši Ieteikumam 2014

Piekļuves tīkls (abonentlīnija)

Pamattīkls (Datu tīkls)

Tirgū 3a alternatīvais operators piekļūst komersanta ar BIT elektronisko sakaru tīklam piekļuves tīkla līmenī un atsaistītais piekļuves tīkla segments ir abonentlīnija vai tās daļa bez datu pārraides pakalpojuma. Tirgū 3a alternatīvais operators var piekļūt arī vietējā līmenī komersanta ar BIT pamattīklā, kas ietver fizisko līniju līdz galalietotāja pieslēguma punktam un datu pārraides pakalpojumu. Tirgū 3b alternatīvais operators piekļūst komersanta ar BIT pamattīklam reģionālā vai nacionālā līmenī, kas ietver fizisko līniju līdz galalietotāja pieslēguma punktam un datu pārraides pakalpojumu.

4.8. Vairumtirdzniecības palīgprodukti, lai alternatīvie operatori varētu sasniegt piekļuves punktu

Atvilce

Atvilce ir vairumtirdzniecības (pasīvs vai aktīvs) palīgprodukts, kuru nodrošina tīkla operators, kurš sniedz atsaistītas piekļuves abonentlīnijai pakalpojumus vai piekļuvi datu plūsmai. Atvilce ir paredzēta gadījumos, ja alternatīvajam operatoram, kurš izmanto konkrēto vairumtirdzniecības pakalpojumu, ir nepieciešams sasniegt piekļuves punktu. Atvilce var tikt nodrošināta kā kabeļu kanalizācija, tumšā šķiedra, vai OSI 2 slānī vai OSI 3 slānī izveidots savienojums (datu pārraide) punkts - punkts starp piekļuves punktu un alternatīvā operatora, kurš izmanto konkrēto vairumtirdzniecības pakalpojumu (tirgu 3a vai 3b), tīkla iekārtu. Jebkurā gadījumā, alternatīvajam operatoram jābūt iespējai izvēlēties risinājumu, kas vislabāk atbilst to prasībām. Atvilce varētu būt nepieciešama arī starp piekļuves punktu (piemēram, sadales skapi) un tīkla operatora piekļuves mezglu.

Tumšā optiskā šķiedra ir optiskā šķiedra ierīkotā vai izbūvētā kabeļi, kas nav aktīva, tas ir, tās abos galos nav pieslēgtas darbojošās aktīvas datu pārraides iekārtas. Tumšā šķiedra ir OSI modeļa 1. slāņa produkts un atbalsta arī viļņa garuma multipleksēšanu, Ethernet, SDH²⁶ tehnoloģiju u.c. Alternatīvie operatori tumšo šķiedru var izmantot, piemēram, tad, ja nav pieejami kabeļu kanalizācijas resursi. Tomēr FTTH un FTTB scenārijā izmaksu un efektivitātes ziņā priekšroka varētu tikt dota kabeļu kanalizācijai (lai izvērstu alternatīvā operatora paša optiskās šķiedras kabeļi).

Saskaņā ar Eiropas Regulatoru Grupas (ERG)²⁷ atzinumu (ERG (07) 16rev2) par regulēšanas principiem attiecībā uz NGA, tas varētu būt sarežģīti alternatīvajam operatoram pašam nodrošināt atvilci līdz piekļuves punktam. ERG vairāk atsaucas uz atvilci no sadales skapja, bet norāda, ka atvilce var tikt nodrošināta vairākos veidos, t.i., fiziskajā līmenī tumšā šķiedra, WDM²⁸ vai aktīvajā līmenī OSI slānī 2/3.

Izvietošana

Alternatīvajiem operatoriem jābūt nodrošinātai iespējai ekonomiski efektīvā un racionālā veidā piekļūt ar savu infrastruktūru komersanta ar BIT iekārtām. Tāpēc izvietošanas pakalpojums ir papildu pakalpojums, kas atļauj alternatīvajiem

²⁶ Sinhronā digitālā hierarhija (angļu val. - *Synchronous Digital Hierarchy*)

²⁷ Saskaņā ar 2009.gada Eiropas Parlamenta un Padomes Regulu (Nr. 1211/2009), ar ko izveido Eiropas Elektronisko komunikāciju regulatoru iestādi (BEREC) un biroju, ERG tika aizstāts ar BEREC.

²⁸ Viļņa garuma multipleksēšana (angļu val. - *Wavelength Division Multiplexing*)

operatoriem instalēt savas iekārtas komersanta ar BIT īpašumā esošā teritorijā, telpās vai iekārtās, piemēram, sadales skapī, piekļuves mezglā u.c.

4.9. Ieteikums par vienlīdzīgas attieksmes pienākumiem un par izmaksu aprēķināšanas metodēm

EK 2013.gada 11.septembra Ieteikums 2013/466/ES par saskanīgiem nediskriminēšanas pienākumiem un izmaksu aprēķināšanas metodēm, lai veicinātu konkurenci un uzlabotu ieguldījumu vidi platjoslas pakalpojumu jomā (turpmāk – Ieteikums 2013) paredz vairākus regulēšanas scenārijus.

Attiecībā uz vienlīdzīgas attieksmes saistībām, EK Ieteikumā 2013 definē šādas speciālās prasības:

- Ieguldījumu līdzvērtība ir pakalpojumu un informācijas sniegšana iekšējiem piekļuves prasītājiem un trešām pusēm, kas prasa piekļuvi, piemērojot vienādus noteikumus un prasības, tostarp cenas un pakalpojumu kvalitātes līmeņus, nosakot vienādus termiņus, izmantojot vienādas sistēmas un procesus, kā arī paredzot vienādu uzticamības un izpildes līmeni (turpmāk - EoI). EoI var piemērot piekļuves produktiem, kā arī saistītajiem un papildu pakalpojumiem, kas ir vajadzīgi vairumtirdzniecības pakalpojumu sniegšanai iekšējiem piekļuves prasītājiem un trešajām personām, kuras prasa piekļuvi.
- Rezultātu līdzvērtība nozīmē tādu vairumtirdzniecības pakalpojumu nodrošināšanu piekļuves prasītājiem, kas funkciju un cenas ziņā ir salīdzināmi ar pakalpojumu nodrošināšanas veidiem, kurus komersants ar BIT īsteno attiecībā uz saviem saistītajiem komersantiem, lai gan, iespējams, izmantojot atšķirīgas sistēmas un procesus (turpmāk - EoO).
- Galvenie darbības rādītāji ir komersanta ar BIT noteiktās vērtības un parametri, kurus mēra komersants ar BIT un pēc kuriem tas nodrošina Regulatoram un piekļuves prasītājiem iespēju novērtēt komersanta ar BIT darbību vairumtirdzniecības pakalpojumu sniegšanai.
- Pakalpojuma līmeņa līgumi ir komerciāli līgumi, kuros ir noteikts, ka BIT operatoram norādītajā kvalitātes līmenī ir jānodrošina piekļuve vairumtirdzniecības pakalpojumiem (turpmāk - SLA).
- Pakalpojuma līmeņa garantijas ir garantijas, kuras veido neatņemamu SLA daļu un kurās ir paredzēts, kāda līmeņa atlīdzība komersantam ar BIT ir jāmaksā vairumtirdzniecības pakalpojumu saņēmējiem, ja tā nodrošināto vairumtirdzniecības pakalpojumu kvalitāte ir zemāka par SLA norādīto (turpmāk - SLG). Šim atlīdzības līmenim ir jāgarantē pietiekami atturoša ietekme, lai nodrošinātu, ka komersants ar BIT izpilda noteikto kvalitātes līmeni.

Tirgus analīzes iepriekšējās kārtās SIA “Lattelecom” noteiktās vienlīdzīgas attieksmes saistības tirgū 3a un 3b var aplūkot tabulā 4 un tabulā 5. Visstingrākās saistības ir piemērotas piekļuvei kabeļu kanalizācijai.

Tabula 4: Vienlīdzīgas attieksmes saistības tirgū 3a

	Tās pašas IT sistēmas	Līdzvērtīgas IT sistēmas	Online pieeja informācijai	Online		KPI	SLA	SLG
				Pak. pasūtīšana	Pak. uzturēšana/ bojājumu pieteikšana/novēršana			
Vara abonentlīnija	✗	✗	✗	✓	✗	✗	✗	✗
FTTN	✗	✗	✓ (daļēji)	✓	✗	✗	✗	✗
FTTB	✗	✗	✓	✓	✗	✗	✗	✗
FTTHP2P	✗	✗	✓	✓	✗	✗	✗	✗
FTTH GPON	✗	✗	✓	✓	✗	✗	✗	✗
Inženiertehniskā infrastruktūra	✗	✗	✓ (infr. karte)	✓	✗	✓	✓	✗

Piezīme: simbols “✓” nozīmē, ka konkrētā saistība ir piemērota iepriekšējās tirgus analīzes kārtās, simbols “✗” nozīmē, ka konkrētā saistība nav piemērota iepriekšējās tirgus analīzes kārtās

Tabula 5: Vienlīdzīgas attieksmes saistības tirgū 3b

		Tās pašas IT sistēmas	Līdzvērtīgas IT sistēmas	Daļēja Online pieeja informācijai	Online		KPI	SLA	SLG
					Pak. pasūtīšana	Pak. uzturēšana/ bojājumu pieteikšana/novēršana			
Vietējais, reģionālais un nacionālais līmenis OSI 2 un OSI 3 slāņi	Vara abonentlīnija	✗	✗	✓ (daļēji)	✓	✗	✗	✗	✗
	FTTN	✗	✗	✓ (daļēji)	✓	✗	✗	✗	✗
	FTTB	✗	✗	✓	✓	✗	✗	✗	✗
	FTTHP2P	✗	✗	✓	✓	✗	✗	✗	✗
	FTTH GPON	✗	✗	✓	✓	✗	✗	✗	✗

Piezīme: simbols “✓” nozīmē, ka konkrētā saistība ir piemērota iepriekšējās tirgus analīzes kārtās, simbols “✗” nozīmē, ka konkrētā saistība nav piemērota iepriekšējās tirgus analīzes kārtās

4.10. Investīciju kāpnes

Kā minēts iepriekš, pastāv infrastruktūras konkurence un pakalpojumu konkurence. Infrastruktūras konkurence ir tad, ja tirgū darbojas komersanti, kuriem ir pašiem savs elektronisko sakaru tīkls. Pakalpojumu konkurence ir tad, ja tirgū darbojas komersanti, kuri sniedz pakalpojumus pilnībā vai daļēji izmantojot cita komersanta elektronisko sakaru tīklu.

Investīciju kāpņu pieeja nozīmē, ka alternatīvais operators tirgū vispirms iegūst piekļuvi, kur nav nepieciešami lieli ieguldījumi (vienkāršā tālākpārdošana). Tad kad alternatīvā operatora galalietotāju skaits aug, tie pakāpeniski var investēt savā elektronisko sakaru tīklā, lai iegūtu piekļuvi nākošajā līmenī (t.i. piekļuvi datu plūsmai). Nākamie investīciju kāpņu pakāpieni pēc kārtas būtu iesaistīta piekļuve

abonentlīnijai, abonentapakšlīnijas atsaistīšana, gala posma atsaistīšana, līdz alternatīvais operators var sniegt pakalpojumus, izmantojot tikai savu infrastruktūru. Tātad alternatīvais operators kāpj pa investīciju kāpnēm, pakāpeniski investējot savā elektronisko sakaru tīklā un palielinot sava elektronisko sakaru tīkla pārklājumu. Taču tas automātiski nenozīmēs, ka alternatīvie operatori izmantos katru investīciju kāpņu pakāpienu, bet tiem jābūt iespējai izvēlēties vispiemērotāko vairumtirdzniecības pakalpojumu.

5. Vispārīgs platjoslas piekļuves situācijas novērtējums

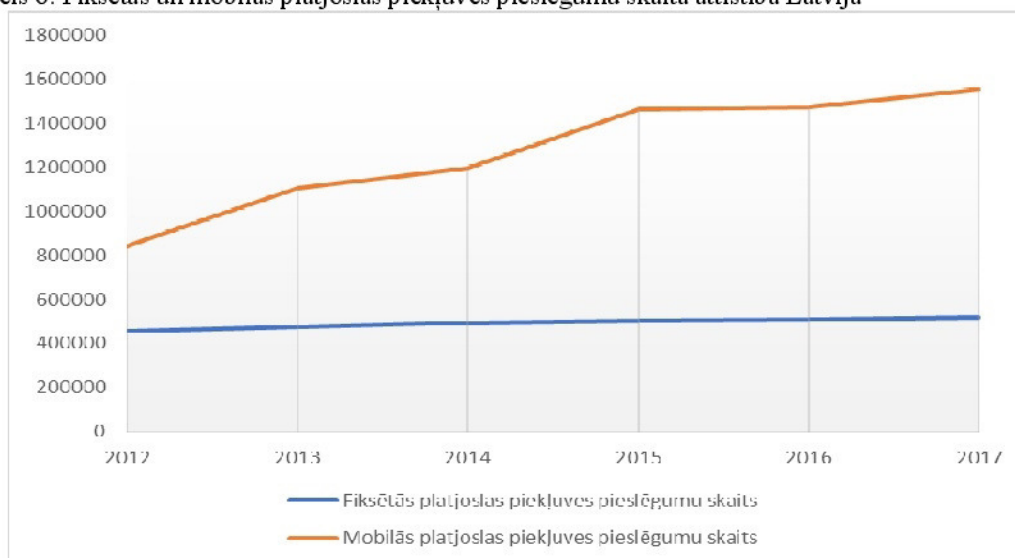
Saskaņā ar EK 2010.gada 19.maija paziņojumu COM(2010)245 Eiropas Parlamentam, Padomei, Eiropas Ekonomikas un Sociālo lietu Komitejai un Reģionu komitejai “Digitālā programma Eiropai”, Eiropas Savienībā ir vajadzīgs ieviest ļoti ātras platjoslas piekļuvi, lai ekonomika varētu augt un radīt darbavietas un lai nodrošinātu galalietotājiem piekļuvi tādām saturam un pakalpojumiem, kādu viņi vēlas. Nākotnes ekonomika būs elektronisko sakaru tīklā balstīta zināšanu ekonomika, un tās centrā būs internets. Eiropas Savienībai ir vajadzīga plaši pieejama ātra un īpaši ātra platjoslas piekļuve par konkurences noteiktiem tarifiem. Stratēģija nosprauž mērķi nodrošināt pamata platjoslas piekļuvi visiem eiropiešiem līdz 2013. gadam un tiecas nodrošināt, lai līdz 2020. gadam: i) visiem eiropiešiem būtu piekļuve daudz lielāka ātruma internetam — virs 30 Mb/s — un ii) 50 % no Eiropas mājāsaimniecībām vai vairāk abonētu interneta pieslēgumu ar ātrumu vairāk nekā 100 Mb/s.

Saskaņā ar EK 2016.gada 14.septembra paziņojumu COM(2016) 587 Eiropas Parlamentam, Padomei, Eiropas Ekonomikas un Sociālo lietu komitejai un Reģionu komitejai “Konkurētspējīga digitālā vienotā tirgus savietojamība. Virzība uz Eiropas Gigabitu sabiedrību”, tika nosprausti papildus turpmākie stratēģiskie mērķi 2025.gadam, kas nosaka termiņus Eiropas augstas veiktspējas platjoslas infrastruktūras izveidei. Stratēģija izvirza vairākus mērķus, tai skaitā visām Eiropas mājāsaimniecībām gan laukos, gan pilsētās vajadzētu būt pieejamam tādām interneta pieslēgumam ar vismaz 100 Mbit/s lejuplielādes ātrumu, ko var uzlabot līdz gigabitu ātrumam.

Šobrīd, kad tehnoloģiskais progress ir straujš, kas ietekmē arī sociālos un ekonomiskos aspektus, Regulators atbalsta ātras un īpaši ātras platjoslas piekļuves izplatību. Regulatoram ir arī ilgtermiņa perspektīvā jāanalizē konkrētie tirgi, lai nodrošinātu to, ka gan vēsturiskajam, gan alternatīvajiem operatori ir stimulēti investēt NGA un tiktu papildus veicināta uz infrastruktūru balstīta konkurence. Regulators šai Ziņojumā par tirgu analīzi apskata gan fiksētā tīkla, gan mobilā elektronisko sakaru tīkla (turpmāk – mobilais tīkls) pakalpojumus un aspektus.

Pēdējos gados ir notikusi pakalpojumu un tehnoloģiju attīstība (skatīt attēlu 6), katru gadu palielinoties gan fiksētās platjoslas piekļuves, gan platjoslas interneta piekļuves pakalpojuma mobilajā tīklā (turpmāk – mobilā platjoslas piekļuve) pieslēgumu skaitam un optikas izplatībai.

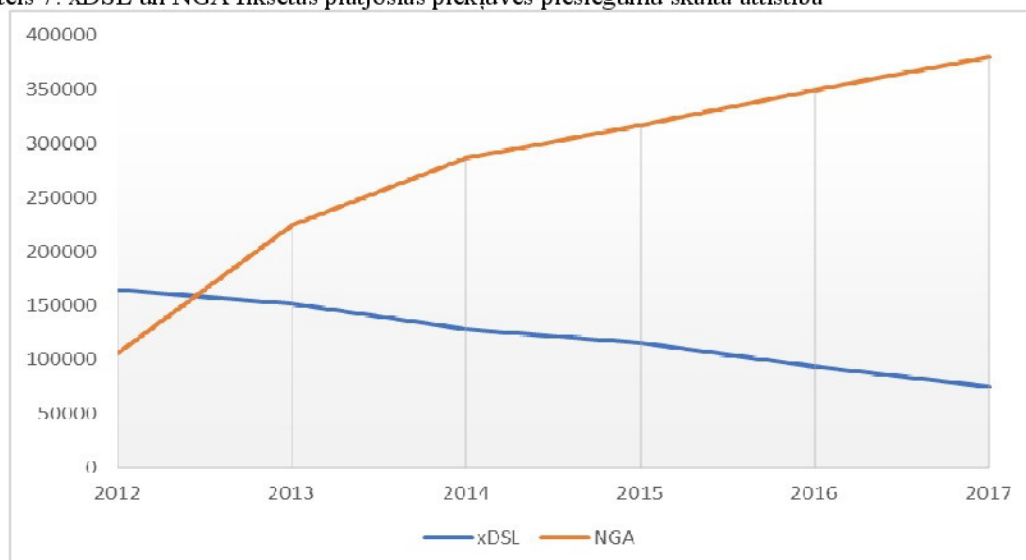
Attēls 6: Fiksētās un mobilās platjoslas piekļuves pieslēgumu skaita attīstība Latvijā

Mobilās platjoslas piekļuves pieslēgumu skaits ir lielāks nekā fiksētās. Tas tādēļ, ka fiksēto platjoslas piekļuvi būtībā lieto mājsaimniecība, bet mobilo platjoslas piekļuvi – individuāls lietotājs. Uz 2017.gada 1.janvāri fiksētās platjoslas piekļuves pieslēgumu skaits sasniedza 519,17 tūkst. un mobilās platjoslas piekļuves pieslēgumu skaits – 1,555 milj.

Attiecībā uz fiksēto platjoslas piekļuvi, tirgū darbojas aptuveni 200 komersanti, nodrošinot savas lielākas vai mazākas infrastruktūras. Vēsturiski galvenie bija vara tīkli un šobrīd tie ir optikas tīkli. Aplūkojot tehnoloģisko dalījuma attīstību, var secināt, ka xDSL²⁹ tehnoloģijas īpatsvars ir būtiski samazinājies, bet NGA tehnoloģiju īpatsvars ir būtiski pieaudzis (skatīt attēlu 7).

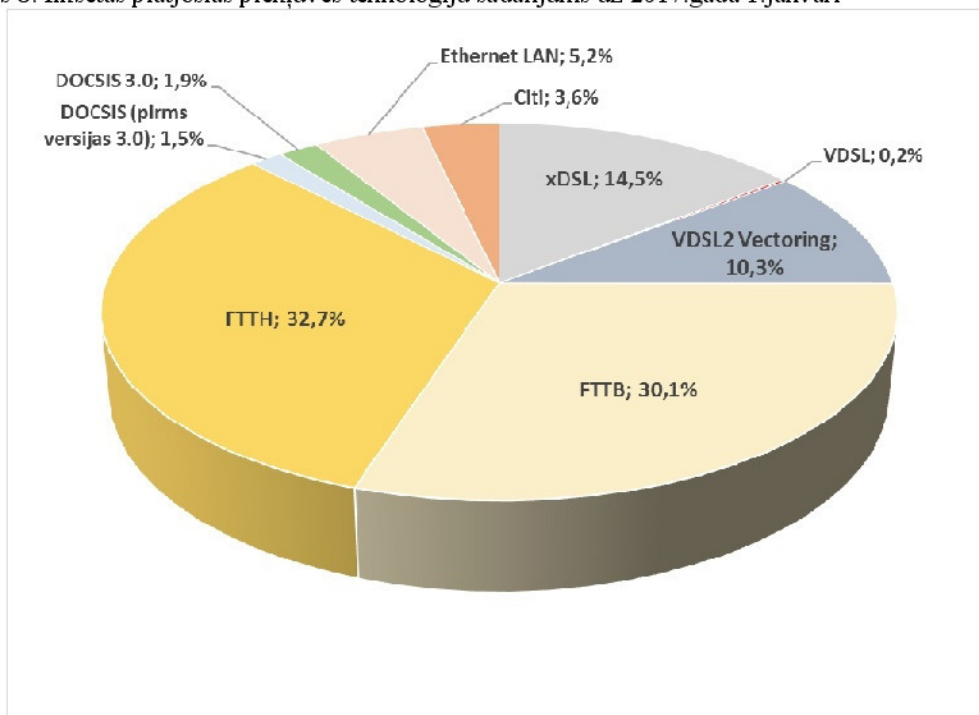
Attēls 7: xDSL un NGA fiksētās platjoslas piekļuves pieslēgumu skaita attīstība

²⁹ Ciparu abonentlīnijas tehnoloģijas (angļu val. – *Digital Subscriber Line Technologies*). Šai ziņojumā par tirgus analīzi xDSL neietver VDSL un VDSL2 Vectoring

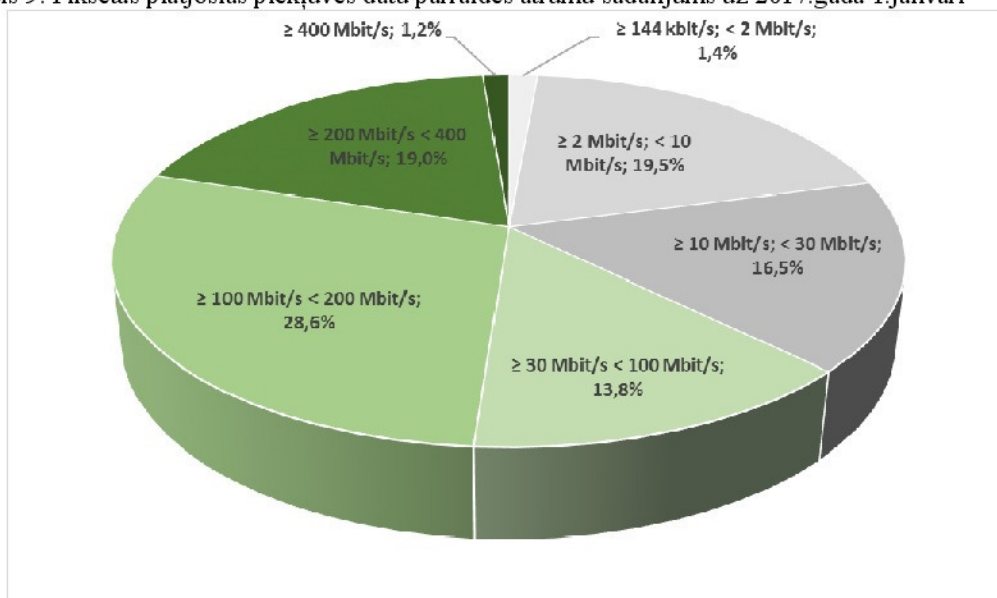
xDSL tehnoloģijas īpatsvars sastāda 14,5%. Būtiska nozīme Latvijā ir NGA tīkliem (FTTN (VDSL), VDSL2 Vectoring, FTTH, FTTH, kā arī DOCSIS 3.0). Procentuālo dalījumu pa tehnoloģijām skatīt attēlu 8.

Attēls 8: fiksētās platjoslas piekļuves tehnoloģiju sadalījums uz 2017.gada 1.janvāri

NGA tīklu īpatsvars ir būtiski pieaudzis. Ja uz 2017.gada 1.janvāri tas sastādīja 75,2%, tad salīdzinājumam - uz 2014.gada 1.janvāri NGA īpatsvars bija 60%. Jo izplatītāki ir NGA tīkli, jo vairāk galalietotājiem ir iespējams nodrošināt lielākus datu pārraides ātrumus. Fiksētās platjoslas piekļuves datu pārraides ātrumu sadalījumu uz 2017.gada 1.janvāri skatīt attēlā 9.

Attēls 9: Fiksētās platjoslas piekļuves datu pārraides ātrumu sadalījums uz 2017.gada 1.janvāri

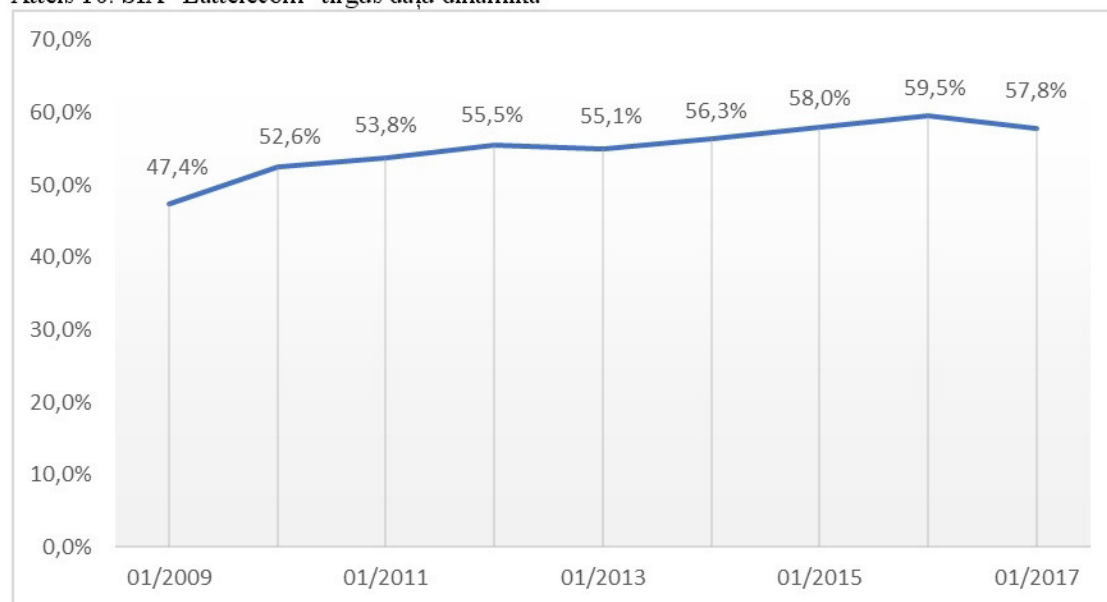
Gandrīz puse (48,8%) no visiem fiksētās platjoslas piekļuves pieslēgumiem ir ar datu pārraides ātrumu vienādu vai lielāku par 100 Mbit/s. 62,6% ir to galalietotāju

īpatstvars, kuri saņem fiksēto platjoslas piekļuvi ar datu pārraides ātrumu vienādu vai lielāku par 30 Mbit/s. Jāņem vērā arī tas, ka minētie datu pārraides ātrumi ir pakalpojumu līgumā norādītie un var atšķirties no reālajiem datu pārraides ātrumiem.

Lielākie tirgus dalībnieki, kuri nodrošina fiksēto platjoslas piekļuvi, ir SIA „Lattelecom”, sabiedrība ar ierobežotu atbildību “Baltcom”, vienotais reģistrācijas numurs: 40003005264, juridiskā adrese: Maskavas iela 322, Rīga, LV-1063 (turpmāk – SIA “Baltcom”), akciju sabiedrība „BALTICOM”, vienotais reģistrācijas numurs: 40003443452, juridiskā adrese: Straupes iela 5 k-3, Rīga, LV-1073 (turpmāk- AS „Balticom”), sabiedrība ar ierobežotu atbildību „DAUTKOM TV”, vienotais reģistrācijas numurs: 41503014963, juridiskā adrese: Jelgavas iela 1B, Daugavpils, LV-5404 (turpmāk – SIA „Dautkom TV”), sabiedrība ar ierobežotu atbildību „LIVAS KTV”, vienotais reģistrācijas numurs: 40003637208, juridiskā adrese: Vidridžu iela 1, Rīga, LV-1006 (turpmāk – SIA „Livas KTV”). 2017.gada 1.janvārī bija 198 fiksētā tīkla operatori, kas nodrošināja fiksēto platjoslas piekļuvi.

Lielākais fiksētās platjoslas piekļuves sniedzējs ir SIA „Lattelecom”, kura tirgus daļa pēc fiksētās platjoslas piekļuves aktīvo pieslēgumu skaita uz 2017.gada 1.janvāri bija 57,8%, ja apskata pilnīgi visas tehnoloģijas, ar kurām tiek sniegta fiksētā platjoslas piekļuve un ņemot vērā eksistējošo regulēšanu. SIA “Lattelecom” tirgus daļu dinamiku skatīt attēlā 10.

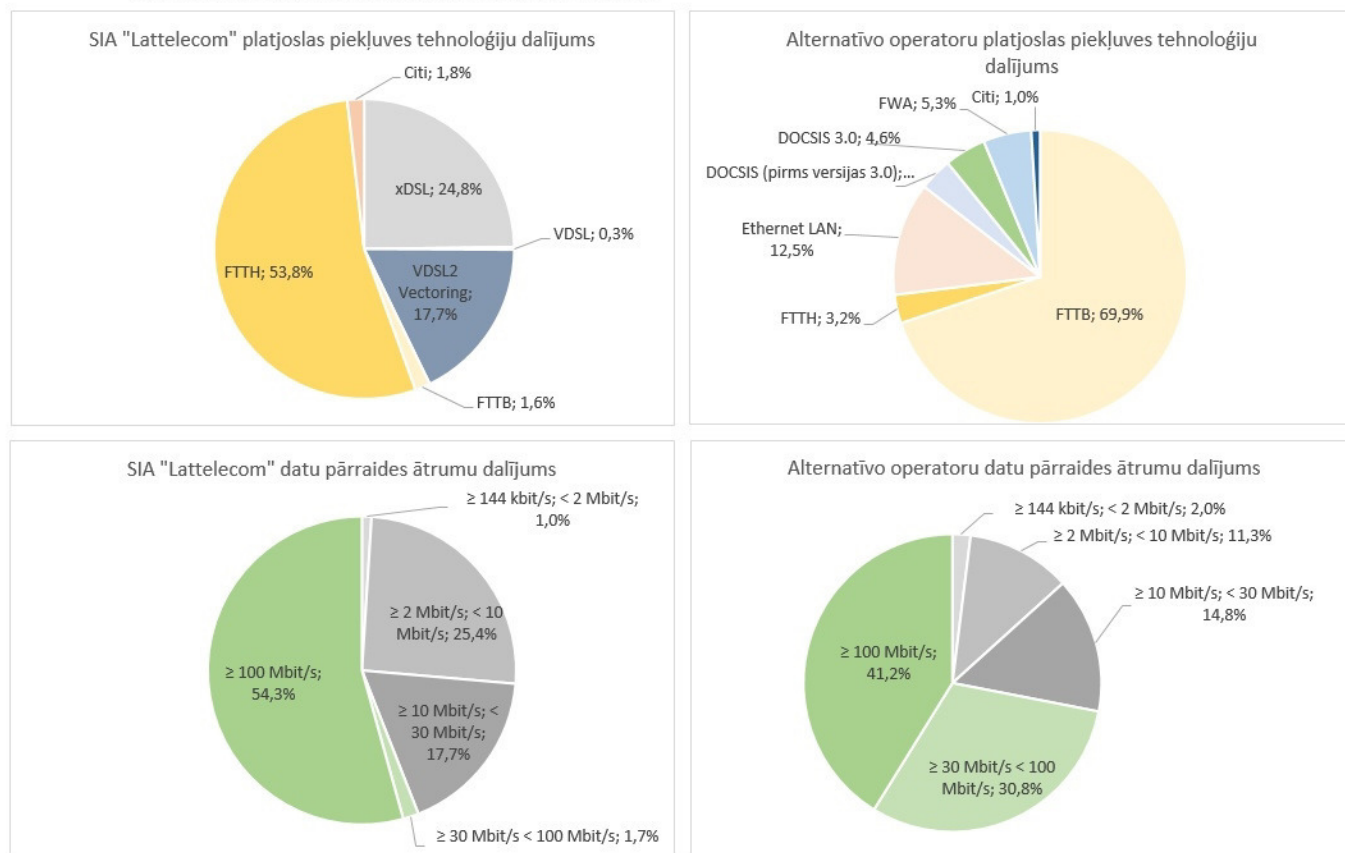
Attēls 10: SIA “Lattelecom” tirgus daļu dinamika

Vērtējot SIA „Lattelecom” tirgus daļas pēc fiksētās platjoslas piekļuves aktīvo pieslēgumu skaita pa gadiem, var secināt, ka laika gaitā SIA „Lattelecom” pamazām nostiprina savas pozīcijas mazumtirdzniecības līmenī.

SIA “Lattelecom” un alternatīvo operatoru tehnoloģiju struktūra ir atšķirīga. Tehnoloģiju nodrošinājumu un datu pārraides ātrumu dalījumu skatīt attēlā 11.

Attēls 11: SIA “Lattelecom” un alternatīvo operatoru fiksētās platjoslas piekļuves tehnoloģiju un datu pārraides ātrumu dalījums uz 2017.gada 1.janvāri

SIA “Lattelecom” nodrošina fiksēto platjoslas piekļuvi, galvenokārt izmantojot FTTH tipa arhitektūru. SIA “Lattelecom” galvenokārt izmanto GPON tehnoloģiju. SIA “Lattelecom” NGA īpatsvars ir 73,4% no visiem SIA “Lattelecom” pieslēgumiem. Laika gaitā SIA “Lattelecom” ir palielinājusi VDSL īpatsvaru. Šobrīd vairumā gadījumu no visiem VDSL pieslēgumiem tiek izmantota VDSL2 Vectoring tehnoloģija, kas raksturīga ir ārpus pilsētu centriem. xDSL tīkli (neskaitot VDSL un VDSL2 Vectoring tehnoloģiju) sastāda vairs tikai ceturtdaļu no visiem SIA “Lattelecom” pieslēgumiem.

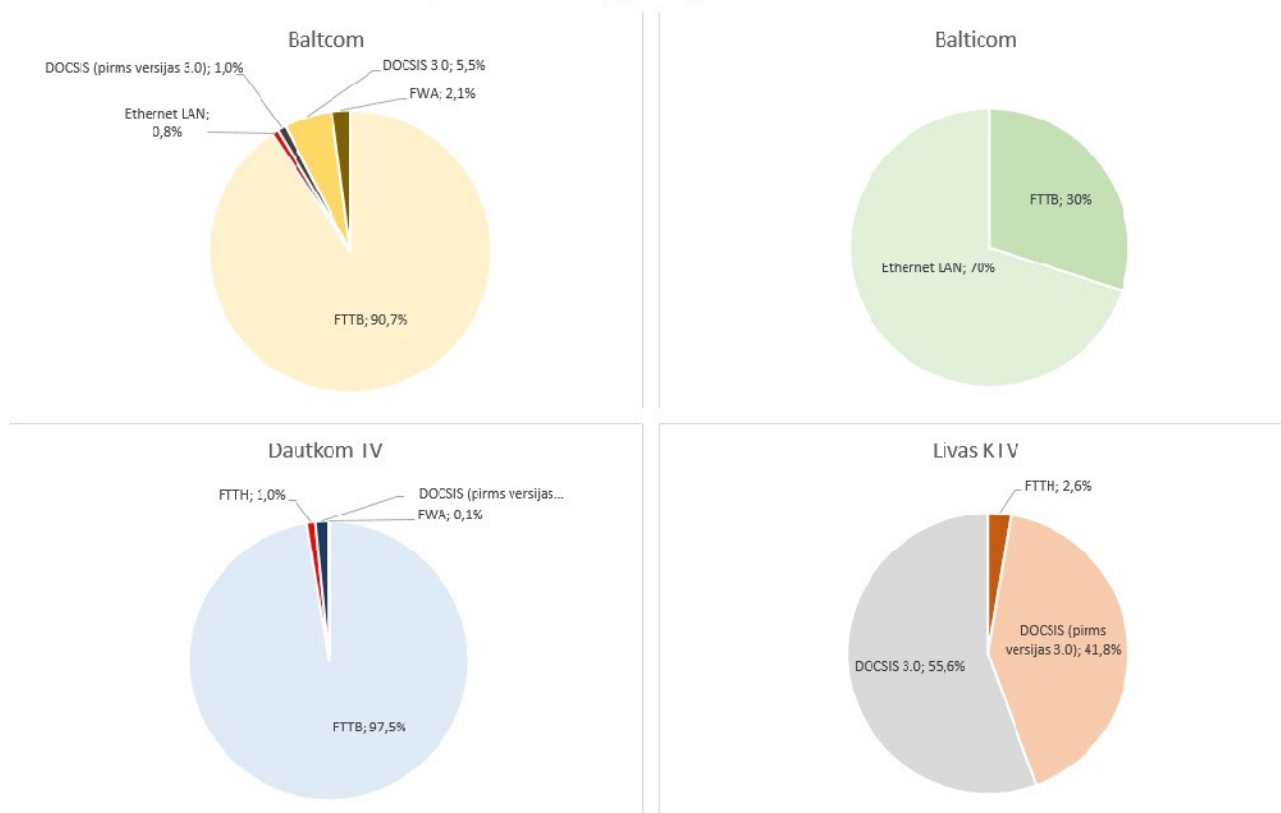
Alternatīvo operatoru NGA īpatsvars ir 77,6%, no tā 90% sastāda FTTB arhitektūra. Alternatīvie operatori ir izvērsuši savus optikas tīklus un to īpatsvars ar katru gadu palielinās.

Otrs lielākais fiksētās platjoslas piekļuves sniedzējs ir SIA „Baltcom”, galvenokārt nodrošinot optikas tīklus (FTTB). Trešais lielākais fiksētās platjoslas piekļuves sniedzējs ir AS „Balticom”, galvenokārt nodrošinot optikas tīklus (FTTB) un Ethernet LAN³⁰ tipa arhitektūru. Ja optika sasniedz kādu ēku, bet no šīs ēkas līdz nākamās daudzstāvu ēkas galalietotāju telpām ir atbilstošās kategorijas vara kabelis un datu pārraide tiek nodrošināta, izmantojot Ethernet protokolu, tad šādi pieslēgumi tiek uzskatīti par Ethernet LAN. Šādā veidā Latvijā darbojas gan AS “Balticom”, gan daudzi citi alternatīvie operatori. Ceturtais lielākais fiksētās platjoslas piekļuves sniedzējs ir SIA “Dautkom TV”, arī galvenokārt nodrošinot FTTB piekļuves tipa arhitektūru. Piektais lielākais fiksētās platjoslas piekļuves sniedzējs ir SIA “Livas

³⁰ Lokālais tīkls (angļu val. – *Local Area Network*)

KTV", kam ir hibrīdie optikas koaksiālo kabeļu tīkli. Sīkāk lielāko alternatīvo operatoru piekļuves tīkla tehnoloģijas skatīt attēlā 12.

Attēls 12: Lielāko alternatīvo operatoru tehnoloģiju dalījums

6. Tirgus definēšana mazumtirdzniecības līmenī

Katrai tirgus definēšanai ir divas daļas: konkrētajā tirgū iekļaujamo pakalpojumu kopums un konkrētā tirgus ģeogrāfiskais mērogs. Tirgū iekļaujamo pakalpojumu kopums tiek noteikts, identificējot tos pakalpojumus, kuru piedāvājums var ierobežot konkrētā tirgus pakalpojumu piedāvātāju tirgus varu.

Nosakot konkrētajā tirgū iekļaujamo pakalpojumu kopumu, jāņem vērā trīs galvenie kritēriji: vai aplūkojamais pakalpojums un citi pakalpojumi nodrošina vienas un tās pašas funkcijas, neatkarīgi no izmantotajām tehnoloģijām (funkcionālā aizstājamība); cik lielā mērā lietotāji var aizstāt aplūkojamo pakalpojumu ar citiem pakalpojumiem (pieprasījuma puses aizstājamība) un kāda ir varbūtība, ka pakalpojumu sniedzēji (vai citi komersanti) var īsā laikā un bez būtiskām papildus izmaksām vai riska uzsākt aplūkojamo pakalpojumu sniegšanu konkrētajā tirgū (piedāvājuma puses aizstājamība).

Pieprasījuma un piedāvājuma puses aizstājamības novērtēšanai ir iespējams izmantot hipotētiskā monopolista testu (turpmāk - SSNIP). SSNIP novērtē vai neliels, bet nozīmīgs un pastāvīgs apskatāmā pakalpojuma tarifa pieaugums (5-10%) atstāj ietekmi uz šā pakalpojuma pieprasījumu.

Lai veiktu tirgus definīciju attiecīgajā vairumtirdzniecības tirgū, vispirms ir nepieciešams definēt mazumtirdzniecības produktu un ģeogrāfiskos tirgus. Tas ir tāpēc, ka pieprasījums tirgū 3a un 3b ir atkarīgs no pieprasījuma pēc attiecīgajiem piekļuves pakalpojumiem mazumtirdzniecībā. Pēc tam vairumtirdzniecības tirgus definīcija tiek veikta ņemot vērā mazumtirdzniecības tirgus definīcijas rezultātus. Tas

atbilst arī Ieteikumam 2014, kas nosaka, ka mazumtirdzniecība ir izejas punkts BIT analīzei vairumtirdzniecības līmenī.

Kā minēts iepriekš, izmantojot tirgu 3a un 3b pakalpojumus, ir iespējams nodrošināt dažādus mazumtirdzniecības pakalpojumus: fiksēto platjoslas piekļuvi, balss telefoniju, televīziju un citus pakalpojumus, izmantojot elektronisko sakaru tīkla infrastruktūru. Saņemot tirgu 3a un 3b pakalpojumus, alternatīvie operatori drīzāk nodrošinātu fiksēto platjoslas piekļuvi kā bāzes pakalpojumu. Balss telefonija un televīzija būtu kā iespējamais papildinājums. Latvijā arī nepastāv pieprasījums pēc tirgu 3a un 3b pakalpojumiem, lai sniegtu balss telefoniju vai televīziju kā pamatpakalpojumu. Ņemot vērā iepriekš minēto, tirgi 3a un 3b galvenokārt tiek apskatīti platjoslas piekļuves kontekstā.

Tirgu 3a un 3b analīze tiek veikta, lai galalietotājiem tiktu nodrošināta pietiekama izvēle starp operatoriem, kas nodrošina platjoslas piekļuvi, kā arī balss telefoniju un televīziju. Gan piekļuve inženiertehniskai infrastruktūrai, gan iesaistītas piekļuves un piekļuves datu plūsmas regulēšana ir veids, kā veicināt konkurenci elektronisko sakaru tirgū.

Latvijā ir uz infrastruktūru balstīta konkurence. Regulators uzskata, ka piekļuve inženiertehniskai infrastruktūrai ir svarīgākais regulējamais pakalpojums, lai veicinātu infrastruktūras konkurenci. Papildus Regulators uzskata, ka nepieciešams, lai uz infrastruktūru un pakalpojumu balstītā konkurence varētu tikt papildinātas viena ar otru, kur tas ir nepieciešams, jo tas veicinās konkurences attīstību mazumtirdzniecībā.

Regulators uzskata, ka papildus esošai infrastruktūras konkurencei, tirgos 3a un 3b varēs ienākt jauni pakalpojumu sniedzēji un esošajiem operatoriem būs vieglāk paplašināt savu piedāvāto pakalpojumu klāstu un ģeogrāfisko pārklājumu, tādējādi palīdzot Regulatoram sasniegt mērķi – galalietotāju labuma maksimizēšanu.

6.1. EK attiecīgā mazumtirdzniecības tirgus dalījums

EK Ieteikuma 2014 paskaidrojumā apraksta attiecīgos tirgus piekļuvei vispārīgiem datu pakalpojumiem mazumtirdzniecības līmenī fiksētā vietā, uzsverot platjoslas piekļuvi. EK pieņēma, ka pastāv ievērojama atšķirība pieprasījumā starp divām galalietotāju grupām, kas izvēlas:

- 1) platjoslas piekļuves pakalpojumu bez īpašām kvalitātes prasībām (turpmāk – standarta platjoslas piekļuves pakalpojums);
- 2) platjoslas piekļuves pakalpojumu ar īpašām kvalitātes prasībām (turpmāk – augstas kvalitātes platjoslas piekļuves pakalpojums).

Regulators augstas kvalitātes platjoslas piekļuves pakalpojumu definē šādi: platjoslas piekļuves nodrošināšana juridiskām personām, kurām ir augstākas kvalitātes prasības, t.i., platjoslas piekļuves pieslēgums ar ierobežotu sāncensību (t.i. zemāku sāncensības koeficientu), īsu bojājumu novēršanas laiku, augstiem kvalitātes (QoS) parametriem (zemu trīci, latentumu un pakešu zuduma koeficientu) un papildus klientu servisu 24/7 (*angļu val. - additional desk support*). Juridiskas personas, kurām ir augstākas kvalitātes prasības, varētu pieprasīt arī IP balss telefoniju (*angļu val. - managed VoIP*), datu centrus vai dublējumu kopijas. Platjoslas piekļuves pakalpojums, kas nav

augstas kvalitātes (atbilstoši iepriekš minētiem kritērijiem), uzskatāms par standarta platjoslas piekļuves pakalpojumu.

Ieteikuma 2014 paskaidrojumā EK ierosina noteikt, ka tirgu 3a un 3b pakārtotais mazumtirdzniecības tirgus neattiecas uz augstas kvalitātes platjoslas piekļuves pakalpojumu, bet gan attiecas uz standarta platjoslas piekļuves pakalpojumu mazumtirdzniecības līmenī, kas ir šīs tirgus analīzes sākumpunkts. Tāpēc Regulators apskata šādu tirgu: standarta platjoslas piekļuves tirgus mazumtirdzniecības līmenī, kam atbilstoši šim mērķim tika pielāgota datu vākšana.

Definējot standarta platjoslas piekļuves tirgu mazumtirdzniecības līmenī, Regulators apskata, vai šādas tehnoloģijas ir iekļautas tirgū:

6.1.1 Vai platjoslas piekļuves pakalpojumi balstoties uz metāliskām (vara) un optiskām abonentlīnijām veido vienotu standarta platjoslas piekļuves tirgu mazumtirdzniecības līmenī?

xDSL ir metālisko (vara) kabeļu piekļuves tīkla tehnoloģija, ko nodrošināja SIA "Lattelecom", kas vēsturiski bija visizplatītākā, kā arī regulēta gan Latvijā, gan Eiropas Savienībā. Uz 2017.gada 1.janvāri xDSL tehnoloģijas īpatsvars bija 14,5%. Laika gaitā xDSL tehnoloģijas īpatsvars ir samazinājies FTTx³¹ tīklu izvēršanas dēļ. Savukārt, FTTx īpatsvars uz 2017.gada 1.janvāri bija 73,2%. Latvijā ir 23 operatori, kuriem ir lielāki vai mazāki FTTH piekļuves tīkli un 111 operatori, kuriem ir lielāki vai mazāki FTTB piekļuves tīkli. Tiem operatoriem, kuriem ir FTTH piekļuves tīkli, ir arī FTTB. Kaut gan optisko tīklu īpatsvars Latvijā ir liels, tomēr mazāk apdzīvotās vai mazapdzīvotās vietās vara kabeļu tīkli vēl arvien ieņem būtisku lomu pakalpojumu nodrošināšanai.

Pieprasījuma puses aizvietojamības novērtējums:

Analizējot pieprasījumu mazumtirdzniecībā, galalietotāji labprāt izvēlās platjoslas piekļuvi, kura piedāvājumā ir pieejams lielāks datu pārraides ātrums. Optiskās šķiedras izvēršana nodrošina lielākus datu pārraides ātrumus salīdzinājumā, piemēram, ar ADSL. Ja optikas izvēršana ir saistīta ar augstāku investīciju risku vai ir grūti prognozējams pieprasījums mazumtirdzniecībā, tad var modernizēt piekļuves tīklu līdz sadales skapim (FTTN/VDSL), kas nozīmē esošā piekļuves tīkla daļēju modernizāciju un kam ir būtiski zemāks investīciju risks. Vairākās Eiropas Savienības valstīs vēsturiskie operatori sāka vispirms izvērst tieši šā tipa NGA piekļuves tipa arhitektūru. Savukārt Latvijā tie bija FTTB un FTTH tipa tīkli. Šobrīd Latvijā pastāv arī FTTN tipa tīkli. Papildus, pakalpojumi tiek sniegti, izmantojot arī VDSL2 Vectoring tehnoloģiju. Tā kā pieprasījums pēc joslas platuma ik gadu pieaug un turpinās pieaugt, tāpēc galalietotāji xDSL pakalpojumus ir aizstājuši un arī turpina aizstāt ar pieejamiem modernizētajiem pakalpojumiem, par ko liecina xDSL un FTTx fiksētās platjoslas piekļuves galalietotāju skaita tendences.

³¹ FTTx ietver FTTH, FTTB un FTTN. Šai ziņojumā par tirgus analīzi tiek FTTx ietver arī VDSL un VDSL2 Vectoring tehnoloģijas, jo aptuveni 15% gadījumos tās tiek nodrošinātas FTTN piekļuves tīkla tipa arhitektūrā.

Fiksēto tīklu operatori piedāvā izvēlēties patstāvīgo pieslēgumu, neatkarīgi no datu apjoma. Tā kā Latvijā pamatā ir infrastruktūras konkurence, tad fiksēto tīklu operatori, kuri modernizē savu elektronisko skaru tīklu izvērsot optisko šķiedru, piedāvā pakalpojumus par salīdzināmiem tarifiem vai dažkārt pat piedāvā izvēlēties tarifu plānu ar zemāku abonēšanas maksu un lielākiem lejupielādes, un augšupielādes ātrumiem.

Lai vērtētu aizvietojamību, tiek apskatīti šādi kritēriji:

Datu pārraides ātrumi

Jo tuvāk galalietotāja telpām ir izvērsta optika, jo lielākus datu pārraides ātrumus ir iespējams nodrošināt salīdzinot ar vara piekļuves tīkliem. Latvijā, izmantojot xDSL tehnoloģiju (neiekļaujot VDSL), tiek nodrošināti datu pārraides ātrumi līdz 10 Mbit/s (~80% no visiem xDSL pieslēgumiem), kā arī no 10 līdz 30 Mbit/s, kas ir atkarīgs no dažādiem parametriem, tai skaitā piekļuves tīkla vara kabeļu garuma līdz galalietotāja telpām. Izmantojot VDSL tehnoloģiju, tiek nodrošināti datu pārraides ātrumi pārsvarā līdz 30 Mbit/s. Izmantojot VDSL2 Vectoring tehnoloģiju, datu pārraides ātrumi sasniedz līdz 100 Mbit/s, bet praksē vairāk nodrošinātie datu pārraides ātrumi ir no 10 līdz 30 Mbit/s.

Izmantojot FTTB, tiek nodrošināti datu pārraides ātrumi pārsvarā no 30 līdz 100 Mbit/s (~37% no visiem FTTB pieslēgumiem). Izmantojot FTTB, tiek nodrošināti arī ļoti lieli datu pārraides ātrumi: virs 100 Mbit/s, virs 200Mbit/s, kā arī pavisam nēcīgs skaits - 400 Mbit/s.

Izmantojot FTTH, tiek nodrošināti datu pārraides ātrumi pārsvarā no 100 līdz 200 Mbit/s (~66% no visiem FTTH pieslēgumiem), pieslēgumi ar nodrošinātajiem datu pārraides ātrumiem virs 200 Mbit/s sastāda ~29% no visiem FTTH pieslēgumiem, kur arī ietilpst pieslēgumi ar datu pārraides ātrumiem virs 200Mbit/s, kā arī virs 400 Mbit/s.

Šai gadījumā, ņemot vērā iepriekšminēto tehnoloģiju datu pārraides ātrumus, VDSL tehnoloģiju varētu uzskatīt kā ķēdes aizstājēju, jo būtu vienpusēja aizvietojamība gan ADSL ar VDSL/VDSL2 Vectoring, gan VDSL/VDSL2 Vectoring ar FTTH/B.

Platjoslas piekļuves kvalitāte, kas ir atkarīga arī no pamattīkla jaudas, izmantojot xDSL un FTTx tīklu arhitektūras, raksturojuma kā stabila. Tiem nav izteikti vairākkārtēji būtiski lejupielādes ātrumu kritumi paaugstinātas noslodzes dēļ.

Tarifi

Datu pārraides apjoms fiksētai platjoslas piekļuvei, balstoties uz xDSL un FTTx tipa tīkliem, ir neierobežots. SIA "Lattelecom" un divu lielāko alternatīvo operatoru noteikto abonēšanas maksu, ja tiek noslēgts beztermiņa pakalpojumu līgums, skatīt tabulā 6. Regulators, veicot tarifu salīdzinājumu, salīdzina tarifus bez atlaidēm. Mēneša abonēšanas maksa var atšķirties atkarībā no tā, vai tiek noslēgts beztermiņa vai termiņa (12 vai 24 mēneši) pakalpojumu līgums.

Tabula 6: SIA "Lattelecom" un lielāko alternatīvo operatoru mēneša abonēšanas maksa uz 2017.gada oktobri

Mēneša abonēšanas maksa, EUR					
	Lattelecom			Baltcom	
	Internets DSL/VDSL	+ TV		Internets FWA/ETH/FTTB/FTTH/	+ TV
10 Mbit/s	17 ⁵⁰	23 ⁵⁰	20 - 250 Mbit/s	17 ⁰⁰	17 ⁰⁰ - 22 ⁰⁰
30 Mbit/s	23 ⁵⁰	29 ⁵⁰			
60 Mbit/s	29 ⁵⁰	35 ⁵⁰			
	Lattelecom			Baltcom	
	Internets Optika	+ TV		Internets FTTB/ETH	+ TV
100 Mbit/s	17 ⁵⁰	11 ⁸⁸ - 23 ⁵⁰	20 Mbit/s	11 ⁵⁰	13 ⁵⁰ - 15 ⁹⁵
250 Mbit/s	23 ⁵⁰	29 ⁵⁰	100 Mbit/s	15 ⁰⁰	18 ⁵⁰
400 Mbit/s	29 ⁵⁰	35 ⁵⁰	250 Mbit/s	17 ⁰⁰	20 ⁵⁰
			600 Mbit/s	22 ⁰⁰	24 ⁰⁰

SIA "Lattelecom" nenodala tarifus par platjoslas piekļuvi pa šādām tehnoloģijām atsevišķi: xDSL, VDSL, VDSL2 Vectoring, FTTB un FTTH. SIA "Lattelecom" ir divi iedalījumi mēneša abonēšanas maksai: optika un DSL/VDSL. SIA "Lattelecom" tarifi ir atkarīgi no galalietotājam nodrošinātā datu pārraides ātruma, bet tas ir atkarīgs no tā, vai konkrētā vietā ir pieejami vara tīkli (tai skaitā VDSL un VDSL2 Vectoring) vai optiskie (FTTH vai FTTB). Piemēram, par xDSL platjoslas piekļuvi ar datu pārraides ātrumu līdz 10 Mbit/s ir tāda pati mēneša abonēšanas maksa kā par optisko pieslēgumu ar datu pārraides ātrumu līdz 100 Mbit/s. Tas ir atkarīgs no vara vai optikas pieejamības konkrētā teritorijā. SIA "Lattelecom" dažkārt piedāvā atlaides, kas ir līdzīgas alternatīvo operatoru piedāvājumiem. Tas parasti ir vietās, kur ir pieejamas alternatīvas infrastruktūras. SIA "Lattelecom" ar zīmolu "1188" piedāvā arī fiksēto platjoslas piekļuvi līdz 100 Mbit/s vienā kopīgā piedāvājumā ar televīziju, kas galalietotājam izmaksā 11,88 EUR mēnesī. Šāda mēneša maksa ir līdzīga alternatīvo operatoru piedāvāto sasaistīto pakalpojumu atlaidēm.

SIA "Baltcom" mēneša abonēšanas maksa ir 17 EUR neatkarīgi no tā, ar kādu tehnoloģiju fiksētā platjoslas piekļuve tiek nodrošināta. Piedāvātie datu pārraides ātrumi ir atkarīgi no tā, kurā ģeogrāfiskā teritorijā, kura tehnoloģija ir pieejama. SIA "Baltcom" mēneša abonēšanas maksa ir atkarīga no nodrošinātajiem datu pārraides ātrumiem atkarībā no nodrošinātās tehnoloģijas.

Kopumā SIA "Lattelecom" tarifi ir augstāki salīdzinot ar alternatīvo operatoru tarifiem. Ja alternatīvie operatori pakalpojumu līgumu ar galalietotāju slēdz ar minimālo termiņu uz 24 mēnešiem, tad to tarifi ir vēl zemāki nekā SIA "Lattelecom" tarifi. Vairumam alternatīvo operatoru mēneša abonēšanas maksas ir līdzīgas.

Var secināt, ka nepastāv liela atšķirība starp SIA "Lattelecom" abonēšanas maksu starp vara piekļuves tīkliem un optikas.

Līdz šim operatori būtībā nenoteica augstākus tarifus optikai salīdzinot ar vecāku paaudžu pārraides vidi, kas liecina par to, ka xDSL un FTTx veido vienotu tirgu.

Nenosakot augstākus tarifus optikai, operatori veicina savus galalietotājus pāriet uz optiku. Infrastruktūras konkurences apstākļos operatoriem nav stimula noteikt augstākus tarifus optikai. Laika gaitā xDSL galalietotāji ir migrējuši un turpina migrēt uz NGA, tiklīdz elektronisko sakaru tīkls tiek modernizēts. Galalietotājiem Latvijā ir izvēles iespējas starp vēsturiskā operatora piedāvājumiem un alternatīvo operatoru piedāvājumiem, jo galalietotāji var migrēt arī uz alternatīvā operatora FTTB vai FTTH tīklu.

Sasaistītie pakalpojumi

Fiksēto tīklu operatori piedāvā piekļuves pakalpojumus vienā kopīgā piedāvājumā, kur ietilpst balss telefonija un fiksētā platjoslas piekļuve; fiksētā platjoslas piekļuve un televīzija; vai balss telefonija un televīzija (turpmāk – komplekts „divi vienā”) vai piekļuves pakalpojumus vienā kopīgā piedāvājumā, kur ietilpst fiksētā platjoslas piekļuve, balss telefonija un televīzija (turpmāk – komplekts „trīs vienā”) (turpmāk abi kopā – sasaistītie pakalpojumi). Operatori piedāvā gan pakalpojumus atsevišķi no sasaistītiem pakalpojumiem, gan arī komplektus „divi vienā” vai „trīs vienā”, lai galalietotāji varētu izvēlēties sev vispiemērotāko. Sasaistītie pakalpojumi tiek piedāvāti visām šajā sadaļā apskatītajām tīkla arhitektūrām un tehnoloģijām.

Nemot vērā iepriekš minēto, var secināt, ka pastāv pieprasījuma puses aizvietojamība starp xDSL un VDSL/VDSL2 Vectoring, kā arī starp VDSL/VDSL2 Vectoring un FTTH/FTTB.

Piedāvājuma puses aizvietojamības novērtējums:

xDSL tīkls vēsturiski bija pieejams visā Latvijas teritorijā. Pakāpeniski SIA “Lattelecom” modernizēja savu xDSL tīklu, izvērsa un turpina izvērst optiku (galvenokārt FTTH GPON). Tomēr vēl arvien, it īpaši attālākos reģionos vara tīkli ir būtiski pakalpojumu nodrošināšanā. 2014.gada nogalē SIA “Lattelecom” uzsāka modernizēt arī savus VDSL tīklus, ieviešot VDSL2 Vectoring tehnoloģiju, tā palielinot vara tīklu veikspēju un nodrošināt augstākus datu pārraides ātrumus salīdzinot ar ADSL.

Esošā situācija liecina, ka arī alternatīvie operatori ir izvērsuši savus FTTx tīklus, galvenokārt FTTB un spēj piedāvāt gan konkurētspējīgus ātrumus, gan kvalitāti un cenas.

Tie infrastruktūras operatori, kuriem jau ir savs vara piekļuves tīkls, mazinot investīciju risku, var modernizēt savu elektronisko sakaru tīklu pakāpeniski. Kaut gan ātra elektronisko sakaru tīklu modernizēšana ir apgrūtināta, jo ietver ievērojamas investīcijas.

Lai operatori varētu investēt savos elektronisko sakaru tīklos, tie var izmantot piekļuvi inženiertehniskai infrastruktūrai, ko regulē ESL, BIT regulēšanas ietvars un arī Ātrdarbīga elektronisko sakaru tīkla likums, kas ievieš EK 2014.gada 15.maija Direktīvu 2014/61/ES par pasākumiem ātrdarbīgu elektronisko sakaru tīklu izvēršanas izmaksu samazināšanai (turpmāk – Direktīva 2014/61/ES).

Tātad, ir notikusi elektronisko sakaru tīklu modernizācija no xDSL uz VDSL un FTTH/FTTB. Paredzams, ka arī turpmāk notiks šāda elektronisko sakaru tīkla

modernizācija. Tādā gadījumā te būtu vienas puses piedāvājuma puses aizstājamība – modernizācija no vara tīkliem uz optikas, nevis otrādi.

Var secināt, ka pastāv vienas puses piedāvājuma puses aizvietojamība - no xDSL uz optisko šķiedru tīkliem, nevis otrādi.

Nemot vērā iepriekš minēto, Regulators konstatē, ka pastāv xDSL un FTTx tehnoloģiju un tīkla arhitektūru aizvietojamība (vienā virzienā – no xDSL uz FTTN un FTTH/FTTB) un tās veido vienotu standarta platjoslas piekļuves tirgu mazumtirdzniecības līmenī.

6.1.2 Vai kabeļu tīkli, t.i., DOCSIS tehnoloģija ir iekļaujami standarta platjoslas piekļuves tirgū mazumtirdzniecības līmenī?

SIA “Lattelecom” nenodrošina DOCSIS tehnoloģiju, bet alternatīvo operatoru vidū šī tehnoloģija nav ļoti izplatīta - ~8% no visiem alternatīvo operatoru pieslēgumiem. Mazliet vairāk nekā puse no tiem ir DOCSIS 3.0 pieslēgumi. Latvijā ir 10 operatori, kuriem ir DOCSIS tīkli pirms versijas 3.0 un no tiem 2 operatori, kuri nodrošina DOCSIS 3.0 versiju. Regulators šajā sadaļā apskata, vai DOCSIS tehnoloģija (t.sk. DOCSIS 3.0) ir salīdzināmas ar xDSL un FTTN (VDSL un VDSL2 Vectoring).

Pieprasījuma puses aizvietojamības novērtējums:

Lai vērtētu aizvietojamību, tiek apskatīti šādi kritēriji:

Datu pārraides ātrumi

xDSL, VDSL, VDSL2 Vectoring nodrošinātie datu pārraides ātrumi Latvijā tika apskatīti iepriekšējā sadaļā. Izmantojot DOCSIS tehnoloģiju pirms versijas DOCSIS 3.0, tiek nodrošināti pieslēgumi ar datu pārraides ātrumiem pārsvarā 10 Mbit/s līdz 30 Mbit/s (63% no visiem DOCSIS pieslēgumiem). Izmantojot DOCSIS 3.0 tehnoloģiju, tiek nodrošināti pieslēgumi ar datu pārraides ātrumiem pārsvarā no 30 Mbit/s līdz 100 Mbit/s (83% no visiem DOCSIS 3.0 pieslēgumiem).

Analizējot nodrošinātos datu pārraides ātrumus Latvijā, var secināt, ka DOCSIS tehnoloģija pirms DOCSIS 3.0 versijas būtu salīdzināma ar xDSL tehnoloģiju (neiekļaujot VDSL), bet DOCSIS 3.0 tehnoloģija būtu salīdzināma ar VDSL vai VDSL2 Vectoring, kaut gan VDSL2 Vectoring nodrošinātie datu pārraides ātrumi Latvijā dažkārt ir lielāki nekā DOCSIS 3.0.

Tarifi

Datu pārraides apjoms fiksētai platjoslas piekļuvei, balstoties uz DOCSIS tipa tīkliem, ir neierobežots. Regulators, veicot tarifu salīdzinājumu, salīdzina tarifus bez atlaidēm. Mēneša abonēšanas maksa var atšķirties atkarībā no tā, vai tiek noslēgts beztermiņa vai termiņa (12 vai 24 mēneši) pakalpojumu līgums.

xDSL/VDSL/VDSL2 Vectoring tarifus skatīt tabulā 6. Lielākais DOCSIS tehnoloģijas nodrošinātais pēc piekļuves līniju skaita ir SIA “Livas KTV”, kuras noteiktā mēneša abonēšanas maksa ir 8,50 EUR. Otrs lielākais DOCSIS tehnoloģijas nodrošinātais ir SIA “Baltcom”, kuras noteiktā ikmēneša abonēšanas maksa ir 13 EUR. Vairumam alternatīvo operatoru mēneša abonēšanas maksas ir līdzīgas un

atšķiras nedaudz. SIA "Lattelecom" tarifi attiecībā uz xDSL kopumā ir augstāki par alternatīvo operatoru DOCSIS tarifiem. Tāpēc xDSL vai VDSL/VDSL2 Vectoring piekļuves neliela tarifu pieauguma gadījumā galalietotāji pārietu uz DOCSIS tehnoloģiju pirms versijas 3.0 vai DOCSIS 3.0, ja konkrētā ģeogrāfiskā teritorijā tā ir pieejama.

Minētās tehnoloģijas nodrošina līdzvērtīgu pakalpojumu. Tomēr kabeļu tīklu kvalitātes parametri var būt vairāk atkarīgi no koplietošanas datu plūsmas, t.i., kurā diennakts laikā pakalpojums tiek izmantots. Šo problēmu daļēji risina kabeļu tīklu tehnoloģiju uzlabojums, t.i., DOCSIS 3.0.

Nemot vērā iepriekš minēto, var secināt, ka pastāv pieprasījuma puses aizvietojamība.

Piedāvājuma puses aizvietojamība

Esošā situācija liecina, ka tiem alternatīviem operatoriem, kuriem ir DOCSIS tehnoloģija, viņi ir arī izvērsuši savus FTTH un FTTB tīklus. DOCSIS tīkli spēj piedāvāt gan konkurētspējīgus ātrumus, gan cenas. Lai izvērstu šādus tīklus, nepieciešamais investīciju daudzums ir ievērojams. Tiem operatoriem, kuriem vēsturiski bija koaksiālo kabeļu tīkli, tie pamazām it sevišķi maģistrālos posmus ir nomainījuši uz optiku. Laika gaitā liels daudzums piekļuves tīklu posmu arī ir tikuši nomainīti uz optiskās šķiedras kabeļiem. Arī turpmāk tie DOCSIS infrastruktūras operatori, kuriem jau ir savs piekļuves tīkls, mazinot investīciju risku, var modernizēt savu tīklu pakāpeniski, jo inženiertehniskās infrastruktūras regulēšana ir pieejama. Kaut gan šādas investīcijas nenotiktu īsā laika posmā.

Redzams, ka DOCSIS tehnoloģijas īpatsvars laika gaitā ir samazinājies. Alternatīviem operatoriem, kuriem ir DOCSIS tehnoloģija, drīzāk ir palielinājies FTTH/FTTB īpatsvars. Pāreja no koaksiālo kabeļu DOCSIS tīkliem uz FTTH/FTTB ir notikusi, taču tikai vienā virzienā. Secināms, ka DOCSIS tīkli vēl arvien Latvijā tieši konkurē ar xDSL, VDSL un VDSL2 Vectoring, kā arī atsevišķos gadījumos arī ar FTTH/FTTB tīkliem un tehnoloģijām.

Var secināt, ka pastāv piedāvājuma puses aizvietojamība. Latvijā pastāv vienpusēja tendence koaksiālo kabeļu tīklus modernizēt uz optisko šķiedru tīkliem, nevis otrādi.

Nemot vērā iepriekš minēto, Regulators konstatē, ka DOCSIS tehnoloģija ir jāiekļauj standarta platjoslas piekļuves tirgū mazumtirdzniecības līmenī.

6.1.3. Vai Ethernet LAN kabeļu tehnoloģija ir iekļaujama standarta platjoslas piekļuves tirgū mazumtirdzniecības līmenī?

Pieprasījuma puses aizvietojamības novērtējums:

Latvijā ir aptuveni 80 fiksētās platjoslas piekļuves sniedzēju, kas izmanto Ethernet LAN. Kā viens no populārākajiem veidiem, kā operatori nodrošina fiksēto platjoslas piekļuvi, ir optikas izvērsšana līdz kādai ēkai un no šīs ēkas līdz nākamās ēkas

galalietotāja pieslēguma punktam ir atbilstošās kategorijas vara kabelis ar datu pārraidi, izmantojot Ethernet protokolu, kura attālumi parasti ir nelieli. Tāpēc ir iespējams nodrošināt konkurētspējīgus datu pārraides ātrumus. 2017.gada 1.janvārī alternatīvo operatoru Ethernet LAN pieslēgumi pēdējā jūdzē sastādīja 12,5%. Tas liecina par to, ka minētā tehnoloģija vēl arvien ir izmantota Latvijā. Pārsvārā visiem šādiem operatoriem ir arī savi FTTH un FTTB piekļuves tīkli. Pastāv iespēja realizēt pakāpenisku pāreju no Ethernet LAN tīklu varianta uz optikas tīkliem, nomainot īsos Ethernet kabeļa segmentus uz optiku. To daudzi alternatīvie operatori laika gaitā arī ir izdarījuši, palielinot savu FTTH vai FTTB īpatsvaru. Tiklīdz vara kabeļu posmi ir nomainīti uz optisko šķiedru, galalietotājiem ir iespēja izmantot FTTH vai FTTB. Latvijā, izmantojot Ethernet LAN tehnoloģiju, tiek nodrošināti datu pārraides ātrumi pārsvārā no 2 līdz 100 Mbit/s. Ir iespējams nodrošināt lielus datu pārraides ātrumus, ja Ethernet kabeļa posms ir īss un līdz tam ir nodrošināts optiskās šķiedras kabelis.

Datu pārraides apjoms fiksētai platjoslas piekļuvei, balstoties uz Ethernet LAN tipa tīkliem, ir neierobežots. Regulators, veicot tarifu salīdzinājumu, salīdzina tarifus bez atlaidēm. Mēneša abonēšanas maksa var atšķirties atkarībā no tā, vai tiek noslēgts beztermiņa vai termiņa (12 vai 24 mēneši) pakalpojumu līgums.

Vislielākais fiksētās platjoslas piekļuves sniedzējs, balstoties uz Ethernet LAN tipa tīkliem, ir SIA "Balticom". Šim operatoram ir gan FTTB, gan Ethernet LAN tipa tīkli. Fiksētās platjoslas piekļuves, balstoties uz Ethernet LAN, mēneša abonēšanas maksa ir no 9 līdz 12 EUR, atkarībā no nodrošinātā datu pārraides ātruma. SIA "Balticom" nodrošina arī televīziju (skatīt tabulu 6). Vairumam alternatīvo operatoru mēneša abonēšanas maksas ir līdzīgas un atšķiras nelieli. Tehnoloģiski Ethernet LAN būtu salīdzināms ar xDSL (tai skaitā VDSL un VDSL2 Vectoring) un FTTB. SIA "Lattelecom" tarifi attiecībā uz xDSL kopumā ir augstāki par alternatīvo operatoru Ethernet LAN tarifiem. Tāpēc fiksētās platjoslas piekļuves neliela tarifu pieauguma gadījumā galalietotāji pārietu pie Ethernet LAN operatoriem tā pārklājuma zonā.

Nemot vērā iepriekš minēto, var secināt, ka pastāv pieprasījuma puses aizvietojamība.

Piedāvājuma puses aizvietojamības novērtējums:

Kā minēts iepriekš, pārsvārā ir šāds Ethernet tīklu modelis: optikas izvēršana līdz kādai ēkai un no šīs ēkas līdz nākamās ēkas galalietotāja telpām ir atbilstošās kategorijas vara kabelis, kura attālumi parasti ir nelieli. Alternatīvie operatori to posmu, kur ir vara kabelis drīzāk nomainītu uz optiskās šķiedras kabeli nevis otrādi. Arī šādas investīcijas notiek pakāpeniski un no tirgus datiem ir redzams, ka samazinoties Ethernet tehnoloģijas lietotāju skaitam, ir palielinājies FTTH/FTTB lietotāju skaits. Šādi Ethernet tīkli tieši konkurē ar xDSL un FTTx tīkliem.

Tā kā laika gaitā vara kabeļu posmi ir nomainīti uz optisko šķiedru kabeļiem un šāds process arī turpinās, var secināt, ka pastāv vienpusēja piedāvājuma puses aizvietojamība - no Ethernet LAN posmiem un optisko šķiedru posmiem.

Nemot vērā iepriekš minēto, Regulators konstatē, ka Ethernet LAN tehnoloģija ietilpst standarta platjoslas piekļuves tirgū mazumtirdzniecības līmenī.

6.1.4. Vai fiksētā bezvadu piekļuve ir iekļaujama standarta platjoslas piekļuves tirgū mazumtirdzniecības līmenī?

Pieprasījuma puses aizvietojamības novērtējums:

Fiksētā bezvadu piekļuve (turpmāk - FWA) ir bezvadu tehnoloģija, ar ko Latvijā alternatīvie operatori, nodrošina fiksēto platjoslas piekļuvi pat līdz 100 Mbit/s. Tāpēc šī tehnoloģija tiek uzskatīta par alternatīvu kabeļu tīkliem un xDSL. Šī tehnoloģija ir pieejama Latvijā jau daudzus gadus un papildus tiek izmantota arī vietās, kur kabeļu tīkli un xDSL tehnoloģijas nav pieejamas tehnisko un ekonomisko iemeslu dēļ. Šāds risinājums ļauj nodrošināt fiksēto platjoslas piekļuvi t.sk. industriālajiem parkiem, būvobjektiem un saimniecībām, kas atrodas salīdzinoši tālu no apdzīvotām vietām.

Pastāv šādi piemēri, kā Latvijā tiek nodrošināta platjoslas piekļuve, izmantojot FWA:

- 1) Uz raidošo antenu, kas var būt uz ēkas jumta vai torņa tiek nodrošināts optiskās šķiedras kabelis. Optiskās šķiedras kabeļa vietā var būt arī vara kabelis vai radioviļņi. No šīs raidošās antenas informācija abos virzienos tiek pārraidīta pa gaisu līdz privātmājas vai arī biroja uztverošai antenai. Šis posms no raidošās līdz uztverošai antenai var būt aptuveni no 1 – 10 kilometri. Platjoslas piekļuvi šādā veidā var nodrošināt aptuveni līdz 10 privātmājām vai birojiem.
- 2) Uz raidošo antenu, kas var būt uz ēkas jumta vai torņa tiek nodrošināts optiskās šķiedras kabelis. Optiskās šķiedras kabeļa vietā var būt arī vara kabelis vai radioviļņi. No šīs raidošās antenas informācija abos virzienos tiek pārraidīta pa gaisu līdz daudzstāvu ēkas uztverošai antenai. No uztverošās antenas līdz galalietotāja pieslēguma punktam (dzīvoklim) informācija tiek pārraidīta pa atbilstošās kategorijas vara kabeli. Šādā veidā platjoslas piekļuvi ir iespējams nodrošināt aptuveni 5 dzīvokļiem.

Šobrīd Latvijā ir aptuveni 70 alternatīvie operatori, kuri nodrošina fiksēto platjoslas piekļuvi galalietotājiem, izmantojot FWA. Pārsvārā gadījumu šiem operatoriem ir arī savi FTTH, FTTB un Ethernet LAN tīkli. Alternatīvo operatoru FWA tehnoloģijas īpatsvars ir aptuveni 5,3%, vairumā gadījumu nodrošinot platjoslas piekļuvi galalietotājiem ar datu pārraides ātrumu no 2 līdz 30 Mbit/s, kas būtu salīdzināmi ar xDSL, VDSL, dažos gadījumos ar VDSL2 Vectoring. Datu pārraides ātrumi sasniedz arī 100 Mbits/s, jo daudzos gadījumos pie raidošās antenas pienāk optiskās šķiedras kabelis un attālums līdz uztverošai antenai var būt arī neliels.

Lielākie fiksētās platjoslas piekļuves nodrošinātāji Latvijā, izmantojot FWA, ir SIA "Baltcom", sabiedrība ar ierobežotu atbildību "Stream Networks", vienotais reģistrācijas numurs: 50003913971, juridiskā adrese: Cēsu iela 31k-1, Rīga, LV – 1012, un sabiedrība ar ierobežotu atbildību "Telia Latvija", vienotais reģistrācijas numurs: 40003057571, juridiskā adrese: Lielvārdes iela 8A, Rīga, LV-1006. Fiksētā platjoslas piekļuve, izmantojot FWA, Latvijā tiek nodrošināta fiziskām personām un daudzos gadījumos arī juridiskām personām. Ja tās ir fiziskās personas, tad fiksētā platjoslas piekļuve ir uz māsasaimniecību, nevis paredzēta individuāliem galalietotājiem. Ja tās ir juridiskās personas, tad fiksētā platjoslas piekļuve tiek nodrošināta birojiem, tirdzniecības centriem, industriālām teritorijām, komercietpām. Minētai tehnoloģijai fiksētās platjoslas piekļuves kvalitātes parametri varētu pasliktinās atkarībā no laika apstākļiem (sniegs, lietus utt.). Šī iemesla dēļ datu pārraides ātrumi varētu būt zemāki nekā bezvadu līnijas maksimālā caurlaidspēja. Taču modernās radioviļņu pārraides tehnoloģijas nodrošina praktiski līdzvērtīgu

pakalpojuma kvalitāti. Svarīgi ir pareizi izvēlēties pārraides iekārtas un korekti aprēķināt radiolīnijas parametrus. Regulators uzskata, ka aizvietojamība varētu būt ierobežota tikai atsevišķos gadījumos, kad ļoti kritiska ir pārraidītās informācijas drošība.

Vislielākais FWA sniedzējs ir SIA "Baltcom". Šim operatoram ir gan vadu, gan bezvadu piekļuves tīkli. Fiksētās platjoslas piekļuves, balstoties uz FWA, mēneša abonēšanas maksa ir 13 EUR. Vairumam alternatīvo operatoru mēneša abonēšanas maksas ir līdzīgas un atšķiras nelielā mērā. Ja FWA tiek nodrošināta juridiskai personai, ikmēneša abonēšanas maksa var būt lielāka.

Nemot vērā iepriekš minēto, var secināt, ka pastāv pieprasījuma puses aizvietojamība.

Piedāvājuma puses aizvietojamības novērtējums:

Esošā situācija liecina, ka tiem alternatīviem operatoriem, kuriem ir FWA tehnoloģija, viņiem ir arī savi FTTH un FTTB tīkli. Alternatīvie operatori, izmantojot FWA tīklus, spēj piedāvāt gan konkurētspējīgus ātrumus, gan cenas. Lai izvērstu FWA tīklus, nepieciešamais investīciju apjoms nav tik ievērojams, salīdzinot, piemēram ar optikas tīkliem. Daudzos gadījumos FWA tiek nodrošināts vietās, kur vadu tīkli nav pieejami. Tie FWA infrastruktūras operatori, kuriem jau ir savs FWA tīkls, mazinot investīciju risku, ja pastāv pieprasījums pēc optiskās šķiedras, var modernizēt savu elektronisko skaru tīklu pakāpeniski, jo inženiertehniskās infrastruktūras regulēšana ir pieejama. Lai gan šādas investīcijas nenotiktu īsā laika posmā.

Paredzams, ka aizvietojamība no piedāvājuma puses varētu notikt vienā virzienā, t.i., no FWA uz FTTx, bet ne otrādi. Tomēr FWA tīkli vēl arvien Latvijā tieši konkurē ar xDSL tai skaitā VDSL un VDSL2 Vectoring tīkliem.

Nemot vērā iepriekš minēto, Regulators konstatē, ka FWA ietilpst standarta platjoslas piekļuves tirgū mazumtirdzniecības līmenī

6.1.5. Vai mobilā platjoslas piekļuve ir iekļaujama standarta platjoslas piekļuves tirgū mazumtirdzniecības līmenī?

Ar katru gadu mobilās platjoslas piekļuves galalietotāju skaits pieaug un tas ir daudz lielāks nekā fiksētās platjoslas piekļuves pieslēgumu skaits. Tāpēc Regulators vērtē, vai mobilā platjoslas piekļuve ir iekļaujama standarta platjoslas piekļuves tirgū mazumtirdzniecības līmenī, detalizētāk salīdzinājumā ar citām fiksētā tīkla tehnoloģijām.

Pieprasījuma puses aizvietojamības novērtējums:

Lai vērtētu aizvietojamību, tiek apskatīti šādi kritēriji:

Tehnoloģija

Sabiedrība ar ierobežotu atbildību “BITE Latvija”, vienotais reģistrācijas numurs: 40003742426, juridiskā adrese: Uriekstes iela 2a, Rīga, LV – 1005, (turpmāk – SIA “Bite Latvija”), sabiedrība ar ierobežotu atbildību “Latvijas Mobilais Telefons”, vienotais reģistrācijas numurs: 50003050931, juridiskā adrese: Ropažu iela 6, Rīga, LV – 1039, (turpmāk – SIA “LMT”) un sabiedrība ar ierobežotu atbildību “Tele2”, vienotais reģistrācijas numurs: 40003272854, juridiskā adrese: Dēļu iela 5, Rīga, LV – 1004, (turpmāk – SIA “Tele2”) turpina attīstīt iepriekšējos gados ieviesto 4G³² datu pārraides tehnoloģiju un paplašināt mobilo tīklu pārklājumu, līdz ar to nodrošinot 4G datu pārraides tehnoloģijas pieejamību lielākajā daļā Latvijas teritorijas.

Reizi gadā Regulators izstrādā pakalpojumu kvalitātes pārskatu, kurā apkopo pakalpojumu kvalitātes parametru mērījumu rezultātus. Saskaņā ar Regulatora elektronisko sakaru pakalpojumu kvalitātes pārskatu par 2016.gadu³³ (turpmāk – Kvalitātes pārskats), veicot mobilās platjoslas piekļuves mērījumus, 4G tehnoloģijas pārklājums fiksēts aptuveni 66% gadījumu SIA “Bite Latvija”, 87% - SIA “LMT” un aptuveni 97% gadījumu – SIA “Tele2” mobilajā elektronisko sakaru tīklā. Vietās, kur nav pieejama 4G tehnoloģija, mobilā platjoslas piekļuve tiek nodrošināta, izmantojot 3G³⁴ un 2G³⁵ tehnoloģiju. Akciju sabiedrība “Telekom Baltija” (turpmāk – AS “Telekom Baltija”) nodrošina mobilo platjoslas piekļuvi, izmantojot CDMA³⁶ tehnoloģiju EVDO³⁷ Rev B2. Gatavojot Kvalitātes pārskatu, Regulators veica gan izlases, gan sērijveida mobilās platjoslas piekļuves kvalitātes mērījumus SIA “Bite Latvija”, SIA “LMT”, SIA “Tele2” un AS “Telekom Baltija” mobilajos tīklos 405 brīvi izvēlētās ģeogrāfiskās vietās, iespējami vienmērīgi aptverot visu Latvijas teritoriju.

Mobilie operatori piedāvā mobilo platjoslas piekļuvi mājai vai t.s. fiksēto platjoslas piekļuvi, kur var ierobežot galalietotāja pieslēguma punkta mobilitāti šūnas ietvaros. Šāda veida platjoslas piekļuve tiek sniegta, izmantojot mobilā tīkla tehnoloģijas (2G/3G/4G) un tiek uzskatīta kā mobilā platjoslas piekļuve nevis fiksētā.

Datu pārraides ātrumi

Mobilā tīkla tehnoloģija nodrošina mobilitāti. Tāpēc pilnībā nav iespējams paredzēt, cik konkrēti galalietotāju izmantos attiecīgās bāzes stacijas resursus. Tā kā konkrētās bāzes stacijas resursi tiek koplietoti atkarībā no galalietotāju skaita konkrētās šūnas ietvaros, tad mobilās platjoslas piekļuves datu pārraides ātrumi var būt ļoti mainīgi.

Līdz ar 4G attīstību, mobilās platjoslas piekļuves lietotājiem ir pieejami arvien lielāki datu pārraides ātrumi. Saskaņā ar SIA “Tele2” tīmekļa vietnē www.tele2.lv esošo informāciju, SIA “Tele2” 4G platjoslas piekļuves vidējais lejupielādes ātrums normālas noslodzes apstākļos ir apmēram 20 Mbit/s. SIA “LMT” tīmekļa vietnē www.lmt.lv pieejamā informācija liecina, ka SIA “LMT” vidējais lejupielādes ātrums normālas elektronisko sakaru tīkla noslodzes gadījumā, neatrodoties kustībā ir 20

³² 4G (*angļu val. – 4th generation*) – mobilā elektronisko sakaru tīkla ceturrtā paaudze

³³ <https://www.sprk.gov.lv/uploads/doc/KVALITATESPARSKATS2016public.pdf>

³⁴ 3G (*angļu val. – 3rd generation*) - mobilā elektronisko sakaru tīkla trešā paaudze

³⁵ 2G (*angļu val. – 2nd generation*) - mobilā elektronisko sakaru tīkla otrā paaudze

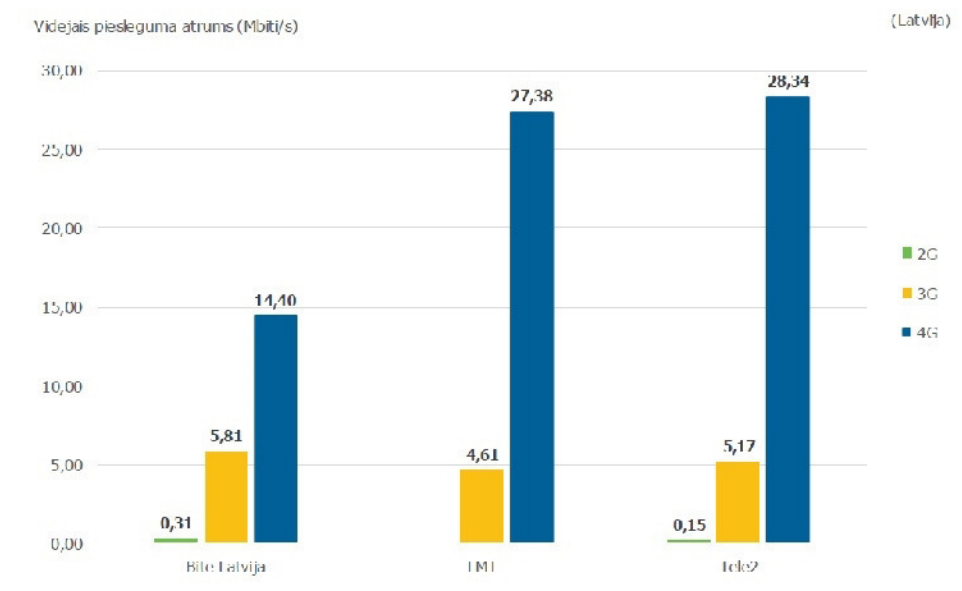
³⁶ CDMA (*angļu val. - Code Division Multiple Access*) – koddales daudzkrāša piekļuve

³⁷ *Angļu val. – “Evolution-Data Optimized”*

Mbit/s. Bet reālais vidējais lejupielādes ātrums var būt ievērojami lielāks. SIA “Bite Latvija” tīmekļa vietnē www.bite.lv šāda informācija šobrīd nav atrodamā. AS “Telekom Baltija” tīmekļa vietnē www.triatel.lv pieejamā informācija liecina, ka izmantotā CDMA tehnoloģija spēj nodrošināt datu pārraides ātrumus līdz 14,7 Mbit/s. Neskatoties uz reklamētajiem datu pārraides ātrumiem, tomēr ir iespējamās situācijas, kad mobilo tīklu operatori īslaicīgi samazina datu pārraides ātrumus mobilā tīkla pārslogdes gadījumos.

Saskaņā ar Kvalitātes pārskatu, vērojams, ka līdz ar 4G datu pārraides tehnoloģijas pieejamību, galalietotājiem ir iespēja saņemt mobilo platjoslas piekļuvi ar lejupielādes ātrumu, kas ir vairākkārt augstāks, salīdzinot ar 3G. 2016.gadā atsevišķās mērījumu vietās 4G tīklā fiksēts lejupielādes ātrums virs 100 Mbit/s. Vienlaikus jāņem vērā, ka pat 4G datu pārraides tehnoloģijas gadījumā mobilā elektronisko sakaru tīklā ir iespējami ievērojami pieslēguma ātruma vērtību kritumi līdz 3 Mbit/s sekundē vai pat zemāk, kam par iemeslu var būt, piemēram, vienlaicīgi daudzu platjoslas piekļuves lietotāju radītā noslodze mobilajā tīklā. Lejupielādes datu pārraides ātruma vidējās vērtības skatīt attēlā 13.

Attēls 13: Lejupielādes datu pārraides ātruma vidējās vērtības salīdzinājumā starp SIA “Bite Latvija”, SIA “LMT” un SIA “Tele2” izmantotām datu pārraides tehnoloģijām Latvijā

Attiecībā uz datu pārraides lejupielādes ātrumu mērījumu rezultātu procentuālo dalījumu datu pārraides ātrumu diapazonā virs 2 Mbit/s, SIA “Bite Latvija” tas ir 93,08%, SIA “LMT” – 98,76% un SIA “Tele2” – 98,76% gadījumu.

AS “Telekom Baltija” datu pārraides ātrumu vidējās vērtības līdzīgi kā citus gadus ir robežās vidēji no 1 līdz 6 Mbit/s un saskaņā ar kvalitātes mērījumiem nepārsniedz 10 Mbit/s robežu. Datu pārraides ātrumu diapazonā no 2 līdz 10 Mbit/s, lejupielādes datu pārraides ātrums sastādīja 70,12%.

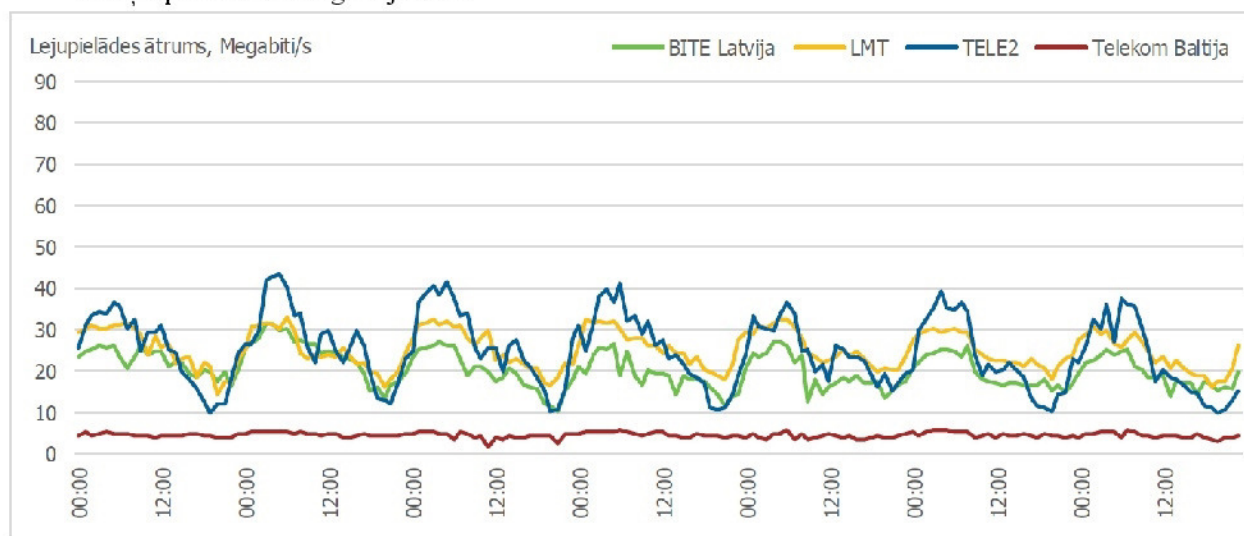
Tā kā Kvalitātes pārskatā atspoguļotie mobilās platjoslas piekļuves datu pārraides ātruma mērījumi veikti dažādās vietās dažādos laika momentos, mērot ilgstošāk, atkārtoti vai citā vietā, datu pārraides ātrumu vērtības var svārstīties vai būt atšķirīgas,

kas īpaši raksturīgs mobilai platjoslas piekļuvei. Konkrētā vietā un brīdī pieejamās platjoslas piekļuves datu pārraides ātrums arī vienas datu pārraides tehnoloģijas ietvaros var būt atkarīgs no daudziem faktoriem, piemēram, no pieslēguma resursu pieejamības, no elektronisko sakaru tīklu pārklājuma pieejamības un stabilitātes, kā arī no galalietotāju aktivitātēm konkrētās bāzes stacijas ietvaros.

Dažādu kvalitātes parametru izmaiņu dinamika kalendārās nedēļas periodā

Mobilās platjoslas piekļuves pakalpojuma kvalitātes stabilitāti iespējams novērtēt ilgstošākā laika periodā, veicot mērījumus vienā un tajā pašā vietā ar vienādiem mērīšanas nosacījumiem. Atbilstoši Kvalitātes pārskatam, šāda veida mērījumus Regulators veic atsevišķās vietās Latvijā un Rīgā, tādējādi iegūstot informāciju par mobilās platjoslas piekļuves lejupielādes ātrumu izmaiņu dinamiku konkrētā vietā, kas kopumā raksturo arī mobilās platjoslas piekļuves nodrošināšanas iespējas un stabilitāti atkarībā no noslodzes intensitātes dažādos laika momentos. Kopējās lejupielādes ātruma izmaiņu tendences mobilajā tīklā brīvi izvēlēta vietā skatīt attēlā 14.

Attēls 14: Lejupielādes ātruma izmaiņu dinamika mobilajā tīklā sērijveida mērījumos kalendārās nedēļas periodā – 2016.gada janvāris

Kopējās lejupielādes ātruma izmaiņu tendences mobilajā tīklā ir līdzīgas, un tās parāda vairākkārtēju lejupielādes ātruma kritumu paaugstinātas noslodzes dēļ. Noslodzes intensitāti nosaka galalietotāju aktivitāte un vairumā gadījumu vislielākā noslodze vērojama katras dienas vakara stundās. Mobilās platjoslas piekļuves datu pārraides ātrumu būtiski ietekmē visu galalietotāju aktivitāte konkrētās bāzes stacijas nodrošinātā pārklājuma zonā, kas nozīmē, ka mobilās platjoslas piekļuves pieejamība, neatkarīgi no izmantotās tehnoloģiju paaudzes, paaugstinātas noslodzes laikā var būt traucēta vai apgrūtināta. AS “Telekom Baltija” nodrošinātie datu pārraides ātrumi ir zemāki salīdzinot ar citiem mobilo tīklu operatoriem. Analizējot detalizētāk AS “Telekom Baltija” datu pārraides ātrumu izmaiņu dinamiku pa stundām, var secināt, ka tai, tāpat kā citiem mobilo tīklu operatoriem ir izteikts vairākkārtējs lejupielādes ātruma kritums paaugstinātas noslodzes dēļ, it īpaši stundās, kad ir paaugstināta galalietotāju aktivitāte. AS “Telekom Baltija” kvalitātes parametru rādītāji, piemēram,

tādi kā latentums³⁸ un trīce³⁹) ir vērtējami kā zemāki salīdzinot ar citiem mobilo tīklu operatoriem.

Lai varētu identificēt galvenās atšķirības un kopējo tendenci starp fiksēto un mobilo platjoslas piekļuvi, Regulators tirgu 3a un 3b analīzes mērķiem 2017.gadā veica brīvi izvēlēta operatora platjoslas piekļuves kvalitātes parametru mērījumus fiksētajā tīklā brīvi izvēlēta vietā. Mērījumi tika veikti optikas un vara piekļuves tīklā šādiem kvalitātes parametriem: lejupielādes ātrums, augšupielādes ātrums, latentums, trīce un pakešu zuduma koeficients⁴⁰. Jāņem vērā, ka mērot atkārtoti, citā vietā vai ilgstošāk, kvalitātes parametru vērtības var būt atšķirīgas.

Analizējot veikto kvalitātes parametru mērījumus fiksētajā (optiskajā/vara) un mobilajā (4G) tīklā (atbilstoši mērījumiem, kas veikti priekš Kvalitātes pārskata), var identificēt šādas galvenās atšķirības un tendences:

- 1) vidējais lejupielādes ātrums fiksētajā (optiskajā) tīklā ir būtiski lielāks nekā vidējais lejupielādes ātrums mobilajā tīklā 4G pārklājuma zonā;
- 2) vidējais lejupielādes ātrums fiksētajā (vara) tīklā var būt zemāks nekā vidējais lejupielādes ātrums mobilajā tīklā 4G pārklājuma zonā;
- 3) mobilajā tīklā sakarā ar paaugstinātu noslodzi ir raksturīgi mainīgi lejupielādes ātrumi ar būtiskiem to kritumiem. Fiksētajā (optiskajā un vara) tīklā būtiski mainīgi lejupielādes ātrumi nav vērojami;
- 4) mobilajā tīklā vidējais augšupielādes ātrums ir būtiski zemāks salīdzinot ar fiksēto (optisko) tīklu;
- 5) mobilajā tīklā vidējais latentums ir lielāks nekā fiksētajā (optiskajā) tīklā, kas raksturo mobilā tīkla spēju reaģēt lēnāk salīdzinot ar fiksēto (optisko) tīklu;
- 6) mobilajā tīklā vidējā trīce ir lielāka nekā fiksētajā (optiskajā) tīklā, kas raksturo datu pakešu piegādi mobilajā tīklā ilgākā laika intervālā salīdzinot ar fiksēto (optisko) tīklu;
- 7) mobilajā tīklā vidējais pakešu zuduma koeficients ir augstāks nekā fiksētajā (optiskajā) tīklā;
- 8) vidējais latentums, vidējā trīce un vidējais pakešu zuduma koeficients liecina, ka reālā laika pakalpojumu vai interaktīvu pakalpojumu, kas ir jūtīgi pret aizturēm, izmantošana ir piemērotāka fiksētajā tīklā (optiskajā). Dažādu galalietotāju paradumi atšķiras. Pastāv galalietotāju grupa, kura izmanto reālā laika pakalpojumus, piemēram, skatās apmācību tiešsaistes seminārus, reālā laika pārraides, izmanto interaktīvus pakalpojumus, kas ir jūtīgi pret aizturēm u.c. Šādiem pakalpojumiem ir būtiska platjoslas piekļuves stabilitāte. Regulators uzskata, ka šāda lietotāju grupa drīzāk dos priekšroku fiksētai platjoslas piekļuvei;
- 9) neskatoties uz to ka SIA "Bite Latvija", SIA "LMT" un SIA "Tele2" ik gadu pieaug mobilās platjoslas piekļuves datu pārraides ātrumi, var secināt ka kvalitātes parametri ir mazāk stabili mobilajos tīklos salīdzinot ar fiksētajiem

³⁸ parametrs, kas norāda laika aizturi starp informācijas pieprasījumu un informācijas saņemšanu.

³⁹ parametrs, kas nosaka laika aiztures nevienmērību starp datu pakešu sūtīšanu un saņemšanu.

⁴⁰ parametrs, kas nosaka zaudēto pakešu attiecību pret kopējo pārraidīto pakešu skaitu. Pakešu zudumi visbiežāk notiek elektronisko sakaru tīkla vai tā atsevišķu iekārtu pārslodzes dēļ.

tīkliem, it īpaši brīžos, kad daudzi mobilās platjoslas piekļuves galalietotāji vienlaicīgi rada augstu noslodzi mobilajā tīklā.

Regulators, veicot salīdzinošo novērtējumu starp fiksētiem un mobiliem tīkliem, analizēja galvenokārt kvalitātes parametru atšķirības starp mobilo (4G) un optikas tīklu, jo optikas (NGA, t.sk. VDSL2 Vectoring, kas spēj nodrošināt lielākus datu pārraides ātrumus nekā ADSL) piekļuves tīklu īpatsvars ir būtiski lielāks nekā vara piekļuves tīklu īpatsvars. xDSL (neskaitot VDSL un VDSL2 Vectoring) īpatsvars Latvijā ir 14.5% no visiem fiksētās platjoslas piekļuves pieslēgumiem. Lejupielādes ātrumi 4G tīklā var būt lielāki nekā ADSL. Saskaņā ar Regulatora rīcībā pieejamo informāciju, ADSL tehnoloģija nodrošina stabilus lejupielādes ātrumus, t.i. lejupielādes ātrumu kritumi ir reti un nelieli un tie būtiski nemainās atkarībā no laika, kad galalietotājs izmanto fiksēto platjoslas piekļuvi. Pilsētās parasti ir pieejama gan optika, gan 4G tehnoloģija, kura dažkārt mēdz pārslēgties uz 3G tehnoloģiju. ADSL tehnoloģija pārsvarā ir pieejama lauku rajonos vai mazāk apdzīvotās vietās. Savukārt lauku rajonos vai mazāk apdzīvotās vietās var nebūt pieejama 4G tehnoloģija.

Lai vērtētu aizvietojamību, bez funkcionalitātes analīzes, Regulators ņem vērā arī citus raksturlielumus, tādus kā tarifi, saistītie pakalpojumi, galalietotāju platjoslas piekļuves izmantošanas tendences, galalietotāju skaita izmaiņu dinamiku u.c.

Galalietotāju skaita izmaiņu dinamika

Galalietotāju skaits fiksētā tīklā parasti attiecas uz mājsaimniecību un 2017.gada 1.janvārī bija 519 tūkstoši. Galalietotāju skaits mobilajā tīklā parasti attiecas uz individuālu lietotāju. 2017.gada 1.janvārī 3G/4G galalietotāju skaits bija 1,5 miljoni. Tā kā līdz šim galalietotāju skaits gan fiksētā, gan mobilā tīklā ir pieaudzis, Regulatoram nav pamata uzskatīt, ka sakarā ar 4G ieviešanu Latvijā fiksētās platjoslas piekļuves galalietotāji ir migrējuši vai šobrīd migrē uz mobilo tīklu. Galalietotāju skaita izmaiņu dinamika liecina, ka galalietotāji savā mājsaimniecībā izmanto gan fiksēto platjoslas piekļuvi, gan papildus tai mājsaimniecībā esošie individuāli izmanto mobilo platjoslas piekļuvi (*angļu val. – complimentary service*), kas nodrošina mobilitāti. Var būt tādi gadījumi, kad viens galalietotājs izmanto gan fiksēto platjoslas piekļuvi, gan vairākus mobilās platjoslas piekļuves pieslēgumus, piemēram, mobilā platjoslas piekļuve telefonā un papildus mobilā platjoslas piekļuve planšetē vai datorā.

Tarifi

Mobilā platjoslas piekļuve var tikt lietota telefonā, planšetē vai datorā. Regulators uzskata, ka galalietotāju vajadzību un paradumu dēļ mobilā platjoslas piekļuve telefonā ir kā papildus pakalpojums fiksētajai platjoslas piekļuvei nevis aizvietotājs tai. Ir jāņem vērā telefona ekrāna lielums, veiktspēja un aplikāciju pieejamība. Saskaņā ar Regulatora rīcībā esošo informāciju mobilās platjoslas piekļuves telefonā patēriņš uz vienu galalietotāju ir daudz zemāks nekā mobilās platjoslas piekļuves patēriņš uz vienu galalietotāju planšetē vai datorā. Kā arī mobilās platjoslas piekļuves telefonā patēriņš ir būtiski zemāks (vidēji no 4 līdz 6 reizēm) salīdzinot ar mobilās platjoslas piekļuves planšetē vai datorā tarifu plāniem ar neierobežotu datu pārraides apjomu. Neskatoties uz to, ka ir iespējams mobilo platjoslas piekļuvi telefonā izmantot datorā, tas nav standarta bieži izmantojams gadījums, jo tad nav iespējams izmantot papildus pakalpojumu – balss telefoniju un arī tarifi dažkārt ir augstāki. Tāpēc, Regulators mobilās platjoslas piekļuvi telefonā neuzskata par aizvietotāju fiksētai platjoslas piekļuvei.

Mobilie operatori piedāvā mobilo platjoslas piekļuvi gan ar datu pārraides apjoma ierobežojumu, gan neierobežotu datu pārraides apjomu. Fiksētās un mobilās platjoslas piekļuves tarifu salīdzinājumu (EUR, ieskaitot pievienotās vērtības nodokli) beztermiņa līgumiem bez atlaidēm skatīt tabulā 7. Mēneša abonēšanas maksa var atšķirties atkarībā no tā, vai tiek noslēgts beztermiņa vai termiņa (12 vai 24 mēneši) pakalpojumu līgums.

Tabula 7: Fiksētās un mobilās platjoslas piekļuves tarifi uz 2017.gada oktobri

	Mēneša abonēšanas maksa, EUR						
	Mobilo tīklu operatori				Fiksēto tīklu operatori		
Datu apjoms	LMT	Tele2	Bite Latvija	Telekom Baltija	Lattelecom	Baltcom	Balticom
10 GB	7 ⁰⁵	5 ⁹⁹	6 ⁵⁰				
25 GB			9 ⁵⁰				
30 GB	9 ⁹⁹	9 ⁹⁹					
70 GB	16 ⁹⁴	16 ⁴⁹					
80 GB			18 ⁰⁰				
150 GB			22 ⁵⁰				
∞	26 ⁸⁰	19 ⁹⁹		19 ⁹²	17 ⁵⁰	17 ⁰⁰	11 ⁵⁰ - 22 ⁰⁰
∞ mājai	21 ³⁴	19 ⁹⁹					
∞ mājai + TV	31 ³³				11 ⁸⁸ - 23 ⁵⁰	19 ⁵⁰	13 ⁵⁰ - 24 ⁰⁰
∞ + TV aplikācija (piem, Lattelecom Shortcut TV)	32 ⁸⁰	25 ⁹⁹	28 ⁵⁰	25 ⁹²			
	Aptuveni 20Mbit/s 4G pārklājuma zonā			līdz 14,7 Mbit/s	līdz 10 Mbit/s vai 400 Mbit/s atkarībā no optikas pieejamības	līdz 250 Mbit/s (atkarībā no zonas)	līdz 600 Mbit/s (atkarībā no zonas)

Regulators uzskata, ka, veicot tarifu salīdzinājumu, ir nepieciešams analizēt tarifu plānus ar neierobežotu datu pārraides apjomu. Mobilā platjoslas piekļuve, kur ir iekļauts ierobežots datu pārraides apjoms, šobrīd nevar tikt uzskatīta par ekvivalentu aizvietotāju fiksētajai platjoslas piekļuvei ar neierobežotu datu pārraides apjomu, jo tas neatbilst galalietotāju vajadzībām un paradumiem. Uzskatāmībai un informācijai mobilās platjoslas piekļuves tarifu plāni gan ar neierobežotu, gan ar ierobežotu datu pārraides apjomu tabulā 7 ir iekļauti.

SIA "Lattelecom" fiksētās platjoslas piekļuves tarifi parasti ir augstāki nekā citu alternatīvo operatoru tarifi. Alternatīvo operatoru, kuri izmanto fiksēto tīklu, noteiktie tarifi savā starpā būtībā atšķiras nedaudz. SIA "Lattelecom" ar zīmolu "1188" piedāvā arī fiksēto platjoslas piekļuvi līdz 100 Mbit/s vienā kopīgā piedāvājumā ar televīziju, kas galalietotājam izmaksā 11,88 EUR mēnesī. Šāda mēneša maksa ir līdzīga alternatīvo operatoru piedāvāto sasaistīto pakalpojumu atlaidēm. Mobilās platjoslas piekļuves tarifi ar neierobežotu datu pārraides apjomu ir augstāki par fiksētās platjoslas piekļuves tarifiem. Pat ja būtu fiksētās platjoslas piekļuves tarifu pieaugums par 5-10%, tie būtu zemāki par mobilās platjoslas piekļuves tarifiem ar neierobežotu datu pārraides apjomu.

SIA "LMT" piedāvā slēgt pakalpojumu līgumu ar minimālo termiņu uz 12 mēnešiem par 15,98 EUR mēnesī un nodrošināt t.s. "mobilo internetu mājai". Šāds tarifs dažkārt var būt lētāks par fiksēto tīklu operatoru piedāvājumiem. Ja galalietotāji vēlas slēgt

pakalpojumu līgumu ar minimālo termiņu uz 24 mēneši, tad fiksētā platjoslas piekļuve (sākot aptuveni no 9 EUR) ir būtiski lētāka nekā mobilā platjoslas piekļuve.

Maz ticams, ka galalietotāji šo tirgu analīzes pārskata periodā pārietu pie mobilo tīklu operatoriem un aizvietotu fiksēto platjoslas piekļuvi ar mobilo, pie nosacījuma, ja viņiem ir pieejama fiksētā platjoslas piekļuve. Lai vērtētu tarifu salīdzinājumu ir jāvērtē arī sasaistītie pakalpojumi.

Sasaistītie pakalpojumi

Regulators uzskata, ka veicot aizvietojamības analīzi, nepieciešams arī analizēt fiksēto un mobilo platjoslas piekļuves tarifus kopā ar televīziju. Regulators, šai Ziņojumā par tirgu analīzi, vērtējot tarifus (skatīt tabulu 7), neapskata sasaistītos pakalpojumus vienā kopīgā piedāvājumā ar balss telefoniju, jo apskatāmā līdzvērtīgā platjoslas piekļuves pakalpojumā tradicionālā balss telefonija nav pieejama kopā ar mobilo platjoslas piekļuvi datorā ar neierobežotu datu pārraides apjomu.

Iespēju saņemt fiksēto platjoslas piekļuvi vienā kopīgā piedāvājumā ar televīziju, galalietotāji vērtē augstu. Aptuveni no 29% līdz 50% galalietotāju (atkarībā no konkrētā fiksētā tīkla operatora) ir izvēlējušies sasaistīto tarifu plānu, kurā ir iekļauta televīzija. Pie tam, galalietotāju skaits, kuru sasaistītā pakalpojumā ir iekļauta televīzija, pēdējos gados ir būtiski pieaudzis, it īpaši SIA “Lattelecom”.

Šobrīd SIA “LMT” piedāvā mājas televīziju ar 28 kanāliem. Fiksēto tīklu operatori piedāvā plašāku kanālu klāstu. Pastāv arī dažādas televīzijas aplikācijas, piemēram, SIA “Lattelecom” nodrošinātā “Shortcut” (iekļauti arī nacionālie TV kanāli), kam nepieciešama platjoslas piekļuve jebkurā tīklā. “Shortcut” televīzijas abonēšanas maksa mēnesī ir 6 EUR. Fiksētā platjoslas piekļuve (kā pārraides vidi izmantojot varu vai optiku) vienā kopīgā piedāvājumā ar televīziju ir lētāka nekā, ja izmanto neierobežotu mobilo platjoslas piekļuvi ar televīziju mobilā tīklā vai kopā ar kādu televīzijas aplikāciju. Šādu sasaistīto pakalpojumu tarifi mobilajā tīklā būtu augstāki vai dažkārt būtiski augstāki arī tādā gadījumā, ja sasaistīto pakalpojumu tarifi fiksētā tīklā pieaugtu par 5-10%, neatkarīgi no tā, vai līgums tiek slēgts beztermiņa, ar minimālo termiņu 12 vai 24 mēneši. Galalietotājiem, kam svarīga televīzijas pieejamība izvēlētos lētākus sasaistītos pakalpojumus fiksētā tīklā (kā pārraides vidi izmantojot varu vai optiku) ar plašāku kanālu klāstu salīdzinājumā ar dārgāku neierobežotu mobilo platjoslas piekļuvi kopā ar televīziju bez tik plaša kanālu klāsta. Ja galalietotājs izvēlas aplikāciju, lai skatītos televīziju, tad ir jāreķinās, ka tā tiks nodrošināta publiskajā internetā, (*angļu val. – best effort Internet*) salīdzinot ar tradicionālo televīziju, kur operatori nodrošina noteiktus kvalitātes parametrus. Daudzas aplikācijas nodrošina filmas vai konkrētas pārraides, bet ne vienmēr nacionālo televīziju, kuras pieejamība arī var būt svarīga galalietotājiem.

Mobilo operatoru viedoklis

Regulators mobilajiem operatoriem uzdeva jautājumu, vai viņuprāt fiksētā platjoslas piekļuve ir aizvietoama ar mobilo platjoslas piekļuvi. Mobilie operatori sniedza dažādus viedokļus, tā piemēram, fiksētā platjoslas piekļuve ne vienmēr ir aizvietoama ar mobilo platjoslas piekļuvi; fiksētā platjoslas piekļuve var būt tikai daļēji aizvietoama ar mobilo platjoslas piekļuvi; fiksētā platjoslas piekļuve praktiski

ir aizvietojama ar mobilo platjoslas piekļuvi; fiksēto platjoslas piekļuvi var pilnībā aizvietot ar 4G platjoslas piekļuvi plaša patēriņa tirgū.

Starp mobilajiem operatoriem tika sniegts viedoklis, ka fiksētās platjoslas piekļuves stabilitāte un vienmērīgums salīdzinot ar mobilo platjoslas piekļuvi ir augstāki. Mobilā platjoslas piekļuves kvalitātes parametrus var ietekmēt atrašanās vieta, signāla stiprums, pārklājuma esamība noteiktajā vietā, ēku īpatnības un reljefs, laika apstākļi, tīkla noslodze, galalietotāju skaits, konkrētās bāzes stacijas ietvaros u.c. apstākļi.

Secinājumi

Īsu kopsavilkumu par fiksētās – mobilās platjoslas piekļuves aizstājamību skatīt tabulā 8.

Tabula 8: Kopsavilkums par fiksētās – mobilās platjoslas piekļuves aizvietojamību

Vai fiksēto platjoslas piekļuvi var aizstāt ar:		Īss pamatojums
Mobilo platjoslas piekļuvi telefonā	✗	Galalietotāju vajadzību un paradumu dēļ uzskatāms par papildus pakalpojumu nevis aizstājēju fiksētai platjoslas piekļuvei
Mobilo platjoslas piekļuvi planšetē vai datorā ar ierobežotu datu pārraides apjomu	✗	
Mobilo platjoslas piekļuvi planšetē vai datorā ar neierobežotu datu pārraides apjomu	✗	Kvalitātes rādītāju, tarifu, sasaistīto pakalpojumu un galalietotāju platjoslas piekļuves izmantošanas tendenču dēļ uzskatāms drīzāk par papildus pakalpojumu nevis aizstājēju fiksētai platjoslas piekļuvei

Piezīme: simbols “✗” nozīmē, ka aizvietojamība nepastāv.

Var secināt, ka no pieprasījuma puses fiksētā platjoslas piekļuve šobrīd nav pietiekami efektīvi aizstājama ar mobilo platjoslas piekļuvi jo mobilai platjoslai ir augstāki tarifi (t.sk. sasaistītajiem pakalpojumiem); mobilai platjoslas piekļuvei ir raksturīgi ļoti mainīgi datu pārraides ātrumi, kas ietekmē pakalpojuma stabilitāti; mobilās platjoslas piekļuvei ir biežāki reālā laika pakalpojuma pārtraukumi un mazāks televīzijas kanālu skaits, ja galalietotājam ir vēlme skatīties televīziju. Ja galalietotājam ir pieejama fiksētā platjoslas piekļuve, tad galalietotājs visdrīzāk izvēlēsies to un mobilā platjoslas piekļuve būtu kā iespējamais papildinājums, kas nodrošina mobilitāti. Mobilās platjoslas piekļuves galalietotāju skaita (parasti attiecas uz individuālu lietotāju) un fiksētās platjoslas piekļuves pieslēgumu skaita (parasti attiecas uz mājsaimniecību) izmaiņu dinamika liecina, ka šie pakalpojumi ir papildinoši nevis aizstājēji. Tādēļ Regulators secina, ka šobrīd no pieprasījuma puses fiksētā platjoslas piekļuve nav aizstājama ar mobilo platjoslas piekļuvi.

Latvijas teritorijā var būt vietas, kur ir pieejama mobilā platjoslas piekļuve, bet nav pieejama fiksētā platjoslas piekļuve. Šādos gadījumos mobilā platjoslas piekļuve būtībā var tikt uzskatīta kā funkcionāla platjoslas piekļuve, bet galalietotājiem, atkarībā no tā ģeogrāfiskās atrašanās vietas, jāreķinās ar iepriekšminētajiem mobilās platjoslas piekļuves īpašībām. Ņemot vērā Regulatora veikto analīzi, šobrīd

tas nav pamats iekļaut mobilo platjoslas piekļuvi standarta platjoslas piekļuves tirgū mazumtirdzniecības līmenī.

Piedāvājuma puses aizvietojamības novērtējums:

Šobrīd Latvijā nepastāv neviens integrētais fiksētā – mobilā tīkla operators, kā arī nepastāv integrētais elektronisko sakaru tīkls. Fiksētā tīkla operatori arī nepiedāvā pakalpojumus mobilajā tīklā. Papildus, tas arī nebūtu iespējams mobilo tīklu operatoriem īsā laikā bez ievērojamām izmaksām uzsākt sniegt fiksēto platjoslas piekļuvi. Tas prasītu ievērojamas investīcijas elektronisko sakaru tīkla infrastruktūrā.

Aizstājamība nepastāv, jo mobilo tīklu operatori nevar piedāvāt pietiekami ekvivalentas funkcijas un iespējas, kā tas ir fiksētajā tīklā.

Nemot vērā iepriekš minēto, Regulators uzskata, ka mobilā platjoslas piekļuve mazumtirdzniecības līmenī nav jāiekļauj.

6.1.6 Vai WiMAX tehnoloģija ir iekļaujama standarta platjoslas piekļuves mazumtirdzniecības tirgū?

Latvijā SIA “Lattelecom” sniedz fiksēto platjoslas piekļuvi galalietotājiem, izmantojot WiMAX⁴¹ tehnoloģiju. Uz 2017.gada 1.janvāri SIA “Lattelecom” nodrošināja fiksēto platjoslas piekļuvi, izmantojot iepriekš minēto tehnoloģiju, tikai 111 galalietotājiem. Šāds pakalpojums tiek pārsvarā nodrošināts tur, kur nav pieejami kabeļu tīkli (piemēram, optiskie vai vara kabeļi).

Saskaņā ar Regulatora rīcībā esošo informāciju, SIA “Lattelecom” nodrošina platjoslas piekļuvi, izmantojot WiMAX tehnoloģiju ar leļupielādes maksimālo datu pārrāides ātrumu līdz 1 vai 2 Mbit/s. Ja vērtē SIA “Lattelecom” ieņēmumus uz vienu galalietotāju (turpmāk - ARPU), tad ARPU WiMAX tehnoloģijai ir ievērojami augstāks salīdzinot ar citām tehnoloģijām, piemēram xDSL vai FTTx. WiMAX abonēšanas maksa mēnesī līdz 2 Mbit/s (leļupielādē) ir 71,49 EUR ar pievienotās vērtības nodokli.

Regulators sīkāk neapskata WiMAX tehnoloģiju, jo tās nodrošinājums ir ļoti zems, datu pārrāides ātrumi ir zemi un tarifi ir augsti, kas liecina par to, ka tā nevarētu tikt uzskatīta kā funkcionāls aizvietotājs un nebūtu jāiekļauj standarta platjoslas piekļuves tirgū mazumtirdzniecības līmenī.

Nemot vērā iepriekš minēto, Regulators konstatē, ka WiMAX tehnoloģija neietilpst standarta platjoslas piekļuves tirgū mazumtirdzniecības līmenī

⁴¹ Platjoslas bezvadu datu pārrāides tehnoloģija (angļu val. – *Wireless MAN Exchange*)

6.1.7. Vai satelīts ir iekļaujams standarta platjoslas piekļuves tirgū mazumtirdzniecības līmenī?

Saskaņā ar Regulatoram pieejamo informāciju, šobrīd platjoslas piekļuve, izmantojot satelītu, galalietotājiem netiek nodrošināta. Tāpēc Regulators neanalizē aizstājamību un satelītu neiekļauj standarta platjoslas piekļuves tirgū mazumtirdzniecības līmenī.

6.2. Standarta platjoslas piekļuves tirgus mazumtirdzniecības līmenī definēšanas rezultāti

Standarta platjoslas piekļuves tirgū mazumtirdzniecības līmenī ir iekļaujamās šādas tehnoloģijas: xDSL, FTTx, DOCSIS, Ethernet LAN un FWA.

7. Ģeogrāfisko teritoriju iedalījums

Kad Regulators ir definējis tirgu mazumtirdzniecības līmenī, nepieciešams identificēt ģeogrāfisko tirgu.

Saskaņā ar EK 2002.gada 11.jūlija vadlīnijām 2002/C/165/03 tirgus analīzei un būtiskas ietekmes novērtēšanai saskaņā ar Eiropas Savienības pamatnoteikumiem elektronisko sakaru tīkliem un pakalpojumiem ģeogrāfiskais tirgus ietver teritoriju, kurā attiecīgie komersanti ir iesaistīti attiecīgo produktu un pakalpojumu nodrošināšanā un pieprasījumā, kur konkurences apstākļi ir vienādi vai pietiekami viendabīgi (*homogēni*), lai tos varētu atšķirt no citām vai blakus esošām ģeogrāfiskām teritorijām, kur dominējošie konkurences apstākļi ir absolūti atšķirīgi.

EK NGA Ieteikumā norāda, ka NGA tīklu izveidošana, visticamāk, veicinās svarīgas izmaiņas attiecībā uz pakalpojumu sniegšanu un konkurenci. Šajā kontekstā Regulatoram rūpīgi jāizskata jaunie konkurences apstākļi, ko radījusi NGA izveidošana. Regulatoram jānosaka ģeogrāfiskie tirgi valstī, ja Regulators var konstatēt būtiski un objektīvi atšķirīgus konkurences apstākļus, kas stabili saglabājas laika gaitā. Tajos gadījumos, kad nevar konstatēt, ka atšķirīgie konkurences apstākļi pamatotu ģeogrāfisko tirgu noteikšanu valstī, Regulators tomēr var reaģēt uz atšķirīgajiem konkurences apstākļiem dažādos ģeogrāfiski noteiktos tirgos, piemēram, vairāku alternatīvu infrastruktūru dēļ vai uz infrastruktūru balstītu operatoru dēļ, piemērojot atšķirīgus reglamentējošos līdzekļus un piekļuves produktus.

Ņemot vērā iepriekš minēto, nepieciešams analizēt konkurences apstākļus ģeogrāfiskajās teritorijās, ņemot vērā standarta platjoslas piekļuves tirgus definīcijas rezultātus mazumtirdzniecības līmenī, jo pieprasījums vairumtirdzniecības tirgū ir atkarīgs no pieprasījuma pēc attiecīgajiem piekļuves pakalpojumiem mazumtirdzniecībā. Nepieciešams vērtēt teritorijas ar līdzīgiem konkurences raksturlielumiem, t.i., viendabīgums (*homogenitāte*). Tas nozīmē tādu faktoru vērtēšanu kā tirgus daļu sadalījumu, šķēršļus ienākšanai tirgū, tarifu atšķirības dažādās ģeogrāfiskās teritorijās u.c., kas ļauj secināt, vai konkurences apstākļi ir/nav pietiekami viendabīgi (*homogēni*), lai tos varētu atšķirt no citām vai blakus esošām ģeogrāfiskām teritorijām.

Ģeogrāfiskās teritorijas dalījums

Saskaņā ar Latvijas Republikas Centrālās statistikas pārvaldes datiem 2017.gadā Rīgā bija koncentrējušies 32,9% valsts iedzīvotāju, Pierīgas reģionā – 18% un nākošajā lielākajā pilsētā – Daugavpilī – tikai 4,3% iedzīvotāju (skatīt tabulu 9). Tas nozīmē, ka mazliet vairāk kā puse (51,6%) Latvijas iedzīvotāju ir koncentrējušies Rīgā un Pierīgā. Regulators uzskata, ka izteiktāka infrastruktūras konkurence būs tieši Rīgā, jo Rīgā iedzīvotāju blīvums ir 2110 cilvēki uz 1 km². Nākamajā visblīvāk apdzīvotajā pilsētā Rēzeknē – ir būtiski mazāks iedzīvotāju blīvums nekā Rīgā. Pierīgā - tas ir 36 cilvēki uz 1 km² (skatīt tabulu 10).

Tabula 9: Iedzīvotāju skaits, %

Rīga	32,9
Pierīga	18,7
Daugavpils	4,3
Liepāja	3,6
Jelgava	2,9
Jūrmala	2,5
Ventspils	1,8
Rēzekne	1,4
Valmiera	1,2
Jēkabpils	1,1

Tabula 10: Iedzīvotāju blīvums, cilvēki uz 1km²

LATVIJA	30
Rīga	2 110
Rēzekne	1 565
Daugavpils	1 175
Pierīgas reģions	36
Vidzemes reģions	13
Kurzemes reģions	18
Zemgales reģions	22
Latgales reģions	19

Latvijā pastāv vairākas konkurējošas alternatīvas infrastruktūras galvenokārt pilsētu teritorijās. Komersantiem ir bijis stimuls investēt elektronisko sakaru tīklā vietās, kur ir lielāks iedzīvotāju blīvums, tā sasniedzot lielāku galalietotāju skaitu. Tās ir vietas, kur ir bijuši mazāki šķēršļi ienākšanai tirgū (papildus par šķēršļiem ienākšanai tirgū skatīt 10.3.sadaļu) un kur ir mazākas izmaksas uz vienu mājāsaimniecību, kas būtiski ietekmē konkurences apstākļus. Blīvāk apdzīvotās teritorijās konkurence vienmēr būs izteiktāka un mazāk apdzīvotās teritorijās konkurence parasti būs vājāka. Rīgā arī ir daudz lielāks komersantu skaits salīdzinot ar citām pilsētām Latvijā.

Ņemot vērā iepriekš minēto, Regulators apskata cik homogēni konkurences apstākļi ir Rīgā un Latvijas teritorijā ārpus Rīgas (turpmāk – ārpus Rīgas).

Tarifi atkarībā no ģeogrāfiskās teritorijas

Regulatora rīcībā nav informācijas, ka alternatīvo operatoru tarifi par fiksēto platjoslas piekļuvi atšķirtos atkarībā no kādas konkrētas ģeogrāfiskās teritorijas. Alternatīvie operatori dažkārt piedāvā atlaides, bet tās neatšķiras no ģeogrāfiskās teritorijas. Tarifi alternatīvajiem operatoriem var atšķirties atkarībā no izmantotās tehnoloģijas vai tīkla arhitektūras konkrētā ģeogrāfiskā teritorijā.

SIA "Lattelecom" būtībā arī nediferencē fiksētās platjoslas piekļuves tarifus atkarībā no ģeogrāfiskās teritorijas, bet SIA "Lattelecom" ir tendence piedāvāt atlaides vietās, kur ir optikas pieejamība. Optikas pieejamība savukārt ir vietās, kur ir alternatīvas infrastruktūras, jo pirmie investīcijas NGA tīklos veica tieši alternatīvie operatori nevis vēsturiskais operators. Konkurences spiediena rezultātā SIA "Lattelecom" pēc tam veica būtiskas investīcijas NGA tīklos. Papildus, SIA "Lattelecom" ar zīmolu "1188" piedāvā arī fiksēto platjoslas piekļuvi līdz 100 Mbit/s vienā kopīgā piedāvājumā ar televīziju, kas galalietotājam izmaksā 11,88 EUR mēnesī. Minētais piedāvājums ir vietās, kur ir pieejama optika. Šāda mēneša maksa ir daudz zemāka kā standarta SIA "Lattelecom" tarifi un ir līdzīga alternatīvo operatoru piedāvāto sasaistīto pakalpojumu atlaidēm. Optikas pieejamības teritorijās SIA "Lattelecom" piedāvāto atlaižu tarifi mēdz būt aptuveni par 50% zemāki nekā SIA "Lattelecom" standarta piedāvājums. Tādēļ, pastāv bažas, ka SIA "Lattelecom" tādā veidā izmanto savu BIT statusu, lai izspiestu esošus alternatīvos operatorus no tirgus. SIA "Lattelecom" tādā veidā var nostiprināt savu pozīciju tirgū un palielināt tirgus varu.

Vietās, kur SIA "Lattelecom" nenodrošina optiku, tur parasti nav arī alternatīvo infrastruktūru vai to elektronisko sakaru tīklu pārklājums ir ierobežots. Šādās ģeogrāfiskās teritorijās SIA "Lattelecom" parasti nepiedāvā atlaides saviem standarta piedāvājumiem, kas nozīmē, ka fiksētās platjoslas piekļuves tarifi ir salīdzinoši augsti. Šāda prakse liecina par SIA "Lattelecom" tirgus varu.

Regulators uzskata, ka apskatīto ģeogrāfisko teritoriju dalījums: Rīga un ārpus Rīgas ir pietiekams, jo nav paredzams, ka Latvijas teritorijā būs vēl kāda pilsēta, kur konkurence būs vēl izteiktāka nekā Rīgā. Ja Regulators analizētu ģeogrāfiskās teritorijas, kur ir pieejama optika un teritorijās, kurās optika nav pieejama, tas novestu pie nepamatoti sāku ģeogrāfisko teritoriju analīzes, pat ielu robežās.

8. Novērtējums mazumtirdzniecībā, vai tirgū 3a vēl arvien ir nepieciešamas speciālas prasības (saistības)

Novērtējums mazumtirdzniecībā, vai tirgū 3a vēl arvien ir nepieciešamas speciālas prasības ir veicams atbilstoši apskatīto ģeogrāfisko teritoriju dalījumam. Aprēķinātās tirgus daļas attiecas uz tām tehnoloģijām un arhitektūrām, kas tirgus definīcijas gaitā tika iekļautas mazumtirdzniecības līmenī.

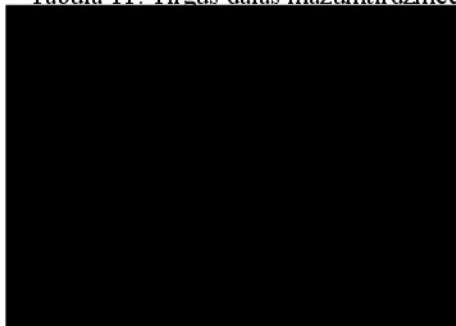
Nemot vērā NGA Ieteikumu un arī ERG kopējo nostāju par tirgus analīzes ģeogrāfiskajiem aspektiem ERG (08) 20, Regulatoram jāanalizē konkurējošie apstākļi ģeogrāfiskajās teritorijās, t.i., jāapskata tirgus daļu dalījums.

Vērtējot konkurenci mazumtirdzniecībā, tiek pieņemts, ka tirgu 3a un 3b regulēšana nepastāv. Regulators uzskata, ka, ja nebūtu tirgus 3a un 3b regulēšanas, tad komersantam ar BIT nebūtu stimula nodrošināt šo tirgu pakalpojumus. Tā rezultātā tiek pieņemts, ka šos pakalpojumus mazumtirdzniecībā nodrošinātu pats komersants ar BIT. Ja vēl kāds komersants brīvprātīgi sniedz tirgus 3a vai tirgus 3b pakalpojumus vairumtirdzniecībā citiem komersantiem, tad netiek pieņemts, ka šos pakalpojumus mazumtirdzniecībā nodrošinātu pats komersants, kurš tos brīvprātīgi sniedz, bet gan komersanti, kas saņem tirgus 3a un 3b pakalpojumus.

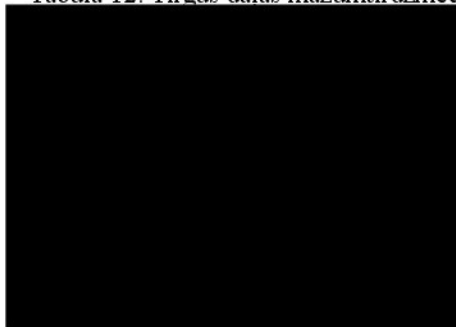
Šai posmā Regulators vērtē, vai standarta platjoslas piekļuves tirgū mazumtirdzniecības līmenī ir vērojama efektīva konkurence, t.i. vai vēl arvien ir nepieciešamas speciālas prasības un saistības tirgū 3a.

Regulators ir pieprasījis informāciju par aktīvo līniju skaitu no komersantiem atsevišķi par Rīgu un ārpus Rīgas par 2015.gadu. Tirgus daļas standarta platjoslas piekļuves tirgū mazumtirdzniecības līmenī atsevišķi Rīgā, ārpus Rīgas un kopā skatīt tabulā 11, 12 un 13.

Tabula 11: Tirgus daļas mazumtirdzniecībā, Rīgā

Tabula 12: Tirgus daļas mazumtirdzniecībā, ārpus Rīgas

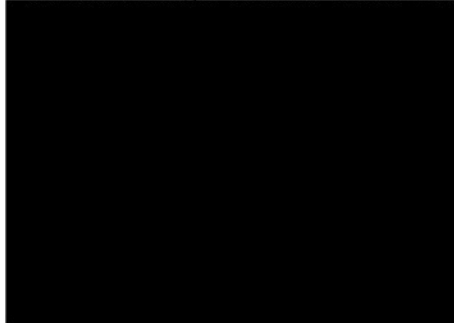
⁴² Sabiedrība ar ierobežotu atbildību "Mīts LV", vienotais reģistrācijas numurs: 40003449421, juridiskā adrese: Sergeja Eizenšteina iela 79-36, Rīga, LV-1079

⁴³ Sabiedrība ar ierobežotu atbildību "L.A.T.", vienotais reģistrācijas numurs: 40103054853, juridiskā adrese: Ziemeļblāzmas iela 36, Rīga, LV-1015

⁴⁴ Sabiedrība ar ierobežotu atbildību "Ostkom", vienotais reģistrācijas numurs: 42102006587, juridiskā adrese: Ziemeļu iela 17, Liepāja, LV-3405

⁴⁵ Sabiedrība ar ierobežotu atbildību "Elektrons & K.", vienotais reģistrācijas numurs: 42103016120, juridiskā adrese: Andreja Pumpuraiela 7, Rīga, LV-3401

Tabula 13: Tirgus daļas mazumtirdzniecībā Latvijā

Komersantu tirgus daļas ir būtisks konkurences apstākļus raksturojošais kritērijs standarta platjoslas piekļuves tirgū mazumtirdzniecības līmenī. Tirgus daļu analīze norāda, ka gan Rīgā, gan ārpus Rīgas SIA „Lattelecom” tirgus daļa pēc aktīvo līniju skaita 2015.gadā ir vislielākā un ir būtiski lielāka nekā nākošajam lielākajam fiksētās platjoslas piekļuves sniedzējam SIA “Baltcom”.

Var secināt, ka SIA “Lattelecom” tirgus daļas ir pieaugušas un gan Rīgā, gan ārpus Rīgas tās ir raksturojamas kā ļoti augstas. Konkurences apstākļi Rīgā un ārpus Rīgas ir vērtējami kā atšķirīgi, tomēr tie liecina par SIA “Lattelecom” dominējoša stāvokļa esamību.

Jāņem vērā, ka aprēķinātās tirgus daļas tieši salīdzināt nevar ar iepriekšējā tirgus analīzes kārtā aprēķinātajām tirgus daļām, jo tās ietvēra gan standarta, gan augstas kvalitātes platjoslas piekļuves pakalpojumu. Atbilstoši Ieteikumam 2014, šai tirgus analīzes kārtā aprēķinātās tirgus daļas neietver augstas kvalitātes platjoslas piekļuves pakalpojumu. Lai nodrošinātu tirgus analīzi saskaņā ar Ieteikumu 2014, atbilstoši tika pielāgotas informācijas vākšanas anketas (Noteikumu 2.pielikums). Šai tirgus analīzes kārtā un informācijas iesniegšanas posmā SIA “Lattelecom” norādīja, ka nesniedz augstas kvalitātes platjoslas piekļuves pakalpojumu mazumtirdzniecības līmenī, bet citi komersanti norādīja, ka sniedz. Neskatoties uz to, tirgus analīzes secinājumi nemainītos atkarībā no tā, vai analizējamās datus ir iekļauts augstas kvalitātes platjoslas piekļuves pakalpojums mazumtirdzniecības līmenī vai nav.

Daži alternatīvie operatori savās informācijas sistēmās nevarēja nodalīt aktīvo līniju skaitu Rīgā un ārpus Rīgas, bet varēja sniegt informāciju par aktīvo līniju skaitu Latvijas teritorijā kopā. Neskatoties uz to, tirgus analīzes secinājumi nemainās un tas tirgus daļas Rīgā un tirgus daļas ārpus Rīgas ietekmē minimāli.

Tirgus daļu aprēķini liecina, ka pēdējos gados SIA „Lattelecom” nostiprina savas pozīcijas tirgū gan Rīgā, gan ārpus Rīgas.

Pēc tirgus daļu salīdzināšanas Rīgā un ārpus Rīgas, Regulators secina, ka ne Rīgā, ne ārpus Rīgas konkurences apstākļi neliecina par efektīvu konkurenci. SIA „Lattelecom” tirgus daļa ir vislielākā un tā turpina pieaugt un ir tādā līmenī, pie kuras var konstatēt būtisku ietekmi.

Nemot vērā iepriekš minēto un ņemot vērā to, ka Regulators nevar konstatēt būtiski atšķirīgus konkurences apstākļus, Regulators uzskata, ka konkrētā tirgus ģeogrāfiskais mērogs ir Latvijas Republikas teritorija. Regulators secina, ka standarta platjoslas piekļuves tirgū mazumtirdzniecības līmenī nav vērojama efektīva konkurence un ka tirgū 3a vēl arvien ir nepieciešamas speciālas prasības un saistības.

9. Tirgus 3a definēšana vairumtirdzniecības līmenī

Kad tirgus definīcija ir veikta mazumtirdzniecības līmenī, nepieciešams veikt tirgus definīciju vairumtirdzniecības līmenī, kas būs par pamatu apstieidzošu (*ex-ante*) saistību noteikšanai. Veicot tirgus definīciju vairumtirdzniecības līmenī, nepieciešams identificēt, kas ietilpst tirgū 3a.

9.1. Vai atsaistīta piekļuve abonentlīnijai, balstoties uz xDSL un FTTx, veido vienotu tirgu 3a?

Ieteikumā 2003/311/EK atsaistīta piekļuve ir definēta kā piekļuve metāliskajām abonentlīnijām un abonentapakšlīnijām, lai nodrošinātu platjoslas datu pārraides un balss pārraides pakalpojumus. Ieteikumā 2007 atsaistīta piekļuve ir definēta kā piekļuve vairumtirdzniecības (fiziskā) tīkla infrastruktūrai (ieskaitot kopējo vai pilnībā atsaistīto piekļuvi) fiksētā atrašanās vietā. Tātad Ieteikums 2007 ietver gan metāliskās abonentlīnijas (kopējo un pilnībā atsaistīto piekļuvi), gan optiskās. NGA Ieteikumā EK uzsver nepieciešamību ņemt vērā NGA tehnoloģijas, pārskatot gan tirgu 3a, gan tirgu 3b. Ieteikums 2014 definē vairumtirdzniecības līmeņa vietēju piekļuvi fiksētā vietā, kur ietilpst gan metāliskās abonentlīnijas, gan NGA.

Komersants var nodrošināt pakalpojumus galalietotājiem, uzbūvējot savu infrastruktūru vai var iegūt piekļuvi jau eksistējošam elektronisko sakaru tīklam. Šādu piekļuvi jau eksistējošam tīklam ir iespējams iegūt dažādos elektronisko sakaru tīkla hierarhijas līmeņos, ja piekļuves tīkls sastāv gan no metāliskām, gan no optikas līnijām. Latvijā ar katru gadu palielinās optikas īpatsvars gan SIA „Lattelecom”, gan alternatīvajiem operatori. Paredzams, ka arī turpmāk turpināsies pāreja no vara uz optiskām līnijām. Kaut gan pastāv dažādi tehniski ierobežojumi optisko abonentlīniju atsaistīšanai, tehniski tirgus 3a pakalpojumi ir iespējami gan metāliskām, gan optiskām abonentlīnijām. Kādus vara un optikas abonentlīnijas posmus fiziski ir iespējams atsaistīt un kuros piekļuves punktos ir iespējams iegūt piekļuvi tirgus 3a pakalpojumiem, skatīt 4.3. sadaļā.

EK Ieteikuma 2014 paskaidrojumā norāda, ka piekļuve FTTH (P2P vai GPON), FTTB, vai FTTN/VDL ir jāuzskata kā funkcionāls aizstājējs tradicionālai metālisko abonentlīniju atsaistīšanai. Šai kontekstā regulatoram tirgū 3a jāiekļauj visi piekļuves produkti metāliskām un optiskām abonentlīnijām: abonentlīnijas (MDF/ODF), abonentapakšlīnijas un gala posma atsaistīšana. Operatori, kuri vēlētos piekļuvi, uztvertu atsaistīšanu optikas tīklā kā efektīvu aizstājēju metālisko abonentlīniju atsaistīšanai, jo piekļuve optikai ir metālisko līniju piekļuves tehnoloģiskā evolūcija. Tāpat arī piekļuve abonentapakšlīnijai vai gala posms ir abonentlīnijas atsaistīšanas veids.

Nemot vērā iepriekš minēto, Regulators uzskata, ka optikas un metālisko abonentlīniju atsaistīšana ir jāiekļauj tirgū 3a. Atsaistīta piekļuve xDSL un atsaistīta piekļuve optiskiem tīkliem (FTTx) veido vienotu vairumtirdzniecības tirgu 3a, kur ietilpst abonentlīnijas (MDF/ODF), abonentapakšlīnijas un gala posmu atsaistīšana.

9.2. Vai VULA ir iekļaujama tirgū 3a?

Pirms optikas izplatības abus tirgus nošķirt aktīvu un pasīvu saistību izpratnē bija loģiski, jo pasīva piekļuve metāliskām abonentlīnijām ir iespējama gan abonentlīnijas atsaistīšanas, gan abonentapakšlīnijas atsaistīšanas gadījumā. Attiecībā uz NGA, pasīva piekļuve ODF ir iespējama tikai FTTH P2P gadījumā. FTTH GPON gadījumā fiziskā piekļuve ir iespējama tikai, kur atrodas pēdējais sadalītājs, t.i. fiziski var atsaistīt tikai gala posmu. FTTB gadījumā tikai gala posms var tikt efektīvi atsaistīts, bet FTTN gadījumā piekļuve tiek nodrošināta sadales skapim, ļaujot atsaistīt abonentapakšlīniju. VDSL2 Vectoring gadījumā fizisko atsaistīšanu nav iespējams nodrošināt.

Ja operatori izvērs FTTH, tad galvenokārt tie izvēlas izvērst GPON tipa arhitektūru nevis P2P, lai būtiski ietaupītu izmaksas. SIA "Lattelecom" FTTH ir visizplatītākā piekļuves tipa arhitektūra. SIA "Lattelecom" GPON tipa arhitektūra ir dominējošā. SIA "Lattelecom" nodrošina arī FTTB, FTTN t.sk. VDSL2 Vectoring. SIA "Lattelecom" šobrīd nenodrošina un pagaidām neplāno nodrošināt NG-PON2, kas izmanto laika un viļņa garuma multipleksēšanu, tāpēc nav zināms kad fiziskā atsaistīšana ODF būs iespējama iepriekšminētajām NGA.

Tā kā vairākas piekļuves tīklu arhitektūras nav iespējams fiziski atsaistīt ODF (tabulā 1 skatīt apkopojumu par MDF/ODF fiziskās atsaistīšanas iespējām), kā arī, VDSL2 Vectoring nav iespējams fiziski atsaistīt sadales skapī, tāpēc ir iespējams nodrošināt VULA tirgū 3a vietējā līmenī operatora pamattīklā.

EK Ieteikuma 2014 paskaidrojumā norāda, ka fiziskās atsaistīšanas saistība ir uzskatāma kā vispiemērotākā, tā kā tā ļauj alternatīvajam operatoram nodrošināt tehnoloģisko neatkarību un dažādot pakalpojumus galalietotājam. Tas nozīmē, ka Regulatoram ir jāturpina regulēt fiziskā atsaistīšana tirgū 3a. Gadījumā, ja fiziskā atsaistīšana nav iespējama kādai no NGA arhitektūrām, tad Regulatoram būtu jānosaka VULA tiklīdz tehnoloģiskās attīstības rezultātā būs pieejama fiziskā atsaistīšana (t.i. balstoties uz WDM tehnoloģiju). VULA ir vairumtirdzniecības aktīvs pakalpojums, kura tehniskie parametri, raksturlielumi un kvalitāte ir tāda, kas dublē fiziskās atsaistīšanas īpašības. VULA būtu nosakāma tirgū 3a. Alternatīvajam operatoram piekļuve VULA vairumtirdzniecības pakalpojumam tiek dota vietējā līmenī tīkla operatora pamattīklā.

Nemot vērā iepriekš minēto, Regulators uzskata, ka tirgū 3a VULA ir iekļaujama.

9.3. Vai kabeļu tīkli, t.i. DOCSIS, ir iekļaujami tirgū 3a?

DOCSIS tīkli Latvijā ir alternatīvs veids pakalpojumu nodrošināšanai fiksētā vietā. Veicot tirgus definīciju mazumtirdzniecībā, Regulators secināja, ka DOCSIS tīkli standarta platjoslas piekļuves tirgū mazumtirdzniecības līmenī ir jāiekļauj. Identificējot tirgus 3a robežas, nepieciešams novērtēt tiešos un netiešos konkurences ierobežojumus no DOCSIS tīkliem.

Kaut gan DOCSIS operatori mazumtirdzniecības līmenī tieši konkurē ar xDSL un arī ar FTTx operatoriem, Latvijā tehnoloģijas īpatsvars ir neliels - tikai 3,4%. Tātad, netiešā konkurences ietekme nav liela. Pie tam, DOCSIS tīklu atsaistīšana tehniski nav iespējama. Arī VULA šobrīd DOCSIS tīklos tehniski nav iespējama. Tā

neatbalsta OSI 2.slāņa (Ethernet) protokolu. DOCSIS 3.1 tehnoloģija Latvijā netiek izmantota un tuvākā nākotnē visticamāk netiks ieviesta.

Ekvivalents pakalpojums xDSL vai FTTx abonentlīnijas atsaistīšanai nevar tikt nodrošināts izmantojot DOCSIS tīklus. Regulatora rīcībā nav informācijas, ka kāds no komersantiem vēlētos atsaistīt DOCSIS tīklus. Ņemot vērā iepriekš minēto, DOCSIS tīklu atsaistīšanas iekļaušana tirgū 3a nav nepieciešama.

Pamatojoties uz to, Regulators uzskata, ka uz DOCSIS tīkliem balstīta piekļuve nav jāiekļauj attiecīgajā vairumtirdzniecības tirgū 3a.

9.4. Vai mobilie tīkli ir iekļaujami tirgū 3a?

Saskaņā ar BEREC kopējo nostāju (BoR (12) 52) par fiksēto-mobilo pakalpojumu aizstājamību, ja fiksēto-mobilo pakalpojumu aizstājamība nepastāv mazumtirdzniecības līmenī, nav nepieciešams veikt fiksēto-mobilo pakalpojumu aizstājamību vairumtirdzniecības līmenī. Tas tāpēc, ka, ja galalietotāji neuzskata fiksētos un mobilos pakalpojumus kā aizvietojamus, tad maz ticams, ka operatori varētu mainīt tirgus 3a pakalpojumus fiksētā tīklā uz tirgus 3a pakalpojumiem mobilā tīklā.

Regulators uzskata, ka mobilā vairumtirdzniecības piekļuve tirgū 3a nav jāiekļauj.

9.5. Vai pārējās tehnoloģijas ir iekļaujamās tirgū 3a?

Pārējās tehnoloģijas (skatīt 6.sadaļu) arī ir pieejamas Latvijā, bet tirgū 3a pastāv tikai nelieli netieši konkurences ierobežojumi. ***Tāpēc standarta platjoslas piekļuves tirgū mazumtirdzniecības līmenī analizētās pārējās tehnoloģijas netiek iekļautas attiecīgajā vairumtirdzniecības tirgū 3a.***

9.6. Tirgus 3a definēšanas rezultāti

Vairumtirdzniecības līmenī tirgū 3a tiek iekļauta atsaistīta piekļuve (tai skaitā kopīga piekļuve) metāliskām abonentlīnijām un abonentapakšlīnijām (xDSL), optisko tīklu (FTTx) atsaistīšana, t.i. abonentlīniju, abonentapakšlīniju un gala posmu (atkarībā no konkrētās piekļuves tīkla arhitektūras) un VULA.

10. Tirgus 3a analīze

10.1. Situācija tirgū 3a

SIA "Lattelecom" ir noteikta BIT ar Lēmumu Nr.23 un Lēmumu Nr.244 un piemērotas saistības.

Kā minēts iepriekš, pēc tirgus 3a pakalpojumiem nav pieprasījuma un SIA “Lattelecom” nekad nav nodrošinājusi ne vara, ne optikas atsaistītu piekļuvi vai VULA.

Ņemot vērā tirgus 3a definīciju vairumtirdzniecības līmenī, Regulatoram jāveic tirgus 3a konkurences efektivitātes novērtējums.

10.2. Tirgus dalījums

BEREC ir analizējis (BEREC 2010.gada marta ziņojumā BoR (10) 09 par iekšējiem pakalpojumiem (*angļu val. - self-supply*)) mazumtirdzniecības un vairumtirdzniecības tirgu aspektus un situācijas, kad konkurences spiedienu mazumtirdzniecībā vajadzētu atspoguļot novērtējumā un analīzē vairumtirdzniecības līmenī.

Ja komersants ar BIT darbojas vairumtirdzniecības līmenī, to var ierobežot tieši cits komersants, kurš arī darbojas tai pašā līmenī (tiešā konkurences ietekme (*angļu val. – direct constraints*)). Piemēram, komersants ar BIT var tikt ierobežots pacelt vairumtirdzniecības tarifus trešajām pusēm, jo tās izvēlēšies cita vertikāli integrēta komersanta vairumtirdzniecības pakalpojumus, lai nodrošinātu pakalpojumus galalietotājiem. Ja nepastāv cits vertikāli integrēts komersants, kurš darbojas vairumtirdzniecības līmenī, tad nepastāv arī tiešā konkurences ietekme.

Konkurence starp produktiem mazumtirdzniecības līmenī var netieši ierobežot komersantu ar BIT (netiešā konkurences ietekme (*angļu val. – indirect constraints*)). Ja pastāv konkurence mazumtirdzniecības līmenī, tas netieši ierobežos komersantu ar BIT, jo galalietotāji var izlemt pāriet pie cita komersanta, kurš arī darbojas mazumtirdzniecības līmenī.

Vērtējot tirgus varu, viens no galvenajiem indikatoriem ir tirgus daļas. Ja atbild tikai pakalpojumu nodrošināšanu trešajām pusēm (citiem komersantiem) vairumtirdzniecības līmenī, tas var novest pie neatbilstoša rezultāta, jo parasti viens komersants (komersants ar BIT) būs aktīvs tirgū (teorētiski ar 100% tirgus daļu).

Vairumtirdzniecības līmenī vertikāli integrēti komersanti, kas nodrošina (vai var arī nenodrošināt) vairumtirdzniecības pakalpojumus trešajām pusēm (citiem komersantiem), var nodrošināt tos pašus pakalpojumus tā mazumtirdzniecības daļai (iekšējie pakalpojumi (*angļu val. - self-supply*)), kura sniedz pakalpojumus galalietotājiem. Šos iekšējos pakalpojumus ir jāiekļauj konkrētā tirgus analīzē – gan komersanta ar BIT, gan citu komersantu iekšējos pakalpojumus.

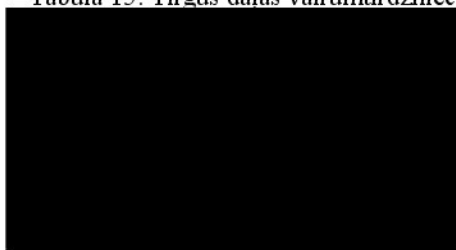
Tirgus 3a pakalpojumi tiek regulēti un arī SIA “Lattelecom” atbilstoši pamatpiedāvājumā piedāvā sniegt atsaistīšanas un VULA pakalpojumus, bet neviens komersants neizmanto SIA “Lattelecom” elektronisko sakaru tīklu, lai to atsaistītu vai saņemtu VULA pakalpojumus. Regulators uzskata, ka SIA “Lattelecom” bez regulēšanas nebūtu stimula ne piedāvāt, ne nodrošināt atsaistītu piekļuvi abonentiņai vai VULA. Saskaņā ar Regulatora rīcībā esošo informāciju, neviens cits komersants, kam nav noteikts BIT statuss, nenodrošina sava xDSL vai FTTx atsaistīšanu vai VULA pakalpojumus. Var secināt, ka SIA “Lattelecom” nav tiešo konkurences ierobežojumu, ņemot vērā arhitektūras/tehnoloģijas, kuras tika iekļautas tirgus definīcijā vairumtirdzniecības līmenī.

Veicot ģeogrāfiskā mēroga novērtējumu, Regulators vērtēja nepieciešamību analizēt konkurējošos apstākļus šādās ģeogrāfiskās teritorijās - Rīgā un ārpus Rīgas. Veicot tirgus daļu (pēc aktīvo pieslēgumu skaita) aprēķinu tirgū 3a vairumtirdzniecības līmenī, Regulators vērtē tirgus varu iepriekšminētās ģeogrāfiskās teritorijās (skatīt tabulu 14, 15 un 16), kas potenciāli nozīmē tirgus varu nodrošināt tirgus 3a vai tirgus 3b pakalpojumus citiem komersantiem vai savai mazumtirdzniecības daļai. Konkrētajā tirgus daļu aprēķinā tiek iekļauti SIA "Lattelecom" iekšējie pakalpojumi un alternatīvo operatoru iekšējie pakalpojumi (*angļu val. - self-supply*), tai skaitā saņemot cita komersanta (akciju sabiedrības "Latvenergo", vienotais reģistrācijas numurs: 40003032949, juridiskā adrese: Pulkveža Brieža iela 12, Rīga, LV-1010 (turpmāk - AS "Latvenergo")), brīvprātīgi sniegtu tirgus 3b pakalpojumu, kas darbojas kā netiešā konkurences ietekme. Regulators, veicot konkrēto tirgus daļas aprēķinu tirgū 3a vairumtirdzniecības līmenī ņem vērā tās arhitektūras/tehnoloģijas, kas tika iekļautas tirgus definīcijā vairumtirdzniecības līmenī.

Tabula 14: Tirgus daļas vairumtirdzniecībā tirgū 3a, Rīgā

Tabula 15: Tirgus daļas vairumtirdzniecībā tirgū 3a, ārpus Rīgas

Tabula 16: Tirgus daļas vairumtirdzniecībā tirgū 3a Latvijā

Ja tiek veikti tirgus daļu aprēķini iekļaujot iekšējos pakalpojumus (*angļu val. - self-supply*) visām tehnoloģijām, kas tika iekļautas tirgus definīcijā mazumtirdzniecības līmenī, tad SIA "Lattelecom" abstrakta tirgus daļa pēc aktīvo pieslēgumu skaita ir %. Uz 2013.gada 1.janvāri SIA „Lattelecom” tirgus daļa, iekļaujot tajā tehnoloģijas, kas bija definētas mazumtirdzniecības līmenī, bija % ar tendenci pieaugt.

Tirgus daļu analīze gan Rīgā, gan ārpus Rīgas norāda, ka Latvijā ir viens komersants – SIA "Lattelecom", kurš uzskatāms par tirgus līderi – tās tirgus daļa ir vislielākā un

tā ir ievērojami lielāka nekā jebkura cita tā konkurenta tirgus daļa. Var secināt, ka SIA "Lattelecom" joprojām saglabā būtisku ietekmi, turklāt SIA "Lattelecom" tirgus daļa un arī tās būtiskā ietekme būtībā mēreni pieaug.

Jāņem vērā, ka aprēķinātās tirgus daļas tieši salīdzināt nevar ar iepriekšējā tirgus analīzes kārtā aprēķinātajām tirgus daļām. Tās ietvēra gan standarta, gan augstas kvalitātes platjoslas piekļuves pakalpojumu. Atbilstoši Ieteikumam 2014, šai tirgus analīzes kārtā aprēķinātās tirgus daļas neietver augstas kvalitātes platjoslas piekļuves iekšējos pakalpojumus. Lai nodrošinātu tirgus analīzi saskaņā ar Ieteikumu 2014, atbilstoši tika pielāgotas informācijas vākšanas anketas. Šai tirgus analīzes kārtā un informācijas iesniegšanas posmā SIA "Lattelecom" norādīja, ka nesniedz augstas kvalitātes platjoslas piekļuves pakalpojumu mazumtirdzniecības līmenī, bet citi komersanti norādīja, ka sniedz. Neskatoties uz to, tirgus analīzes secinājumi nemainītos atkarībā no tā, vai analizējamajos datos ir iekļauts augstas kvalitātes platjoslas piekļuves iekšējos pakalpojums vai nav.

Daži alternatīvie operatori savās informācijas sistēmās nevarēja nodalīt aktīvo līniju skaitu Rīgā un ārpus Rīgas, bet varēja sniegt informāciju par aktīvo līniju skaitu Latvijas teritorijā kopā. Neskatoties uz to, tirgus analīzes secinājumi nemainās un šāda situācija tirgus daļas Rīgā un tirgus daļas ārpus Rīgas ietekmē minimāli.

Kad tirgus dalījuma analīze ir veikta, turpmākam vērtējumam ir nepieciešams apskatīt šķēršļus ienākšanai tirgū 3a un elektronisko sakaru tīkla pārklājuma paplašināšanai, kontroli pār būtisku infrastruktūru, tehnoloģiska rakstura priekšrocības, nepietiekamu kompensējošu pirkjspēju, pakalpojumu sasaistīšanu, mēroga un apjoma ekonomikas priekšrocības un komersanta vertikālo integrāciju. Tā kā tirgus 3a ir abstrakts un tas nepastāvētu, ja standarta platjoslas piekļuves tirgū būtu efektīva konkurence, tad iepriekšminētie kritēriji lielākoties tiek vērtēti mazumtirdzniecības kontekstā. Ja tie ir vērtēti vairumtirdzniecības tirgus 3a kontekstā, tad tas attiecas uz tirgus 3a pakalpojumu sniegšanu citiem komersantiem un savai mazumtirdzniecības daļai.

10.3. Šķēršļi ienākšanai tirgū vai elektronisko sakaru tīkla pārklājuma paplašināšanai

Lai vērtētu potenciālo konkurences spiediena iespējamību uz SIA "Lattelecom", Regulators analizē šķēršļus jaunu komersantu ienākšanai konkrētā tirgū un šķēršļus esošo komersantu elektronisko sakaru tīklu paplašināšanai.

Situācijās, kad jauni komersanti vēlas ienākt tirgū 3a vai kad citi komersanti vēlas paplašināt esošo elektronisko sakaru tīklu pārklājumu, tos attur būtiski strukturālie šķēršļi, kādi bieži vien vēsturiskam operatoram nerodas. Lai jauns komersants uzsāktu sniegt tirgus 3a pakalpojumus (citiem komersantiem vai savai mazumtirdzniecības daļai) vai lai esošais komersants paplašinātu sava elektronisko sakaru tīkla pārklājumu, tam ir nepieciešamas ievērojamas investīcijas sava elektronisko sakaru tīkla izveidošanai.

Infrastruktūras izbūve ir ļoti darbietilpīga, kas nozīmē arī lielu resursu patēriņu un jau pastāvošas infrastruktūras dublēšanu, kurai nav alternatīvu izmantošanas iespēju. Infrastruktūras izbūve tāpēc var būt kā būtisks šķērslis ienākšanai tirgū un tikai komersants ar lielu pieejamu finanšu līdzekļu apjomu var atļauties būvēt savu

infrastruktūru, it īpaši piekļuves tīklu. Izbūvēta piekļuves infrastruktūra nozīmē arī neatgūstamās izmaksas (*angļu val. - sunk costs*) gadījumā, kad galalietotājs, kam komersants ir izbūvējis piekļuves infrastruktūru, atsakās no šī pakalpojuma sniedzēja, jo alternatīvas tās izmantošanas iespējas nepastāv. Kā būtiski šķēršļi ir tieši kabeļu kanalizācijas vai inženiertehniskās infrastruktūras izbūve.

Tomēr teritorijās, kur ir lielāks iedzīvotāju blīvums, laika gaitā ir izveidojušies vairāki lielāki vai mazāki dalībnieki ar savu infrastruktūru, kas ir aktīvi tirgū, tādā veidā radot konkurences apstākļus. Būvējot elektronisko sakaru tīklu, izmaksas uz vienu galalietotāju ir atkarīgas no iedzīvotāju blīvuma. Jo lielāks ir iedzīvotāju blīvums, jo vairāk māsaimniecību ir iespējams sasniegt. Rīga ir visblīvāk apdzīvotākā teritorija visā valstī. Tātad arī Rīgā izmaksas, būvējot savus elektronisko sakaru tīklus bija zemākas nekā ārpus Rīgas. Bet tirgus daļas liecina, ka alternatīvie operatori nav spējuši pietiekami nostiprināt savu pozīciju standarta platjoslas piekļuves tirgū mazumtirdzniecības līmenī. Regulatoram pieejamā informācija liecina, ka alternatīvie operatori zaudē savas pozīcijas. Kaut gan tiek veiktas investīcijas elektronisko sakaru tīklos, nav vērojams, ka pēdējos gados alternatīvie operatori būtiski paplašinātu savu elektronisko sakaru tīklu pārklājumu.

Attiecībā uz Latvijas teritoriju ārpus Rīgas, arī tur ir uz infrastruktūru balstīta konkurence. Lielākajās pilsētās, kā piemēram, Daugavpilī, Liepājā, Jelgavā un pat pavisam mazās pilsētās darbojas galvenokārt nelieli vietējie operatori ar ierobežotu elektronisko sakaru tīkla pārklājumu, kas tomēr rada nelielu konkurenci vēsturiskajam operatoram. Pastāv arī mazapdzīvotas teritorijas, kur vēsturisko apstākļu dēļ, vienīgais platjoslas piekļuves pakalpojuma nodrošinātājs ir SIA "Lattelecom". Kaut gan pastāv alternatīvie elektronisko sakaru tīkli Latvijas teritorijā ārpus Rīgas, tomēr teritorija nav blīvi apdzīvota un izmaksas uz vienu māsaimniecību ir augstas, kā arī elektronisko sakaru tīkla pārklājums šādiem komersantiem ir ierobežots vai tā nav vispār.

Lai nodrošinātu standarta platjoslas piekļuves pakalpojumu mazumtirdzniecības līmenī kā alternatīva iespēja ir saņemt vairumtirdzniecības tirgus 3a pakalpojumu no komersanta, kuram jau ir eksistējošs elektronisko sakaru tīkls. Ja jaunam komersantam vairumtirdzniecībā jāiegādājas pakalpojums no eksistējoša komersanta, ar kuru jaunais komersants plāno konkurēt šī paša pakalpojuma mazumtirdzniecības tirgū, tad pastāv risks, ka pret jauno komersantu var tikt piemēroti nepamatoti piekļuves nosacījumi vai noteikti pārmērīgi augsti tarifi, kuri var novest pie nepietiekamas cenu starpības (*angļu val. - margin squeeze*).

SIA "Lattelecom" piekļuves tīkls ir attīstījies vēsturiski un arvien pastāv vairāki faktori, kas nostāda alternatīvos operatorus nelabvēlīgākā situācijā, nekā SIA "Lattelecom". Ir maz ticams, ka esošie alternatīvie operatori spēs nodrošināt savu elektronisko sakaru tīklu lielāku pārklājumu un radīt tuvākajā laikā efektīvu konkurenci, jo to ierobežo galvenokārt strukturāli šķēršļi, t.i. iepriekšminētās neatgūstamās izmaksas, SIA "Lattelecom" izmaksu priekšrocības, apjoma un mēroga ekonomika u.c. faktori. Ir arī maz ticams, ka alternatīvie operatori spētu izvērst savu alternatīvo infrastruktūru, kas spētu dublēt SIA "Lattelecom" infrastruktūru Latvijas teritorijā. Jāsecina, ka šķēršļi ienākšanai tirgū paliks vēl arvien augsti un tuvākajā nākotnē konkurences apstākļi šai laikā būtiski nemainīsies.

Šķēršļus ienākšanai tirgū vai elektronisko sakaru tīkla pārklājuma paplašināšanai atvieglo Ātrdarbīga elektronisko sakaru tīkla likums. Ātrdarbīga elektronisko sakaru tīkla likums nosaka gan elektronisko sakaru pasīvās infrastruktūras īpašniekiem, gan citu nozaru (piemēram, enerģētika, gāze u.c.) infrastruktūras īpašniekiem pienākumu dot komersantiem piekļuvi savai infrastruktūrai, ja no tā ir pamatots pieprasījums izvietot tur optiskās šķiedras kabeli pakalpojumu sniegšanai. Šobrīd Latvijā jau tiek izmantota arī citu nozaru infrastruktūra. Tā piemēram, SIA "Lattelecom" ir izvietojis optiskās šķiedras kabelus augstsprieguma gaisvadu tīklos. Sabiedrība ar ierobežotu atbildību "Telia Latvija" un valsts akciju sabiedrība "Latvijas dzelzceļš", vienotais reģistrācijas numurs: 40003032065, juridiskā adrese: Gogoļa iela 3, Rīga, LV-1050, kopīgi ir izbūvējuši optiskās šķiedras kabeli gar dzelzceļu. Komersanti arī mēdz būt savai infrastruktūrai gar ceļiem, jo tādā gadījumā nav nepieciešamas zemes īpašnieku atļaujas, kas ir ļoti garš, sarežģīts process un izmaksu ziņā neizdevīgs.

Šobrīd notiek citu nozaru infrastruktūras izmantošana, bet ierobežotos apmēros. Turpmāk nosaukti piemēri, kas var ietekmēt infrastruktūras kopīgu izmantošanu:

- komersantiem (it īpaši alternatīvajiem operatoriem) nav pietiekami daudz zināšanu un pieredzes par citu nozaru tīklu arhitektūrām un uzbūvi, kā arī praktiskajiem aspektiem. Optikas izvietojumam citu nozaru infrastruktūrās vajag būt saskaņā ar starptautiskajiem un nacionāliem standartiem.
- Citu nozaru infrastruktūras arhitektūra laika gaitā var mainīties. Tā piemēram, AS "Latvenergo" pakāpeniski savus gaisvadus pārvieto apakšzemē, kas var ietekmēt infrastruktūras koplietošanu nākotnē.
- Tehniskie ierobežojumi, piemēram, ja citu nozaru infrastruktūra ir uzbūvēta veidā, kur infrastruktūras koplietošana nav iespējama, t.i., ja infrastruktūra ir tieši ierakta zemē (*angļu val. – directly buried*) u.c. iemesli.

Ir būtiski, ka Latvijas teritorijā ir pieejami tirgus 3a pakalpojumi (pieejamība), jo šie pakalpojumi atvieglo ienākšanu konkrētā tirgū. Inženiertehniskās infrastruktūras regulēšana tirgū 3a ir kā svarīgs papildinājums Ātrdarbīga elektronisko sakaru tīkla likumam, kā arī simetriskai saistībai piekļuvei kabeļu kanalizācijai saskaņā ar ESL.

Kaut gan pastāv alternatīvas infrastruktūras, var secināt, ka šķēršļi ienākšanai tirgū 3a un elektronisko sakaru tīkla pārklājuma paplašināšanai ir būtiski un tāpēc tas attaisno apsteidzošu (ex ante) regulēšanu, jo šķēršļi ienākšanai tirgū 3a un elektronisko sakaru tīkla pārklājuma paplašināšanai kavē efektīvas konkurences attīstību.

10.4. Kontrole pār būtisku infrastruktūru

Būtiska infrastruktūra ir elektronisko sakaru tīkla daļa dažādu pakalpojumu nodrošināšanai fiksētā vietā tirgū, un to nav iespējams ātri dublēt.

Lai vērtētu SIA "Lattelecom" un alternatīvo operatoru kontroli pār būtisku infrastruktūru, Regulators analizē, cik liela mēroga infrastruktūra operatoriem pieder. Konkrēti, Regulators analizē pasīvās infrastruktūras (kabeļu kanalizāciju un stabus) un piekļuves tīkla (metālisko un optisko līniju) īpatsvaru. Iepriekšminētos rādītājus skatīt tabulās 17, 18, un 19.

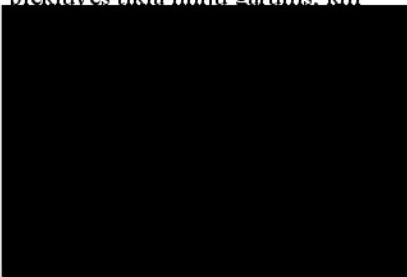
Tabula 17: Lielāko kabelu kanalizācijas infrastruktūras īpašnieku īpašumā esošais trases garums, km

Tabula 18: Lielāko stabu infrastruktūras īpašnieku īpašumā esošo stabu skaits

Tabula 19: Lielāko piekļuves tīkla infrastruktūras īpašnieku īpašumā esošais metālisko un optisko piekļuves tīkla līniju garums, km

Elektronisko sakaru nozare attīstās strauji, kā rezultātā esošā infrastruktūra laika gaitā noveco. Komersantiem nepārtraukti nepieciešams investēt ne tikai jaunas infrastruktūras izveidē, bet arī esošās infrastruktūras modernizēšanā. SIA „Lattelecom” infrastruktūra ir vislielākā Latvijā un tā ir būtiski lielāka salīdzinot ar citiem komersantiem. SIA „Lattelecom” ir vislielākā kabelu kanalizācijas infrastruktūras īpašniece, kas dod SIA „Lattelecom” būtisku priekšrocību modernizēt elektronisko sakaru tīklu vai paplašināt tā pārklājumu. Kaut gan dažiem alternatīvajiem operatoriem ir savi nelieli kabelu kanalizācijas tīkli, kā minēts iepriekš, alternatīvie operatori pārsvarā piekar kabelus pāri ielām un starp ēkām, un piestiprina tos pie ēku fasādēm. SIA „Lattelecom” atrodas privilēģētākā stāvoklī salīdzinot ar alternatīvajiem operatoriem, jo tās rīcībā ir būtiski lielāka pazemes inženiertehniskā infrastruktūra.

SIA „Lattelecom” ir vēsturiski attīstīts elektronisko sakaru tīkls pamattīkla un piekļuves tīkla līmenī. Aplūkojot metālisko un optisko piekļuves tīkla garumu kilometros, tad SIA „Lattelecom” ir būtiski lielāks piekļuves tīkls salīdzinot ar citiem komersantiem. Arī maģistrālais tīkls SIA „Lattelecom” ir vislielākais.

Šobrīd blīvāk apdzīvotās teritorijās SIA „Lattelecom” infrastruktūra ir dublēta vai pat paralēli izbūvēta vairākkārtīgi, bet ārpus šīm blīvāk apdzīvotām teritorijām infrastruktūra dublēta nav. Stabu izplatība elektronisko sakaru kabelu piekāršanai SIA „Lattelecom” ir vislielākā. Tā pamatā ir lauku rajonos vai mazāk apdzīvotās teritorijās, kas liecina par SIA „Lattelecom” priekšrocību modernizēt savu elektronisko sakaru tīklu šajās teritorijās.

⁴⁶ Akciju sabiedrība “Valsts radio televīzijas centrs”, vienotais reģistrācijas numurs: 40003011203, juridiskā adrese: Ērgļu iela 7, Rīga, LV-1012

⁴⁷ Sabiedrība ar ierobežotu atbildību “Optron”, vienotais reģistrācijas numurs: 40103066693, juridiskā adrese: Augusta Deglava iela 73, Rīga, LV-1082

SIA „Lattelecom” ir liels komersants ar vislielāko galalietotāju bāzi un privilēģētu pieeju kapitālam, kas nepieciešama elektronisko sakaru tīklu uzturēšanai un modernizēšanai. SIA „Lattelecom” ekonomiskais vēriens tai dod priekšrocības attiecībā pret citiem komersantiem, kuriem nav šādas pieejas kapitālam investīciju veikšanai. SIA „Lattelecom” ir arī resursi nodrošināt labākus speciālistus. Ņemot vērā SIA „Lattelecom” galalietotāju skaitu, galalietotāju apkalpošanas izmaksas uz vienu galalietotāju ir zemākas, kas savukārt veicina labāku galalietotāju apkalpošanu, kā arī saīsina bojājumu novēršanas laiku. Rezultātā SIA „Lattelecom” gūst mēroga un apjoma ekonomikas priekšrocības.

Regulators konstatē, ka SIA „Lattelecom” kontrolē būtisku infrastruktūru, kas ir nepieciešama, lai nodrošinātu piekļuvi galalietotājiem un pastāv būtiski šķēršļi, lai dublētu SIA „Lattelecom” infrastruktūru visā valsts teritorijā.

10.5. Tehnoloģiska rakstura priekšrocības vai pārākums

Tā kā izmantojot dažādas optiskās šķiedras arhitektūras un dažādus tehnoloģiskos uzlabojumus, platjoslas piekļuves pakalpojumu var nodrošināt ar lielākiem datu pārraides ātrumiem, tāpēc lai vērtētu tehnoloģiska rakstura priekšrocības, Regulators analizē vēsturiskā un alternatīvo operatoru NGA īpatsvaru un izplatību, īpatsvaru pēc nodrošinātajiem ātrumiem un investīcijām elektronisko sakaru tīklā.

Attēlā 11 ir norādīts SIA „Lattelecom” un alternatīvo operatoru fiksētās platjoslas piekļuves tehnoloģiju un datu pārraides ātrumu dalījums uz 2017.gada 1.janvāri. Vērtējot NGA un datu pārraides ātrumu virs 30 Mbit/s īpatsvaru procentos, alternatīvo operatoru rādītāji ir mazliet lielāki salīdzinot ar SIA „Lattelecom”. Ja vērtē absolūtos galalietotāju skaitļus, tad SIA „Lattelecom” galalietotāju skaits, kas izmanto NGA tīklus, ir aptuveni par ceturtdaļu lielāks nekā alternatīvo operatoru galalietotāju skaits, kuri izmanto NGA tīklus fiksētai platjoslas piekļuvei. Ja vērtē absolūto galalietotāju skaitu, kuriem fiksētās platjoslas piekļuves datu pārraides ātrums ir 30 Mbit/s un vairāk, tad SIA „Lattelecom” šis rādītājs arī ir lielāks salīdzinot ar alternatīvajiem operatoriem. Attiecībā uz optikas piekļuves tīklu garumu, SIA „Lattelecom” ir visplašākais optikas piekļuves tīkls kilometros salīdzinot ar alternatīvajiem operatoriem.

Analizējot investīcijas fiksētā tīklā 2015.gadā, komersants, kas visvairāk investēja savā elektronisko sakaru tīklā bija SIA „Lattelecom”. SIA „Lattelecom” investīcijas ir būtiski lielākas salīdzinot ar citu komersantu veiktajām investīcijām. Arī alternatīvie operatori turpina investēt savā elektronisko sakaru tīklā, tādā veidā turpinot nodrošināt konkurenci, kas ir pamats elektronisko sakaru attīstībai Latvijā.

Regulators konstatē, ka SIA „Lattelecom” ir tehnoloģiska rakstura priekšrocības.

10.6. Nepietiekama kompensējošā pirktspēja vai tās trūkums

Regulators uzskata, ka nepieciešams analizēt, vai pastāv kompensējošā pirktspēja pret vislielāko komersantu - SIA „Lattelecom”. Lai analizētu kompensējošo pirktspēju ir nepieciešams nošķirt šādus divus gadījumus:

- kompensējošā pirktspēja galalietotāju līmenī;
- kompensējošā pirktspēja vairumtirdzniecības līmenī.

Kompensējošā pirktspēja galalietotāju līmenī

Kompensējošā pirktspēja galalietotāju līmenī pastāv tad, kad galalietotājam ir iespēja mainīt operatoru uz citu operatoru gadījumā, ja SIA „Lattelecom” piekļuves pakalpojumu tarifi ir augstāki nekā citu komersantu pakalpojumu tarifi ar salīdzināmu pakalpojuma kvalitāti. Tomēr svarīgi, lai izmaksas, kas saistītas ar operatora maiņu, nav lielas un ir mazākas kā potenciālie ietaupījumi. Minimālais termiņš, uz kādu pakalpojumu līgums parasti tiek slēgts, ir divi gadi. Līgumsods var būt atkarīgs no tādiem faktoriem kā, piemēram, cik mēneši ir palikuši līdz minimālā termiņa beigām, kā arī vai modems, dekodērs (ja izvēlas sasaistīto pakalpojumu) u.c. iekārtas ir galalietotāja īpašums vai tas ir operatora īpašums. Ja iekārtas ir galalietotāja īpašums, tad līgumsods parasti ir mazāks. Regulators uzskata, ka termiņš divi gadi ir samērīgs laiks, lai atgūtu nepieciešamās investīcijas.

Regulators jau konstatēja, ka blīvāk apdzīvotās teritorijās parasti pastāv vairākas alternatīvas infrastruktūras. Galalietotājiem ir iespējams mainīt pakalpojumu sniedzēju un pat izvēlēties sev piemērotāko, kas atbilst galalietotāja tarifu, datu pārraides ātrumu, kvalitātes, pakalpojumu daudzveidības u.c. prasībām.

Vietās, kur tomēr pastāv neliela infrastruktūras konkurence (galvenokārt lielākajās pilsētās), galalietotājam pastāv izvēle, kuru pakalpojumu sniedzēju izvēlēties. Tomēr, Regulators secina, ka pašlaik Latvijā neeksistē neviens alternatīvais operators ar pietiekami lielu kapacitāti un elektronisko sakaru tīkla pārklājumu, lai visiem galalietotājiem Latvijas teritorijā būtu iespēja izvēlēties citu operatoru. Papildus jāņem vērā fakts, ka arī mazie tirgus dalībnieki, kas sniedz fiksēto platjoslas piekļuvi bieži vien nevar reaģēt uz galalietotāja pieprasījumiem. Galalietotāji, īpaši juridiskas personas, parasti negaidītu līdz brīdim, kamēr alternatīvais operators izbūvē papildus elektronisko sakaru tīklu un paplašina tā kapacitāti.

Kompensējošā pirktspēja vairumtirdzniecības līmenī

Tā kā blīvāk apdzīvotās teritorijās pastāv vairākas infrastruktūras, citiem komersantiem varētu arī nebūt interese noslēgt līgumu par atsaistītu piekļuvi abonentlīnijām šajās vietās.

Kaut gan SIA “Lattelecom” tiek regulēta, tā nenodrošina atsaistītu piekļuvi metāliskām un optiskām abonentlīnijām. Regulators uzskata, ka citiem komersantiem varētu rasties interese noslēgt līgumu par atsaistītu piekļuvi. Šāda interese parasti ir vienpusēja. SIA „Lattelecom” varētu nebūt ieinteresēta slēgt līgumu par atsaistītām piekļuvēm. Gluži otrādi SIA „Lattelecom” varētu būt motivācija kavēt cita komersanta ienākšanu tirgū 3a, jo gadījumā, kad SIA „Lattelecom” sniedz citiem komersantiem atsaistītas piekļuves pakalpojumus, tā zaudē savus fiksētās platjoslas piekļuves galalietotājus. Savukārt nevienam citam operatoram Latvijā nav līdzvērtīga pārklājuma, lai nodrošinātu atsaistītu piekļuvi vai VULA citam komersantam tādā apjomā kā to var SIA “Lattelecom”. SIA “Lattelecom” nepastāv arī tiešā konkurences ietekme, t.i. citi komersanti, kas sniedz tirgus 3a pakalpojumus.

Regulators secina, ka kompensējošā pirktspēja galalietotāju līmenī var pastāvēt tikai ļoti blīvi apdzīvotās teritorijās un vairumtirdzniecības līmenī nepastāv.

10.7. Pakalpojumu sasaistīšana (pakalpojumu dažādošana)

Sasaistīto pakalpojumu izmantošana vēl arvien ieņem būtisku lomu pakalpojumu nodrošināšanā.

SIA „Lattelecom” nodrošina gan komplektus „divi vienā”, gan komplektu „trīs vienā”, ko iespējams saņemt vienā piedāvājumā. SIA „Lattelecom” nodrošina šādus sasaistītos pakalpojumus: balss telefonija kopā ar fiksēto platjoslas piekļuvi; balss telefonija kopā ar televīziju; fiksētā platjoslas piekļuve kopā ar televīziju; fiksētā platjoslas piekļuve kopā ar televīziju un balss telefoniju.

SIA „Lattelecom” iepriekšminēto sasaistīto pakalpojumu galalietotāju skaits kopā 2015.gadā bija [redacted] un ir būtiski lielāks salīdzinot ar citiem komersantiem. Kā minēts iepriekš, galalietotāju skaits, kuru sasaistītā pakalpojumā ir iekļauta televīzija, pēdējos gados ir būtiski pieaudzis, it īpaši SIA „Lattelecom”. SIA „Lattelecom”, salīdzinot ar daudziem citiem komersantiem, ir priekšrocība, ka tā rīcībā ir visas nepieciešamās elektronisko sakaru tīkla komponentes (piekļuves tīkls, pamattīkls, balss telefonijas iekārtas, datu pārraides iekārtas u.c.) pietiekamā kapacitātē, lai piedāvātu galalietotājiem gandrīz visus elektronisko sakaru pakalpojumus fiksētajā tīklā. SIA „Lattelecom” izmanto tā rīcībā esošās infrastruktūras sniegtās priekšrocības pakalpojumu sasaistīšanai.

Vēl komplektus „divi vienā” vai komplektu „trīs vienā” pakalpojumus piedāvā arī SIA „BALTCOM”, AS „BALTICOM”, SIA „LIVAS KTV”, u.c. Tarifi par sasaistītiem pakalpojumiem atšķiras atkarībā no tehnoloģijas, t.i., vai optika ir pieejama konkrētajā adresē, no ātrumiem, no televīzijas, t.i. analogā vai digitālā, no kanālu skaita. Vairāki komersanti iekļauj bezmaksas minūtes uz SIA „Lattelecom” elektronisko sakaru tīklu, tādā veidā iegūstot kritisko masu. Tomēr SIA „Lattelecom” ir priekšrocības iekļaujot bezmaksas minūtes savā elektronisko sakaru tīklā attiecībā pret komersantiem, kuri iekļauj bezmaksas minūtes uz SIA „Lattelecom” elektronisko sakaru tīklu, jo šādā gadījumā alternatīvajiem operatoriem nepieciešams maksāt SIA „Lattelecom” savienojuma pabeigšanas maksu.

Lai pilnvērtīgi konkurētu ar SIA „Lattelecom”, alternatīvajiem operatoriem būtu jāinvestē publiskā elektronisko sakaru tīklā, ar nolūku nodrošināt sasaistītos pakalpojumus. Sakarā ar to komersantiem jāveic liela apjoma investīcijas. Izmaksas ir lielas, jo, ārpus blīvāk apdzīvotām teritorijām, daudziem komersantiem nav iespēju rast finansējumu šo darbu veikšanai. Papildus, būvēta infrastruktūra pakalpojumu sniegšanai nozīmē arī neatgūstamās izmaksas.

Regulators uzskata, ka SIA „Lattelecom”, salīdzinot ar citiem komersantiem, ir priekšrocības attiecībā uz pakalpojumu sasaistīšanu.

10.8. Mēroga un apjoma ekonomikas priekšrocības

Mēroga un apjoma ekonomikas priekšrocības attiecas uz potenciālām priekšrocībām, kuras lieliem operatoriem ir attiecībā pret mazākiem. SIA „Lattelecom” kā vēsturiskajam operatoram ir nozīmīgas un praktiskas priekšrocības attiecībā pret alternatīvajiem operatoriem standarta platjoslas piekļuves tirgū mazumtirdzniecības līmenī tā mēroga un vēriena ekonomikas dēļ. SIA „Lattelecom” ir vislielākais operators ar fiksēto tīklu ar kopējiem ieņēmumiem elektronisko sakaru nozarē 2016.gadā – [redacted] EUR. Otra lielākā fiksētā platjoslas piekļuves sniedzēja SIA

„BALTCOM” kopējie ieņēmumi elektronisko sakaru nozarē 2016.gadā sastādīja aptuveni ■% no SIA „Lattelecom” kopējiem ieņēmumiem elektronisko sakaru nozarē. Citu fiksētās platjoslas pakalpojumu sniedzēju kopējo ieņēmumu elektronisko sakaru nozarē īpatsvars ir vēl mazāks. Tādējādi SIA „Lattelecom” var izmantot mēroga ekonomikas priekšrocības lielā apjoma dēļ, kas kavē jaunu komersantu ienākšanu tirgū un jau esošo komersantu attīstību.

SIA „Lattelecom” vēsturiskā operatora statuss ir arī cēlonis tās ekonomiskās darbības vērienā. SIA „Lattelecom” papildus fiksētai platjoslas piekļuvei piedāvā ļoti plašu pakalpojumu klāstu gan mazumtirdzniecībā, gan vairumtirdzniecībā. Vēriena ekonomikas priekšrocība ļauj SIA „Lattelecom” izmantot savu ietekmi vienā elektronisko sakaru tirgū, lai sev mazinātu šķēršļus ienākšanai citā elektronisko sakaru tirgū.

Neraugoties uz vairākām alternatīvajām infrastruktūrām Rīgā, SIA „Lattelecom” ir mēroga un vēriena ekonomikas priekšrocības attiecībā pret alternatīvajiem operatoriem, kas var nākotnē ļaut SIA „Lattelecom” tikai nostiprināt savu ietekmi. Ja elektronisko sakaru tīklā tiek veikta būtiska modernizācija un komersantiem nepieciešamas nozīmīgas investīcijas savu elektronisko sakaru tīklu modernizēšanai, tad SIA „Lattelecom” mēroga ekonomikas priekšrocības dod tai privilēģētu pieeju finanšu resursiem un tajā pat laikā SIA „Lattelecom” var prognozēt lielāku investīciju atdevi uz vienu vienību, jo SIA „Lattelecom” veiktās investīcijas var izmantot vairāku pakalpojumu gan mazumtirdzniecībā, gan vairumtirdzniecībā sniegšanā. Ja veicamās investīcijas ļauj komersantam izmantot būtiski uzlabotu tehnoloģiju fiksētās platjoslas piekļuves pakalpojumu sniegšanai, tad tam komersantam, kuram ir priekšrocības šo investīciju ieviešanā, pastāv arī priekšrocības konkrētā pakalpojuma – šajā gadījumā fiksētās platjoslas piekļuves sniegšanā.

Regulators konstatē, ka SIA “Lattelecom” ir mēroga un vēriena ekonomikas priekšrocības.

10.9. Komersanta vai komersanta grupas vertikālā integrācija

Tādiem komersantiem, kuriem pieder elektronisko sakaru tīkls, kuru tie izmanto pakalpojumu nodrošināšanai gan vairumtirdzniecībā, gan mazumtirdzniecībā, ir priekšrocības attiecībā pret citiem komersantiem, kuru rīcībā nav šāda elektronisko sakaru tīkla. Papildus efektīvākai izmaksu struktūrai vertikālā integrācija dod iespēju komersantiem paplašināt savu ietekmi vertikāli saistītos tirgos. Vertikāli integrēti komersanti var izmantot savu stāvokli vairumtirdzniecības tirgū, lai palielinātu savu tirgus daļu attiecīgajā saistītajā mazumtirdzniecības tirgū, nepieļautu citu komersantu tirgus daļu palielināšanos, kā arī kavētu jaunu komersantu ienākšanu konkrētajā tirgū.

Blīvāk apdzīvotās teritorijās SIA „Lattelecom” vertikālās integrācijas sniegtās priekšrocības daļēji ierobežo alternatīvo operatoru izbūvētie elektronisko sakaru tīkli. Tomēr kopumā Latvijā SIA „Lattelecom” dominējošais pārsvars infrastruktūras un elektronisko sakaru tīkla pārklājuma ziņā dod SIA “Lattelecom” iespēju izmantot savas vertikālās integrācijas priekšrocības, lai varētu kavēt efektīvas konkurences veidošanos. SIA “Lattelecom” vertikāli integrētās struktūras galalietotāju bāze mazumtirdzniecībā nostiprina būtisku ietekmi tirgū 3a.

Regulators uzskata, ka SIA „Lattelecom” vertikāli integrēta struktūra un tās mērogs liecina par tās būtisku ietekmi tirgū 3a, ļaujot rīkoties neatkarīgi no citiem komersantiem un galalietotājiem.

10.10. Rezultāti

Standarta platjoslas piekļuves tirgū mazumtirdzniecības līmenī Regulators konstatēja, ka nepastāv efektīva konkurence un konstatēja, ka tirgū 3a vēl arvien ir nepieciešamas speciālas prasības un saistības.

Par SIA „Lattelecom” būtisku ietekmi tirgū 3a liecina SIA „Lattelecom” īpatsvars tirgū pēc aktīvo pieslēgumu skaita, šķēršļi ienākšanai tirgū, SIA „Lattelecom” kontrole pār būtisku infrastruktūru, SIA „Lattelecom” mēroga un vēriena ekonomikas radītās priekšrocības, SIA „Lattelecom” vertikālās integrācijas radītās priekšrocības, kompensējošās pirkjspējas trūkums tirgū un SIA „Lattelecom” sniegto sasaistīto pakalpojumu radītās priekšrocības.

Nemot vērā iepriekš minēto, Regulators nosaka SIA „Lattelecom” kā komersantu ar BIT tirgū 3a Latvijas Republikas teritorijā.

11. Regulējošais ietvars speciālu prasību (saistību) noteikšanai

Saskaņā ar ESL 31. pantu Regulatoram ir tiesības, pamatojoties uz tirgus analīzes rezultātiem, piemērot, saglabāt, grozīt vai atcelt saistības komersantiem ar būtisku ietekmi konkrētajā tirgū, lai konkrētajā tirgū nodrošinātu efektīvu konkurenci.

ESL 31. panta otrā daļa noteic, ka ņemot vērā ESL 31. panta pirmajā daļā minētās pakalpojumu tirgus analīzes rezultātus, Regulators nosaka, vai konkrētajā tirgū ir efektīva konkurence. Ja tirgus analīzes rezultātā Regulators konstatē, ka tirgū nav efektīvas konkurences, tā pieņem lēmumu par analīzes rezultātā konstatētajām problēmām adekvātu un samērīgu speciālu prasību piemērošanu, saglabāšanu, grozīšanu vai atcelšanu komersantiem Regulatora noteiktajā kārtībā.

ESL 31.panta trešā daļa paredz, ja Regulators konstatē, ka tirgū ir efektīva konkurence, tā nepiemēro vai atceļ speciālās prasības komersantiem ar BIT.

Nosakot konkrētas saistības, pienākumus komersantiem, Regulators ievēro arī vispārējos EK definētos elektronisko sakaru nozares regulēšanas mērķus:

- konkurences veicināšanu;
- vienota iekšējā tirgus attīstību Eiropas Savienībā;
- lietotāju interešu ievērošanu.

Saskaņā ar ESL 38.panta pirmo daļu komersantam ar BIT piekļuves vai starpsavienojumu jomā Regulators var uzlikt šādas saistības:

- caurredzamības saistības;
- vienlīdzīgas attieksmes pienākums;
- atdalītas finanšu uzskaites saistības;

- tarifu regulēšanas un izmaksu aprēķināšanas saistības;
- pienākumus un saistības attiecībā uz piekļuvi elektronisko sakaru tīklam;
- izņēmuma gadījumos, ja iepriekš piemērotās saistības neveicina konkurenci pietiekami efektīvi, Regulators komersantam, kuram ir noteikta BIT piekļuves vai starpsavienojumu jomā, var uzlikt arī citas saistības. Regulators šādu saistību piemērošanu saskaņo ar EK.

ESL 38.panta otrā daļa noteic, ka Regulators, uzliekot komersantam ar BIT piekļuves vai starpsavienojumu jomā šā panta pirmajā daļā minētās saistības, ievēro objektivitātes, caurredzamības, samērības un vienlīdzības principus atbilstoši risināmās problēmas būtībai un regulēšanas mērķiem.

Caurredzamības saistības

ESL 39. panta pirmā daļa noteic, ka Regulators, ņemot vērā tirgus analīzes rezultātus, var komersantam ar BIT noteikt, grozīt vai atcelt caurredzamības saistības piekļuves vai starpsavienojumu jomā. Caurredzamības saistības var ietvert noteiktas informācijas (uzskaite, tehniskie un tīkla raksturparametri, cenu un tarifu, piekļuves un starpsavienojumu nodrošināšanas un izmantošanas nosacījumi) publicēšanas un pamatpiedāvājumu publicēšanas saistības un prasības attiecībā uz publicējamiem pamatpiedāvājumiem.

ESL 39. panta otrā daļa nosaka, ja komersantam ar BIT ir noteikts vienlīdzīgas attieksmes pienākums, tad Regulators var prasīt, lai tas publicē piekļuves, starpsavienojumu, saistītu iekārtu kopīgas izmantošanas, nomāto līniju, piekļuves datu plūsmai vai atsaistītas piekļuves abonentlīnijām pamatpiedāvājumus, kuros iekļautā informācija būtu detalizēti atdalīta, un nodrošina, ka komersantiem — pakalpojumu saņēmējiem — nav jāmaksā par saistītām iekārtām vai aprīkojumu, kas pieprasītajam pakalpojumam nav nepieciešams.

ESL 39. panta trešā daļa noteic, ka komersants ar BIT Regulatora noteiktajā kārtībā publicē pamatpiedāvājumu piekļuves vai starpsavienojumu, saistītu iekārtu kopīgas izmantošanas, nomāto līniju, piekļuves datu plūsmai vai atsaistītas piekļuves abonentlīnijām.

ESL 39. panta ceturrtā daļa paredz Regulatoram šādas tiesības:

- 1) noteikt un publicēt oficiālajā izdevumā "Latvijas Vēstnesis" prasības attiecībā uz piekļuves, starpsavienojumu, saistītu iekārtu kopīgas izmantošanas, nomāto līniju, piekļuves datu plūsmai vai atsaistītas piekļuves abonentlīnijām pamatpiedāvājumā ietveramo informāciju un nepieciešamo tās detalizācijas līmeni;
- 2) noteikt piekļuves, starpsavienojumu, saistītu iekārtu kopīgas izmantošanas, nomāto līniju, piekļuves datu plūsmai vai atsaistītas piekļuves abonentlīnijām pamatpiedāvājuma publicēšanas veidu;
- 3) noteikt grozījumus publicētajā piekļuves, starpsavienojumu, saistītu iekārtu kopīgas izmantošanas, nomāto līniju, piekļuves datu plūsmai vai atsaistītas piekļuves abonentlīnijām pamatpiedāvājumā, ja tā nosacījumi neatbilst Regulatora prasībām.

Vienlīdzīgas attieksmes pienākumi

ESL 40. pants noteic, ka Regulators, ņemot vērā tirgus analīzes rezultātus, var komersantam ar BIT noteikt, grozīt vai atcelt šādus vienlīdzīgas attieksmes pienākumus piekļuves vai starpsavienojumu jomā konkrētā tirgus ietvaros:

- 1) pienākumu piemērot līdzvērtīgus nosacījumus līdzvērtīgos apstākļos citiem komersantiem, kuri nodrošina līdzvērtīgus pakalpojumus;
- 2) pienākumu sniegt citam komersantam līdzvērtīgu pakalpojumu, nodrošināt līdzvērtīgu piekļuvi un informāciju tādā pašā kvalitātē un ar tiem pašiem nosacījumiem, ar kādiem šis komersants pats sniedz pakalpojumu, nodrošina piekļuvi un informāciju saviem saistītajiem komersantiem;
- 3) pienākumu sniegt citam komersantam līdzvērtīgu pakalpojumu, nodrošināt līdzvērtīgu piekļuvi un informāciju tādā pašā kvalitātē un ar tiem pašiem nosacījumiem, ar kādiem šā komersanta saistītais komersants sniedz pakalpojumu, nodrošina piekļuvi un informāciju.

Atdalītas finanšu uzskaites saistības

ESL 41. pants noteic, ka Regulators, ņemot vērā tirgus analīzes rezultātus, var komersantam ar BIT noteikt, grozīt vai atcelt pienākumu piekļuves un starpsavienojumu jomā veikt atsevišķu darbības uzskaiti.

Tarifu regulēšanas un izmaksu aprēķināšanas saistības

ESL 42. panta pirmā daļa noteic, ka Regulators, ņemot vērā tirgus analīzes rezultātus, var komersantam ar BIT noteikt, grozīt vai atcelt piekļuves vai starpsavienojumu tarifu regulēšanas un izmaksu aprēķināšanas saistības (tajā skaitā pienākumu tuvināt tarifus izmaksām un prasības attiecībā uz izmaksu aprēķināšanas un attiecināšanas sistēmu). Uzliekot šādas saistības, Regulators ņem vērā attiecīgā komersanta investīcijas un ļauj tam gūt samērīgu peļņu no piekļuves vai starpsavienojumu nodrošināšanā ieguldītā kapitāla atbilstoši saistītajiem riskiem.

ESL 42. panta trešā daļa nosaka, ja komersantam ir pienākums tuvināt tarifus izmaksām, tad tam jāpierāda Regulatoram, ka tarifi ir balstīti uz pamatotām izmaksām, ņemot vērā peļņu par veiktajām investīcijām. Regulators izmaksu aprēķināšanai var izmantot arī citādas metodes, nevis tās, kuras izmantojis komersants, kā arī pietiekamu vairumtirdzniecības un mazumtirdzniecības pakalpojumu cenu starpības aprēķināšanas metodiku. Regulators var pieprasīt, lai komersants sniedz savu tarifu un izmaksu pamatojumu. Ja Regulators konstatē, ka tarifā iekļautās izmaksas nav pamatotas vai tarifi nav tuvināti izmaksām, tas ir tiesīgs apturēt šo tarifu piemērošanu un noteikt tarifu augšējo robežu vai arī uzdot komersantam koriģēt tarifus.

ESL 42. panta ceturrtā daļa noteic, ka komersants ar BIT, kuram ir noteiktas prasības attiecībā uz izmaksu aprēķināšanas un attiecināšanas sistēmu, publicē izmaksu aprēķināšanas un attiecināšanas sistēmas aprakstu, norādot galvenās izmaksu grupas, kā arī izmaksu attiecināšanas noteikumus. Atbilstību izmaksu aprēķināšanas sistēmai pārbauda zvērināts revidents vai zvērinātu revidentu komercsabiedrība. Zvērināta revidenta ziņojumu par atbilstību noteiktajai izmaksu aprēķināšanas un attiecināšanas sistēmai komersants publicē katru gadu.

ESL 42. panta piektā daļa paredz, ka komersantam ar BIT ir aizliegts noteikt piekļuves vai starpsavienojumu pakalpojumiem atlaides vai atlaižu apmēru atkarībā no sniegto pakalpojumu apjoma. Regulators var dot atļauju noteikt šādas atlaides vai atlaižu apmēru, ja komersants pierāda, ka tas tādējādi nenostādīs citus komersantus nevienlīdzīgā stāvoklī.

ESL 42.panta sestā daļa noteic, ka komersantam ar BIT, kuram noteikta piekļuves vai starpsavienojumu tarifu regulēšanas saistība, Regulators var apturēt šo tarifu piemērošanu un noteikt tarifu augšējo robežu vai arī uzdot komersantam koriģēt tarifus, ja Regulators konstatē, ka nav lietderīgi un samērīgi šim komersantam piemērot izmaksu aprēķināšanas saistības (tajā skaitā pienākumu tuvināt tarifus izmaksām un prasības attiecībā uz izmaksu aprēķināšanas un attiecināšanas sistēmu) un šā likuma 42.panta trešo daļu. Regulators, nosakot tarifu augšējo robežu vai arī uzdodot koriģēt tarifus, tos nebalsta uz tāda komersanta pakalpojuma sniegšanas izmaksām un rentabilitāti, kuram nav piemērotas izmaksu aprēķināšanas saistības un šā panta trešā daļa. Regulators, nosakot tarifu augšējo robežu vai uzdodot koriģēt tarifu, var izmantot salīdzinošo novērtēšanu un analīzi, informāciju par izmaksām, kas rodas, sniedzot pakalpojumu visefektīvākajā veidā un izmantojot jaunākās pieejamās tehnoloģijas, kā arī izmaksu aprēķināšanas modeļus un citas metodes. Ja mainās visefektīvākajā veidā sniegtā pakalpojuma izmaksas, Regulators var pārskatīt tarifu augšējo robežu vai uzdot koriģēt tarifu.

Pienākumi un saistības attiecībā uz piekļuvi elektronisko sakaru tīklam

ESL 44. panta pirmā daļa paredz, ja Regulators tirgus analīzes rezultātā secina, ka piekļuves atteikums vai nepamatoti piekļuves noteikumi var kavēt ilglaicīga un konkurētspējīga mazumtirdzniecības tirgus izveidi vai tie neatbilst galalietotāju interesēm, tam ir tiesības komersantam ar BIT noteikt, grozīt vai atcelt šādas saistības:

- 1) nodrošināt trešajām personām piekļuvi noteiktiem elektronisko sakaru tīkla elementiem vai iekārtām, tostarp piekļuvi elektronisko sakaru tīkla pasīvajiem elementiem, vai atsaistītu piekļuvi abonentiņijām, lai citastarp atļautu nodrošināt operatora izvēles vai operatora iepriekšējas izvēles pakalpojumu vai atļautu abonentiņijas tālākpārdošanu;
- 2) risināt sarunas ar komersantiem, kuri pieprasa piekļuvi;
- 3) nepārtraukt piekļuvi tiem noteiktajiem elektronisko sakaru tīkla elementiem vai iekārtām, kuriem tā jau nodrošināta iepriekš;
- 4) nodrošināt noteiktus vairumtirdzniecības pakalpojumus trešajām personām elektronisko sakaru mazumtirdzniecības pakalpojumu sniegšanai;
- 5) nodrošināt piekļuvi tehniskajām saskarnēm vai būtiskām tehnoloģijām, kas nepieciešamas pakalpojumu savietojamībai vai virtuālā tīkla pakalpojumiem;
- 6) nodrošināt iespēju izvietot elektronisko sakaru tīklu nodrošināšanai izmantotajās telpās noteiktus elektronisko sakaru tīkla elementus vai nodrošināt cita veida infrastruktūras objektu kopīgu izmantošanu (tajā skaitā kabeļu kanalizācijas, elektronisko sakaru tīklu nodrošināšanai izmantoto ēku vai antenu mastu un torņu kopīgu izmantošanu);
- 7) sniegt noteiktus pakalpojumus (tajā skaitā tādus pakalpojumus, kas nepieciešami intelektuālā tīkla pakalpojumiem vai viesabonēšanai mobilajos elektronisko sakaru

tīklos), kas nepieciešami, lai lietotājiem nodrošinātu pilnīgu pakalpojumu savietojamību;

8) nodrošināt piekļuvi darbības atbalstsistēmām vai līdzīgām programmatūras sistēmām, kas nepieciešamas, lai uzturētu godīgu konkurenci pakalpojumu sniegšanā;

9) savstarpēji savienot elektronisko sakaru tīklus vai elektronisko sakaru tīklu elementus vai iekārtas.

ESL 44.panta otrā daļa paredz, ka Regulators nosaka prasības attiecībā uz piekļuvi, starpsavienojumu, saistītu iekārtu kopīgas izmantošanas, nomāto līniju, piekļuvi datu plūsmai un atsaistītas piekļuvi abonentiņām pamatpiedāvājumos iekļaujamo informāciju un šo pamatpiedāvājumu publicēšanu, kā arī operatora izvēles pakalpojuma vai operatora iepriekšējas izvēles pakalpojuma nodrošināšanas noteikumus un šo pakalpojumu ieviešanas termiņus.

12. Būtiska ietekme tirgū 3a - konstatētās konkurences problēmas un SIA “Lattelecom” noteikto saistību pamatojums

Nemot vērā tirgus analīzes rezultātus, Regulators nosaka SIA „Lattelecom” kā komersantu ar būtisku ietekmi tirgū šādā pakalpojumu tirgū:

- *vairumtirdzniecības līmeņa vietēja piekļuve fiksētā vietā, Latvijas Republikā (tirgū 3a).*

Lai noteiktu, kuras *ex-ante* saistības būtu piemērojamas, nepieciešams vērtēt, kādas potenciālās konkurences problēmas varētu rasties, ja tirgus 3a regulēšana nepastāvētu. Regulators uzskata, ka bez tirgus 3a regulēšanas SIA “Lattelecom” varēs:

- kaitēt galalietotājiem (īrīkties neatbilstoši galalietotāju interesēm), izmantojot savu BIT. Ja komersantam ir BIT, tas var palielināt cenas virs līmeņa, kāds būtu pastāvēt efektīvai konkurencei jeb var palielināt cenas būtiski virs efektīvi strādājoša komersanta izmaksām. Nemot vērā SIA “Lattelecom” klātbūtni dažādos saistītajos tirgos, SIA “Lattelecom” ilgtermiņā ir iniciatīva palielināt cenas virs konkurējoša līmeņa, tādējādi kaitējot galalietotājiem;
- turpināt palielināt tirgus varu vertikāli vai horizontāli saistītos tirgos. Ja vertikāli integrētam komersantam ir BIT vienā tirgū un ja tam ir ciešas saites ar citiem tirgiem horizontālā vai vertikālā piegādes ķēdē, šis komersants ar BIT var pārņemt un nostiprināt savu BIT uz šiem tirgiem. Tas var notikt, citiem komersantiem nedodot piekļuvi vairumtirdzniecības līmenī. Mazumtirdzniecības līmenī var notikt pakalpojumu sasaistīšana, piemērojot dažādas cenu noteikšanas stratēģijas, piemēram, īslaicīgi nosakot cenas zem izmaksām un ilgtermiņā izspiežot citus komersantus ar savu infrastruktūru no tirgus.

- apgrūtināt citu komersantu ienākšanu tirgū 3a (gala rezultātā arī attiecīgajos mazumtirdzniecības tirgos). SIA „Lattelecom” tirgus daļas tirgū 3a ir augstas un tām ir tendence palielināties. Ja tirgus 3a netiek regulēts, tad pastāv augsti šķēršļi ienākšanai tirgū 3a un kontrole pār būtisku infrastruktūru, kā arī pastāv ierobežotas iespējas efektīvai konkurencei tirgū 3a šī pārskata periodā. Regulators uzskata, ka SIA „Lattelecom” ir iniciatīva kaitēt komersantiem, kuri potenciāli varētu izmantot tirgus 3a pakalpojumus, tā kā tie konkurētu mazumtirdzniecības līmenī. Tā piemēram, SIA „Lattelecom” darbība, nosakot pārmērīgi augstas cenas tirgus 3a pakalpojumiem, palielinās izmaksas konkurējošiem komersantiem, kuri potenciāli varētu izmantot tirgus 3a pakalpojumus, kā arī kavēs ienākšanu tirgū un spēju konkurēt mazumtirdzniecības līmenī.

Ievērojot iepriekš minēto, Regulators saskaņā ar ESL, ņemot vērā investīciju kāpņu pieeju un ņemot vērā Ieteikumu 2013; Ieteikumu 2014; NGA Ieteikumu; BEREC 2011.gada oktobra Ziņojumu BoR (11) 43 par NGA Ieteikuma ieviešanu; BEREC 2010.gada marta Ziņojumu BoR (10) 08 par nākamās paaudzes piekļuves tīkliem – ieviešana un vairumtirdzniecības pakalpojumi; BEREC 2012.gada kopējo nostāju (BoR (12) 127) par saistībām piekļuves vairumtirdzniecības (fiziskā) tīkla infrastruktūrai (ieskaitot kopējo vai pilnībā atsaistīto piekļuvi) fiksētā atrašanās vietā tirgū, kas noteiktas būtiskas ietekmes noteikšanas rezultātā; BEREC kopējo nostāju (BoR (12) 52) par fiksēto-mobilo pakalpojumu aizstājamību; ERG atzinumu (ERG (07) 16rev2) par regulēšanas principiem attiecībā uz nākamās paaudzes piekļuves tīkliem; ERG kopējo nostāju (ERG (08) 20) par tirgus analīzes ģeogrāfiskajiem aspektiem un ERG 2006.gada kopējo nostāju (ERG (06)33) par regulēšanas ietvara pieeju par atbilstošām saistībām, nosaka SIA „Lattelecom” šādas saistības (speciālas prasības):

Regulators uzskata, ka ar Lēmumu 23 un Lēmumu 244 visas noteiktās saistības visām minētajām elektronisko sakaru tīkla arhitektūrām/tehnoloģijām un elektronisko sakaru tīkla posmiem ir jā saglabā. Papildus nepieciešams noteikt jaunas saistības un grozīt esošās.

12.1. Pienākumi un saistības attiecībā uz piekļuvi elektronisko sakaru tīklam

Regulators secina, ka SIA „Lattelecom” piekļuves atteikums komersantiem vai nepamatoti piekļuves noteikumi var kavēt ilglaicīga un konkurētspējīga mazumtirdzniecības tirgus izveidi un tie neatbilst galalietotāju interesēm.

Ar BIT regulēšanu, kas noteikta vairumtirdzniecības līmenī, paredzams, ka galalietotājiem netiks radīts kaitējums mazumtirdzniecības līmenī. Regulēšanai (ja nepieciešams) vairumtirdzniecības līmenī būtu jābūt pietiekamai, lai nodrošinātu konkurējošu piedāvājumu mazumtirdzniecībā. Tirgus analīzes gaitā Regulators secināja, ka standarta platjoslas piekļuves tirgū mazumtirdzniecības līmenī nepastāv efektīva konkurence. Pienākumi un saistības attiecībā uz piekļuvi elektronisko sakaru

tīklam ir nepieciešami, lai mazinātu šķēršļus ienākšanai elektronisko sakaru tirgū mazumtirdzniecības līmenī un ilgtermiņā virzītos uz efektīvu konkurenci.

Būtībā komersantam ar BIT ir stimulēts atteikties no pakalpojumiem, paredzot, ka alternatīvie operatori samazinās tā ietekmi vai tirgus daļas mazumtirdzniecības līmenī. Ņemot vērā SIA "Lattelecom" īpatsvaru, pakalpojumu atteikums nodrošināt tirgus 3a pakalpojumus mazumtirdzniecībā vai nepamatoti pakalpojumu noteikumi ierobežos konkurenci mazumtirdzniecības līmenī. Pakalpojumu atteikums ir būtiska un tā ir jānodrošina, lai alternatīvie operatori varētu konkurēt ar SIA "Lattelecom" un lai ilgtermiņā aizsargātu konkurenci, tā kā SIA "Lattelecom" rīcībā ir lielākā daļa no galalietotāju pieslēgumiem.

Regulators uzskata, ka nepieciešams saglabāt pienākumus un saistības attiecībā uz pakalpojumu elektronisko sakaru tīklam, kurus Regulators ir noteicis ar Lēmumu 23 un Lēmumu 244.

Pakalpojumu inženiertehniskajai infrastruktūrai ir būtiska nozīme, lai tiktu izveidoti paralēli optiskās šķiedras tīkli, tādā veidā veicinot infrastruktūras konkurenci. Alternatīviem operatoriem vajadzētu būt nodrošinātai iespējai izvietot savus optiskās šķiedras tīklus vienlaikus ar komersantu ar BIT.

Regulators uzskata, ka nepieciešams saglabāt BIT pakalpojumu inženiertehniskās infrastruktūras regulēšanu un pienākumus un saistības attiecībā uz pakalpojumu inženiertehniskajai infrastruktūrai (Lēmuma 244 4.1.punktā minētās daļas 3.1.punktā), neskatoties uz to, ka pastāv simetriska kabeļu kanalizācijas regulēšana ESL un pastāv Ātrdarbīgu elektronisko sakaru tīklu likums. ESL un Ātrdarbīgu elektronisko sakaru tīklu likumā noteiktās saistības ir vispārīgas. BIT regulēšana un SIA "Lattelecom" noteiktās saistības ir stingrākas un paredzētas, lai novērstu tirgus analīzes gaitā konstatētās konkurences problēmas. Regulēšana atbilstoši ESL un Ātrdarbīgu elektronisko sakaru tīklu likumam ir papildinoša nevis aizstājēja⁴⁸.

Lai risinātu konstatētās konkurences problēmas, **nepieciešams saglabāt pienākumu nodrošināt atsaistīto pakalpojumu vara un optiskās šķiedras abonentiņai** neatkarīgi no tīkla struktūras un SIA „Lattelecom” izmantotās tehnoloģijas.

Nepieciešams saglabāt SIA "Lattelecom" noteiktās saistības t.sk. atvērto un izvietojumu attiecībā uz pakalpojumu:

- **metāliskā vītā pāra abonentiņai (pilnīgu vai kopēju) un abonentapakšlīnijai (Lēmuma 23 4.1.punktā minētās daļas 2.punktā);**
- **FTTN gadījumā attiecībā uz abonentapakšlīnijas atsaistīšanu (Lēmuma 244 4.1.punktā minētās daļas 5.1.3., 5.1.6., 5.1.7. un 5.1.8. punkti);**
- **FTTB gadījumā attiecībā uz gala posma atsaistīšanu (Lēmuma 244 4.1.punktā minētās daļas 4.1.punktā) un VULA (Lēmuma 244 4.1.punktā minētās daļas 5.1.2., 5.1.4., 5.1.5. un 5.1.8. punkti);**

⁴⁸ Skatīt arī Direktīvas 2014/61/ES preambulas 12.apsvērumu.

- *FTTH P2P gadījumā attiecībā uz abonentlīnijas (Lēmuma 244 lemjošās daļas 5.1.1., 5.1.4., 5.1.5. un 5.1.8. apakšpunkti) un gala posmu atsaistīšanu (Lēmuma 244 lemjošās daļas 4.1.apakšpunkts);*
- *FTTH GPON gadījumā attiecībā uz gala posmu atsaistīšanu (Lēmuma 244 lemjošās daļas 4.1.apakšpunkts) un VULA (Lēmuma 244 lemjošās daļas 5.1.2., 5.1.4., 5.1.5. un 5.1.8. apakšpunkti)*

Šai tirgus analīzes kārtā papildināmās un precizējamās saistības

- Lēmuma 244 lemjošās daļas 4.1.2. un 5.1.8.apakšpunktos ir atsauce nodrošināt piekļuvi gala posmam FTTH vai FTTB gadījumā un atsaistītu piekļuvi FTTH, FTTB un FTTN gadījumā saskaņā ar Regulatora noteikumiem par piekļuvi saistītām iekārtām un pakalpojumiem, kuri paredz pasākumus attiecībā uz atvilci. Lēmuma 244 spēkā stāšanās brīdī Regulatora noteikumi par piekļuvi saistītām iekārtām un pakalpojumiem noteica kārtību par piekļuvi tikai komersanta ar BIT saistītām iekārtām un pakalpojumiem, jo Lēmuma 244 spēkā stāšanās brīdī ESL nebija noteiktas simetriskas prasības piekļuvei kabeļu kanalizācijai. Šobrīd Regulatora noteikumi par piekļuvi saistītām iekārtām attiecas uz visiem komersantiem (tai skaitā uz komersantu ar BIT) NGA kabeļtīklu ierīkošanai, tāpēc atsauce uz noteikumiem par saistītām iekārtām un pakalpojumiem vairs nav nepieciešama. **Regulators uzskata, ka nepieciešams atcelt Lēmuma 244 lemjošās daļas 4.1.2 un 5.1.8.apakšpunktus daļā par noteikumiem par saistītām iekārtām un pakalpojumiem.**
- 2014.gada nogalē SIA “Lattelecom” uzsāka modernizēt savus VDSL tīklus, ieviešot VDSL2 Vectoring tehnoloģiju. Tādējādi tika palielināta vara tīklu veiktspēja un nodrošināti augstāki datu pārraides ātrumi salīdzinot ar VDSL. SIA “Lattelecom” VDSL2 Vectoring tehnoloģiju izmanto FTTN (15% gadījumos) un vara piekļuves tīklā no piekļuves mezgla līdz galalietotāja pieslēguma punktam (85% gadījumos). Ar Lēmumu 23 un Lēmumu 244 SIA “Lattelecom” ir noteiktas saistības FTTN tipa arhitektūrai un vara abonentlīnijai. Tā kā VDSL2 Vectoring gadījumā nav iespējams veikt fizisko atsaistīšanu, tad Regulators uzskata, ka šai tirgus 3a analīzes kārtā ir ***nepieciešams atcelt Lēmuma 23 lemjošās daļas 2.punktu daļā, kas attiecas uz fizisko abonentlīnijas un abonentapakšlīnijas atsaistīšanu VDSL2 Vectoring tehnoloģijas izmantošanas gadījumā, ja tā tiek nodrošināta pa vara abonentlīniju un atcelt Lēmuma 244 lemjošās daļas 5.1.3.apakšpunktu daļā, kas attiecas uz fizisko abonentapakšlīnijas atsaistīšanu VDSL2 Vectoring izmantošanas gadījumā, ja tā tiek nodrošināta FTTN tipa arhitektūrā.***
- Ar Lēmumu 244 VULA ir noteikta visām arhitektūrām, izņemot vara abonentlīnijai, FTTN un FTTH P2P. Ar Lēmumu 24 un Lēmumu 245 piekļuve datu plūsmai ir noteikta visām piekļuves tīkla arhitektūrām tajā līmenī (DSLAM/MSAN/OLT, Ethernet, IP) un tajā konkrētajā piekļuves mezglā, kurā komersants to pieprasa. Tātad, iespējamie līmeņi būtu vietējais, reģionālais vai nacionālais. Šī piekļuves datu plūsma nav tāda, kas dublētu fiziskās atsaistīšanas īpašības. Ieteikuma 2014 paskaidrojumā,

EK raksta, ka atšķirībā no tirgus 3a piekļuves produktiem, tirgus 3b piekļuves produkti tiek nodrošināti dziļāk pamattīklā šādos līmeņos tīkla hierarhijā: reģionālajā un nacionālajā. Šobrīd datu plūsma vietējā līmenī tirgū 3b pārklājas ar VULA tirgū 3a. Tāpēc Regulators tirgū 3b plāno atcelt visām tīkla arhitektūrām piekļuvi datu plūsmai vietējā līmenī. Turpmāk tirgus 3b piekļuves produkti attieksies uz reģionālo un nacionālo līmeni. Tirgū 3a ir nepieciešams noteikt VULA tām arhitektūrām, kurām tā vēl nav noteikta.

Regulators uzskata, ka SIA "Lattelecom" nepieciešams noteikt piekļuves saistību – nodrošināt komersantam aktīvu piekļuves pakalpojumu VULA metāliskā vītā pāra (t.sk. VDSL2 Vectoring), FTTN (t.sk. VDSL2 Vectoring) un FTTH P2P gadījumā, ja tā jau ir izbūvēta vai tiks izbūvēta pēc šī lēmuma spēkā stāšanās brīža, ievērojot šādus nosacījumus:

- *atsaistītas piekļuves metāliskā vītā pāra (t.sk. VDSL2 Vectoring), FTTN (t.sk. VDSL2 Vectoring) un FTTH P2P gadījumā nodrošināt aktīvu piekļuves produktu (VULA) piekļuves mezglā;*
- *nodrošināt vairumtirdzniecības palīgproduktu izvietošanu piekļuves mezglā;*
- *nodrošināt vairumtirdzniecības palīgproduktu atvilci (tumšo šķiedru, Ethernet atvilci vai piekļuvi inženiertehniskai infrastruktūrai) starp piekļuves punktu un komersanta elektronisko sakaru tīkla iekārtu, ja cits komersants to pieprasa un ja tas ir iespējams;*
- *nepārtraukt piekļuvi tirgus 3a pakalpojumiem, kurus SIA "Lattelecom" jau nodrošina. Ja SIA "Lattelecom" paredz izmantot VDSL2 Vectoring tehnoloģiju, informēt komersantu, kas jau izmanto metāliskās abonentlīnijas vai abonentapakšlīnijas atsaistīšanu, ne vēlāk kā vienu gadu iepriekš pirms VDSL2 Vectoring izmantošanas. Informēšanas laikposms var būt īsāks par vienu gadu, ja SIA "Lattelecom" nodrošina komersantam līdzvērtīgu piekļuvi. nodrošināt atsaistītu piekļuvi (VULA) saskaņā ar Regulatora noteikumiem par atsaistītu piekļuvi abonentlīnijai vai tās daļai.*

12.2. Vienlīdzīgas attieksmes saistības

Komersantam ar BIT ir stimulš diskriminēt citus komersantus attiecībā uz nosacījumiem, ar kādiem vairumtirdzniecības pakalpojums tiek nodrošināts. Šī konkurences problēma iekļauj diskriminējošu informācijas neizpaušanu citiem komersantiem, kas nepieciešama, lai varētu saņemt vairumtirdzniecības pakalpojumu no komersanta ar BIT, diskrimināciju attiecībā uz vairumtirdzniecības pakalpojuma kvalitāti, pakalpojuma pasūtīšanu, nodrošināšanu un bojājumu novēršanas novilcināšanu, nepamatotus pieprasījumus, kā arī cenu diskrimināciju.

Iepriekšminētajos gadījumos citiem komersantiem tiek nodarīts kaitējums, kas var rezultēties ar alternatīvā operatora sniegtā mazumtirdzniecības pakalpojuma kvalitātes pazemināšanos un izmaksu pieaugumu salīdzinājumā ar izmaksām, kādas ir

komersanta ar BIT mazumtirdzniecības daļām. Tāpēc vienlīdzīgas attieksmes saistība jānosaka, lai novērstu SIA „Lattelecom” nepamatotu piekļuves nosacījumu noteikšanu komersantiem par labu SIA „Lattelecom” mazumtirdzniecības aktivitātēm.

Ievērojot vienlīdzīgas attieksmes saistību, SIA „Lattelecom” nodrošina, ka tā būtiskā ietekme tirgū, netiek izmantota, lai:

- īstenotu nevienlīdzīgu attieksmi pret citiem komersantiem salīdzinājumā ar saistītajiem komersantiem vai SIA „Lattelecom”;
- kropļotu citu komersantu konkurētspēju vai negatīvi ietekmētu konkurences apstākļus tirgū.

Saskaņā ar pārskatīto ERG kopējo nostāju (ERG (06)33) par regulēšanas ietvara pieeju par atbilstošām saistībām, ir vairāki veidi, kā komersants ar BIT var nostādīt nelabvēlīgākā situācijā citus komersantus, diskriminējot tos attiecībā uz vairumtirdzniecības pakalpojumu kvalitāti. Lai to novērstu, piemērota ir vienlīdzīgas attieksmes saistība, kas garantē līdzvērtīgus nosacījumus, pakalpojumus un nodrošināto informāciju citiem komersantiem, kāda tā ir pašam komersantam ar BIT.

Lai risinātu konstatētās konkurences problēmas, nepieciešams saglabāt ar Lēmumu 23 un Lēmumu 244 noteiktās vienlīdzīgas attieksmes saistības attiecībā uz piekļuvi:

- *inženiertehniskai infrastruktūrai (Lēmuma 244 lemjošās daļas 3.2.apakšpunkts);*
- *metāliskā vītā pāra abonentlīnijai (pilnīgu vai kopēju) un abonentapakšlīnijai (Lēmuma 23 lemjošās daļas 6.punkts);*
- *FTTN gadījumā attiecībā uz abonentapakšlīnijas atsaistīšanu (Lēmuma 244 lemjošās daļas 5.2.apakšpunkts);*
- *FTTB gadījumā attiecībā uz gala posma atsaistīšanu (Lēmuma 244 lemjošās daļas 4.2.apakšpunkts) un VULA (Lēmuma 244 lemjošās daļas 5.2.apakšpunkts);*
- *FTTH P2P gadījumā attiecībā uz abonentlīnijas (Lēmuma 244 lemjošās daļas 5.2.apakšpunkts) un gala posmu atsaistīšanu (Lēmuma 244 lemjošās daļas 4.2.apakšpunkts);*
- *FTTH GPON gadījumā attiecībā uz gala posmu atsaistīšanu (Lēmuma 244 lemjošās daļas 4.2.apakšpunkts) un VULA (Lēmuma 244 lemjošās daļas 5.2.apakšpunkts).*

Šai tirgus analīzes kārtā papildināmās un precizējamās saistības

- Šobrīd Lēmuma 244 lemjošās daļas 3.1.apakšpunkts nosaka SIA „Lattelecom” pienākumu nodrošināt komersantam piekļuvi SIA „Lattelecom” inženiertehniskai infrastruktūrai, bet neiekļauj nosacījumus, par to, kura no pusēm veic kabeļa ierīkošanu. Piekļuves inženiertehniskai infrastruktūrai neatņemama sastāvdaļa ir kabeļa ierīkošana. Nepieciešams nodrošināt, lai piekļuvi inženiertehniskai infrastruktūrai citi komersanti varētu saņemt visefektīvākajā veidā. Atbilstoši Ministru kabineta 2014.gada 19.augusta noteikumu Nr.501 “Elektronisko sakaru tīklu ierīkošanas, būvniecības un uzraudzības kārtība” 32.2. apakšpunkta prasībām, ja kabelis tiek ieguldīts savā

īpašumā esošajā kabeļu kanalizācijā vai piekārts savā īpašumā esošajos stabos vai balstos, tad kabeļa ierīkošanas projekts nav jāizskata un nav jāakceptē būvvaldē. Ja cits komersants pats veiks ierīkošanas projektēšanu un ierīkošanu, tad tam ierīkošanas projekts būs jānodod būvvaldē tā izskatīšanai un akceptēšanai. Tas savukārt formāli pildzina piekļuvi inženiertehniskai infrastruktūrai, ja alternatīvais operators pats veic ierīkošanas projektēšanu un kabeļa ierīkošanu SIA "Lattelecom" inženiertehniskajā infrastruktūrā. Saņemot piekļuvi inženiertehniskai infrastruktūrai, komersantam būtu jābūt iespējai izvēlēties, vai SIA "Lattelecom" ierīko kabeli priekš komersanta vai to dara komersants pats, vai nolīgtais apakšuzņēmējs. Tādēļ nepieciešams SIA Lattelecom noteikt piekļuves saistību, nodrošinot piekļuvi inženiertehniskai infrastruktūrai, nodrošināt komersantam ierīkošanas projektēšanu un kabeļa ierīkošanu SIA "Lattelecom" inženiertehniskajā infrastruktūrā, ja komersants to pieprasa. Atbilstoši ESL 40.pantam, SIA "Lattelecom" jānodrošina ierīkošanas projektēšana un kabeļa ierīkošana, arī ja SIA "Lattelecom" pati neveic konkrētās darbības, bet to veic tā saistītais komersants. Komersants pēc savas izvēles ierīkošanas projektēšanas un kabeļa ierīkošanas darbus var arī veikt pats vai tā apakšuzņēmējs.

Lai nodrošinātu piekļuvi inženiertehniskai infrastruktūrai, pirms tam nepieciešams veikt praktisko tehnisko izpēti, lai noskaidrotu, vai piekļuve inženiertehniskai infrastruktūrai ir iespējama. Ja praktiskā tehniskā izpēte netiek veikta vienlaicīgi ar kabeļa ierīkošanu, tad:

- tas formāli pildzina piekļuvi inženiertehniskai infrastruktūrai un paaugstina kopējās kabeļa ierīkošanas izmaksas;
- tiek patērēts papildus laiks, cilvēkresursi un izmaksas, lai atbrauktu otrreiz uz inženiertehnisko darbu veikšanas vietu u.c.
- ja inženiertehniskie darbi tiek veikti kabeļu kanalizācijā, tad pastāv ūdens sūkņēšanas iespējamība divas reizes, t.i. pirms praktiskās tehniskās izpētes un pirms kabeļa ierīkošanas. Ja kabeļa ierīkošana tiktu veikta vienlaicīgi, tad pastāv ūdens sūkņēšanas nepieciešamība tikai vienu reizi;
- katru reizi, veicot inženiertehnisko darbus kabeļu kanalizācijā, nepieciešams iegūt maksas atļaujas un saskaņojumus valsts un pašvaldību iestādēs, kas pildzina kopējās kabeļa ierīkošanas izmaksas un laiku;

Lai varētu optimizēt kopējo laiku, kādā tiek ierīkots alternatīvā operatora kabelis SIA "Lattelecom" inženiertehniskā infrastruktūrā, samazināt kopējās ierīkošanas izmaksas, neradīt otrreizējo papildus apgrūtinājumu gājējiem vai satiksmei, saņemot piekļuvi inženiertehniskai infrastruktūrai, alternatīvajam operatoram būtu jābūt iespējai izvēlēties, vai praktiskā tehniskā izpēte tiek veikta kopā ar kabeļa ierīkošanu vai atsevišķi. Tādēļ nepieciešams SIA Lattelecom noteikt piekļuves saistību un vienlīdzīgas attieksmes pienākumu, nodrošinot piekļuvi inženiertehniskai infrastruktūrai, nodrošināt komersantam iespēju pasūtīt praktisko tehnisko izpēti veikt kopā ar ierīkošanas projektēšanu un kabeļa ierīkošanu vai iespēju pasūtīt praktisko tehnisko izpēti veikt atsevišķi no ierīkošanas projektēšanas un kabeļa ierīkošanas darbiem.

ESL 40.panta pirmā daļa paredz noteikt komersantam ar BIT pienākumu piemērot līdzvērtīgus nosacījumus līdzvērtīgos apstākļos citiem komersantiem, kuri nodrošina līdzvērtīgus pakalpojumus. Iepriekšminētie

pienākumi ir nepieciešami, lai garantētu līdzvērtīgus nosacījumus līdzvērtīgos apstākļos. Tos nenosakot, piekļuves process inženiertehniskai infrastruktūrai citiem komersantiem būs garāks, neefektīvāks un dārgāks. **Regulators uzskata, ka SIA "Lattelecom" nepieciešams noteikt piekļuves saistību un vienlīdzīgas attieksmes pienākumu – nodrošinot piekļuvi inženiertehniskai infrastruktūrai, ievērot šādus nosacījumus:**

- **nodrošināt komersantam ierīkošanas projektēšanu un kabeļa ierīkošanu SIA "Lattelecom" inženiertehniskajā infrastruktūrā, ja komersants to pieprasa;**
 - **nodrošināt iespēju komersantam veikt pēc savas izvēles ierīkošanas projektēšanas un kabeļa ierīkošanas darbus pašam vai tā apakšuzņēmējam;**
 - **nodrošināt komersantam iespēju pasūtīt praktisko tehnisko izpēti veikt kopā ar ierīkošanas projektēšanu un kabeļa ierīkošanu;**
 - **nodrošināt komersantam pēc savas izvēles iespēju pasūtīt praktisko tehnisko izpēti veikt atsevišķi no ierīkošanas projektēšanas un kabeļa ierīkošanas darbiem.**
- SIA "Lattelecom" ir noteikta piekļuves saistība FTTH GPON gadījumā nodrošināt citam komersantam VULA un gala posma atsaistīšanu. FTTH P2P gadījumā SIA "Lattelecom" ir noteikta piekļuves saistība nodrošināt abonentlīnijas atsaistīšanu, gala posma atsaistīšanu un šai tirgus analīzes kārtā plānots noteikt VULA. Praksē var būt gadījumi, kad SIA "Lattelecom" savām vajadzībām ēkā ir ierīkojusi iekšējās instalācijas izvelkamo šķiedru optisko kabeli (angļu val. *"indoor riser optical cable"*), bet atsevišķa optiskā šķiedra līdz optiskai sadales kastītei (t.sk kāda konkrēta galalietotāja pieslēguma punktam) šai ēkā vēl nav ierīkota. Tas parasti ir dažu metru garš posms. Regulators uzskata, ka veicot iepriekšminētās darbības, nav nepieciešamas būtiskas investīcijas vai izmaksas, jo kabeļa infrastruktūra jau ir nodrošināta. Tāpēc saistība SIA "Lattelecom" izveidot atzarojumu FTTH P2P un GPON gadījumā, sniedzot citam komersantam gala posma atsaistīšanu, VULA un abonentlīnijas atsaistīšanu (tikai FTTH P2P), ir samērīga un veicinās optikas izmantošanu, kā arī dos iespēju iepriekšminētā gadījumā citam komersantam saņemt tirgus 3a pakalpojumus FTTH P2P vai GPON gadījumā. Šī saistība nodrošinās vienlīdzīgu attieksmi, jo SIA "Lattelecom" iepriekšminētajā gadījumā savām vajadzībām īsā laikā posmā var veikt šādu atzarojumu, ja galalietotājs vēlas izmantot SIA "Lattelecom" elektronisko sakaru pakalpojumus.

Regulators uzskata, ka SIA "Lattelecom" nepieciešams noteikt piekļuves saistību un vienlīdzīgas attieksmes pienākumu – sniedzot citam komersantam abonentlīnijas atsaistīšanu (tikai FTTH P2P gadījumā), VULA (FTTH P2P vai GPON gadījumā), vai gala posma atsaistīšanu (FTTH P2P vai GPON gadījumā), ēkā izveidot atzarojumu iekšējās instalācijas optiskā kabelī, izvelkot un nodrošinot atbilstošo optisko šķiedru līdz optiskai sadales kastītei, ja tā vēl nav nodrošināta.

- SIA „Lattelecom” ar Lēmumu 23 un Lēmumu 244 atbilstoši ESL 40.panta otrai daļai ir noteikta vienlīdzīgas attieksmes saistība, kas SIA „Lattelecom” paredz pienākumu sniegt citam komersantam līdzvērtīgu pakalpojumu, nodrošināt līdzvērtīgu piekļuvi un informāciju tādā pašā kvalitātē un ar tiem pašiem nosacījumiem, ar kādiem SIA „Lattelecom” pats sniedz pakalpojumu, nodrošina piekļuvi un informāciju saviem saistītajiem komersantiem. Praksē kaut kādas noteiktas darbības (piemēram, praktiskā tehniskā izpēte) SIA „Lattelecom” veic nevis saviem saistītajiem komersantiem, bet gan saistītie komersanti šīs darbības veic priekš SIA „Lattelecom”. Šādās situācijās vienlīdzīgas attieksmes saistība ir neefektīva. ***Tāpēc Regulators uzskata, ka SIA „Lattelecom” nepieciešams noteikt vienlīdzīgas attieksmes pienākumu – sniegt citam komersantam līdzvērtīgu jebkuru tirgus 3a pakalpojumu, kas ir iekļauti tirgus 3a definīcijā (t.sk. inženiertehnisko infrastruktūru), nodrošinot līdzvērtīgu piekļuvi un informāciju tādā pašā kvalitātē un ar tiem pašiem nosacījumiem, ar kādiem SIA „Lattelecom” saistītais komersants sniedz pakalpojumu (tai skaitā kādas noteiktas darbības), nodrošina piekļuvi un informāciju priekš SIA „Lattelecom”.***
- Nepieciešams noteikt vienlīdzīgas attieksmes saistības attiecībā uz VULA tām arhitektūrām, kurām tā vēl nav noteikta ar Lēmumu 23 un Lēmumu 244, t.i. metāliskam vītam pārim (t.sk. VDSL2 Vectoring), FTTN (t.sk. VDSL2 Vectoring) un FTTH P2P. Lai nodrošinātu godīgas konkurences nosacījumus starp komersantiem un SIA „Lattelecom”, šādu piekļuvi ir svarīgi nodrošināt ar līdzvērtīgiem nosacījumiem. SIA „Lattelecom” ir jānodrošina piekļuve saskaņā ar vienādiem nosacījumiem gan savām struktūrvienībām un saistītajiem komersantiem, gan citiem komersantiem. SIA „Lattelecom” ir jānodrošina visa vajadzīgā informācija, kas attiecas uz infrastruktūras parametriem, un jāpiemēro vienādas procedūras piekļuves pasūtījumiem un nodrošināšanai. SIA „Lattelecom” drīkst veikt darbības, piemēram, slēgt konfidencialitātes līgumu ar citu komersantu, lai ierobežotu komercnoslēpumu saturošas informācijas nepamatotu pieprasīšanu, izmantošanu un nesankcionētu tālāk nodošanu.

SIA „Lattelecom” rīcībā varētu būt informācija par citu komersantu elektronisko sakaru tīklu izveidošanas plāniem. Lai novērstu, ka šāda informācija par VULA pieprasījumiem tiek izmantota, lai gūtu nepamatotas priekšrocības saistībā ar konkurētspēju, SIA „Lattelecom” nedrīkst šo informāciju atklāt savām struktūrvienībām un saistītajiem komersantiem.

Lai Regulators varētu uzraudzīt tirgus 3a pakalpojumu izmantošanu un noteikto saistību izpildi, SIA „Lattelecom” informācijas sistēmās nepieciešams saglabāt datus par komersantu pieprasījumiem vismaz piecus gadus.

Tāpēc Regulators uzskata, ka SIA „Lattelecom” nepieciešams noteikt piekļuves saistību un vienlīdzīgas attieksmes pienākumu – nodrošināt piekļuvi VULA metāliskā vītā pāra (t.sk. VDSL2 Vectoring), FTTN (t.sk. VDSL2 Vectoring) un FTTH P2P gadījumā katram komersantam, kas to pamatoti pieprasa, un piemērot tam līdzvērtīgus nosacījumus līdzvērtīgos apstākļos. Noteikt SIA „Lattelecom” pienākumu nodrošināt komersantam piekļuvi un informāciju ar tiem pašiem nosacījumiem, ar kādiem SIA „Lattelecom” nodrošina informāciju savām struktūrvienībām (angļu val. –

self-service) un saistītajiem komersantiem, un tādā pašā kvalitātē, kas ietver šādus nosacījumus:

- *nodrošināt komersantam tāda paša līmeņa informāciju, kas nepieciešama, lai saņemtu VULA, kāda ir pieejama savām struktūrvienībām un saistītajiem komersantiem;*
 - *izskatīt cita komersanta iesniegto informācijas pieprasījumu un sniegt pieprasīto informāciju vai pamatotu atteikumu tādā pašā termiņā, kādā SIA "Lattelecom" izskata un sniedz atbildi uz līdzvērtīgu pieprasījumu no savas struktūrvienības un saistītajiem komersantiem;*
 - *neatklāt SIA "Lattelecom" mazumtirdzniecībā iesaistītai struktūrvienībai un saistītajam komersantam informāciju par cita komersanta VULA pieprasījumu. SIA "Lattelecom" struktūrvienību un saistīto komersantu mazumtirdzniecības darbībās iesaistītās personas nav iesaistītas par VULA pakalpojumu procesu pārvaldību tieši vai netieši atbildīgās SIA "Lattelecom" struktūrās;*
 - *informēt to komersantu, kuš izmanto VULA, par visām izmaiņām SIA „Lattelecom” elektronisko sakaru tīklā, kuras ietekmē citu komersantu mazumtirdzniecības pakalpojumu sniegšanu, vienlaicīgi ar SIA „Lattelecom” struktūrvienībām un saistītajiem komersantiem;*
 - *informācijas sistēmās saglabāt datus par komersantu pieprasījumiem vismaz piecus gadus.*
- *Regulators uzskata, ka SIA "Lattelecom" jānosaka saistība piemērot KPI un SLA tiem tirgus 3a pakalpojumiem, kuriem tā nav noteikta ar Lēmumu 23 un Lēmumu 244. Saistība piemērot KPI nodrošinās vienlīdzīgas attieksmes saistības efektīvu pārraudzību. Saistība piemērot SLA nodrošinās komersantiem, kas pieprasa piekļuvi, atbilstošu pakalpojuma kvalitāti.*

Regulators uzskata, ka SIA "Lattelecom" nepieciešams noteikt piekļuves un caurredzamības saistību, un vienlīdzīgas attieksmes pienākumu, nodrošinot piekļuvi metāliskam vītam pārim (pilnīgi atsaistītai vai kopējai piekļuvei), abonentapakšlīnijai un VULA (t.sk. VDSL2 Vectoring); FTTN gadījumā abonentapakšlīnijai un VULA (t.sk. VDSL2 Vectoring); FTTH gadījumā gala posmiem un VULA; FTTH P2P gadījumā abonentlīnijai, gala posmam un VULA; FTTH GPON gadījumā gala posmam un VULA, ievērot šādus nosacījumus:

- *izstrādāt un piemērot KPI gan savām struktūrvienībām un saistītajiem komersantiem, gan citam komersantam saskaņā ar atsaistītas piekļuves abonentlīnijām pamatpiedāvājuma noteikumiem;*
 - *piemērot SLA saskaņā ar atsaistītas piekļuves abonentlīnijām pamatpiedāvājuma noteikumiem;*
- *Lai nodrošinātu vienlīdzīgu attieksmi SLA pārkāpuma gadījumā, SIA "Lattelecom" nepieciešams noteikt SLG, ja komersantam tiek nodrošināts jebkurš no tirgus 3a pakalpojumiem, kas ir iekļauti tirgus 3a definīcijā (un t.sk. piekļuve inženiertehniskai infrastruktūrai). SLG būtu jābūt tādā līmenī, lai garantētu pietiekami atturošu ietekmi izpildīt noteikto kvalitātes SLA līmeni. Atturoša ietekme nozīmētu tādu līgumsoda apmēru, kas garantē SIA "Lattelecom" pienākumu izpildi termiņā.*

Regulators uzskata, ka SIA "Lattelecom" nepieciešams noteikt piekļuves un caurredzamības saistību, un vienlīdzīgas attieksmes pienākumu, nodrošinot piekļuvi jebkuram no tirgus 3a pakalpojumiem, kas ir iekļauti tirgus 3a definīcijā (un t.sk. inženiertehniskai infrastruktūrai), ievērot šādus nosacījumus:

SLA pārkāpuma gadījumā nodrošināt SLG;

nodrošināt SLG tādā līmenī, lai garantētu pietiekami atturošu ietekmi izpildīt noteikto kvalitātes SLA līmeni;

nodrošināt SLG saskaņā ar piekļuves, saistītu iekārtu kopīgas izmantošanas un atsaistītas piekļuves abonētājiem pamatpieāvājuma noteikumiem;

- Ieteikums 2013 paredz EoI vai EoO noteikšanu, kas iekļauj dažādas vienlīdzīgas attieksmes saistības un pasākumus. EoI iekļauj dažādus pasākumus, tai skaitā to pašu SIA "Lattelecom" IT sistēmu izmantošanu, nodrošinot tirgus 3a pakalpojumus (nodrošinot komersantiem informāciju, pakalpojumu pasūtīšanu, piegādi, uzturēšanu, bojājumu pieteikšanu un novēršanu). EoO neiekļauj SIA "Lattelecom" IT sistēmu izmantošanu, bet iekļauj citu potenciāli līdzvērtīgu IT sistēmu izmantošanu.

Saskaņā ar Regulatora rīcībā esošo informāciju SIA "Lattelecom" kopumā izmanto vairāk par 100 dažādu IT sistēmu un risinājumu savu biznesa procesu un tīkla darbības nodrošināšanai. Šīs sistēmas un risinājumi ir dažāda apjoma un sarežģītības, dažādu ražotāju, dažādos laikos, ar dažādām tehnoloģijām un programmēšanas valodām izstrādātas sistēmas un programmas, kuras tiek darbinātas gan uz fiziskajiem, gan uz virtuālajiem serveriem. Katrs no procesiem (pakalpojumu pasūtīšanas, piegādes, uzturēšanas, bojājumu novēršanas, informācijas nodrošināšanas) tiek atbalstīts ar vairāku sistēmu palīdzību un reti kurš process tiek izpildīts tikai vienas sistēmas ietvaros. EoI gadījumā būtu jānodala vairāki desmiti sistēmu. Lai sagatavotu precīzu sistēmu sarakstu un aprakstu, būtu nepieciešams veikt apjomīgu pētījumu. Jāņem vērā, ka EoI saistības ieviešanu IT sistēmām un sistēmu izmantošanu ārpus Lattelecom var ierobežot ražotāja licences noteikumi.

Regulators uzskata, ka ņemot vērā šobrīd esošo zemo pieprasījumu pēc tirgus 3a pakalpojumiem, paredzamās izmaksas un sarežģītību, **SIA "Lattelecom" nav nepieciešams noteikt EoI.**

Atbilstoši Lēmuma 244 lemjošās daļas 3.2.3. un 3.2.4.apakšpunktam, SIA "Lattelecom" ir ieviesusi tiešsaistes rīku (turpmāk – rīks), lai komersantiem nodrošinātu piekļuvi aktuālai informācijai un pasūtīšanas iespējas saskaņā ar Regulatora noteikumiem par pamatpieāvājuma izstrādes kārtību, iekļaujamo informāciju un publicēšanu. Rīku tiešā veidā nevar uzskatīt par citu IT sistēmu līdzvērtīgu SIA "Lattelecom" IT sistēmām izmantošanu. Komersants, kurš vēlas izmantot vai jau izmanto tirgus 3a pakalpojumus, informācijas vai cita pieprasījuma gadījumā rīkā, tiek nosūtīts e-pasts SIA "Lattelecom" atbildīgajam darbiniekam un SIA "Lattelecom" uz attiecīgajiem pieprasījumiem var reaģēt nekavējoties. SIA "Lattelecom" darbinieks tālāk pasūtījumu nodod izpildei sistēmā PAPS (pasūtījumu apstrādes sistēma). Tālākajā pakalpojuma pasūtījuma nodošanā, apstrādē, uzturēšanā, atkarībā no pakalpojuma, ir iesaistītas tādas SIA "Lattelecom" sistēmas kā Siebel (klientu attiecību vadības sistēma), PAPS (pasūtījumu apstrādes sistēma), DIPS (tīkla

informācijas un elementu datu bāze), Unicorn (norēķinu sistēma), SONS (starpoperatoru norēķinu sistēma), HERMES (bojājumu pieteikumu reģistrācijai un apstrādei). Kad SIA "Lattelecom" darbinieks saņem atbildi par pasūtīto pakalpojumu, šī informācija savukārt tiek ievadīta rīkā un citam komersantam ir iespēja apskatīt visu savu pieteikto pakalpojumu vēsturi un statusu.

Saistīto iekārtu pakalpojumu pasūtīšanai rīkā tiek nodrošināta informācija par kabeļu kanalizāciju un akām t.sk. fiksētajiem aku sienu izklājumu fotoattēliem, izmantojot GIS⁴⁹ sistēmu. Aku sienu fotoattēli tiek veikti piekļuves un Regulatora saistītu iekārtu kopīgas izmantošanas pamatpiedāvājuma noteikumos minētos gadījumos. Savukārt elektronisko sakaru tīkla informācijas nodrošināšanai par piekļuves mezgliem un sadales punktiem, tiek izmantota SIA "Lattelecom" iekšējā sistēma DIPS (tīkla informācijas un tīkla elementu datu bāze).

Nēmot vērā iepriekš minēto, Regulators uzskata, ka šai posmā SIA "Lattelecom" **nav nepieciešams noteikt papildus saistības attiecībā uz SIA "Lattelecom" IT sistēmām**, jo ir pieejams rīks.

Regulators uzskata, ka nepieciešams precizēt noteiktās vienlīdzīgas attieksmes saistības, nosakot, ka rīka nodrošināšana attiecas uz jebkuru tirgus 3a pakalpojumu, kas ir iekļauti tirgus 3a definīcijā un t.sk. inženiertehnisko infrastruktūru. Nepieciešams papildināt SIA "Lattelecom" rīku, nodrošinot tirgus 3a pakalpojumu pasūtīšanas (pieteikšanas un piegādes (tajā skaitā ierīkošanas pieteikšanas)), uzturēšanas, kā arī bojājumu pieteikšanas un novēršanas iespējas, lai veicinātu efektīvāku tirgus 3a pakalpojumu nodrošināšanu. Lai nesadārdzinātu tirgus 3a pakalpojumu saņemšanu, komersantam būtu jābūt brīvai izvēlei atteikties no rīka abonēšanas jebkurā brīdī, nepārtraucot saņemt SIA "Lattelecom" nodrošinātos tirgus 3a pakalpojumus.

Regulators uzskata, ka SIA "Lattelecom" nepieciešams noteikt piekļuves un caurredzamības saistību, un vienlīdzīgas attieksmes pienākumu, nodrošinot piekļuvi jebkuram no tirgus 3a pakalpojumiem, kas ir iekļauti tirgus 3a definīcijā (un t.sk. inženiertehniskai infrastruktūrai), ievērot šādus nosacījumus:

- **nodrošināt rīkā pakalpojuma pieteikšanas, piegādes, tajā skaitā ierīkošanas pieteikšanas, uzturēšanas, bojājumu pieteikšanas un bojājumu novēršanas iespējas;**
- **nodrošināt komersantam alternatīvas pakalpojuma uzturēšanas, bojājumu pieteikšanas un bojājumu novēršanas iespējas;**
- **nodrošināt pakalpojuma pieteikšanas, piegādes, tajā skaitā ierīkošanas pieteikšanas, uzturēšanas, bojājumu pieteikšanas un bojājumu novēršanas iespējas saskaņā ar piekļuves, saistītu iekārtu kopīgas izmantošanas un atsaistītas piekļuves abonentlīnijām pamatpiedāvājuma noteikumiem.**

⁴⁹ Ģeogrāfiskā informācijas sistēma (angļu val. – Geographical Information System)

- Lēmuma 244 lemjošās daļas 3.2.4.2. un 4.2.4.1.apakšpunktos SIA “Lattelecom” ir noteikta saistība nodrošināt pasūtīšanas, nodrošināšanas un bojājumu novēršanas pārvaldības sistēmas līdzvērtīgas tām, kuras SIA “Lattelecom” nodrošina savām struktūrvienībām un saistītajiem komersantiem. Lēmuma 244 lemjošās daļas 3.2.4.5. un 4.2.4.4.apakšpunktos SIA “Lattelecom” ir noteikta saistība nodrošināt citam komersantam pasūtīšanas, nodrošināšanas un bojājumu novēršanas pārvaldības sistēmas Regulatora noteiktajā kārtībā. Šai tirgus analīzes kārtā SIA “Lattelecom” plāno noteikt saistību rīkā nodrošināt pakalpojuma pasūtīšanas, piegādes, bojājumu pieteikšanas un bojājumu novēršanas iespējas, tāpēc iepriekšminētajiem apakšpunktiem zūd praktiska nozīme. **Regulators uzskata, ka nepieciešams atcelt Lēmuma 244 lemjošās daļas 3.2.4.2., 3.2.4.5., 4.2.4.1. un 4.2.4.4.apakšpunktus.**
- Ja cits komersants izmanto vai plāno izmantot jebkuru tirgus 3a pakalpojumu un t.sk. inženiertehnisko infrastruktūru, tad tam ir jābūt pieejamai noteiktai informācijai, lai šos pakalpojumus saņemtu. SIA “Lattelecom” ir jānodrošina citam komersantam tāda paša līmeņa informācija, kāda ir pieejama sev, lai nodrošinātu vienlīdzīgu attieksmi un caurredzamību. Pieejamā informācija rīkā komersantam nodrošinās efektīvāku tirgus 3a pakalpojumu saņemšanu.

Regulators uzskata, ka SIA “Lattelecom” nepieciešams noteikt piekļuves un caurredzamības saistības, un vienlīdzīgas attieksmes pienākumu, nodrošinot piekļuvi jebkuram no tirgus 3a pakalpojumiem, kas ir iekļauti tirgus 3a definīcijā (t.sk. inženiertehniskai infrastruktūrai), ievērot šādus nosacījumus:

iekļaut informāciju rīkā, kas nepieciešama komersantam, lai saņemtu tirgus 3a pakalpojumus, saskaņā ar Regulatora piekļuves, saistītu iekārtu kopīgas izmantošanas un atsaistītas piekļuves abonētājiem pamatpiedāvājuma noteikumiem;

ja kāda informācija nav pieejama rīkā, bet komersantam ir nepieciešama, lai saņemtu tirgus 3a pakalpojumus, sniegt atbildi komersantam vai pamatotu atteikumu tādā pašā termiņā, kādā SIA “Lattelecom” izskata un sniedz atbildi uz līdzvērtīgu pieprasījumu no savas struktūrvienības vai saistītajiem komersantiem, saskaņā ar Regulatora piekļuves, saistītu iekārtu kopīgas izmantošanas un atsaistītas piekļuves abonētājiem pamatpiedāvājuma noteikumiem;

12.3. Caurredzamības saistība

Caurredzamības saistība ir papildinājums vienlīdzīgas attieksmes saistībai, lai uzraudzītu vairumtirdzniecības pakalpojuma nodrošināšanas nosacījumus un tarifus un lai nodrošinātu vairumtirdzniecības pakalpojuma efektivitāti. Tāpēc bez caurredzamības saistības vienlīdzīgas attieksmes neievērošanu un nepamatotus piekļuves nosacījumus būtu grūti atklāt. Caurredzamības saistība izstrādāt pamatpiedāvājumu nodrošinās vienlīdzīgas attieksmes saistības efektivitāti.

Saistība kavē komersanta ar BIT būtiskas ietekmes iespējamo izmantošanu un samazina šķēršļus jaunu komersantu ienākšanai tirgū. Komersantiem, kas pieprasa tirgus 3a pakalpojumus, ir jānodrošina skaidrus pasākumu plānošanas apstākļus. Zinot

iespējamās izmaksas, komersanti var plānot tirgus 3a pakalpojumu saņemšanu un arī ienākšanu tirgū, vai balstoties uz ekonomiskiem apsvērumiem to turpmāko attīstību;

Saistība izstrādāt saistītu iekārtu kopīgas izmantošanas un atsaistītas piekļuves abonentlīnijām pamatpiedāvājumu nodrošina, ka tiek novērsta:

- sarunu nepamatota novilcināšana;
- pakalpojumu izmantošanas ierobežošana;
- nepamatotu tehnisku nosacījumu un prasību noteikšana;
- nepamatotu termiņu noteikšana tirgus 3a pakalpojumu nodrošināšanai vai šo termiņu kavēšana.

Lai risinātu konstatētās konkurences problēmas, nepieciešams saglabāt ar Lēmumu 23 un Lēmumu 244 noteiktās caurredzamības saistības attiecībā uz piekļuvi:

- *inženiertehniskai infrastruktūrai (Lēmuma 244 lemjošās daļas 3.3. un 3.4.apakšpunkti);*
- *metāliskā vītā pāra abonentlīnijai (pilnīgu vai kopēju) un abonentapakšlīnijai (Lēmuma 23 lemjošās daļas 3., 4. un 5.punkti);*
- *FTTN gadījumā attiecībā uz abonentapakšlīnijas atsaistīšanu (Lēmuma 244 lemjošās daļas 5.3. un 5.4.apakšpunkti);*
- *FTTB gadījumā attiecībā uz gala posma (Lēmuma 244 lemjošās daļas 4.3. un 4.4.apakšpunkti) atsaistīšanu un VULA (Lēmuma 244 lemjošās daļas 5.3. un 5.4.apakšpunkti);*
- *FTTH P2P gadījumā attiecībā uz abonentlīnijas (Lēmuma 244 lemjošās daļas 5.3. un 5.4.apakšpunkti) un gala posmu atsaistīšanu (Lēmuma 244 lemjošās daļas 4.3. un 4.4.apakšpunkti);*
- *FTTH GPON gadījumā attiecībā uz gala posmu atsaistīšanu (Lēmuma 244 lemjošās daļas 4.3. un 4.4.apakšpunkti) un VULA (Lēmuma 244 lemjošās daļas 5.3. un 5.4.apakšpunkti).*

Šai tirgus analīzes kārtā papildināmās un precizējamās saistības

- Lēmuma 244 lemjošās daļas 4.4. un 5.4.apakšpunktos ir noteikta caurredzamības saistība attiecībā uz pamatpiedāvājuma izstrādi piekļuves gala posmam FTTH vai FTTB gadījumā un atsaistītas piekļuves FTTH, FTTB un FTTN gadījumā saskaņā ar Regulatora noteikumiem par piekļuvi saistītām iekārtām un pakalpojumiem, kuri paredz pasākumus attiecībā uz atvēršanos. Lēmuma 244 spēkā stāšanās brīdī Regulatora noteikumi par piekļuvi saistītām iekārtām un pakalpojumiem noteica kārtību par piekļuvi tikai komersanta ar BIT saistītām iekārtām un pakalpojumiem, jo Lēmuma 244 spēkā stāšanās brīdī ESL nebija noteiktas simetriskas prasības piekļuvei kabeļu kanalizācijai. Šobrīd Regulatora noteikumi par piekļuvi saistītām iekārtām attiecas uz visiem komersantiem (tai skaitā uz komersantu ar BIT) NGA kabeļtīklu ierīkošanai, tāpēc atsauce uz noteikumiem par saistītām iekārtām un pakalpojumiem vairs nav nepieciešama. **Regulators uzskata, ka nepieciešams atcelt Lēmuma 244**

lemjošās daļas 4.1.2 un 5.1.8.apakšpunktu daļā par noteikumiem par saistītām iekārtām un pakalpojumiem.

- Regulators, lai garantētu līdzvērtīgus nosacījumus līdzvērtīgos apstākļos šai tirgus analīzes kārtā plāno noteikt SIA “Lattelecom” nodrošināt komersantam ierīkošanas projektēšanu un kabeļa ierīkošanu SIA “Lattelecom” inženiertehniskajā infrastruktūrā vai iespēju izvēlēties to veikt pašam un iespēju pasūtīt praktisko tehnisko izpēti veikt kopā ar ierīkošanas projektēšanu un kabeļa ierīkošanu vai to veikt atsevišķi. Lai uzraudzītu vairumtirdzniecības pakalpojuma nodrošināšanas nosacījumus, SIA “Lattelecom” nepieciešams noteikt caurredzamības saistību papildināt saistītu iekārtu kopīgas izmantošanas pamatpiedāvājumu.

SIA “Lattelecom” nepieciešams noteikt caurredzamības saistību un vienlīdzīgas attieksmes pienākumu – astoņu mēnešu laikā no lēmuma pieņemšanas izstrādāt un publicēt saistītu iekārtu kopīgas izmantošanas pamatpiedāvājumu saskaņā ar Regulatora noteikumiem par pamatpiedāvājuma izstrādes kārtību, iekļaujamo informāciju un publicēšanu, ievērojot šādus nosacījumus:

iekļauto informāciju detalizēti atdalīt un nodrošināt, ka komersantiem - pakalpojumu saņēmējiem – nav jāmaksā par saistītām iekārtām vai aprīkojumu, kas pieprasītajam tirgus 3a pakalpojumam nav nepieciešams;

iekļaut pakalpojuma nodrošināšanas procesu aprakstu saskaņā ar Regulatora saistītu iekārtu kopīgas izmantošanas pamatpiedāvājuma noteikumiem.

- Lai uzraudzītu vairumtirdzniecības pakalpojuma nodrošināšanas nosacījumus, SIA “Lattelecom” nepieciešams noteikt caurredzamības saistību papildināt atsaistītas piekļuves abonentlīnijai pamatpiedāvājumu attiecībā uz VULA tām arhitektūrām, kurām tā vēl nav noteikta ar Lēmumu 23 un Lēmumu 24, un attiecībā uz atzarojuma izveidošanu iekšējās instalācijas izvelkamo šķiedru optiskajā kabelī, izvelkot un nodrošinot atbilstošo optisko šķiedru līdz optiskai sadales kastītei.

SIA “Lattelecom” nepieciešams noteikt caurredzamības saistību un vienlīdzīgas attieksmes pienākumu – astoņu mēnešu laikā no lēmuma pieņemšanas izstrādāt un publicēt atsaistītas piekļuves abonentlīnijām pamatpiedāvājumu saskaņā ar Regulatora noteikumiem par pamatpiedāvājuma izstrādes kārtību, iekļaujamo informāciju un publicēšanu, ievērojot šādus nosacījumus:

- ***iekļauto informāciju detalizēti atdalīt un nodrošināt, ka komersantiem - pakalpojumu saņēmējiem – nav jāmaksā par pakalpojumiem, kas pieprasītajam tirgus 3a pakalpojumam nav nepieciešams;***
- ***iekļaut pakalpojuma nodrošināšanas procesu aprakstu un tehnoloģiskos risinājumus attiecībā uz VULA saskaņā ar Regulatora noteikumiem par atsaistītu piekļuvi abonentlīnijai vai tās daļai un atsaistītas piekļuves abonentlīnijām pamatpiedāvājuma noteikumiem;***

iekļaut pakalpojuma nodrošināšanas procesu aprakstu un tehnoloģiskos risinājumus attiecībā uz atzarojuma izveidošanu iekšējās instalācijas izvelkamo šķiedru optiskajā kabelī saskaņā ar Regulatora atsaistītas piekļuves abonentlīnijām pamatpiedāvājuma noteikumiem.

12.4. Tarifu regulēšanas un izmaksu aprēķināšanas saistība

Piemērojot citiem komersantiem augstus tarifus, komersants ar BIT situācijā, kad tarifi nebūtu regulēti, varētu radīt šķēršļus ienākšanai saistītajā mazumtirdzniecības tirgū. Papildus, komersants ar BIT varētu izmantot nepietiekamo cenu starpību (izmaksas vairumtirdzniecības pusē un cena mazumtirdzniecības pusē), lai ierobežotu konkurenci un kavētu komersantiem ienākšanu vai attīstību tirgū. Efektīvas konkurences neesamības gadījumā, ilgtermiņā komersantam ar BIT nebūtu iniciatīvas samazināt izmaksas un darboties efektīvi. Piemērojot pārmērīgi augstas cenas, šīs augstākās izmaksas tiktu pārliktas uz citu komersantu, kurš vairumtirdzniecībā pirkstu pakalpojumus un gala rezultātā - uz tā galalietotāju.

Attiecībā uz Ieteikumā 2014 minēto tirgu 3a, efektīva konkurence nav konstatēta, pastāv šķēršļi ienākšanai tirgū, kā arī tirgus analīzes rezultāti rāda, ka SIA „Lattelecom” var rīkoties neatkarīgi no citiem tirgus dalībniekiem. Tāpēc BIT komersantam ir stimulē noteikt tarifus vairumtirdzniecības pakalpojumam būtiski augstākus nekā izmaksas, kas rodas nodrošinot attiecīgo pakalpojumu.

Tarifu regulēšana var nodrošināt, ka SIA „Lattelecom”:

- nevar izmantot nepietiekamu cenu starpību;
- neveic šķērssubsidēšanu no tirgus 3a pakalpojumu gūtajiem ieņēmumiem;
- izmaksas tiek uzraudzītas;
- gūst samērīgu peļņu.

Lai risinātu konstatētās konkurences problēmas, nepieciešams saglabāt ar Lēmumu 23 un Lēmumu 244 noteiktās tarifu regulēšanas un izmaksu aprēķināšanas saistības tuvināt tarifus izmaksām attiecībā uz piekļuvi:

- *inženiertehniskai infrastruktūrai (Lēmuma 244 lemjošās daļas 3.5.-3.8.apakšpunkti);*
- *metāliskā vītā pāra abonentlīnijai (pilnīgu vai kopēju) un abonentapakšlīnijai (Lēmuma 23 lemjošās daļas 7.-9.punkti);*
- *FTTN gadījumā attiecībā uz abonentapakšlīnijas atsaistīšanu (Lēmuma 244 lemjošās daļas 5.5.-5.8.apakšpunkti);*
- *FTTB gadījumā attiecībā uz gala posma atsaistīšanu (Lēmuma 244 lemjošās daļas 4.5.-4.8.apakšpunkti) un VULA (Lēmuma 244 lemjošās daļas 5.5.-5.8.apakšpunkti);*
- *FTTH P2P gadījumā attiecībā uz abonentlīnijas (Lēmuma 244 lemjošās daļas 5.5.-5.8.apakšpunkti) un gala posmu atsaistīšanu (Lēmuma 244 lemjošās daļas 4.5.-4.8.apakšpunkti);*

- *FTTH GPON gadījumā attiecībā uz gala posmu atsaistīšanu (Lēmuma 244 lemjošās daļas 4.5.-4.8.apakšpunkti) un VULA (Lēmuma 244 lemjošās daļas 5.5.-5.8.apakšpunkti).*

Šai tirgus analīzes kārtā papildināmās un precizējamās saistības

- Regulators, lai garantētu līdzvērtīgus nosacījumus līdzvērtīgos apstākļos šai tirgus analīzes kārtā plāno noteikt SIA "Lattelecom" nodrošināt komersantam ierīkošanas projektēšanu un kabeļa ierīkošanu SIA "Lattelecom" inženiertehniskajā infrastruktūrā vai iespēju izvēlēties to veikt pašam un iespēju pasūtīt praktisko tehnisko izpēti veikt kopā ar ierīkošanas projektēšanu un kabeļa ierīkošanu vai to veikt atsevišķi. Piekļuves inženiertehniskai infrastruktūrai neatņemama sastāvdaļa ir kabeļa ierīkošana. Nepieciešams, lai piekļuvi inženiertehniskai infrastruktūrai citi komersanti varētu saņemt visefektīvākā veidā. To būs iespējams nodrošināt, ja iepriekšminēto darbību tarifi būs tuvināti izmaksām. Lai nodrošinātu tarifus, kas balstīti uz pamatotām izmaksām, ņemot vērā peļņu par veiktajām investīcijām, nepieciešams noteikt tarifu regulēšanas un izmaksu aprēķināšanas saistību

Regulators uzskata, ka SIA "Lattelecom" nepieciešams noteikt tarifu regulēšanas un izmaksu aprēķināšanas saistību attiecībā uz ierīkošanas projektēšanu un kabeļa ierīkošanu SIA "Lattelecom" inženiertehniskajā infrastruktūrā un iespēju pasūtīt praktisko tehnisko izpēti veikt kopā vai atsevišķi ar ierīkošanas projektēšanu un kabeļa ierīkošanu, ievērojot šādus nosacījumus:

- *aprēķināt konkrēto darbību sniegšanas izmaksas un iesniegt ziņojumu par izmaksu aprēķināšanu un attiecināšanu saskaņā ar Regulatora pakalpojumu izmaksu aprēķināšanas un attiecināšanas metodiku. Aprēķināt konkrēto darbību sniegšanas izmaksas par katru pakalpojuma elementu atsevišķi, kas norādīti saistītu iekārtu kopīgas izmantošanas pamatpiedāvājuma noteikumos;*
- *tuvināt konkrēto darbību tarifus izmaksām;*
- *iesniegt Regulatoram pēc tā pieprasījuma tarifu un izmaksu pamatojumu atsevišķi par katru konkrēto darbību un ar to saistīto pakalpojuma elementu, kas noteikti Regulatora saistītu iekārtu kopīgas izmantošanas pamatpiedāvājuma noteikumos;*
- Lai nodrošinātu tarifus, kas balstīti uz pamatotām izmaksām, ņemot vērā peļņu par veiktajām investīcijām, nepieciešams noteikt tarifu regulēšanas un izmaksu aprēķināšanas saistību VULA un ar to saistītiem pakalpojumiem tām arhitektūrām, kurām tā vēl nav noteikta ar Lēmumu 23 un Lēmumu 24.

Regulators uzskata, ka SIA "Lattelecom" nepieciešams noteikt tarifu regulēšanas un izmaksu aprēķināšanas saistību VULA pakalpojumam metāliskā vītā pāra (t.sk. VDSL2 Vectoring), FTTN (t.sk. VDSL2 Vectoring) un FTTH P2P gadījumā, kas ietver šādus nosacījumus:

aprēķināt VULA pakalpojuma un ar to saistīto pakalpojuma elementu sniegšanas izmaksas un iesniegt ziņojumu par izmaksu aprēķināšanu un attiecināšanu saskaņā ar Regulatora pakalpojumu izmaksu aprēķināšanas un attiecināšanas metodiku. Aprēķināt VULA pakalpojuma sniegšanas izmaksas

par katru pakalpojuma elementu atsevišķi, kas norādīti atsaistītas piekļuves abonentlīnijām pamatpiedāvājuma noteikumos;

tuvināt VULA pakalpojuma un ar to saistīto pakalpojuma elementu (katru atsevišķi), kas noteikti Regulatora atsaistītas piekļuves abonentlīnijām pamatpiedāvājuma noteikumos, tarifus izmaksām;

iesniegt Regulatoram pēc tā pieprasījuma tarifu un izmaksu pamatojumu atsevišķi par katru VULA pakalpojumu un ar to saistīto pakalpojuma elementu, kas noteikti Regulatora atsaistītas piekļuves abonentlīnijām pamatpiedāvājuma noteikumos.

- SIA "Lattelecom" ir noteikta tarifu regulēšanas un izmaksu aprēķināšanas saistība FTTH GPON gadījumā nodrošināt citam komersantam VULA un gala posma atsaistīšanu. FTTH P2P gadījumā SIA "Lattelecom" ir noteikta tarifu regulēšanas un izmaksu aprēķināšanas saistība nodrošināt abonentlīnijas atsaistīšanu, gala posma atsaistīšanu un šai tirgus analīzes kārtā ir plānots noteikt VULA. Lai nodrošinātu tarifus, kas balstīti uz pamatotām izmaksām, ņemot vērā peļņu par veiktajām investīcijām, nepieciešams noteikt tarifu regulēšanas un izmaksu aprēķināšanas saistību attiecībā uz iekšējās instalācijas optiskā kabeļa atzarojuma izveidošanu.

Regulators uzskata, ka SIA "Lattelecom" nepieciešams noteikt regulēšanas un izmaksu aprēķināšanas saistību – sniedzot citam komersantam abonentlīnijas atsaistīšanu (tikai FTTH P2P), VULA vai gala posma atsaistīšanu FTTH (P2P vai GPON) gadījumā attiecībā uz atzarojumu iekšējās instalācijas optiskā kabelī izveidošanu, izvēlot un nodrošinot atbilstošo optisko šķiedru līdz optiskai sadales kastītei, ievērot šādus nosacījumus:

o aprēķināt atzarojuma izveidošanas un ar to saistīto pakalpojuma elementu sniegšanas izmaksas un iesniegt ziņojumu par izmaksu aprēķināšanu un attiecināšanu saskaņā ar Regulatora pakalpojumu izmaksu aprēķināšanas un attiecināšanas metodiku. Aprēķināt atzarojuma izveidošanas izmaksas par pakalpojuma elementiem, kas norādīti atsaistītas piekļuves abonentlīnijām pamatpiedāvājuma noteikumos;

o tuvināt atzarojuma izveidošanas un ar to saistīto pakalpojuma elementu, kas noteikti Regulatora atsaistītas piekļuves abonentlīnijām pamatpiedāvājuma noteikumos, tarifus izmaksām;

o iesniegt Regulatoram pēc tā pieprasījuma tarifu un izmaksu pamatojumu atsevišķi par atzarojuma izveidošanas pakalpojumu un ar to saistīto pakalpojuma elementu, kas noteikti Regulatora atsaistītas piekļuves abonentlīnijām pamatpiedāvājuma noteikumos.

- Lai veicinātu konkurences attīstību elektronisko sakaru tirgū, nepieciešams nodrošināt, ka neveidojas nepietiekosa cenu starpība. Nepieciešams nodrošināt, ka visu to pakalpojuma elementu tarifu kopsūmā, kuri ir nepieciešami, lai sniegtu katru konkrēto fiksētās platjoslas piekļuves (vai ar to sasaistīto) pakalpojumu mazumtirdzniecībā, ir zemāka par SIA „Lattelecom” sniegto mazumtirdzniecības pakalpojumu tarifiem un starpība starp šiem tarifiem ir pietiekami liela, lai nodrošinātu citiem komersantiem iespēju gūt samērīgu peļņu no mazumtirdzniecības pakalpojumu sniegšanas.

Regulators uzskata, ka SIA "Lattelecom" nepieciešams noteikt tarifu regulēšanas un izmaksu aprēķināšanas saistību attiecībā uz tiem tirgus 3a pakalpojumiem, kas iekļauti tirgus 3a definīcijā (t.sk. inženiertehniskai infrastruktūrai), kas ietver šādu nosacījumu:

nodrošināt, ka tirgus 3a pakalpojumu un ar to saistīto pakalpojuma elementu pakalpojumu tarifi neveido nepietiekamu cenu starpību saskaņā ar Regulatora pietiekamas pakalpojumu cenu starpības aprēķināšanas metodiku elektronisko sakaru nozarē.

12.5. Atdalītas finanšu uzskaites saistība

Tāpat kā tas ir ar caurredzamības saistību, atdalītas finanšu uzskaites saistība ir būtiska, lai garantētu vienlīdzīgas attieksmes saistības un tarifu regulēšanas un izmaksu aprēķināšanas saistības efektivitāti. Atdalītas finanšu uzskaites saistība ir nepieciešama, lai uzraudzītu vienlīdzīgu attieksmi starp komersanta ar BIT paša mazumtirdzniecības daļām un citu komersantu (vairumtirdzniecības cenas citam komersantam un iekšējos pārskaitījumus). Tam papildus, atdalītas finanšu uzskaites saistība dod Regulatoram iespējas kontrolēt tarifu regulēšanas noteikumu ievērošanu. Piemēram, Regulators var izvērtēt, vai komersants ar BIT izmanto šķērssubsidēšanu starp regulētiem un neregulētiem pakalpojumiem.

Lai risinātu konstatētās konkurences problēmas, nepieciešams saglabāt ar Lēmumu 23 un Lēmumu 244 noteiktās atdalītas finanšu uzskaites saistības attiecībā uz piekļuvi:

- *inženiertehniskai infrastruktūrai (Lēmuma 244 lemjošās daļas 3.9.apakšpunkts);*
- *metāliskā vītā pāra abonentlīnijai (pilnīgu vai kopēju) un abonentapakšlīnijai (Lēmuma 23 lemjošās daļas 10.punkts);*
- *FTTN gadījumā attiecībā uz abonentapakšlīnijas atsaistīšanu (Lēmuma 244 lemjošās daļas 5.9.apakšpunkts);*
- *FTTB gadījumā attiecībā uz gala posma atsaistīšanu (Lēmuma 244 lemjošās daļas 4.9.apakšpunkts) un VULA (Lēmuma 244 lemjošās daļas 5.9.apakšpunkts);*
- *FTTH P2P gadījumā attiecībā uz abonentlīnijas (Lēmuma 244 lemjošās daļas 5.9.apakšpunkts) un gala posmu atsaistīšanu (Lēmuma 244 lemjošās daļas 4.9.apakšpunkts);*
- *FTTH GPON gadījumā attiecībā uz gala posmu atsaistīšanu (Lēmuma 244 lemjošās daļas 4.9.apakšpunkts) un VULA (Lēmuma 244 lemjošās daļas 5.9.apakšpunkts)*

Šai tirgus analīzes kārtā papildināmās un precizējamās saistības

- SIA "Lattelecom" nepieciešams noteikt atdalītas finanšu uzskaites saistības VULA tām arhitektūrām, kurām tā vēl nav noteikta ar Lēmumu 23 un Lēmumu 244.

Uzskaites nodalīšana attiecībā uz tīkla infrastruktūru un/vai pakalpojuma elementiem, kam ir noteikts piekļuves nodrošināšanas pienākums, jāīsteno tā, lai Regulators varētu noteikt visu attiecīgo aktīvu izmaksas piekļuves tarifu noteikšanai (ietverot nolietojumu un vērtības izmaiņas) un efektīvi uzraudzīt,

vai SIA „Lattelecom” citiem tirgus dalībniekiem piekļuvi piešķir saskaņā ar tādiem pašiem nosacījumiem un tarifiem kā savām struktūrvienībām un saistītajiem uzņēmumiem vai partneriem. Pamatojoties uz objektīviem kritērijiem, izmaksas jāsadala starp dažādiem vairumtirdzniecības un mazumtirdzniecības produktiem, kas atkarīgi no šādiem ieguldījumiem, lai izvairītos no dubultas uzskaites.

Regulators uzskata, ka SIA “Lattelecom” nepieciešams noteikt pienākumu piekļuves jomā – veikt atsevišķu darbības uzskaiti VULA pakalpojumam vara abonentlīnijas (t.sk. VDSL2 Vectoring), FTTN (t.sk. VDSL2 Vectoring) un FTTH P2P gadījumā saskaņā ar Regulatora pakalpojumu izmaksu aprēķināšanas un attiecināšanas metodiku.

Regulators plāno, ka SIA „Lattelecom” jaunās (papildinātās un precizējamās) speciālās prasības (saistības) t.i. pienākumi un saistības attiecībā uz piekļuvi elektronisko sakaru tīklam, vienlīdzīgas attieksmes, caurredzamības, tarifu regulēšanas un izmaksu aprēķināšanas un atdalītas finanšu uzskaites saistības stāsies spēkā sešu mēnešu laikā no lēmuma par speciālu prasību (saistību) piemērošanu pieņemšanas brīža.

12.6. Iepriekšējās tirgus 3a analīzes kārtās noteikto un šai tirgus analīzes kārtā plānoto saistību kopsavilkums

Tabulā 20 ir uzskaitītas, kādas saistības Regulators ir noteicis SIA “Lattelecom” tirgū 3a ar Lēmumu 23 un Lēmumu 244 un kādas saistības plāno noteikt šai tirgus analīzes kārtā.

Tabula 20: SIA “Lattelecom” noteiktās un precizējamās saistības tirgū 3a

	Noteiktas šādas saistības: • piekļuves, • vienlīdzīgas attieksmes, • caurredzamības (publicēt pamatpiedāvājumu), • tarifu regulēšanas un izmaksu aprēķināšanas, • grāmatvedības nodalīšanas	Piekļuves punkts, kurā SIA “Lattelecom” ir pienākums dot piekļuvi un atsaistīšanas veids
Metāliskā vītā pāra abonentlīnija	✓	Piekļuves mezgls (MDF) – abonentlīnijas fiziskā atsaistīšana (pilnīgi atsaistīta un kopēja piekļuve) (izņemot VDSL2 Vectoring)
	✓	Sadales skapis – abonentapakšlīnijas fiziskā atsaistīšana (izņemot VDSL2 Vectoring)
FTTN	✓	Piekļuves mezgls - Ethernet komutators (VULA – datu plūsma) (t.sk. VDSL2 Vectoring)
	✓	Sadales skapis – abonentapakšlīnijas fiziskā atsaistīšana (izņemot VDSL2 Vectoring)
FTTB	✓	Piekļuves mezgls -Ethernet komutators (VULA – datu plūsma)
	✓	Sadales punkts – abonentlīnijas gala posma fiziskā atsaistīšana

FTTHP2P		Piekļuves mezgls (ODF) – abonentlīnijas fiziskā atsaistīšana
		Sadales punkts – abonentlīnijas gala posma fiziskā atsaistīšana
FTTH GPON		Piekļuves mezgls - Ethernet komutators (VULA – datu plūsma)
		Sadales punkts – abonentlīnijas gala posma fiziskā atsaistīšana
Inženiertehniskā infrastruktūra		Jebkurš segments

Piezīme: simbols “” nozīmē, ka konkrētā saistība ir piemērota iepriekšējās tirgus analīzes kārtās un to plānots saglabāt; simbols nozīmē, ka konkrēto saistību ir plānots piemērot šai tirgus analīzes kārtā.

Tabulā 21 ir uzskaitītas, kādas vienlīdzīgas attieksmes saistības Regulators ir noteicis SIA “Lattelecom” tirgū 3a ar Lēmumu 23 un Lēmumu 244 un kādas saistības plāno noteikt šai tirgus analīzes kārtā.

Tabula 21: Vienlīdzīgas attieksmes saistības tirgū 3a

	Tās pašas IT sistēmas	Līdzvērtīgas IT sistēmas	Online pieeja informācijai	Online		KPI	SLA	SLG
				Pak. pastūtīšana	Pak. uzturēšana/bojājumu pieteikšana/novēršana			
Vara abonentlīnija (t.sk. VDSL2 Vectoring)								
FTTN (t.sk. VDSL2 Vectoring)								
FTTB								
FTTHP2P								
FTTH GPON								
Inženiertehniskā infrastruktūra			(infr. karte)					

Piezīme: simbols “” nozīmē, ka konkrētā saistība ir piemērota iepriekšējās tirgus analīzes kārtās un to plānots saglabāt; simbols “” nozīmē, ka konkrēto saistību ir plānots piemērot šai tirgus analīzes kārtā; simbols “” nozīmē, ka konkrētā saistība nav piemērota un to nav plānots piemērot šai tirgus analīzes kārtā.

13. Novērtējums mazumtirdzniecībā, vai tirgū 3b vēl arvien ir nepieciešamas speciālas prasības (saistības), ņemot vērā tirgus 3a regulēšanas ietekmi

Novērtējums mazumtirdzniecībā, vai tirgū 3b vēl arvien ir nepieciešamas speciālas prasības ir veicams atbilstoši apskatīto ģeogrāfisko teritoriju dalījumam. Aprēķinātās

tirgus daļas attiecas uz tām tehnoloģijām un arhitektūrām, kas tirgus definīcijas gaitā tika iekļautas mazumtirdzniecības līmenī.

Ņemot vērā NGA Ieteikumu un arī ERG kopējo nostāju par tirgus analīzes ģeogrāfiskajiem aspektiem ERG (08) 20, Regulatoram jāanalizē konkurējošie apstākļi ģeogrāfiskajās teritorijās, t.i., jāapskata tirgus daļu sadalījums.

Vērtējot konkurenci mazumtirdzniecībā, tiek pieņemts, ka tirgus 3b regulēšana nepastāv. Regulators uzskata, ka, ja nebūtu tirgus 3b regulēšanas, tad komersantam ar BIT nebūtu stimula nodrošināt šo tirgu pakalpojumus. Tā rezultātā tiek pieņemts, ka šos pakalpojumus mazumtirdzniecībā nodrošinātu pats komersants ar BIT, bet tirgus 3a pakalpojumus mazumtirdzniecībā nodrošinātu tas komersants, kas tos saņem nevis komersants ar BIT, kas tos sniedz. Šāda pieeja ir pamatota ar to, ka tirgus 3b ir pakārtots tirgum 3a. Ja vēl kāds komersants brīvprātīgi sniedz tirgus 3a un 3b pakalpojumus vairumtirdzniecībā citiem komersantiem, tad netiek pieņemts, ka šos pakalpojumus mazumtirdzniecībā nodrošinātu pats komersants, kurš tos sniedz brīvprātīgi, bet gan komersanti, kas tos saņem. Tas nozīmē, ka saistības tirgū 3b būtu atceļamas, ja infrastruktūras konkurence, kopā ar citu komersantu saņemtajiem BIT regulētajiem tirgus 3a pakalpojumiem, kā arī brīvprātīgi nodrošinātiem tirgus 3a un 3b pakalpojumiem veidotu efektīvu konkurenci.

Šai posmā Regulators vērtē, vai standarta platjoslas piekļuves tirgū mazumtirdzniecības līmenī ir vērojama efektīva konkurence, t.i. vai vēl arvien ir nepieciešamas speciālas prasības un saistības tirgū 3b.

Regulators ir pieprasījis informāciju par aktīvo līniju skaitu no komersantiem atsevišķi par Rīgu un ārpus Rīgas par 2015.gadu. Šai sadaļā tiek pieņemts, ka tirgus 3b regulēšana nepastāv, bet 8.sadaļā tika pieņemts, ka tirgu 3a un 3b regulēšana nepastāv. Kā jau minēts iepriekš, SIA „Lattelecom” tirgus 3a pakalpojumus nenodrošina un AS „Latvenergo” brīvprātīgi nodrošināto tirgus 3b pakalpojumu citiem komersantiem ir niecīgs. Tāpēc tirgus daļas sakrīt ar 8.sadaļā aprēķinātajām tirgus daļām. Tirgus daļas standarta platjoslas piekļuves tirgū mazumtirdzniecības līmenī atsevišķi Rīgā, ārpus Rīgas un kopā skatīt tabulā 11, 12 un 13.

Komersantu tirgus daļas ir būtisks konkurences apstākļus raksturojošais kritērijs standarta platjoslas piekļuves tirgū mazumtirdzniecības līmenī. Tirgus daļu analīze norāda, ka gan Rīgā, gan ārpus Rīgas SIA „Lattelecom” tirgus daļa pēc aktīvo līniju skaita 2015.gadā ir vislielākā un ir būtiski lielāka nekā nākošajam lielākajam fiksētās platjoslas piekļuves sniedzējam SIA „Baltcom”.

Kaut gan konkurences apstākļi Rīgā un ārpus Rīgas ir vērtējami kā atšķirīgi, Regulators secina, ka ne Rīgā, ne ārpus Rīgas konkurences apstākļi nelicina par efektīvu konkurenci. SIA „Lattelecom” tirgus daļa ir vislielākā un tā turpina pieaugt un ir tādā līmenī, pie kuras var konstatēt būtisku ietekmi.

Ņemot vērā iepriekš minēto un ņemot vērā to, ka Regulators nevar konstatēt būtiski atšķirīgus konkurences apstākļus, Regulators uzskata, ka konkrētā tirgus ģeogrāfiskais mērogs ir Latvijas Republikas teritorija. Regulators secina, ka standarta platjoslas piekļuves tirgū mazumtirdzniecības līmenī nav vērojama efektīva konkurence un ka tirgū 3b vēl arvien ir nepieciešamas speciālas prasības un saistības.

14. Tirgus 3b definēšana vairumtirdzniecības līmenī

Tirgus 3b novērtējums ir jāveic, pieņemot, ka tirgus 3b pakalpojumu regulēšana nepastāv (*angļu val. - Modified Greenfield Approach*). Taču tiek pieņemts, ka vertikālās piegādes ķēdes tirgus (t.i. tirgus 3a), kā arī visu pārējo regulēšanas ietvara tirgu regulēšana pastāv.

Tirgus definīcija mazumtirdzniecības līmenī tika veikta 6.1.sadaļā. Ņemot to vērā, nepieciešams veikt tirgus definīciju vairumtirdzniecības līmenī, kas būs par pamatu apsteidzošu (*ex-ante*) saistību noteikšanai. Veicot tirgus definīciju vairumtirdzniecības līmenī, nepieciešams identificēt, kas ietilpst tirgū 3b.

14.1. Vai piekļuve datu plūsmai, balstoties uz xDSL un FTTx, veido vienotu tirgu 3b?

Ieteikums 2003 definēja divus vairumtirdzniecības tirgus, kas bija tieši saistīti ar platjoslas piekļuvi mazumtirdzniecībā: atsaistīta piekļuve (tai skaitā daļēja piekļuve) metāliskajām abonentlīnijām un to segmentiem un platjoslas piekļuve vairumtirdzniecībā. Ieteikums 2007 sekoja pakalpojumu dalījumam, kas bija Ieteikumā 2003, balstoties uz tā raksturlielumiem, t.i. pasīvs vai aktīvs pakalpojums, bet metāliskās abonentlīnijas tika dzēstas, kas nozīmē, ka pārraides vide var būt gan varš, gan optika. Ieteikums 2014, Ieteikums 2013 un NGA Ieteikums pārraides vides kontekstā paredz gan vara, gan optikas regulēšanu.

Latvijā ar katru gadu palielinās optikas izvēršana piekļuves tīklā gan no SIA “Lattelecom”, gan no alternatīvo operatoru puses. Operatori, kuri izvērš optisko šķiedru, aktīvi reklamē savus pakalpojumus. Tādā veidā operatori mudina galalietotājus pārslēgties uz modernizētā elektronisko sakaru tīkla pakalpojumiem, lai gan paredzams, ka vara tīkli vēl arvien turpinās spēlēt nozīmīgu lomu pakalpojumu nodrošināšanā. Ja metāliskās abonentlīnijas tiek nomainītas ar optisko šķiedru, tad BIT operatoram ir jānodrošina tām piekļuve. Pastāv ķēdes aizvietojamība starp (vara) piekļuvi datu plūsmai, FTTN/VDSL tīkliem un optikas tīkliem FTTH/B. Platjoslas piekļuves pakalpojumu vairumtirdzniecībā elektronisko sakaru tīkla operatori var sniegt balstoties gan uz xDSL, gan FTTx elektronisko sakaru tīkliem. Operatori, kuri vēlas sniegt standarta platjoslas piekļuves pakalpojumu mazumtirdzniecības līmenī, uztver piekļuvi datu plūsmai optikas elektronisko sakaru tīklā kā efektīvu aizstājēju piekļuvei datu plūsmai pa metālisko (vara) abonentlīniju, jo optika ir metālisko (vara) līniju tehnoloģiskā evolūcija.

Ņemot vērā iepriekš minēto, Regulators uzskata, ka xDSL un FTTx veido vienotu tirgu 3b.

14.2. Kuri līmeņi pamattīkla arhitektūras hierarhijā attiecas uz tirgus 3b pakalpojumiem?

EK Ieteikuma 2014 Paskaidrojumā raksta, ka salīdzinājumam ar tirgus 3a pakalpojumiem, tirgus 3b pakalpojumi alternatīvajiem operatoriem tipiski tiek nodrošināti dziļāk elektronisko sakaru tīkla hierarhijā, t.i. reģionālajos un nacionālajos

piekļuves punktos. Alternatīvie operatori var saņemt tirgus 3b pakalpojumus, lai sniegtu mazumtirdzniecības pakalpojumus gan fiziskām, gan juridiskām personām.

Nemot vērā iepriekš minēto, uz tirgus 3b pakalpojumiem attiecas reģionālais un nacionālais līmenis.

14.3. Vai tirgū 3b ietilpst augstas kvalitātes piekļuve datu plūsmai?

Atbilstoši Ieteikumam 2014, Regulators mazumtirdzniecības līmenī nodalīja standarta platjoslas piekļuves pakalpojumu un augstas kvalitātes pakalpojumu, kā arī sniedza tai definīciju (skatīt sadaļu 6.1.).

Ieteikuma 2014 paskaidrojumā EK nosaka, ka tirgi 3a un 3b neattiecas uz augstas kvalitātes platjoslas piekļuves pakalpojumu.

Nemot vērā iepriekš minēto, augstas kvalitātes piekļuve datu plūsmai neietilpst tirgū 3b.

14.4. Vai kabeļu tīkli, t.i. DOCSIS, ir iekļaujami tirgū 3b?

DOCSIS tīkli Latvijā ir alternatīvs veids pakalpojumu nodrošināšanai fiksētā vietā. Veicot tirgus definīciju mazumtirdzniecībā, Regulators secināja, ka DOCSIS tīkli standarta platjoslas piekļuves tirgū mazumtirdzniecības līmenī ir jāiekļauj. Identificējot tirgus 3b robežas, nepieciešams novērtēt tiešos un netiešos konkurences ierobežojumus no DOCSIS tīkliem.

Kaut gan DOCSIS operatori mazumtirdzniecības līmenī tieši konkurē ar xDSL un FTTx operatoriem, Latvijā tehnoloģijas īpatsvars ir neliels - tikai 3,4%. Kabeļu tīkli nav pieejami visā Latvijas teritorijā, tikai noteiktās ģeogrāfiskās vietās. Pat ja noteiktos piekļuves punktos tehniski būtu iespējams nodrošināt tirgus 3b pakalpojumus DOCSIS tīklā, netiešā konkurences ietekme ir neliela.

Ekvivalents pakalpojums xDSL vai FTTx abonentlīnijas atsaistīšanai nevar tikt nodrošināts izmantojot DOCSIS tīklus. Regulatora rīcībā nav informācijas, ka kāds no komersantiem vēlētos saņemt tirgus 3b pakalpojumus DOCSIS tīklos. Nemot vērā iepriekš minēto, tirgus 3b pakalpojumu, balstoties uz DOCSIS tīkliem, iekļaušana tirgū 3b nav nepieciešama.

Pamatojoties uz to, Regulators uzskata, ka uz DOCSIS tīkliem balstīta piekļuve nav jāiekļauj attiecīgajā vairumtirdzniecības tirgū 3b.

14.5. Vai mobilie tīkli ir iekļaujami tirgū 3b?

Saskaņā ar BEREC kopējo nostāju (BoR (12) 52) par fiksēto-mobilo pakalpojumu aizstājamību, ja fiksēto-mobilo pakalpojumu aizstājamība nepastāv mazumtirdzniecības līmenī, nav nepieciešams veikt fiksēto-mobilo pakalpojumu aizstājamību vairumtirdzniecības līmenī. Tas tāpēc, ka, ja galalietotāji neuzskata fiksētos un mobilos pakalpojumus kā aizvietojamus, tad maz ticams, ka operatori

varētu mainīt piekļuvi datu plūsmai fiksētā vietā uz mobilo vairumtirdzniecības piekļuvi un otrādi.

Regulators uzskata, ka mobilā vairumtirdzniecības piekļuve tirgū 3b nav jāiekļauj.

14.6. Vai pārējās tehnoloģijas ir iekļaujamās tirgū 3b?

Pārējās tehnoloģijas (skatīt 6.sadaļu) arī ir pieejamas Latvijā, bet tirgū 3b pastāv tikai nelieli netieši konkurences ierobežojumi. *Tāpēc standarta platjoslas piekļuves tirgū mazumtirdzniecības līmenī analizētās pārējās tehnoloģijas netiek iekļautas attiecīgajā vairumtirdzniecības tirgū 3b.*

14.7. Tirgus 3b definēšanas rezultāti

Vairumtirdzniecības līmenī tirgū 3b tiek iekļauti tirgus 3b pakalpojumi, balstoties uz xDSL un FTTx. Uz tirgus 3b pakalpojumiem attiecas reģionālais un nacionālais līmenis un neattiecas augstas kvalitātes piekļuve datu plūsmai

Nemot vērā tirgus 3b definīciju vairumtirdzniecības līmenī, Regulatoram jāveic tirgus 3b konkurences efektivitātes un apsteidzošu (*ex-ante*) saistību novērtējums.

15. Tirgus 3b analīze

15.1. Situācija tirgū 3b

SIA “Lattelecom” ir noteikta BIT ar Lēmumu 24 un Lēmumu 245 un piemērotas saistības.

Pēc tirgus 3b pakalpojumiem pieprasījums ir zems (skatīt tabulu 22). SIA “Lattelecom” uz 2017.gada 1.janvāri nodrošināja tirgus 3b pakalpojumus (tikai 125 aktīvie pieslēgumi) 11 alternatīvajiem operatoriem pa metālisko (vara) abonentlīniju. Laika gaitā alternatīvajiem operatoriem nodrošināto pieslēgumu skaits ir samazinājies. SIA “Lattelecom” sniegtais tirgus 3b pakalpojums ir nacionālā līmenī, kur piekļuves punkts ir IP komutators.

Tabula 22: SIA “Lattelecom” nodrošinātās piekļuves līnijas citiem operatoriem

	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
<i>Tirgus 3a</i>	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
<i>Tirgus 3b</i>	885	847	420	276	193	143	198	171	138	125

AS “Latvenego” brīvprātīgi nodrošina tirgus 3b pakalpojumus pa optikas abonentlīniju (FTTH). AS “Latvenego” 2015.gadā nodrošināja tirgus 3b pakalpojumus (aktīvos pieslēgumus) 4 komersantiem, tai skaitā SIA “Lattelecom”. Starp šiem 4 komersantiem SIA “Lattelecom” saņemto pieslēgumu īpatsvars ir vislielākais. AS “Latvenego” sniegtais tirgus 3b

pakalpojums ir reģionālā līmenī, kur piekļuves punkts ir IP komutators.

15.2. Tirgus dalījums

Ja komersants ar BIT darbojas vairumtirdzniecības līmenī, to var ierobežot tieši cits komersants, kurš arī darbojas tai pašā līmenī (tiešā konkurences ietekme (*angļu val. – direct constraints*)). Piemēram, komersants ar BIT var tikt ierobežots pacelt vairumtirdzniecības tarifus trešajām pusēm, jo tās izvēlēsies cita vertikāli integrēta komersanta vairumtirdzniecības pakalpojumus, lai nodrošinātu pakalpojumus galalietotājiem. Ja nepastāv cits vertikāli integrēts komersants, kurš darbojas vairumtirdzniecības līmenī, tad nepastāv arī tiešā konkurences ietekme.

Konkurence starp produktiem mazumtirdzniecības līmenī var netieši ierobežot komersantu ar BIT (netiešā konkurences ietekme (*angļu val. – indirect constraints*)). Ja pastāv konkurence mazumtirdzniecības līmenī, tas netieši ierobežos komersantu ar BIT, jo galalietotāji var izlemt pāriet pie cita komersanta, kurš darbojas arī mazumtirdzniecības līmenī.

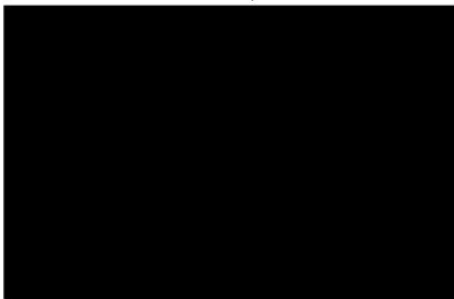
Vērtējot tirgus varu, viens no galvenajiem indikatoriem ir tirgus daļas. Ja apsver tikai pakalpojumu nodrošināšanu trešajām pusēm (citiem komersantiem) vairumtirdzniecības līmenī, tas var novest pie neatbilstoša rezultāta, jo parasti viens komersants (komersants ar BIT) būs aktīvs tirgū (teorētiski ar 100% tirgus daļu).

Vairumtirdzniecības līmenī vertikāli integrēti komersanti, kas nodrošina (vai var arī nenodrošināt) vairumtirdzniecības pakalpojumus trešajām pusēm (citiem komersantiem), var nodrošināt tos pašus pakalpojumus tā mazumtirdzniecības daļai iekšējie pakalpojumi (*angļu val. - self-supply*), kura sniedz pakalpojumus galalietotājiem. Šos iekšējos pakalpojumus ir jāiekļauj konkrētā tirgus analīzē – gan komersanta ar BIT, gan citu komersantu iekšējos pakalpojumus.

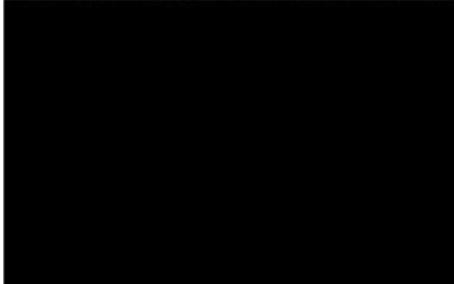
SIA “Lattelecom” nodrošina tirgus 3b pakalpojumus. Regulators uzskata, ka SIA “Lattelecom” bez regulēšanas nebūtu stimula tos nodrošināt. Papildus tirgus 3b pakalpojumus brīvprātīgi nodrošina AS “Latvenergo” un SIA “Lattelecom” ir viens no tiem četriem komersantiem, kas saņem tos no AS “Latvenergo”. Var secināt, ka SIA “Lattelecom” ir neliela tiešā konkurences ietekme, ņemot vērā arhitektūras/tehnoloģijas, kuras tika iekļautas tirgus definīcijā vairumtirdzniecības līmenī. SIA “Lattelecom” tirgus daļa vairumtirdzniecības līmenī, neiekļaujot iekšējos pakalpojumus (*angļu val - self-supply*), ir ■■■%, bet AS “Latvenergo” – ■■■%. Tā kā tas neatspoguļo patieso situāciju, tad nepieciešams iekļaut SIA “Lattelecom” un alternatīvo operatoru iekšējos pakalpojumus.

Veicot ģeogrāfiskā mēroga novērtējumu, Regulators vērtēja nepieciešamību analizēt konkurējošos apstākļus šādās ģeogrāfiskās teritorijās - Rīgā un ārpus Rīgas. Veicot tirgus daļu (pēc aktīvo pieslēgumu skaita) aprēķinu tirgū 3b vairumtirdzniecības līmenī, Regulators vērtē tirgus varu iepriekšminētās ģeogrāfiskās teritorijās (skatīt tabulu 23, 24 un 25), kas potenciāli nozīmē tirgus varu nodrošināt tirgus 3b pakalpojumus citiem komersantiem vai savai mazumtirdzniecības daļai. Konkrētajā tirgus daļu aprēķinā tiek iekļauti SIA “Lattelecom” un AS “Latvenergo” nodrošinātie tirgus 3b pakalpojumi, SIA “Lattelecom” iekšējie pakalpojumi un alternatīvo operatoru iekšējie pakalpojumi (*angļu val. - self-supply*), kas darbojas kā netiešā konkurences ietekme. Regulators, veicot konkrēto tirgus daļas aprēķinu tirgū 3b vairumtirdzniecības līmenī ņem vērā tās arhitektūras/tehnoloģijas, kas tika iekļautas tirgus definīcijā vairumtirdzniecības līmenī.

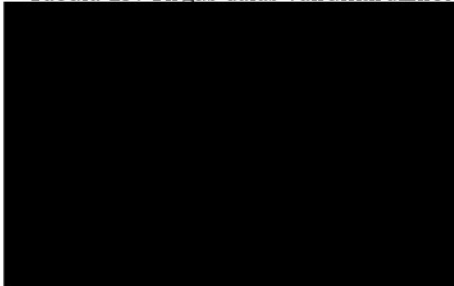
Tabula 23: Tīrgus daļas vairumtirdzniecībā tīrgū 3b, Rīgā

Tabula 24: Tīrgus daļas vairumtirdzniecībā tīrgū 3b, ārpus Rīgas

Tabula 25: Tīrgus daļas vairumtirdzniecībā tīrgū 3b Latvijā

Ja tiek veikti tīrgus daļu aprēķini iekļaujot iekšējos pakalpojumus (*self-supply*) visām tehnoloģijām, kas tika iekļautas tīrgus definīcijā mazumtirdzniecības līmenī, tad SIA “Lattelecom” abstrakta tīrgus daļa pēc aktīvo pieslēgumu skaita ir [REDACTED]%. Uz 2013.gada 1.janvāri SIA „Lattelecom” tīrgus daļa, iekļaujot tajā tehnoloģijas, kas bija definētas mazumtirdzniecības līmenī, bija [REDACTED]% ar tendenci pieaugt.

Tīrgus daļu analīze gan Rīgā, gan ārpus Rīgas norāda, ka Latvijā ir viens komersants – SIA “Lattelecom”, kurš uzskatāms par tīrgus līderi – tās tīrgus daļa ir vislielākā un tā ir ievērojami lielāka nekā jebkura cita tā konkurenta tīrgus daļa. Var secināt, ka SIA “Lattelecom” joprojām saglabā būtisku ietekmi, turklāt SIA “Lattelecom” tīrgus daļa un arī tās būtiskā ietekme būtībā mēreni pieaug.

Jāņem vērā, ka aprēķinātās tīrgus daļas tieši salīdzināt nevar ar iepriekšējā tīrgus analīzes kārtā aprēķinātajām tīrgus daļām. Tās ietvēra gan standarta, gan augstas kvalitātes platjoslas piekļuves pakalpojumu. Atbilstoši Ieteikumam 2014, šai tīrgus analīzes kārtā aprēķinātās tīrgus daļas neietver augstas kvalitātes platjoslas piekļuves iekšējos pakalpojumus. Lai nodrošinātu tīrgus analīzi saskaņā ar Ieteikumu 2014, atbilstoši tika pielāgotas informācijas vākšanas anketas. Šai tīrgus analīzes kārtā un informācijas iesniegšanas posmā SIA “Lattelecom” norādīja, ka nesniedz augstas kvalitātes platjoslas piekļuves pakalpojumu mazumtirdzniecības līmenī, bet citi

komersanti norādīja, ka sniedz. Neskatoties uz to, tirgus analīzes secinājumi nemainītos atkarībā no tā, vai analizējamās datus ir iekļauts augstas kvalitātes platjoslas piekļuves iekšējie pakalpojumi mazumtirdzniecības līmenī vai nav.

Daži alternatīvie operatori savās informācijas sistēmās nevarēja nodalīt aktīvo līniju skaitu Rīgā un ārpus Rīgas, bet varēja sniegt informāciju par aktīvo līniju skaitu Latvijas teritorijā kopā. Neskatoties uz to, tirgus analīzes secinājumi nemainās un šāda situācija tirgus daļas Rīgā un tirgus daļas ārpus Rīgas ietekmē minimāli.

Kad tirgus dalījuma analīze ir veikta, turpmākam vērtējumam ir nepieciešams apskatīt šķēršļus ienākšanai tirgū 3b vai elektronisko sakaru tīkla pārklājuma paplašināšanai, kontroli pār būtisku infrastruktūru, tehnoloģiska rakstura priekšrocības, nepietiekamu kompensējošu pirkspēju, pakalpojumu sasaistišanu, mēroga un apjoma ekonomikas priekšrocības un komersanta vertikālo integrāciju. Tā kā tirgus 3b ir abstrakts un tas nepastāvētu, ja standarta platjoslas piekļuves tirgū būtu efektīva konkurence, tad iepriekšminētie kritēriji lielākoties jāvērtē mazumtirdzniecības kontekstā. Tāpēc 10.sadaļā veiktos kritērijus var attiecināt arī uz tirgu 3b. Ja tie ir vērtēti vairumtirdzniecības tirgus 3b kontekstā, tad tas attiecas uz piekļuves datu plūsmas pakalpojumu sniegšanu citiem komersantiem un savai mazumtirdzniecības daļai.

15.3. Šķēršļi ienākšanai tirgū vai elektronisko sakaru tīkla pārklājuma paplašināšanai

Lai vērtētu potenciālo konkurences spiediena iespējamību uz SIA "Lattelecom", Regulators analizē šķēršļus jaunu komersantu ienākšanai konkrētā tirgū un šķēršļus esošo komersantu elektronisko sakaru tīklu paplašināšanai.

Situācijās, kad jauni komersanti vēlas ienākt tirgū 3b vai kad citi komersanti vēlas paplašināt esošo elektronisko sakaru tīklu pārklājumu, tos attur būtiski strukturālie šķēršļi, kādi bieži vien vēsturiskam operatoram nerodas. Lai jauns komersants uzsāktu sniegt tirgus 3b pakalpojumus (citiem komersantiem vai savai mazumtirdzniecības daļai) vai lai esošais komersants paplašinātu sava elektronisko sakaru tīkla pārklājumu, tam ir nepieciešamas ievērojamas investīcijas sava elektronisko sakaru tīkla izveidošanai.

Detalizētāk par šķēršļiem ienākšanai tirgū vai elektronisko sakaru tīkla pārklājuma paplašināšanai, ko var attiecināt arī uz tirgu 3b, Regulators analizēja 10.3 sadaļā.

Ir būtiski, ka Latvijas teritorijā ir pieejami tirgus 3b pakalpojumi, jo šie pakalpojumi kopā ar tirgus 3a pakalpojumiem (t.sk. inženiertehniskās infrastruktūras pieejamību) atvieglo ienākšanu konkrētā tirgū.

Kaut gan pastāv alternatīvas infrastruktūras, var secināt, ka šķēršļi ienākšanai tirgū 3b un elektronisko sakaru tīkla pārklājuma paplašināšanai ir būtiski un tāpēc tas attaisnotu apstieidzošu (ex ante) regulēšanu, jo šķēršļi ienākšanai tirgū 3b un elektronisko sakaru tīkla pārklājuma paplašināšanai kavē efektīvas konkurences attīstību.

15.4. Kontrole pār būtisku infrastruktūru

Kontroli pār būtisku infrastruktūru Regulators analizēja 10.3 sadaļā. Veikto analīzi un novērtējumu var attiecināt arī uz tirgu 3b.

Regulators konstatē, ka SIA „Lattelecom” kontrolē būtisku infrastruktūru, kas ir nepieciešama, lai nodrošinātu piekļuvi galalietotājiem un pastāv būtiski šķēršļi, lai dublētu SIA “Lattelecom” infrastruktūru visā valsts teritorijā.

15.5. Tehnoloģiska rakstura priekšrocības vai pārākums

Tehnoloģiska rakstura priekšrocības vai pārākumu Regulators analizēja 10.4 sadaļā. Veikto analīzi un novērtējumu var attiecināt arī uz tirgu 3b.

Regulators konstatē, ka SIA “Lattelecom” ir tehnoloģiska rakstura priekšrocības.

15.6. Nepietiekama kompensējošā pirktspēja vai tās trūkums

Regulators uzskata, ka nepieciešams analizēt, vai pastāv kompensējošā pirktspēja pret vislielāko komersantu - SIA „Lattelecom”. Lai analizētu kompensējošo pirktspēju ir nepieciešams nošķirt šādus divus gadījumus:

- kompensējošā pirktspēja galalietotāju līmenī;
- kompensējošā pirktspēja vairumtirdzniecības līmenī.

Kompensējošo pirktspēju galalietotāju līmenī Regulators analizēja 10.5 sadaļā. Veikto analīzi un novērtējumu var attiecināt arī uz tirgu 3b.

Kompensējošā pirktspēja vairumtirdzniecības līmenī

Tā kā blīvāk apdzīvotās teritorijās pastāv vairākas infrastruktūras, citiem komersantiem varētu arī nebūt interese noslēgt līgumu par tirgus 3b pakalpojumiem šajās vietās.

Tomēr Regulators uzskata, ka citiem komersantiem varētu rasties interese noslēgt vairumtirdzniecības līgumu un izmantot tirgus 3b pakalpojumus. Šāda interese parasti ir vienpusēja. SIA „Lattelecom” varētu nebūt ieinteresēta tos nodrošināt. Gluži otrādi SIA „Lattelecom” varētu būt motivācija kavēt cita komersanta ienākšanu tirgū, jo gadījumā, kad SIA „Lattelecom” sniedz citiem komersantiem tirgus 3b pakalpojumus, tā zaudē savus fiksētās platjoslas piekļuves galalietotājus. Savukārt nevienam citam operatoram Latvijā nav līdzvērtīga pārklājuma, lai nodrošinātu tirgus 3b pakalpojumus citam komersantam tādā apjomā kā to var SIA “Lattelecom”.

Regulators secina, ka kompensējošā pirktspēja galalietotāju līmenī var pastāvēt tikai ļoti blīvi apdzīvotās teritorijās un vairumtirdzniecības līmenī nepastāv.

15.7. Pakalpojumu sasaistīšana

Pakalpojumu sasaistīšanu Regulators analizēja 10.6 sadaļā. Veikto analīzi un novērtējumu var attiecināt arī uz tirgu 3b.

Regulators uzskata, ka SIA „Lattelecom”, salīdzinot ar daudziem citiem komersantiem, ir priekšrocības attiecībā uz pakalpojumu sasaistīšanu.

15.8. Mēroga un apjoma ekonomikas priekšrocības

Mēroga un apjoma ekonomikas priekšrocības Regulators analizēja 10.7 sadaļā. Veikto analīzi un novērtējumu var attiecināt arī uz tirgu 3b.

Regulators konstatē, ka SIA „Lattelecom” ir mēroga un vēriena ekonomikas priekšrocības.

15.9. Komersanta vai komersantu grupas vertikālā integrācija

Komersanta vai komersantu grupas vertikālo integrāciju Regulators analizēja 10.8 sadaļā. Veikto analīzi un novērtējumu var attiecināt arī uz tirgu 3b.

Regulators uzskata, ka SIA „Lattelecom” vertikāli integrēta struktūra un tās mērogs liecina par tās būtisku ietekmi tirgū 3b, ļaujot rīkoties neatkarīgi no citiem komersantiem un galalietotājiem.

15.10. Rezultāti

Veicot novērtējumu mazumtirdzniecības līmenī, vai tirgū 3b vēl arvien ir nepieciešamas speciālas prasības un saistības, ņemot vērā tirgus 3a regulēšanas ietekmi, Regulators konstatēja, ka efektīva konkurence nepastāv un konstatēja, ka tirgū 3b vēl arvien ir nepieciešamas speciālas prasības un saistības.

Par SIA „Lattelecom” būtisku ietekmi tirgū 3b liecina SIA „Lattelecom” īpatsvars tirgū pēc aktīvo pieslēgumu skaita, šķēršļi ienākšanai tirgū, SIA „Lattelecom” kontrole pār būtisku infrastruktūru, SIA „Lattelecom” mēroga un vēriena ekonomikas radītās priekšrocības, SIA „Lattelecom” vertikālās integrācijas radītās priekšrocības, kompensējošās pirkjspējas trūkums tirgū un SIA „Lattelecom” sniegto sasaistīto pakalpojumu radītās priekšrocības.

Ņemot vērā iepriekš minēto, Regulators nosaka SIA „Lattelecom” kā komersantu ar BIT tirgū 3b Latvijas Republikas teritorijā.

16. Būtiska ietekme tirgū 3b - konstatētās konkurences problēmas un SIA „Lattelecom” noteikto saistību pamatojums

Ņemot vērā tirgus analīzes rezultātus, Regulators nosaka SIA „Lattelecom” kā komersantu ar būtisku ietekmi tirgū šādā pakalpojumu tirgū:

- *plašpatērīga produktu vairumtirdzniecības līmeņa centralizēta piekļuve fiksētā vietā, Latvijas Republikā (tirgū 3b).*

Lai noteiktu, kuras *ex-ante* saistības būtu piemērojamas, nepieciešams vērtēt, kādas potenciālās konkurences problēmas varētu rasties, ja tirgus 3b regulēšana nepastāvētu. Regulators uzskata, ka bez tirgus 3b regulēšanas SIA "Lattelecom" varēs:

- kaitēt galalietotājiem, izmantojot savu BIT. Ja komersantam ir BIT, tas var palielināt cenas virs līmeņa, kādas būtu pastāvēt efektīvai konkurencei jeb var palielināt cenas būtiski virs efektīvi strādājoša komersanta izmaksām. Ņemot vērā SIA "Lattelecom" klātbūtni dažādos saistītajos tirgos, SIA "Lattelecom" ilgtermiņā ir iniciatīva palielināt cenas virs konkurējoša līmeņa, tādējādi kaitējot galalietotājiem;
- turpināt palielināt tirgus varu vertikāli vai horizontāli saistītos tirgos. Ja vertikāli integrētam komersantam ir BIT vienā tirgū un ja tam ir ciešas saites ar citiem tirgiem horizontālā vai vertikālā piegādes ķēdē, šis komersants ar BIT var pārnest un nostiprināt savu BIT uz šiem tirgiem. Tas var notikt nedodot piekļuvi vairumtirdzniecības līmenī. Mazumtirdzniecības līmenī var notikt pakalpojumu sasaistīšana, piemērojot dažādas cenu noteikšanas stratēģijas, piemēram, īslaicīgi nosakot cenas zem izmaksām un ilgtermiņā izspiežot citus komersantus ar savu infrastruktūru no tirgus.
- apgrūtināt citu komersantu ienākšanu tirgū 3b (gala rezultātā arī attiecīgajos mazumtirdzniecības tirgos). SIA "Lattelecom" tirgus daļas tirgū 3b ir augstas un tām ir tendence palielināties. Ja tirgus 3b netiek regulēts, tad pastāv augsti šķēršļi ienākšanai tirgū 3b un kontrole pār būtisku infrastruktūru, kā arī pastāv ierobežotas iespējas efektīvai konkurencei šī tirgus 3b pārskata periodā. Regulators uzskata, ka SIA "Lattelecom" ir iniciatīva kaitēt komersantiem, kuri potenciāli varētu izmantot tirgus 3b pakalpojumus, tā kā tie konkurētu mazumtirdzniecības līmenī. Tā piemēram, nosakot pārmērīgi augstas cenas tirgus 3b pakalpojumiem, tas palielinās izmaksas konkurējošiem komersantiem, kuri potenciāli varētu izmantot tirgus 3b pakalpojumus, kā arī kavēs ienākšanu tirgū un spēju konkurēt mazumtirdzniecības līmenī.

Ievērojot iepriekš minēto, Regulators saskaņā ar ESL, ņemot vērā investīciju kāpņu pieeju un ņemot vērā Ieteikumu 2013; Ieteikumu 2014; NGA Ieteikumu; BEREC 2011.gada oktobra Ziņojumu BoR (11) 43 par NGA Ieteikuma ieviešanu; BEREC 2010.gada marta Ziņojumu BoR (10) 08 par nākamās paaudzes piekļuves tīkliem – ieviešana un vairumtirdzniecības pakalpojumi; BEREC 2012.gada kopējo nostāju (BoR (12) 128) par saistībām platjoslas piekļuves vairumtirdzniecības (ieskaitot piekļuvi datu plūsmām) tirgū, kas noteiktas būtiskas ietekmes noteikšanas rezultātā; BEREC kopējo nostāju (BoR (12) 52) par fiksēto-mobilo pakalpojumu aizstājamību, veicot tirgus analīzi; ERG atzinumu (ERG (07) 16rev2) par regulēšanas principiem attiecībā uz nākamās paaudzes piekļuves tīkliem; ERG kopējo nostāju (ERG (08) 20) par tirgus analīzes ģeogrāfiskajiem aspektiem un ERG 2006.gada kopējo nostāju (ERG (06)33) par regulēšanas ietvara pieeju par atbilstošām saistībām, nosaka SIA „Lattelecom” šādas saistības (speciālas prasības):

Regulators uzskata, ka ar Lēmumu 24 un Lēmumu 245 noteiktās saistības un pienākumi ir jāsaglabā, izņemot piekļuvi datu plūsmai vietējā līmenī. Papildus nepieciešams noteikt jaunas saistības un grozīt esošās.

16.1. Pienākumi un saistības attiecībā uz piekļuvi elektronisko sakaru tīklam

Regulators secina, ka SIA „Lattelecom” piekļuves atteikums komersantiem vai nepamatoti piekļuves noteikumi var kavēt ilglaicīga un konkurētspējīga mazumtirdzniecības tirgus izveidi un tie neatbilst galalietotāju interesēm.

Ar BIT regulēšanu, kas noteikta vairumtirdzniecības līmenī, paredzams, ka galalietotājiem netiks radīts kaitējums mazumtirdzniecības līmenī. Regulēšanai (ja nepieciešams) vairumtirdzniecības līmenī būtu jābūt pietiekamai, lai nodrošinātu konkurējošu piedāvājumu mazumtirdzniecībā. Tirgus analīzes gaitā Regulators secināja, ka standarta platjoslas piekļuves tirgū mazumtirdzniecības līmenī nepastāv efektīva konkurence. Pienākumi un saistības attiecībā uz piekļuvi elektronisko sakaru tīklam ir nepieciešami, lai mazinātu šķēršļus ienākšanai elektronisko sakaru tirgū mazumtirdzniecības līmenī un ilgtermiņā virzītos uz efektīvu konkurenci.

Būtībā komersantam ar BIT ir stimulēts atteikties no piekļuves tā vairumtirdzniecības pakalpojumiem, paredzot, ka alternatīvie operatori samazinās tā ietekmi vai tirgus daļas mazumtirdzniecības līmenī. Ņemot vērā SIA „Lattelecom” īpatsvaru, piekļuves atteikums nodrošināt tirgus 3b pakalpojumus vairumtirdzniecībā vai nepamatoti piekļuves noteikumi ierobežos konkurenci mazumtirdzniecības līmenī. Piekļuve tirgus 3b pakalpojumiem ir būtiska un tā ir jāsaglabā, lai alternatīvie operatori varētu konkurēt ar SIA „Lattelecom” un lai ilgtermiņā aizsargātu konkurenci, tā kā SIA „Lattelecom” rīcībā ir lielākā daļa no galalietotāju pieslēgumiem.

Nepieciešams nodrošināt, lai alternatīvie operatori varētu saņemt tikai tos pakalpojumus, kuri tiem ir nepieciešami un alternatīvajiem operatoriem nebūtu pienākuma pirkt pakalpojumus, kuri tiem nav nepieciešami.

Tā kā Lēmums 24 attiecas uz piekļuvi datu plūsmai vara abonentlīnijas gadījumā, bet Lēmums 245 attiecas uz piekļuvi datu plūsmai FTTx tīkla arhitektūras gadījumā, nepieciešams saglabāt SIA „Lattelecom” ar Lēmuma 24 lemjošās daļas 2. un 3.punktos un Lēmuma 245 lemjošās daļas 3.1., 3.2. un 3.3.apakšpunktos noteiktās saistības attiecībā uz piekļuvi (izņemot piekļuvi datu plūsmai vietējā līmenī).

Šai tirgus analīzes kārtā papildināmās un precizējamās saistības

- Atbilstoši Ieteikuma 2014 dalījumam, t.i., jāatceļ Lēmuma 24 lemjošās daļas 2. un 3.punkti un Lēmuma 245 lemjošās daļas 3.1. un 3.2.apakšpunkti daļā par piekļuvi datu plūsmai vietējā līmenī. Piekļuve datu plūsmai vietējā līmenī ir jāatceļ, jo tā jau ir pieejama FTTN, FTTB, FTTH GPON arhitektūrām kā VULA pakalpojums un šai tirgus analīzes

kārtā VULA ir plānots noteikt metāliskās (vara) abonentlīnijas gadījumā (t.sk. VDSL2 Vectoring), FTTN (t.sk. VDSL2 Vectoring) un FTTH P2P.

Saskaņā ar Lēmuma 23 (attiecas uz metālisko (vara) abonentlīniju) lemjošās daļas 2.punktu SIA "Lattelecom" ir noteikta piekļuves saistība nodrošināt piekļuvi elektronisko sakaru tīklam vai ar to saistītiem elementiem, ieskaitot platjoslas piekļuvi (piekļuvi datu plūsmai). Piekļuvi datu plūsmai ir iespējams nodrošināt vietējā, reģionālā vai nacionālā līmenī. Lēmuma 23 lemjošās daļas 3.1.apakšpunkts nosaka saistības nodrošināt piekļuvi datu plūsmai DSLAM līmenī, kas principā nozīmē vietējo līmeni. Lēmuma 23 lemjošās daļas 3.2.apakšpunkts nosaka saistības nodrošināt piekļuvi datu plūsmai kā atvilces maršrutešanas pakalpojumu IP līmenī, kas principā nozīmē reģionālo vai nacionālo līmeni.

Saskaņā ar Lēmuma 245 (attiecas uz FTTx tipa arhitektūru) lemjošās daļas 3.1.apakšpunktu SIA "Lattelecom" ir noteikta piekļuves saistība nodrošināt piekļuvi datu plūsmai DSLAM/MSAN/OLT, Ethernet un IP līmenī, kur DSLAM/MSAN/OLT un Ethernet principā nozīmē vietējo līmeni, Ethernet un IP parasti (atkarībā no elektronisko sakaru tīkla arhitektūras) nozīmē reģionālo līmeni. Atkarībā no elektronisko sakaru tīkla arhitektūras, nacionālā līmenī tiek nodrošināta parasti IP līmenī. Tātad atceļot iepriekšminēto lēmumu punktus daļā par vietējo līmeni, SIA "Lattelecom" paliek spēkā pienākums nodrošināt piekļuvi datu plūsmai reģionālā un nacionālā līmenī OSI 2 vai OSI 3 slānī.

Regulators uzskata, ka nepieciešams atcelt Lēmuma 24 lemjošās daļas 2.punktu daļā par piekļuvi datu plūsmai vietējā līmenī, un lemjošās daļas 3.1.apakšpunktu. Nepieciešams atcelt Lēmuma 245 lemjošās daļas 3.1.apakšpunktu daļā par piekļuvi datu plūsmai vietējā līmenī.

- 2014.gada nogalē SIA "Lattelecom" uzsāka modernizēt savus VDSL tīklus, ieviešot VDSL2 Vectoring tehnoloģiju, tā palielinot vara tīklu veikspēju un nodrošināt augstākus datu pārraides ātrumus salīdzinot ar ADSL. SIA "Lattelecom" VDSL2 Vectoring tehnoloģiju izmanto FTTN (15% gadījumos) un vara piekļuves tīkla no piekļuves mezgla līdz galalietotāja pieslēguma punktam (85% gadījumos) tipa arhitektūrā. Šai tirgus analīzes kārtā SIA "Lattelecom" nepieciešams noteikt piekļuvi datu plūsmai reģionālā un nacionālā līmenī VDSL2 Vectoring gadījumā.

Regulators uzskata, ka SIA "Lattelecom" nepieciešams noteikt piekļuves saistību – nodrošināt komersantam piekļuvi datu plūsmai (platjoslas piekļuves vairumtirdzniecības pakalpojumu) un piekļuvi ar to saistītajam elektronisko sakaru tīklam vai ar to saistītajiem elementiem VDSL2 Vectoring gadījumā, ievērojot šādus nosacījumus:

- *nodrošināt piekļuvi reģionālā vai nacionālā līmenī OSI 2 vai OSI 3 slānī VDSL2 Vectoring gadījumā, elektronisko sakaru tīkla elementi jau ir izbūvēti vai tiks izbūvēti pēc šī lēmuma stāšanās brīža;*
- *nodrošināt komersantam tādu piekļuvi datu plūsmai, kurš nodrošina komersantam iespēju sniegt saviem mazumtirdzniecības pakalpojumu lietotājiem: platjoslas piekļuves pakalpojumus, iekšzemes balss telefonijas pakalpojumus, starptautiskās balss*

telefonijas pakalpojumus, televīzijas, kā arī jebkurus divus vai vairākus šos pakalpojumus kopā jebkurā kombinācijā;

- *nodrošināt komersantam izvietojumu un atvilci starp piekļuves punktu un komersanta elektronisko sakaru tīkla iekārtu, ja cits komersants to pieprasa un ja tas ir iespējams;*
- *nodrošināt piekļuvi datu plūsmai saskaņā ar Regulatora noteiktajiem elektronisko sakaru tīkla tehniskajiem un darbības noteikumiem par piekļuvi datu plūsmai.*

16.2. Vienlīdzīgas attieksmes saistības

Komersantam ar BIT ir stimulds diskriminēt citus komersantus attiecībā uz nosacījumiem, ar kādiem vairumtirdzniecības pakalpojums tiek nodrošināts. Šī konkurences problēma iekļauj diskriminējošu informācijas neizpaušanu citiem komersantiem, kas nepieciešama, lai varētu saņemt vairumtirdzniecības pakalpojumu no komersanta ar BIT, diskrimināciju attiecībā uz vairumtirdzniecības pakalpojuma kvalitāti, pakalpojuma pasūtīšanu, nodrošināšanu un bojājumu novēršanas novilcināšanu, nepamatotus pieprasījumus, kā arī cenu diskrimināciju.

Iepriekšminētajos gadījumos citiem komersantiem tiek nodarīts kaitējums, kas var rezultēties ar alternatīvā operatora sniegtā mazumtirdzniecības pakalpojuma kvalitātes pazemināšanos un izmaksu pieaugumu salīdzinājumā ar izmaksām, kādas ir komersanta ar BIT mazumtirdzniecības daļām. Tāpēc vienlīdzīgas attieksmes saistība jānosaka, lai novērstu SIA „Lattelecom” nepamatotu piekļuves nosacījumu noteikšanu komersantiem par labu SIA „Lattelecom” mazumtirdzniecības aktivitātēm.

Ievērojot vienlīdzīgas attieksmes saistību, SIA „Lattelecom” nodrošina, ka tā būtiskā ietekme tirgū, netiek izmantota, lai:

- īstenotu nevienlīdzīgu attieksmi pret citiem komersantiem salīdzinājumā ar saistītajiem komersantiem vai SIA „Lattelecom”;
- kropļotu citu komersantu konkurētspēju vai negatīvi ietekmētu konkurences apstākļus tirgū.

Saskaņā ar pārskatīto ERG kopējo nostāju (ERG (06)33) par regulēšanas ietvara pieeju par atbilstošām saistībām, ir vairāki veidi, kā komersants ar BIT var nostādīt nelabvēlīgākā situācijā citus komersantus, diskriminējot tos attiecībā uz vairumtirdzniecības pakalpojumu kvalitāti. Lai to novērstu, piemērota ir vienlīdzīgas attieksmes saistība, kas garantē līdzvērtīgus nosacījumus, pakalpojumus un nodrošināto informāciju citiem komersantiem, kāda tā ir pašam komersantam ar BIT.

Lai risinātu konstatētās konkurences problēmas, nepieciešams saglabāt ar Lēmuma 24 lemjošās daļas 5.punktu un Lēmuma 245 lemjošās daļas 3.4.apakšpunktu noteiktās vienlīdzīgas attieksmes pienākumu.

Šai tirgus analīzes kārtā papildināmās un precizējamās saistības

- SIA "Lattelecom" ir noteikta piekļuves saistība FTTH P2P un GPON gadījumā nodrošināt citam komersantam piekļuvi datu plūsmai (atbilstoši šai tirgus analīzes kārtai – reģionālajā un nacionālajā līmenī). Praksē var būt gadījumi, kad SIA "Lattelecom" savām vajadzībām ēkā ir ierīkojusi iekšējās instalācijas izvelkamo šķiedru optisko kabeli (*angļu val. - indoor riser optical cable*), bet atsevišķa optiskā šķiedra līdz optiskai sadales kastītei (t.sk kāda konkrēta galalietotāja pieslēguma punktam šai ēkā vēl nav ierīkota. Tas parasti ir dažu metru garš posms. Regulators uzskata, ka veicot iepriekšminētās darbības, nav nepieciešamas būtiskas investīcijas vai izmaksas, jo kabeļa infrastruktūra jau ir nodrošināta. Tāpēc saistība SIA "Lattelecom" izveidot atzarojumu FTTH (P2P un GPON) gadījumā, sniedzot citam komersantam piekļuvi datu plūsmai, ir samērīga un veicinās optikas izmantošanu, kā arī dos iespēju iepriekšminētā gadījumā citam komersantam saņemt tirgus 3b pakalpojumus FTTH (P2P vai GPON) gadījumā. Šī saistība nodrošinās vienlīdzīgu attieksmi, jo SIA "Lattelecom" iepriekšminētajā gadījumā savām vajadzībām īsā laikā posmā var veikt šādu atzarojumu, ja galalietotājs vēlas izmantot SIA "Lattelecom" elektronisko sakaru pakalpojumus.

Regulators uzskata, ka SIA "Lattelecom" nepieciešams noteikt piekļuves saistību un vienlīdzīgas attieksmes pienākumu – sniedzot citam komersantam abonentlīnijas piekļuvi datu plūsmai reģionālā vai nacionālā līmenī FTTH P2P vai GPON gadījumā, ēkā izveidot atzarojumu iekšējās instalācijas optiskā kabelī, izvelkot un nodrošinot atbilstošo optisko šķiedru līdz optiskai sadales kastītei, ja tā vēl nav nodrošināta.

- SIA "Lattelecom" ar Lēmumu 24 un Lēmumu 245 atbilstoši ESL 40.panta otrai daļai ir noteikta vienlīdzīgas attieksmes saistība, kas SIA "Lattelecom" paredz pienākumu sniegt citam komersantam līdzvērtīgu pakalpojumu, nodrošināt līdzvērtīgu piekļuvi un informāciju tādā pašā kvalitātē un ar tiem pašiem nosacījumiem, ar kādiem SIA "Lattelecom" pats sniedz pakalpojumu, nodrošina piekļuvi un informāciju saviem saistītajiem komersantiem. Praksē kaut kādas noteiktas darbības veic nevis SIA "Lattelecom" saviem saistītajiem komersantiem, bet gan saistītie komersanti šīs darbības veic priekš SIA "Lattelecom". Šādās situācijās vienlīdzīgas attieksmes saistība ir neefektīva. ***Tāpēc Regulators uzskata, ka SIA "Lattelecom" nepieciešams noteikt vienlīdzīgas attieksmes saistību - sniegt citam komersantam līdzvērtīgu jebkuru tirgus 3b pakalpojumu, kas ir iekļauti tirgus 3b definīcijā, nodrošinot līdzvērtīgu piekļuvi un informāciju tādā pašā kvalitātē un ar tiem pašiem nosacījumiem, ar kādiem SIA "Lattelecom" saistītais komersants sniedz pakalpojumu (tai skaitā kādas noteiktas darbības), nodrošina piekļuvi un informāciju priekš SIA "Lattelecom".***
- Nepieciešams noteikt vienlīdzīgas attieksmes saistības attiecībā uz VDSL2 Vectoring. Lai nodrošinātu godīgas konkurences nosacījumus starp komersantiem un SIA „Lattelecom”, šādu piekļuvi ir svarīgi nodrošināt ar līdzvērtīgiem nosacījumiem. SIA „Lattelecom” ir jānodrošina piekļuve saskaņā ar vienādiem nosacījumiem gan savām struktūrvienībām un saistītajiem komersantiem, gan citiem komersantiem. SIA „Lattelecom” ir jānodrošina visa vajadzīgā informācija, kas attiecas uz infrastruktūras parametriem, un jāpiemēro vienādas procedūras piekļuves pasūtījumiem un nodrošināšanai. SIA „Lattelecom” drīkst veikt darbības, piemēram, slēgt konfidencialitātes līgumu ar citu komersantu, lai ierobežotu komercnoslēpumu

saturošas informācijas nepamatotu pieprasīšanu, izmantošanu un nesankcionētu tālāk nodošanu.

SIA „Lattelecom” rīcībā varētu būt informācija par citu komersantu elektronisko sakaru tīklu izveidošanas plāniem. Lai novērstu, ka šāda informācija par attiecīgā pakalpojuma pieprasījumiem tiek izmantota, lai gūtu nepamatotas priekšrocības saistībā ar konkurētspēju, SIA „Lattelecom” nedrīkst šo informāciju atklāt savām struktūrvienībām un saistītajiem komersantiem.

Lai Regulators varētu uzraudzīt tirgus 3b pakalpojumu izmantošanu un noteikto saistību izpildi, SIA „Lattelecom” informācijas sistēmās nepieciešams saglabāt datus par komersantu pieprasījumiem vismaz piecus gadus.

Tāpēc Regulators uzskata, ka SIA “Lattelecom” nepieciešams noteikt piekļuves un vienlīdzīgas attieksmes saistību – nodrošināt piekļuvi reģionālā vai nacionālā līmenī OSI 2 vai OSI 3 slānī VDSL2 Vectoring gadījumā katram komersantam, kas to pamatoti pieprasa, un piemērot tam līdzvērtīgus nosacījumus līdzvērtīgos apstākļos. Noteikt SIA “Lattelecom” pienākumu nodrošināt komersantam piekļuvi un informāciju ar tiem pašiem nosacījumiem, ar kādiem SIA “Lattelecom” nodrošina informāciju savām struktūrvienībām (angļu val. – self-service) un saistītajiem komersantiem, un tādā pašā kvalitātē, kas ietver šādus nosacījumus:

- *nodrošināt komersantam tāda paša līmeņa informāciju, kas nepieciešama, lai saņemtu piekļuvi datu plūsmai, kāda ir pieejama savām struktūrvienībām un saistītajiem komersantiem;*
 - *izskatīt cita komersanta iesniegto informācijas pieprasījumu un sniegt pieprasīto informāciju vai pamatotu atteikumu tādā pašā termiņā, kādā SIA “Lattelecom” izskata un sniedz atbildi uz līdzvērtīgu pieprasījumu no savas struktūrvienības un saistītajiem komersantiem;*
 - *neatklāt SIA “Lattelecom” mazumtirdzniecībā iesaistītai struktūrvienībai un saistītajam komersantam informāciju par cita komersanta piekļuves datu plūsmai pieprasījumu. SIA “Lattelecom” struktūrvienību un saistīto komersantu mazumtirdzniecības darbībās iesaistītās personas nav iesaistītas par piekļuves datu plūsmai pakalpojumu procesu pārvaldību tieši vai netieši atbildīgās SIA “Lattelecom” struktūrās;*
 - *informēt tos komersantu, kuš izmanto piekļuvi datu plūsmai, par visām izmaiņām SIA „Lattelecom” elektronisko sakaru tīklā, kuras ietekmē citu komersantu mazumtirdzniecības pakalpojumu sniegšanu, vienlaicīgi ar SIA „Lattelecom” struktūrvienībām un saistītajiem komersantiem;*
 - *informācijas sistēmās saglabāt datus par komersantu pieprasījumiem vismaz piecus gadus.*
- Regulators uzskata, ka SIA “Lattelecom” jānosaka saistība piemērot KPI, SLA un SLG. Saistība piemērot KPI nodrošinās vienlīdzīgas attieksmes saistības efektīvu pārraudzību. Saistība piemērot SLA nodrošinās komersantiem, kas

pieprasa piekļuvi, atbilstošu pakalpojuma kvalitāti. Lai nodrošinātu vienlīdzīgu attieksmi SLA pārkāpuma gadījumā, SIA "Lattelecom" nepieciešams noteikt SLG. SLG būtu jābūt tādā līmenī, lai garantētu pietiekami atturošu ietekmi izpildīt noteikto kvalitātes SLA līmeni. Atturoša ietekme nozīmētu tādu līgumsoda apmēru, kas garantē SIA "Lattelecom" pienākumu izpildi termiņā.

Regulators uzskata, ka SIA "Lattelecom" nepieciešams noteikt piekļuves un caurredzamības saistību, un vienlīdzīgas attieksmes pienākumu, nodrošinot piekļuvi datu plūsmai piekļuvi datu plūsmai jebkuram no tirgus 3b pakalpojumiem, kas ir iekļauti tirgus 3b definīcijā, ievērot šādus nosacījumus:

- *izstrādāt un piemērot KPI gan savām struktūrvienībām un saistītajiem komersantiem, gan citam komersantam saskaņā ar piekļuves datu plūsmai pamatpiedāvājuma noteikumiem;*
 - *piemērot SLA saskaņā ar piekļuves datu plūsmai pamatpiedāvājuma noteikumiem;*
 - *SLA pārkāpuma gadījumā nodrošināt SLG;*
 - *nodrošināt SLG tādā līmenī, lai garantētu pietiekami atturošu ietekmi izpildīt noteikto kvalitātes SLA līmeni;*
 - *nodrošināt SLG saskaņā ar piekļuves datu plūsmai pamatpiedāvājuma noteikumiem;*
- Ieteikums 2013 paredz EoI vai EoO noteikšanu, kas iekļauj dažādas vienlīdzīgas attieksmes saistības un pasākumus. EoI iekļauj dažādus pasākumus, tai skaitā to pašu SIA "Lattelecom" IT sistēmu izmantošanu, nodrošinot tirgus 3b pakalpojumus (nodrošinot komersantiem informāciju, pakalpojumu pasūtīšanu, piegādi, uzturēšanu, bojājumu pieteikšanu un novēršanu). EoO neiekļauj SIA "Lattelecom" IT sistēmu izmantošanu, bet iekļauj citu potenciāli līdzvērtīgu IT sistēmu izmantošanu.

Saskaņā ar Regulatora rīcībā esošo informāciju SIA "Lattelecom" kopumā izmanto vairāk par 100 dažādu IT sistēmu un risinājumu savu biznesa procesu un tīkla darbības nodrošināšanai. Šīs sistēmas un risinājumi ir dažāda apjoma un sarežģītības, dažādu ražotāju, dažādos laikos, ar dažādām tehnoloģijām un programmēšanas valodām izstrādātas sistēmas un programmas, kuras tiek darbinātas gan uz fiziskajiem, gan uz virtuālajiem serveriem. Katrs no procesiem (pakalpojumu pasūtīšanas, piegādes, uzturēšanas, bojājumu novēršanas, informācijas nodrošināšanas) tiek atbalstīts ar vairāku sistēmu palīdzību un reti kurš process tiek izpildīts tikai vienas sistēmas ietvaros. EoI gadījumā būtu jānodala vairāki desmiti sistēmu. Lai sagatavotu precīzu sistēmu sarakstu un aprakstu, būtu nepieciešams veikt apjomīgu pētījumu. Jāņem vērā, ka EoI saistības ieviešanu IT sistēmām un sistēmu izmantošanu ārpus Lattelecom var ierobežot ražotāja licences noteikumi.

Regulators uzskata, ka ņemot vērā šobrīd esošo zemo pieprasījumu pēc tirgus 3b pakalpojumiem, paredzamās izmaksas un sarežģītību, SIA "Lattelecom" nav nepieciešams noteikt EoI.

SIA "Lattelecom" ir ieviesusi tiešsaistes rīku, lai komersantiem nodrošinātu piekļuvi aktuālai informācijai un pasūtīšanas iespējas saskaņā ar Regulatora noteikumiem par pamatpiedāvājuma izstrādes kārtību, iekļaujamo informāciju un publicēšanu. Rīku tiešā veidā nevar uzskatīt par citu IT sistēmu līdzvērtīgu SIA "Lattelecom" IT sistēmām izmantošanu. Komersants, kurš vēlas izmantot vai jau izmanto tirgus 3b pakalpojumus, informācijas vai cita pieprasījuma gadījumā rīkā, tiek nosūtīts e-pasts SIA "Lattelecom" atbildīgajam darbiniekam un SIA "Lattelecom" uz attiecīgajiem pieprasījumiem var reaģēt nekavējoties. SIA "Lattelecom" darbinieks tālāk pasūtījumu nodod izpildei sistēmā PAPS (pasūtījumu apstrādes sistēma). Tālākajā pakalpojuma pasūtījuma nodošanā, apstrādē, uzturēšanā, atkarībā no pakalpojuma, ir iesaistītas tādas SIA "Lattelecom" sistēmas kā Siebel (klientu attiecību vadības sistēma), PAPS (pasūtījumu apstrādes sistēma), DIPS (tīkla informācijas un elementu datu bāze), Unicorn (norēķinu sistēma), SONS (starpoperatoru norēķinu sistēma), HERMES (bojājumu pieteikumu reģistrācijai un apstrādei). Kad SIA "Lattelecom" darbinieks saņem atbildi par pasūtīto pakalpojumu, šī informācija savukārt tiek ievadīta rīkā un citam komersantam ir iespēja apskatīt visu savu pieteikto pakalpojumu vēsturi un statusu.

Elektronisko sakaru tīkla informācijas nodrošināšanai rīkā tiek nodrošināta elektronisko sakaru tīkla informācija par piekļuves mezgliem un sadales punktiem, izmantojot SIA "Lattelecom" iekšējo sistēmu DIPS (tīkla informācijas un tīkla elementu datu bāze).

Nemot vērā iepriekš minēto, Regulators uzskata, ka šai posmā SIA "Lattelecom" **nav nepieciešams noteikt jaunas saistības attiecībā uz SIA "Lattelecom" IT sistēmām**, jo ir pieejams rīks.

Regulators uzskata, ka nepieciešams precizēt noteiktās vienlīdzīgas attieksmes saistības, nosakot, ka rīka nodrošināšana attiecas uz jebkuru tirgus 3b pakalpojumu, kas ir iekļauti tirgus 3b definīcijā. Nepieciešams nodrošināt SIA "Lattelecom" rīku, nodrošinot tirgus 3b pakalpojumu pasūtīšanas (ieteikšanas un piegādes (tajā skaitā ierīkošanas ieteikšanas)), uzturēšanas, kā arī bojājumu ieteikšanas un novēršanas iespējas, lai veicinātu efektīvāku tirgus 3b pakalpojumu nodrošināšanu. Lai nesadārdzinātu tirgus 3b pakalpojumu saņemšanu, komersantam būtu jābūt brīvai izvēlei atteikties no rīka abonēšanas jebkurā brīdī, nepārtraucot saņemt SIA "Lattelecom" nodrošinātos tirgus 3b pakalpojumus.

Regulators uzskata, ka SIA "Lattelecom" nepieciešams noteikt piekļuves un caurredzamības saistību un vienlīdzīgas attieksmes pienākumu, nodrošinot piekļuvi jebkurai no tirgus 3b pakalpojumiem, kas ir iekļauti tirgus 3b, ievērot šādus nosacījumus:

- **nodrošināt rīkā (tajā, kas paredzēts tirgus 3a pakalpojumiem) pakalpojuma ieteikšanas, piegādes, tajā skaitā ierīkošanas ieteikšanas, uzturēšanas, bojājumu ieteikšanas un bojājumu novēršanas iespējas;**
- **nodrošināt komersantam alternatīvas pakalpojuma uzturēšanas, bojājumu ieteikšanas un bojājumu novēršanas iespējas;**
- **nodrošināt pakalpojuma ieteikšanas, piegādes, tajā skaitā ierīkošanas ieteikšanas, uzturēšanas, bojājumu ieteikšanas un bojājumu**

novēršanas iespējas saskaņā ar piekļuves datu plūsmai pamatpiedāvājuma noteikumiem.

- Ja cits komersants izmanto vai plāno izmantot jebkuru tirgus 3b pakalpojumu, tad tam ir jābūt pieejamai noteiktai informācijai, lai šos pakalpojumus saņemtu. SIA "Lattelecom" ir jānodrošina citam komersantam tāda paša līmeņa informācija, kāda ir pieejama sev, lai nodrošinātu vienlīdzīgu attieksmi un caurredzamību. Pieejamā informācija rīkā komersantam nodrošinās efektīvāku tirgus 3b pakalpojumu saņemšanu.

Regulators uzskata, ka SIA "Lattelecom" nepieciešams noteikt piekļuves un vienlīdzīgas attieksmes saistību, nodrošinot piekļuvi jebkuram no tirgus 3b pakalpojumiem, kas ir iekļauti tirgus 3b definīcijā, ievērot šādus nosacījumus:

- *iekļaut informāciju rīkā (tajā, kas paredzēts tirgus 3a pakalpojumiem), kas nepieciešama komersantam, lai saņemtu tirgus 3b pakalpojumus, saskaņā ar Regulatora piekļuves datu plūsmai pamatpiedāvājuma noteikumiem;*
- *ja kāda informācija nav pieejama rīkā, bet komersantam ir nepieciešama, lai saņemtu tirgus 3b pakalpojumus, sniegt atbildi komersantam vai pamatotu atteikumu tādā pašā termiņā, kādā SIA "Lattelecom" izskata un sniedz atbildi uz līdzvērtīgu pieprasījumu no savas struktūrvienības vai saistītajiem komersantiem, saskaņā ar Regulatora piekļuves datu plūsmai pamatpiedāvājuma noteikumiem;*

16.3. Caurredzamības saistība

Caurredzamības saistība ir papildinājums vienlīdzīgas attieksmes saistībai, lai uzraudzītu vairumtirdzniecības pakalpojuma nodrošināšanas nosacījumus un tarifus un lai nodrošinātu vairumtirdzniecības pakalpojuma efektivitāti. Tāpēc bez caurredzamības saistības vienlīdzīgas attieksmes neievērošanu un nepamatotus piekļuves nosacījumus būtu grūti atklāt. Caurredzamības saistība izstrādāt pamatpiedāvājumu nodrošinās vienlīdzīgas attieksmes saistības efektivitāti.

Saistība kavē komersanta ar BIT būtiskas ietekmes iespējamo izmantošanu un samazina šķēršļus jaunu komersantu ienākšanai tirgū. Komersantiem, kas pieprasa tirgus 3b pakalpojumus, ir jānodrošina skaidrus pasākumu plānošanas apstākļus. Zinot iespējamās izmaksas, komersanti var plānot tirgus 3b pakalpojumu saņemšanu un arī ienākšanu tirgū, vai balstoties uz ekonomiskiem apsvērumiem to turpmāko attīstību;

Saistība izstrādāt piekļuves datu plūsmai pamatpiedāvājumu nodrošinās, ka tiek novērsta:

- sarunu nepamatota novilcināšana;
- pakalpojumu izmantošanas ierobežošana;
- nepamatotu tehnisku nosacījumu un prasību noteikšana;
- nepamatotu termiņu noteikšana tirgus 3b pakalpojumu nodrošināšanai vai šo termiņu kavēšana.

Lai risinātu konstatētās konkurences problēmas, nepieciešams saglabāt ar Lēmuma 24 lemjošās daļas 4.punktā un Lēmuma 245 lemjošās daļas 3.5. un 3.6.apakšpunktā noteiktās caurredzamības saistības.

Šai tirgus analīzes kārtā papildināmās un precizējamās saistības

- Lai uzraudzītu vairumtirdzniecības pakalpojuma nodrošināšanas nosacījumus, SIA “Lattelecom” nepieciešams noteikt caurredzamības saistību papildināt piekļuves datu plūsmai pamatpiedāvājumu attiecībā uz piekļuvi datu plūsmai VDSL2 Vectoring gadījumā un attiecībā uz atzarojuma izveidošanu iekšējās instalācijas izvelkamo šķiedru optiskajā kabelī, izvelkot un nodrošinot atbilstošo optisko šķiedru līdz optiskai sadales kastītei.

SIA “Lattelecom” nepieciešams noteikt caurredzamības saistību un vienlīdzīgas attieksmes pienākumu – astoņu mēnešu laikā no lēmuma pieņemšanas izstrādāt un publicēt piekļuves datu plūsmai pamatpiedāvājumu saskaņā ar Regulatora noteikumiem par pamatpiedāvājuma izstrādes kārtību, iekļaujamo informāciju un publicēšanu, ievērojot šādus nosacījumus:

- *iekļauto informāciju detalizēti atdalīt un nodrošināt, ka komersantiem - pakalpojumu saņēmējiem – nav jāmaksā par pakalpojumiem, kas pieprasītajam tirgus 3b pakalpojumam nav nepieciešams;*
- *iekļaut pakalpojuma nodrošināšanas procesu aprakstu un tehnoloģiskos risinājumus saskaņā ar Regulatora elektronisko sakaru tīkla tehniskiem un darbības noteikumiem par piekļuvi datu plūsmai.*

16.4. Tarifu regulēšanas un izmaksu aprēķināšanas saistība

Piemērojot citiem komersantiem augstus tarifus, komersants ar BIT situācijā, kad tarifi nebūtu regulēti, varētu radīt šķēršļus ienākšanai saistītajā mazumtirdzniecības tirgū. Papildus, komersants ar BIT varētu izmantot nepietiekamo cenu starpību (izmaksas vairumtirdzniecības pusē un cena mazumtirdzniecības pusē), lai ierobežotu konkurenci un kavētu komersantiem ienākšanu vai attīstību tirgū. Efektīvas konkurences neesamības gadījumā, ilgtermiņā komersantam ar BIT nebūtu iniciatīvas samazināt izmaksas un darboties efektīvi. Piemērojot pārmērīgi augstas cenas, šīs augstākās izmaksas tiktu pārliktas uz citu komersantu, kurš vairumtirdzniecībā pirktu pakalpojumus un gala rezultātā - uz tā galalietotāju.

Attiecībā uz Ieteikumā 2014 minēto tirgu 3b, efektīva konkurence nav konstatēta, pastāv šķēršļi ienākšanai tirgū, kā arī tirgus analīzes rezultāti rāda, ka SIA “Lattelecom” var rīkoties neatkarīgi no citiem tirgus dalībniekiem. Tāpēc BIT komersantam ir stimulēts noteikt tarifus vairumtirdzniecības pakalpojumam būtiski augstākus nekā izmaksas, kas rodas nodrošinot attiecīgo pakalpojumu.

Tarifu regulēšana var nodrošināt, ka SIA „Lattelecom”:

- nevar izmantot nepietiekamu cenu starpību;
- neveic šķērssubsidēšanu no tirgus 3b pakalpojumu gūtajiem ieņēmumiem;
- izmaksas tiek uzraudzītas;
- gūst samērīgu peļņu.

Lai risinātu konstatētās konkurences problēmas, nepieciešams saglabāt ar Lēmuma 24 lemjošās daļas 6.-8.punktos un Lēmuma 245 lemjošās daļas 3.7.-3.10 noteiktās tarifu regulēšanas un izmaksu aprēķināšanas saistības.

Šai tirgus analīzes kārtā papildināmās un precizējamās saistības

- Lai nodrošinātu tarifus, kas balstīti uz pamatotām izmaksām, ņemot vērā peļņu par veiktajām investīcijām, nepieciešams noteikt tarifu regulēšanas un izmaksu aprēķināšanas saistību piekļuves datu plūsmai VDSL2 Vectoring gadījumā un ar to saistītiem pakalpojumiem.

Regulators uzskata, ka SIA "Lattelecom" nepieciešams noteikt tarifu regulēšanas un izmaksu aprēķināšanas saistību piekļuves datu plūsmai VDSL2 Vectoring gadījumā, kas ietver šādus nosacījumus:

- *aprēķināt piekļuves datu plūsmai un ar to saistīto pakalpojuma elementu sniegšanas izmaksas un iesniegt ziņojumu par izmaksu aprēķināšanu un attiecināšanu saskaņā ar Regulatora pakalpojumu izmaksu aprēķināšanas un attiecināšanas metodiku. Aprēķināt piekļuves datu plūsmai sniegšanas izmaksas par katru pakalpojuma elementu atsevišķi, kas norādīti piekļuves datu plūsmai pamatpiedāvājuma noteikumos;*
- *tuvināt piekļuves datu plūsmai un ar to saistīto pakalpojuma elementu (katru atsevišķi), kas noteikti Regulatora piekļuves datu plūsmai pamatpiedāvājuma noteikumos, tarifus izmaksām;*
- *iesniegt Regulatoram pēc tā pieprasījuma tarifu un izmaksu pamatojumu atsevišķi par piekļuves datu plūsmai pakalpojumu un ar to saistīto pakalpojuma elementu, kas noteikti Regulatora piekļuves datu plūsmai pamatpiedāvājuma noteikumos;*
- SIA "Lattelecom" ir noteikta tarifu regulēšanas un izmaksu aprēķināšanas saistība FTTH un GPON gadījumā nodrošināt citam komersantam piekļuvi datu plūsmai. Lai nodrošinātu tarifus, kas balstīti uz pamatotām izmaksām, ņemot vērā peļņu par veiktajām investīcijām, nepieciešams noteikt tarifu regulēšanas un izmaksu aprēķināšanas saistību attiecībā uz iekšējās instalācijas optiskā kabeļa atzarojuma izveidošanu.

Regulators uzskata, ka SIA "Lattelecom" nepieciešams noteikt tarifu regulēšanas un izmaksu aprēķināšanas saistību – sniedzot citam komersantam piekļuvi datu plūsmai reģionālajā vai nacionālajā līmenī FTTH P2P vai GPON gadījumā attiecībā uz atzarojumu iekšējās instalācijas optiskā kabeļi izveidošanu, izvelkot un nodrošinot atbilstošo optisko šķiedru līdz optiskai sadales kastītei, ievērot šādus nosacījumus:

- o *aprēķināt atzarojuma izveidošanas un ar to saistīto pakalpojuma elementu sniegšanas izmaksas un iesniegt ziņojumu par izmaksu aprēķināšanu un attiecināšanu saskaņā ar Regulatora pakalpojumu izmaksu aprēķināšanas un attiecināšanas metodiku. Aprēķināt atzarojuma izveidošanas izmaksas par pakalpojuma elementiem, kas norādīti piekļuves datu plūsmai pamatpiedāvājuma noteikumos;*
 - o *tuvināt atzarojuma izveidošanas un ar to saistīto pakalpojuma elementu, kas noteikti Regulatora piekļuves datu plūsmai pamatpiedāvājuma noteikumos, tarifus izmaksām;*
 - o *iesniegt Regulatoram pēc tā pieprasījuma tarifu un izmaksu pamatojumu par atzarojuma izveidošanas pakalpojumu un ar to saistīto pakalpojuma elementu, kas noteikti Regulatora piekļuves datu plūsmai pamatpiedāvājuma noteikumos.*
- *Lai veicinātu konkurences attīstību elektronisko sakaru tirgū, nepieciešams nodrošināt, ka neveidojas nepietiekoša cenu starpība. Nepieciešams nodrošināt, ka visu to pakalpojuma elementu tarifu kopsomma, kuri ir nepieciešami, lai sniegtu katru konkrēto fiksētās platjoslas piekļuves (vai ar to sasaistīto) pakalpojumu mazumtirdzniecībā, ir zemāka par SIA „Lattelecom” sniegto mazumtirdzniecības pakalpojumu tarifiem un starpība starp šiem tarifiem ir pietiekami liela, lai nodrošinātu citiem komersantiem iespēju gūt samērīgu peļņu no mazumtirdzniecības pakalpojumu sniegšanas.*
- Regulators uzskata, ka SIA “Lattelecom” nepieciešams noteikt tarifu regulēšanas un izmaksu aprēķināšanas saistību attiecībā uz tiem tirgus 3b pakalpojumiem, kas iekļauti tirgus 3b definīcijā, iekļaujot šādu nosacījumu:*
- o *nodrošināt, ka tirgus 3b pakalpojumu un ar to saistīto pakalpojuma elementu pakalpojumu tarifi neveido nepietiekamu cenu starpību saskaņā ar Regulatora pietiekamas pakalpojumu cenu starpības aprēķināšanas metodiku elektronisko sakaru nozarē.*

16.5. Atdalītas finanšu uzskaites saistība

Tāpat kā tas ir ar caurredzamības saistību, atdalītas finanšu uzskaites saistība ir būtiska, lai garantētu vienlīdzīgas attieksmes saistības un tarifu regulēšanas un izmaksu aprēķināšanas saistības efektivitāti. Atdalītas finanšu uzskaites saistība ir nepieciešama, lai uzraudzītu vienlīdzīgu attieksmi starp komersanta ar BIT paša mazumtirdzniecības daļām un citu komersantu (vairumtirdzniecības cenas citam komersantam un iekšējos pārskaitījumus). Tam papildus, atdalītas finanšu uzskaites saistība dod Regulatoram iespējas kontrolēt tarifu regulēšanas noteikumu ievērošanu. Piemēram, Regulators var izvērtēt, vai komersants ar BIT izmanto šķērssubsidēšanu starp regulētiem un neregulētiem pakalpojumiem.

Lai risinātu konstatētās konkurences problēmas, nepieciešams saglabāt ar Lēmuma 24 lemjošās daļas 9.punktu un Lēmuma 245 lemjošās daļas 3.11. apakšpunktā noteiktās atdalītas finanšu uzskaites saistības

Šai tirgus analīzes kārtā papildināmās un precizējamās saistības

- SIA „Lattelecom” nepieciešams noteikt atdalītas finanšu uzskaites saistības piekļuvei datu plūsmai VDSL2 Vectoring gadījumā.

Uzskaites nodalīšana attiecībā uz tīkla infrastruktūru un/vai pakalpojuma elementiem, kam ir noteikts piekļuves nodrošināšanas pienākums, jāīsteno tā, lai Regulators varētu noteikt visu attiecīgo aktīvu izmaksas piekļuves tarifu noteikšanai (ietverot nolietojumu un vērtības izmaiņas) un efektīvi uzraudzīt, vai SIA „Lattelecom” citiem tirgus dalībniekiem piekļuvi piešķir saskaņā ar tādiem pašiem nosacījumiem un tarifiem kā savām struktūrvienībām un saistītajiem uzņēmumiem vai partneriem. Pamatojoties uz objektīviem kritērijiem, izmaksas jāsadala starp dažādiem vairumtirdzniecības un mazumtirdzniecības produktiem, kas atkarīgi no šādiem ieguldījumiem, lai izvairītos no dubultas uzskaites.

Regulators uzskata, ka SIA „Lattelecom” nepieciešams noteikt pienākumu piekļuves jomā – veikt atsevišķu darbības uzskaiti piekļuvei datu plūsmai VDSL2 Vectoring gadījumā saskaņā ar Regulatora pakalpojumu izmaksu aprēķināšanas un attiecināšanas metodiku.

Regulators plāno, ka SIA „Lattelecom” piemērojamās, papildināmās un precizējamās speciālās prasības (saistības) t.i. pienākumi un saistības attiecībā uz piekļuvi elektronisko sakaru tīklam, vienlīdzīgas attieksmes, caurredzamības, tarifu regulēšanas un izmaksu aprēķināšanas un atdalītas finanšu uzskaites saistības stāsies spēkā sešu mēnešu laikā no lēmuma par speciālu prasību (saistību) piemērošanu pieņemšanas brīža.

16.6. Iepriekšējās tirgus 3b analīzes kārtās noteikto un šai tirgus analīzes kārtā plānoto saistību kopsavilkums

Tabulā 26 ir uzskaitītas, kādas saistības Regulators ir noteicis SIA „Lattelecom” tirgū 3b ar Lēmumu 24 un Lēmumu 245 un kādas saistības plāno noteikt šai tirgus analīzes kārtā.

Tabula 26: SIA "Lattelecom" noteiktās un precizējamās saistības tirgū 3b

	Noteiktas šādas saistības: • piekļuves, • vienlīdzīgas attieksmes, • caurredzamības (publicēt pamatpiedāvājumu), • tarifu regulēšanas un izmaksu aprēķināšanas, • grāmatvedības nodalīšanas	Piekļuves punkts, kurā tiek dota piekļuve un piekļuves datu plūsmai veids
Vara abonentlīnija (t.sk. VDSL2 Vectoring)	✓	Vietējais , reģionālais un nacionālais (OSI 2 vai OSI 3 slānī)
FTTN (t.sk. VDSL2 Vectoring)	✓	
FTTB	✓	
FTTH P2P	✓	
FTTH GPON	✓	

Piezīme: simbols "✓" nozīmē, ka konkrētā saistība ir piemērota iepriekšējās tirgus analīzes kārtās un to ir plānots saglabāt; simbols ~~—~~ nozīmē, ka konkrēto saistību ir plānots dzēst šai tirgus analīzes kārtā.

Tabulā 27 ir uzskaitītas, kādas vienlīdzīgas attieksmes saistības Regulators ir noteicis SIA "Lattelecom" tirgū 3b ar Lēmumu 24 un Lēmumu 245 un kādas saistības plāno noteikt šai tirgus analīzes kārtā.

Tabula 27: SIA "Lattelecom" noteiktās un precizējamās vienlīdzīgas attieksmes saistības tirgū 3b

		Tās pašas IT sistēmas	Līdzvērtīgas IT sistēmas	Online pieeja informācijai	Online		KPI	SLA	SLG
					Pak. pasūtīšana	Pak. uzturēšana/bojājumu pieteikšana/novēršana			
Reģionālais un nacionālais līmenis OSI 2 vai 3 slānī	Vara abonentlīnija (t.sk. VDSL2 Vectoring)	✗	✗	✓	✓	✓	✓	✓	✓
	FTTN (t.sk. VDSL2 Vectoring)	✗	✗	✓	✓	✓	✓	✓	✓
	FTTB	✗	✗	✓	✓	✓	✓	✓	✓
	FTTH P2P	✗	✗	✓	✓	✓	✓	✓	✓
	FTTH GPON	✗	✗	✓	✓	✓	✓	✓	✓

Piezīme: simbols "✓" nozīmē, ka konkrētā saistība ir piemērota iepriekšējās tirgus analīzes kārtās un to ir plānots saglabāt; simbols "✓" nozīmē, ka konkrēto saistību ir plānots piemērot šai tirgus analīzes kārtā; simbols "✗" nozīmē, ka konkrētā saistība nav piemērota un to nav plānots piemērot šai tirgus analīzes kārtā.

17. Nacionālā konsultācija

Šī Ziņojuma publiskojamā versija un paziņojums, kurā Regulators lūdz tirgus dalībniekus komentārus un priekšlikumus par publicēto ziņojumu iesūtīt Regulatoram rakstiski līdz 2018.gada 31.maijam, tika publicēts 2018.gada 27.aprīlī Regulatora mājaslapā internetā.

2018.gada 31.maijā SIA "Lattelecom" iesniedza Regulatoram priekšlikumus un komentārus par šajā Ziņojumā analizētajiem tirgiem (komentāru un priekšlikumu apkopojumu skatīt pielikumā).

18. Konkurences padomes viedoklis

2018.gada 27.aprīlī Regulators nosūtīja Ziņojumu par tirgus analīzi Konkurences padomei priekšlikumu un komentāru sniegšanai. 2018.gada 25.maijā Regulators saņēma Konkurences padomes viedokli par šajā Ziņojumā analizētiem tirgiem (komentāru un priekšlikumu apkopojumu skatīt pielikumā).

19. Konsultācija ar EK, BEREC un citu Eiropas Savienības dalībvalstu regulatoriem

2018.gada 22.jūnijā Regulators paziņoja un nosūtīja Eiropas Savienības dalībvalstu regulatoriem, Eiropas Komisijai un BEREC saskaņošanai plānoto pasākumu kopumu. EK šo paziņojumu reģistrēja 2018.gada 22.jūnijā ar lietas numuru LV/2018/2097-2098.

Regulators 2018.gada 20.jūlijā saņēma Eiropas Komisijas 2018.gada 19.jūlija vēstuli C(2018) 4871 final „Par EK lēmumu lietā LV/2018/2097: tirgus “vairumtirdzniecības līmeņa vietējā piekļuve” Latvijā un lietā LV/2018/2098: tirgus “vairumtirdzniecības līmeņa centralizēta piekļuve” Latvijā (turpmāk – Vēstule C(2018) 4871). Regulators 2018.gada 24.augustā saņēma Eiropas Komisijas Vēstules C(2018) 4871 2018.gada 23.augusta labojumu C(2018) 5715 final. Eiropas Komisija Vēstulē C(2018) 4871 saskaņo Regulatora plānoto pasākumu kopumu konkrētajos tirgos un izsaka šādas piezīmes:

“Reģionālā konkurence infrastruktūras jomā

Komisija atzīmē, ka Latvijā un jo īpaši tās galvaspilsētā Rīgā, kur dzīvo vairāk nekā trešā daļa Latvijas iedzīvotāju, alternatīvie operatori ir investējuši savas tīkla infrastruktūras izveidē, tāpēc tie var sniegt mazumtirdzniecības līmeņa pakalpojumus neatkarīgi no tā, kāda ir regulēto vairumtirdzniecības līmeņa piekļuves produktu pieejamība. Šajā sakarā Komisija atzīmē, ka alternatīvie operatori pašlaik nodrošina nedaudz vairāk kā ■% no mazumtirdzniecības līmeņa platjoslas pakalpojumiem Rīgā un ka pēc SPRK datiem BIT operatora tīkls jau ir lielā mērā dublēts⁵⁰. Tāpēc Komisija vēlreiz atgādina, ka, lai gan šādas atšķirības ne vienmēr nozīmē, ka jādefinē atsevišķi konkrētie tirgi, tomēr, ja dažādu teritoriju starpā (tajā pašā ģeogrāfiski

⁵⁰ No otras puses, SPRK nav precīzas informācijas par alternatīvo tīklu topoloģiju, un alternatīvo tīklu esamība var atšķirties pat dažādās ielās.

definētajā tirgū) pastāv tik atšķirīgi konkurences apstākļi, situāciju var risināt, nosakot ģeogrāfiski diferencētus regulēšanas līdzekļus. Tāpēc Komisija aicina SPRK sīkāk izvērtēt, kāda ir alternatīvo (fizisko) tīklu pieejamība, to topoloģija un dublēšanas pakāpe, lai noskaidrotu, vai ir iespējams noteikt mazāk bargus regulējošos līdzekļus tajos reģionos, kur šādu tīklu izraisītais konkurences spiediens ir lielāks. Komisija arī aicina SPRK pievērst uzmanību tās iecerētajiem dažādajiem pielāgojumiem, lai padarītu efektīvākus tos regulatīvos līdzekļus, kas saistīti ar piekļuvi inženiertehniskajām būvēm. Ir pamats domāt, ka ar tieši šādiem pilnveidotiem regulēšanas līdzekļiem varētu uzlabot konkurenci reģionos ar vislielāko iedzīvotāju blīvumu, pirktspēju, pieprasījumu pēc jaudīgākiem mazumtirdzniecības līmeņa pakalpojumiem utt., un ar to varētu arī pamatot pārējo regulēšanas līdzekļu diferenciāciju attiecībā uz mazāk apdzīvotiem apgabaliem.

Izmaksu modeļa izstrādes kavēšanās

Komisija atgādina, ka SPRK jau iepriekšējā tirgus pārskata gaitā (2013. gada vidū) paziņoja, ka vēlāk tiks izstrādāts jauns izmaksu modelis WLA un WCA tirgiem, par ko tiks paziņots arī Komisijai. Pašreizējā tirgus pārskata ietvaros SPRK ir norādījusi, ka modelis vēl nav izstrādāts un ka SPRK strādā pie ekonomiskās atkārtotamības testa. Tāpēc Komisija aicina SPRK ievērojami paātrināt izmaksu modeļa izstrādi atbilstīgi Komisijas ieteikumam par nediskriminēšanu un izmaksu aprēķināšanas metodiku. Tā kā pastāv pieprasījums pēc piekļuves inženiertehniskajai infrastruktūrai, ko alternatīvie operatori Latvijā izmanto, lai izveidotu savus tīklus, sevišķi svarīgi ir pareizi novērtēt inženiertehniskās infrastruktūras aktīvus. Tāpēc Komisija aicina SPRK bez liekas kavēšanās paziņot Komisijai, kāds ir izmaksu modelis, ko izmanto vairumtirdzniecības līmeņa piekļuves tarifu aprēķināšanai.”

Eiropas Savienības dalībvalstu regulatori un BEREC savu viedokli par plānoto pasākumu kopumu Konkrētajā tirgū nesniedza.

Regulators sniedz šādus komentārus par Eiropas Komisijas Vēstulē C(2018) 4871 izteiktajām piezīmēm:

Reģionālā konkurence infrastruktūras jomā

Šai tirgus analīzes kārtā Regulators pilnveido un papildina inženiertehniskās infrastruktūras regulēšanu ar mērķi padarīt piekļuvi inženiertehniskai infrastruktūrai pieejamāku un efektīvāku. Regulators ir novērojis interesi no alternatīvo operatoru puses šādu piekļuvi saņemt, bet šobrīd piekļuves saņemšana vēl nav ļoti izplatīta. Tāpēc Regulators nākotnē vērtēs nepieciešamību diferencēt saistības tirgos 3a un 3b, ņemot vērā arī inženiertehniskās infrastruktūras regulēšanas pieejamību un piekļuves izplatību.

Ieteikums 2013 paredz reaģēšanu uz konkurences apstākļiem, piemērojot dažādus pasākumus (t.i., atceļot vairumtirdzniecības cenas regulējumu) teritorijās, kuros iespējams konstatēt stabilu konkurences spiedienu attiecībā uz NGA. Tādā gadījumā Regulatoram būtu jānosaka dažādi pasākumi, t.sk. EoI saistība. Regulators šai tirgus analīzes kārtā secināja, ka nav nepieciešams noteikt papildus saistības attiecībā uz SIA “Lattelecom” IT sistēmām, jo ir pieejams rīks.

Izmaksu modeļa izstrādes kavēšanās

Regulators paskaidro, ka jauns izmaksu modelis vēl nav izveidots. Regulators vērtē nepieciešamību veikt Ieteikumam 2013 atbilstošu ekonomiskās pārņemamības pārbaudi un veiks publisko konsultāciju, kā arī plānoto pasākumu kopumu nosūtīs

saskaņošanai Eiropas Savienības dalībvalstu regulatoriem, Eiropas Komisijai un BEREC saskaņošanai.

Priekšsēdētāja

R. Irkļa

p.i.
Padomes loceklis

I. Mantiņš

PIELIKUMS

Izskatīts Sabiedrisko pakalpojumu regulēšanas komisijas 21.06.2018. padomes sēdē (prot. Nr.26., 9.p)

Priekšlikumu un komentāru apkopojums par konsultāciju dokumentu par vairumtirdzniecības līmeņa vietējas piekļuves fiksētā vietā un plašpatēriņa produktu vairumtirdzniecības līmeņa centralizētas piekļuves fiksētā vietā tirgu analīzes projektu

Nr.p.k.	Konsultācijai nodotā projekta redakcija Priekšlikumi un komentāri	Regulatora viedoklis par priekšlikumiem vai komentāriem (ir ņemts vērā, vai informācija par alternatīvu risinājumu)	Konsultācijai nodotā projekta galīgā redakcija
I. Jautājumi, par kuriem vienošanās ir panākta			
1.	SIA "Lattelecom" Konsultāciju dokumenta⁵¹ (turpmāk – Ziņojums) 12.1.nodaļā 94.lpp. Sabiedrisko pakalpojumu regulēšanas komisija (turpmāk – Regulators) ierosina noteikt pienākumu brīdītāt visus tirgus 3a pakalpojumu saņēmējus par Vectoring ieviešanu. SIA "Lattelecom" iebilst šādai saistībai, jo nav nepieciešams brīdītāt tos elektronisko sakaru komersantus (turpmāk – komersants), kas izmanto tikai VULA. Brīdītāt nepieciešams tikai komersantus, kas izmanto metālisko līniju fiziskās atsaistīšanas pakalpojumus.	Nemts vērā	Lēmuma projekta redakcija: ...Ja SIA "Lattelecom" paredz izmantot VDSL2 Vectoring tehnoloģiju, informēt komersantu, kas jau izmanto metāliskās abonentiņijas vai abonentapakšlīnijas atsaistīšanu, ne vēlāk kā vienu gadu iepriekš pirms VDSL2 Vectoring izmantošanas...

⁵¹ Ziņojums par tirgus analīzi par Eiropas Komisijas 2014.gada 9.oktobra ieteikumā 2014/710/ES par konkrētajiem preču un pakalpojumu tirgiem elektronisko sakaru nozarē, kuros var būt nepieciešama *ex ante* (apsteidzoša) regulēšana saskaņā ar Direktīvu 2002/21/EK, minētajiem tirgiem: 3a – vairumtirdzniecības līmeņa vietēja piekļuve fiksētā vietā un 3b – plašpatēriņa produktu vairumtirdzniecības līmeņa centralizēta piekļuve fiksētā vietā.

II. Jautājumi, par kuriem vienošanās nav panākta		Redakcija izmaiņām.	bez
2.	SIA “Lattelecom” Tirgus 3a definējumā Regulators nav iekļāvis piekļuvi kabeļu kanalizācijai (skat. ziņojuma 31. un 75.lpp.): “Tirgus 3a ietver atsaistītu piekļuvi abonentiņijai, kas ir piekļuves pakalpojums vairumtirdzniecībā, kuru citiem komersantiem nodrošina operators.”, “Vairumtirdzniecības līmenī tirgū 3a tiek iekļauta atsaistīta piekļuve (tai skaitā kopīga piekļuve) metāliskām abonentiņijām un abonentapakšlīnijām (xDSL), optisko tīklu (FTTx) atsaistīšana, t.i., abonentiņiju, abonentapakšlīņu un gala posmu (atkarībā no konkrētās piekļuves tīkla arhitektūras) un VULA”. Regulators Ziņojuma 31. un 34.lpp. turklāt definē, ka piekļuve vairumtirdzniecības fiziskā tīkla infrastruktūrai – piekļuve kabeļu kanalizācijai un stabiem – ir tirgus 3a papildpakalpojums/palīgprodukts. Nemot vērā minēto (piekļuve kabeļu kanalizācijai nav iekļauta tirgū 3a), SIA “Lattelecom” aicina Regulatoru noteikt SIA “Lattelecom” īpašās piekļuves saistības kabeļu kanalizācijai un stabiem tikai kā palīgsaistības tirgū 3a, kas nodrošināmas šādos gadījumos: 1) kad nav iespējams nodrošināt atsaistītu piekļuvi abonentiņijai vai VULA; 2) atvilces risinājumam atsaistītas piekļuves gadījumā.	Nav ņemts vērā Veicot tirgus definīciju, Regulators ievēroja vispāri pieņemtos tirgus analīzes principus. Eiropas Komisijas lēmumam 2014/710/ES⁵² pievienotā paskaidrojuma⁵³ 4.2.2.1.nodaļā norādīts, ka principā inženiertehniskā infrastruktūra konkrētajā tirgū nav jāiekļauj aizvietojamības trūkuma dēļ ar atsaistītu piekļuvi vai VULA. Piekļuve inženiertehniskai infrastruktūrai tomēr var būt kā papildu pakalpojuma saistība tirgū 3a. Iepriekšējā tirgus analīzes kārtā Regulators ieviesa nākamās paaudzes piekļuves tīklu NGA lēmumu⁵⁴, kas papildus abonentiņiju atsaistīšanai un VULA paredzēja detalizētas saistības attiecībā uz inženiertehnisko infrastruktūru. Regulators uzskata, ka saistības attiecībā uz piekļuvi inženiertehniskai infrastruktūrai ir būtiskas ne tikai atvilces vajadzībām vai gadījumos, ja nav iespējams nodrošināt atsaistītu piekļuvi vai VULA, bet arī jebkurā gadījumā, ja citam komersantam ir nepieciešama piekļuve inženiertehniskai infrastruktūrai, lai sniegtu elektronisko sakaru	

⁵² Eiropas Komisijas 2014.gada 9.oktobra ieteikumā 2014/710/ES par konkrētajiem preču un pakalpojumu tirgiem elektronisko sakaru nozarē, kuros var būt nepieciešama *ex ante* (apstieidzoša) regulēšana saskaņā ar Direktīvu 2002/21/EK par kopējiem reglamentējošiem noteikumiem attiecībā uz elektronisko komunikāciju tīkliem un pakalpojumiem.

⁵³ http://bjpt.be/public/files/en/21640/SWD_2014_298.pdf

⁵⁴ Eiropas Komisijas 2010.gada 20.septembra lēmums 2010/572/ES par regulētu piekļuvi nākamās paaudzes piekļuves (NGA) tīkliem.

		pakalpojumus. Regulators uzskata, ka saistības attiecībā uz piekļuvi inženiertehniskai infrastruktūrai ir jāsaģlabā.	
3.	SIA “Lattelecom” Regulators Ziņojumā apgalvo, ka NGA tīklu izvēršana ir atvieglota ar nosacījumu, ja visiem komersantiem ir piemērota saistība nodrošināt piekļuvi inženiertehniskai infrastruktūrai. Ziņojumā konstatēts, ka Elektronisko sakaru likuma (turpmāk – ESL) 19.panta pirmās daļas 23.punkts nosaka simetriskas piekļuves saistības visiem komersantiem, kas nodrošina kabeļu kanalizāciju un kam ir ar likumu piemērota saistība nodrošināt piekļuvi kanalizācijai par izmaksām tuvinātu tarifu. Tātad ir secināms, ka ESL, nosakot simetriskas piekļuves saistības, jau nodrošina komersantiem atvieglotu NGA tīklu izvēršanu un nav nepieciešama vēl īpašu saistību piemērošana kādam vienam komersantam (komersantam ar būtisku ietekmi tirgū (turpmāk – BIT)) attiecībā uz piekļuvi kabeļu kanalizācijai. SIA “Lattelecom” aicina Regulatoru atcelt SIA “Lattelecom” īpašās saistības attiecībā uz piekļuvi kabeļu kanalizācijai, jo piekļuvi SIA “Lattelecom” kabeļu kanalizācijai nodrošina ESL 19.panta pirmās daļas 23.punkts.	Regulators uzskata, ka saistības attiecībā uz piekļuvi inženiertehniskai infrastruktūrai ir jāsaģlabā. Nav nemts vērā Simetrisku kabeļu kanalizācijas regulēšanu paredz Direktīva 2014/61/ES⁵⁵. Nacionālā līmenī simetrisku kabeļu kanalizācijas regulēšanu paredz ESL un Ātrdarbīga elektronisko sakaru tīkla likums. Saskaņā ar Direktīvas 2014/61/ES preambulas 12.apsvērumu (skatīt sīkāk 12.apsvērumu), ja piemēro specifiskākus regulatīvus pasākumus saskaņā ar Eiropas Savienības tiesību normām, tiem būtu jānodrošina priekšroka salīdzinājumā ar šajā direktīvā noteikto tiesību un pienākumu minimumu, kas nozīmē, ka regulēšana atbilstoši ESL un Ātrdarbīga elektronisko sakaru tīkla likumam ir papildinoša, nevis aizstājēja BIT regulēšanai. BIT regulēšana un SIA “Lattelecom” noteiktās saistības ir izvērstākas nekā ESL un Ātrdarbīga elektronisko sakaru tīkla likumā noteiktās saistības. BIT regulēšana ir paredzēta un piemērotas saistības ir noteiktas tāda apmērā, lai novērstu tirgus analīzes gaitā konstatētās konkurences problēmas. Regulators uzskata, ka nav nepieciešams atcelt SIA “Lattelecom” saistības attiecībā uz inženiertehnisko infrastruktūru.	Redakcija izmaiņām. bez

⁵⁵ Eiropas Parlamenta un Padomes 2014.gada 15.maija Direktīva 2014/61/ES par pasākumiem ātrdarbīgu elektronisko sakaru tīklu izvēršanas izmaksu samazināšanai.

4.	SIA “Lattelecom” SIA “Lattelecom” nepiekrīt Regulatora paustajam uzskatam ziņojumā, ka mobila platjoslas pakalpojuma mazumtirdzniecības līmenī nav jāiekļauj. SIA “Lattelecom” uzskata, ka mobila platjoslas pakalpojuma mazumtirdzniecības līmenī ir jāiekļauj, citādi konkurences novērtējums ir deformēts un nepilnīgs. Mobilā tīkla 4G un fiksētā platjoslas pakalpojuma ir aizvietošanas no galalietotāju viedokļa, jo no galalietotāja viedokļa tehnoloģija, ar kuru realizēts pakalpojums, nav būtiska. Abi pakalpojumi veidi nodrošina aizvietojamu funkcionalitāti, jo galvenie pakalpojuma parametri (lejupielādes un augšupielādes ātrums) ir salīdzināmi un tādejādi galalietotājam tiek sniegta izvēles iespēja. Vājākiem 4G kvalitātes parametriem (latents, trīce) salīdzinājumā ar fiksētā tīkla pakalpojumu nav praktiskas nozīmes, jo vidusmēra patērētājs to ietekmi nekādi neizjūt. Aizstājāmību pierāda tas, ka mobilo tīklu operatori ir īpaši interneta pieslēguma piedāvājumi fiksētam mājās internetam un arī reklamās mobilo mājās internetu pozicionē kā līdzvērtīgu optiskajam internetam. SIA “Lattelecom” nevar piekrist, ka mobilai platjoslai būtu augstāki tarifi – tie (15,97; 15,98; 16,88 EUR/mēn) ir vienā līmenī ar SIA “Lattelecom” virzošā interneta pakalpojuma tarifu (17,50 EUR/mēn.). Tas norāda, ka no tarifu viedokļa mobila platjosla pilnā apmērā var aizstāt fiksēto pakalpojumu. SIA “Tele2” un SIA “RAIT GROUP” 2016.–2017.gadā veica pētījumu, kas liecina, ka Regulatora minētie mobila platjoslas trūkumi ir maznozīmīgi vidusmēra patērētājam un 4G pakalpojuma bez problēmām pilnībā aizvieto fiksēto pakalpojumu ar mobilo operatoru piedāvāto pakalpojumu 4G. Pētījumā secināts: 1) 2017.gada nogalē jau 23% kā pamata pieslēgumu ir izvēlējušies tieši mobilo mājās internetu; 2) mobila mājās interneta lietotāji ir tikpat apmierināti ar interneta kvalitāti kā, piemēram, optiskā interneta lietotāji. Tā kā mobila platjosla nepamatoti nav iekļauta mazumtirdzniecības	Nav nemts vērt Regulators Ziņojumā analizēja fiksētās platjoslas pakalpojuma aizvietojamību ar mobilo pakalpojumu (skatīt Ziņojuma 6.1.5.sadalījumu) un uzskata, ka veikta analīze ir korekta un situācijai atbilstoša. Lai precīzi novērtētu aizvietojamību, ir būtiski ņemt vērā visus iespējamās faktorus un aspektus, kas to var ietekmēt. Šai tīklu analīzes kārtā Regulators uzskatīja, ka no pieprasījuma puses fiksētā platjoslas pakalpojuma pašlaik nav pietiekami efektīvi aizstājama ar mobilo pakalpojumu pakalpojumu. Regulators Ziņojumā secināja, ka mobilo pakalpojumu pakalpojumi būtu jāaizvieto ar fiksēto pakalpojumu pakalpojumu, taču galalietotājiem ir jāreģistrējas ar tās īpašībām. Regulators, veicot tarifu salīdzinājumu, salīdzināja tarifus beztermiņa līgumiem bez atlaidēm, kā arī ņēma vērā SIA “Lattelecom” zīmola “1188” piedāvātos pakalpojumus. Regulators secināja, ka mobila platjoslas pakalpojuma tarifi ar neierobežotu datu pārraides apjomu ir augstāki par fiksētās platjoslas pakalpojuma tarifiem. Papildus Regulators ņēma vērā, ka mobilo operatori piedāvā lētākus tarifus, ja līgums tiek slēgts termiņā. Tai pat laikā arī fiksētie operatori piedāvā lētākus tarifus, ja līgums ir termiņā. Aptuveni no 29 līdz 50% galalietotāju (atkarībā no konkrētā fiksētā tīkla operatora) ir izvēlējušies saistīto tarifu plānu, kurā papildus fiksētai platjoslas pakalpojuma ir iekļauta televīzija,	Redakcija izmaiņām. bez
----	---	---	---------------------------------------

	tirgū, tad nav uzskatāma par korektu ne tirgus analīze, ne izdarītie secinājumi par SIA “Lattelecom” dominējošo stāvokli un nepieciešamību saglabāt/paplašināt īpašās saistības. Pat ja mobilā tīkla 4G platjoslas pakļuve mazumtirdzniecības līmenī netiek iekļauta, tad noteikti ir jāņem vērā tās būtiskā netiešā ietekme uz konkurenci platjoslas interneta pakļuves tirgū. SIA “Lattelecom” uzskata, ka mobilā 4G platjoslas ietekme uz fiksētās platjoslas tirgu ir tik spēcīga, ka ne SIA “Lattelecom”, ne kāds cits fiksētais operators nespētu izmantot tirgus varu, nerēķinoties ar 4G platjoslas pakalpojumu piedāvājumiem. Regulators minēto Ziņojumā nav ņēmis vērā.	kuras pieejamību galalietotāji vērtē ļoti augstu. Mobilo platjoslas pakļuvi vienā piedāvājumā kopā ar televīziju nevar uzskatīt par līdzvērtīgu fiksētai platjoslas pakļuvei kopā ar televīziju. Attiecībā uz SIA “Tele2” un SIA “RAIT GROUP” veikto pētījumu būtu jāvērtē, no kuriem tieši galalietotājiem 23% ir izvēlējušies kā pamata pieslēgumu mobilo mājas platjoslas pakļuvi, t.i., vai tie ir visi mobilās platjoslas galalietotāji vai tie ir visi mobilās mājas platjoslas pakļuves galalietotāji. Šajā gadījumā būtu jāvērtē mobilās mājas platjoslas pakļuves galalietotāju īpatsvars attiecībā pret kopējo mobilās platjoslas pakļuves galalietotāju skaitu, kā arī attiecībā pret fiksētās platjoslas pakļuves galalietotāju skaitu. Regulators Ziņojumā būtībā vērtēja aizstājamību attiecībā uz mobilo platjoslas pakļuvi ar neierobežotu datu pārraides apjomu. Tā īpatsvars attiecībā pret fiksētās platjoslas pakļuves galalietotāju skaitu ir tāda apjomā, kas neietekmētu tirgus analīzes rezultātus. Regulators uztur Ziņojumā veikto analīzi un uzskata, ka fiksētā platjoslas pakļuve pašlaik nav pietiekami efektīvi aizstājama ar mobilo platjoslas pakļuvi.	Redakcija izmaiņām. bez
5.	SIA “Lattelecom” Ziņojumā nav objektīvi noteiktas SIA “Lattelecom” tirgus daļas. Lai gan komersanti platjoslas pieslēgumu informāciju iesniedz katrus sešus mēnešus, Regulators SIA “Lattelecom” tirgus daļas noteicis pēc	Nav ņemts vērā Regulators uzskata, ka Ziņojumā tirgus daļas ir noteiktas objektīvi. Lai varētu korekti identificēt tiešos un netiešos konkurences	

	2015.gada datiem, kas ir novecojuši un neraksturo faktisko situāciju tirgū pašlaik. Arī daļiņumā Rīga/ārpas Rīgas Regulatoram bija pieejami dati par 2016.gadu. 2016./2017.gadā SIA “Lattelecom” veica būtiskas izmaiņas pakalpojumu piedāvājumos, un tā rezultātā ir samazinājies platjoslas abonentu skaits un faktiskās tirgus daļas vairs neatbilst Ziņojumā konstatētajam.	ierobežojumus, Regulators aprēķiniem izmantoja tirgus analīzes veikšanas brīdī tam pieejamo aktuālo informāciju no 2.pielikuma⁵⁶. Tirgus analīzes veikšanas brīdī 2.pielikuma datus par 2016.gadu nebija iesnieguši visi operatori, kam tie bija jāiesniedz administratīvā procesa ietvaros. Regulators uzskata, ka, salīdzinot Regulatora rīcībā esošo aktuālo platjoslas pieslēgumu informāciju, kas operatoriem ir jāsniedz katrus sešus mēnešus, ar Regulatoram pieejamo aktuālo informāciju no 2.pielikuma, var secināt, ka aprēķinātās tirgus daļas ir korektas un aktuālas.	Redakcija izmaiņām. bez
6.	SIA “Lattelecom” Ziņojuma 12.2.nodaļā 95. un 96.lpp. Regulators apgalvo, ka cita komersanta kabeļa ierīkošana kabeļu kanalizācijā un/vai stabos ir piekļuves sastāvdaļa, un plāno noteikt SIA “Lattelecom” pienākumu nodrošināt cita komersanta kabeļa projektēšanu un ierīkošanu kabeļu kanalizācijā/stabos. SIA “Lattelecom” kategoriski iebilst šādi patvaļīgai interpretācijai, jo piekļuve ir definēta ESL un tā neietver tīklu ierīkošanu un būvniecību. Turklāt tīkla ierīkošana/būvniecība ir neregulējams pakalpojums (nav regulējamo sabiedrisko pakalpojumu sarakstā), kas nav Regulatora kompetencē, un Regulators nav tiesīgs noteikt jebkādas pienākumus attiecībā uz cita komersanta tīkla ierīkošanu/būvniecību. Arī ESL 40. un 44.pants neparedz šāda veida saistību noteikšanu. Ar piekļuvi saistīta pakalpojuma nodrošināšanas pienākumu var noteikt tikai tādiem piekļuves papildpakalpojumiem, kurus spēj veikt	Nav ņemts vērā Atbilstoši likuma “Par sabiedrisko pakalpojumu regulatoriem” 3.pantam regulējamie sabiedriskie pakalpojumi, kuru sniegšanu regulē saskaņā ar šo likumu, ir preču ražošana, pakalpojumu sniegšana un infrastruktūras (inženierbūvju vai inženiertehnisku risinājumu, kā arī ar to izmantošanu saistītu resursu komplekss, kas nepieciešams preču ražošanai vai pakalpojumu sniegšanai) pakalpojumi regulējamās nozarēs atbilstoši nozaru speciālajiem normatīvajiem aktiem. Regulators paskaidro, ka kabeļa ierīkošanas projektēšana un kabeļa ierīkošana ir viena no	

⁵⁶ Regulatora 2016. gada 25. augusta lēmums Nr. 1/15 “Noteikumi par tirgus analīzei nepieciešamās informācijas apjomu un iesniegšanas kārtību”.

	tikai būtiskas ietekmes komersants un kurus nevar veikt pats pieteicējs vai trešā puse. Komersanta kabeļa projektēšanu un ierīkošanu būtiskas ietekmes komersanta kabeļu kanalizācijā/stabos var veikt gan pats komersants, gan komersanta izvēlēta jebkura trešā puse (piemēram, SIA "Sakaru būve"). Tāpēc nekādu saistību noteikšana SIA "Lattelecom" attiecībā uz cita komersanta tīkla ierīkošanu/būvniecību nav pieļaujama. Saskaņā ar ES Direktīvu 2002/19/EK nav pieļaujama komersantam tādu saistību noteikšana, kuras tas nespēj nodrošināt. SIA "Lattelecom" nav attiecīgo kompetenču un aprīkojuma, un SIA "Lattelecom" sen neveic kabeļu ierīkošanu, tāpēc šādas saistības noteikšana ir prettiesiska un bezjēdzīga. Regulatora pieņēmums, ka iepriekšminētās saistības piemērošanas gadījumā nebus nepieciešama tīkla ierīkošanas projekta izskatīšana un akceptēšana būvvaldē, ir maldīgs, jo tiks ierīkots kabeļis, kura īpašnieks nav attiecīgās kanalizācijas stabu īpašnieks, un ierīkošanu jebkurā gadījumā veiks kāda trešā puse, jo SIA "Lattelecom" pats šādas darbības neveic un nespēj veikt. Ņemot vērā minēto, SIA "Lattelecom" aicina Regulatoru attiecīgo Ziņojuma nodaļu labot, izslēdzot teksta daļas, kas paredz noteikt SIA "Lattelecom" pienākumu veikt cita komersanta kabeļa projektēšanu un ierīkošanu, un nepiemērot SIA "Lattelecom" saistības attiecībā uz cita komersanta tīkla projektēšanu un ierīkošanu/būvniecību. Ziņojuma 12.4.nodaļā 106.lpp. Regulators plāno noteikt tarifu regulēšanas un izmaksu aprēķināšanas saistības attiecībā uz cita komersanta kabeļa projektēšanu un ierīkošanu. SIA "Lattelecom" kategoriski iebilst šādām prettiesiskām saistībām, jo piekļuve neietver komersanta tīkla ierīkošanu un būvniecību un nekādu saistību noteikšana SIA "Lattelecom" attiecībā uz cita komersanta tīkla ierīkošanu/būvniecību nav pieļaujama (skatīt iepriekšminēto komentāru). Turklāt tīkla ierīkošana/būvniecība ir neregulējams pakalpojums (nav regulējamo sabiedrisko pakalpojumu sarakstā), kas	veicamajām darbībām, lai izveidotu infrastruktūras inženierbūvju vai inženiertehnisko risinājumu saistīto resursu kompleksu. Tā ieskatā, piekļuvi inženiertehniskai infrastruktūrai nav iespējams nodrošināt bez kabeļa ierīkošanas. Saskaņā ar Regulatora rīcībā esošo informāciju (arī SIA "Lattelecom" saistītu iekārtu kopīgas izmantošanas pakalpojumu pamatpiedāvājuma ceturtajā redakcijā ir norādīta gan maksa par praktisko tehnisko izpēti, ja to veic atsevišķi no kabeļa ierīkošanas darbiem, gan maksa par praktisko tehnisko izpēti, ja to veic kopā ar kabeļa ierīkošanas darbiem) SIA "Lattelecom" kabeļa ierīkošanu savām vajadzībām veic kopā ar praktisko tehnisko izpēti vai atsevišķi. Tas ir saprotams dažādu ekonomiski pamatotu apsvērumu dēļ, proti, tiek taupīts cilvēku, patērētāja laika u.c. resursu patēriņš, tādējādi ietaupot finanšu līdzekļus. Saskaņā ar ESL 40.pantu SIA "Lattelecom" ir noteikti šādi vienlīdzīgas attieksmes pienākumi: 1) pienākumu piemērot līdzvērtīgus nosacījumus līdzvērtīgos apstākļos citiem elektronisko sakaru komersantiem, kuri nodrošina līdzvērtīgus elektronisko sakaru pakalpojumus; 2) pienākumu sniegt citam elektronisko sakaru komersantam līdzvērtīgu elektronisko sakaru pakalpojumu, nodrošināt līdzvērtīgu
--	---	---

	nav Regulatora kompetencē, un Regulators nav tiesīgs noteikt jebkādu tarifu regulējumu attiecībā uz cita komersanta tīkla ierīkošanu/būvniecību. Ņemot vērā iepriekš minēto, SIA “Lattelecom” aicina Regulatoru attiecīgo Ziņojuma nodaļu labot, izslēdzot teksta daļas, kas paredz noteikt SIA “Lattelecom” tarifu regulēšanas un izmaksu aprēķināšanas saistības attiecībā uz cita komersanta kabeļa projektēšanu un ierīkošanu; nepiemērot SIA “Lattelecom” tarifu regulēšanas un izmaksu aprēķināšanas saistības attiecībā uz cita komersanta kabeļa projektēšanu un ierīkošanu.	piekļuvi un informāciju tādā pašā kvalitātē un ar tiem pašiem nosacījumiem, ar kādiem šis elektronisko sakaru komersants pats sniedz elektronisko sakaru pakalpojumu, nodrošina piekļuvi un informāciju saviem saistītajiem komersantiem; 3) pienākumu sniegt citam elektronisko sakaru komersantam līdzvērtīgu elektronisko sakaru pakalpojumu, nodrošināt līdzvērtīgu piekļuvi un informāciju tādā pašā kvalitātē un ar tiem pašiem nosacījumiem, ar kādiem šā elektronisko sakaru komersanta saistītais komersants sniedz elektronisko sakaru pakalpojumu, nodrošina piekļuvi un informāciju. Līdz ar to SIA “Lattelecom” ir jānodrošina ierīkošanas projektēšana un kabeļa ierīkošana, ievērojot principu “tāpat kā sev”, arī ja SIA “Lattelecom” pati neveic konkrētās darbības, bet to veic tās saistītais komersants. Vienlaicīgi Regulators norāda, ka saskaņā ar ESL 1.panta 11.²punktu elektronisko sakaru tīklu ierīkošana ir elektronisko sakaru tīklu līniju un iekārtu montāža esošajās būvēs, starp tām, uz balstiem, stabiem, mastiem, statnēm, kabeļu kanalizācijā, neveicot zemes darbus, elektronisko sakaru tīklu radioiekārtu un antenu montāža, ja atbilstoši elektronisko sakaru tīklu ierīkošanas tehniskajam projektam netiek pazemināta būves konstrukciju drošība, nestspēja vai noturība un nav jāveic to pastiprināšana, kā arī
--	--	--

		vienkāršotā inženiertīklu pievadu un iekšējo inženiertīklu izbūve vai pārbūve. Saskaņā ar ESL 1.panta 11.¹punktu elektronisko sakaru tīklu būvniecība ir elektronisko sakaru būvju būvniecība, veicot zemes darbus, kā arī statņu, mastu un iekārtu montāža uz esošajām būvēm, ja tās dēļ pazeminās būves konstrukciju drošība, nestspēja vai noturība un jāveic to pastiprināšana. Līdz ar to Regulators paskaidro, ka kabeļa ierīkošana kabeļu kanalizācijā nav uzskatāma par būvniecību. Regulators papildus norāda, ka līdz šim spēkā esošie normatīvie akti (Piekļuves, saistītu iekārtu kopīgas izmantošanas, piekļuves datu plūsmai un atsaistītas piekļuves abonentlīnijām pamatpiedāvājuma noteikumai) jau noteic prasības attiecībā uz kabeļa ierīkošanu kabeļu kanalizācijā. Regulators nenosaka kārtību un procedūras, kādā veidā būtu jāveic kabeļa projektēšana vai ierīkošana, bet nosaka prasības (tai skaitā attiecībā uz tarifu regulēšanu), kas tiešā veidā attiecas uz piekļuvi inženiertehniskai infrastruktūrai tādā apjomā, lai izpildītos vienlīdzīgas attieksmes pienākums un citi komersanti varētu iegūt piekļuvi inženiertehniskai infrastruktūrai visracionālākā un ekonomiski izdevīgākā veidā.		
7.	SIA “Lattelecom” Regulators Ziņojuma 108. un 131.lpp. plāno noteikt saistību	Nemts vērā daļēji Ziņojums par tirgu analīzi attiecas uz tirgus	Redakcija izmaiņām.	bez

	nodrošināt, ka tirgus 3a un 3b pakalpojumu tarifi neveido nepietiekamu cenu starpību saskaņā ar Regulatora Pietiekamas pakalpojumu cenu starpības aprēķināšanas metodiku. SIA “Lattelecom” iebilst šādai saistībai, jo vairākkārt par konkrēto metodiku ir rakstīts, ka tā ir nekorekta un neatbilstoša Eiropas Savienības regulējumam, un saistība ievērot metodiku nav pieņemama. SIA “Lattelecom” lūdz Ziņojumā iekļaut Eiropas Savienības regulējumam atbilstošu saistību un noteikt SIA “Lattelecom” tarifu regulēšanas saistību šādi: “Nodrošināt, ka tirgus 3a pakalpojumu tarifi neveido nepietiekamu cenu starpību, veicot Eiropas Komisijas Ieteikumam 2013/466/ES atbilstošu ekonomiskās pārņemamības pārbaudi.”	definēšanu, analīzi un saistību noteikšanu, bet neattiecas uz tarifu un izmaksu aprēķināšanas saistību ieviešanu, tai skaitā nepietiekamas cenu starpības principa noteikšanu. Ziņojumā konkrētās saistības nozīme ir novērst nepietiekamu cenu starpību. Regulators turpmāk vērtēs nepieciešamību veikt Eiropas Komisijas Ieteikumam 2013/466/ES ⁵⁷ atbilstošu ekonomiskās pārņemamības pārbaudi un veiks publisko konsultāciju.	
III. Citi priekšlikumi un komentāri			
8.	Konkurences padome Konkurences padome norādīja, ka tā piekrit Regulatora norādītajai tirgus definīcijai, tirgus analīzes rezultātiem (būtiskas ietekmes noteikšanai komersantam), kā arī komersantam noteiktajām saistībām. Papildus Konkurences padome uzsver, ka, ņemot vērā Regulatora konstatēto SIA “Lattelecom” būtisko ietekmi 3a un 3b tirgos, SIA “Lattelecom” ir jānodrošina vienlīdzīga un nediskriminējoša piekļuve 3a un 3b vairumtirdzniecības pakalpojumiem visiem konkurējošiem tirgus dalībniekiem tādā pašā apmērā, kādā tie ir pieejami SIA “Lattelecom” un tās saistītajiem uzņēmumiem. Vienlīdzīgu un nediskriminējošu piekļuvi ir nepieciešams nodrošināt arī visos procesos, kuros tirgus dalībnieki iesaistās ar SIA “Lattelecom” pirms faktiskās piekļuves vairumtirdzniecības pakalpojumiem iegūšanas.	Tiek sniegts Regulatora viedoklis Regulators pielāgoja SIA “Lattelecom” noteiktās saistības tādā veidā, lai pēc iespējas nodrošinātu vienlīdzīgu un nediskriminējošu piekļuvi. Vienlīdzīgu attieksmi tieši tādā pašā apmērā un veidā nodrošinātu ieguldījumu līdzvērtība (<i>Equivalence of Inputs (EoI)</i>). Regulators uzskatīja, ka šajā tirgus analīzes kārtā SIA “Lattelecom” nav nepieciešams noteikt EoI, ņemot vērā pašlaik esošo zemo pieprasījumu pēc tirgus 3a un 3b pakalpojumiem un nepieciešamos ieguldījumus, lai to ieviestu (sīkāk skatīt Ziņojuma 12.2. un 16.2. sadaļu).	Redakcija izmaiņām. bez

⁵⁷ Eiropas Komisijas 2013. gada 11. septembra Ieteikums 2013/466/ES par saskaņotiem nediskriminēšanas pienākumiem un izmaksu aprēķināšanas metodēm, lai veicinātu konkurenci un uzlabotu ieguldījumu vidi platjoslas pakalpojumu jomā.

	Vienlaikus Konkurences padomes ieskatā, ievērojot Regulatora identificētos riskus konkurencei, uzlikto saistību apjomu un iespējamo resursu apjomu, kas būtu nepieciešams saistību ievērošanas uzraudzībai, kā arī ņemot vērā valsts pārvaldes efektivitātes principu un ilgtermiņa konkurences ieguvumus, būtu lietderīgi apsvērt iespēju veikt strukturālo SIA “Lattelecom” mazumtirdzniecības uzņēmējdarbības nodalījumu trešajai personai.	Atbilstoši regulēšanas ietvaram Regulators izņēmuma kārtā var pieņemt lēmumu par komersanta funkcionālu nošķiršanu, nododot ar minēto piekļuves produktu vairumtirdzniecības nodrošināšanu saistītas darbības neatkarīgi strādājošam komersantam, ja tirgū nav izdevies izveidot efektīvu konkurenci un vienlaikus tiek konstatētas būtiskas un pastāvīgas konkurences problēmas vai tirgus darbības traucējumus saistībā ar atsevišķu piekļuves produktu nodrošināšanu vairumtirdzniecības tirgos. Ņemot vērā pašlaik esošos apstākļus un situāciju konkrētajos tirgos, šajā tirgus analīzes kārtā Regulators uzskatīja, ka SIA “Lattelecom” funkcionālā nošķiršana nav nepieciešama, un to padziļināti nevērtēja. Regulators nepieciešamības gadījumā vērtēs funkcionālās nošķiršanas nepieciešamību un tās ietekmi uz tirgu kopumā.
--	---	---